

Sud Bosne i Hercegovine

Суд Босне и Херцеговине

Predmet broj: S1 1 K 020503 16 Kri

Datum: objavljivanja 06.08.2024. godine
 pismenog otpravka 25.10.2024. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Davorin Jukić, predsjednik vijeća
 sudija Darko Samardžić
 sudija Minka Kreho

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

protiv

BORISLAVA PARAVCA, ANDRIJE BJELOŠEVIĆA I MILANA SAVIĆA

PRESUDA

Tužitelj Tužiteljstva Bosne i Hercegovine: Edin Muratbegović

Braniteljice optuženog Borislava Paravca: advokatice Suzana Tomanović i Svetlana Lazić

Branitelji optuženog Andrije Bjeloševića: advokati Miodrag Stojanović i Slobodan Cvijetić

Branitelji optuženog Milana Savića: advokati Milorad Rašević i Jovan Gostić

SADRŽAJ

IZREKA	4
OBRAZLOŽENJE	22
TOK KRIVIČNOG POSTUPKA	22
OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES	22
DOKAZNI POSTUPAK.....	23
ZAVRŠNE RIJEČI.....	24
ZAVRŠNA RIJEČ TUŽITELJSTVA BIH.....	24
ZAVRŠNA RIJEČ ODBRANE OPTUŽENOG BORISLAVA PARAVCA	25
ZAVRŠNA RIJEČ ODBRANE OPTUŽENOG ANDRIJE BJELOŠEVIĆA	25
ZAVRŠNA RIJEČ ODBRANE OPTUŽENOG MILANA SAVIĆA.....	27
PROCESNE ODLUKE	28
PROTEK ROKA OD 30 (TRIDESET) DANA I IZMJENA ČLANA VIJEĆA.....	28
ODLUKA O ZABRANI KOMUNICIRANJA SA SVJEDOCIMA	29
ODLUKA O MIROVANJU POSTUPKA NA ODREĐENO VRIJEME, ODLUKA O RAZDVAJANJU KRIVIČNOG POSTUPKA U ODNOSU NA OPTUŽENOG MILANA NINKOVIĆA TE ODLUKE O DINAMICI GLAVNIH PRETRESA U PREDMETIMA PROTIV OPTUŽENIH BORISLAVA PARAVCA I DRUGIH TE MILANA NINKOVIĆA.....	31
ODLUKE O ISKLJUČENJU JAVNOSTI.....	36
ODLUKE O MJERAMA ZAŠTITE SVJEDOCIMA I ODLUKA O UDALJENJU OPTUŽENIH IZ SUDNICE	37
ODLUKA O PRIJEDLOGU ZA IZUZEĆE PREDSEDNIKA VIJEĆA	39
ODLUKE O POSTAVLJANJU PRAVNOG SAVJETNIKA SVJEDOCIMA I ODLUKA KOJOM SE ODBIJA PRIJEDLOG ZA RAZRJEŠENJE PRAVNOG SAVJETNIKA.....	40
IZUZECI OD NEPOSREDNOG IZVOĐENJA DOKAZA.....	42
ODLUKE O PRIJEDLOZIMA BRANITELJA U VEZI IZMJENE KRIVIČNOG ZAKONA BIH ODLUKOM VISOKOG PREDSTAVNIKA ZA BIH.....	45
ODBIJANJE PRIJEDLOGA TUŽITELJSTVA BIH ZA DOPUNU DOKAZNOG POSTUPKA.....	48
ODLUKA O DJELIMIČNOM USVAJANJU PRIJEDLOGA TUŽITELJSTVA BIH ZA PRIHVATANJE UTVRĐENIH ČINJENICA.....	49
STANDARDI DOKAZIVANJA	55
NALAZI VIJEĆA	59
OPĆI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI.....	59
UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUHVAAT	60

OPTUŽENI BORISLAV PARAVAC	65
ULOGA I DJELOVANJE KRIZNOG ŠTABA	77
OPTUŽENI ANDRIJA BJELOŠEVIĆ	93
GRUPA MIĆE	110
TAČKA 4A) OPTUŽNICE (OPTUŽENI MILAN SAVIĆ)	132
ZAKLJUČAK	136
ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA.....	138
ANEKS- POPIS MATERIJALNIH DOKAZA.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
POPIS MATERIJALNIH DOKAZA TUŽITELJSTVA BIH	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
POPIS MATERIJALNIH DOKAZA ODBRANE OPTUŽENOG BORISLAVA PARAVCA	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
POPIS MATERIJALNIH DOKAZA ODBRANE OPTUŽENOG ANDRIJE BJELOŠEVIĆA.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
POPIS MATERIJALNIH DOKAZA ODBRANE OPTUŽENOG MILANA SAVIĆA	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
POPIS MATERIJALNIH DOKAZA SUDA	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudije Davorina Jukića, kao predsjednika vijeća, te sudija Darka Samardžića i Minke Kreho, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika-asistenta Ane Markešić, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih Borislava Paravca i drugih, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZBiH), postupajući po optužnici Tužiteljstva Bosne i Hercegovine, broj T20 0 KTRZ 0011541 15 od 31.12.2015. godine, koja je potvrđena 12.01.2016. godine te izmjenjena na glavnom pretresu 16.03.2022 i 09.04.2024. godine, nakon održanog usmenog i javnog glavnog pretresa na kojem je u jednom dijelu bila isključena javnost, u prisustvu tužitelja Tužiteljstva Bosne i Hercegovine Mersudina Pružana i optuženog Andrije Bjeloševića, nakon vijećanja i glasanja donio je i dana 06.08.2024. godine javno objavljuje sljedeću:

P R E S U D U

- 1. Optuženi Borislav Paravac**, sin Novaka i Ane rođene Marindolac, rođen 15.06.1943. godine u mjestu Kostajnica, općina Doboje, nastanjen u mjestu ..., po nacionalnosti ..., državljanin BiH, JMBG ..., završen ekonomski fakultet, penzioner, otac dvoje djece, služio vojsku u Tuzli 1968. godine, ne vodi se u vojnoj evidenciji, srednjeg imovnog stanja, neosuđivan;
- 2. Optuženi Andrija Bjelošević**, sin Đorđa i Stanojke rođene Vasić, rođen 11.04.1954. godine u mjestu Gornji Detlak, općina Derventa, nastanjen na adresi ..., po nacionalnosti ..., državljanin BiH, JMBG ..., završen fakultet narodne odbrane, penzioner, oženjen, otac četvero djece, vojni rok reguliran kroz studij narodne odbrane, srednjeg imovnog stanja, neosuđivan;
- 3. Optuženi Milan Savić**, sin Bogdana i Ruže rođene Starčević, rođen 26.03.1952. godine u Kožuhama, općina Doboje, nastanjen na adresi ..., JMBG ..., po nacionalnosti Srbin, državljanin BiH, penzioner, oženjen, otac jednog djeteta, završen saobraćajni fakultet, penzioner, srednjeg imovnog stanja, neosuđivan

Na osnovu odredbe iz člana 284. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine

OSLOBAĐAJU SE OD OPTUŽBE

Da su:

Paravac Borislav i Bjelošević Andrija

U vremenskom periodu od najkasnije 03.05.1992. do kraja 1993.godine, u okviru i kao dio širokog i sistematičnog napada Teritorijalne odbrane Srpske opštine Doboj s tzv. „Dobojskim dobrovoljačkim odredima“ i jedinica vojne policije tzv. „Predini vukovi“, kasnije svi u sastavu i zajedno sa drugim jedinicama Taktičke grupe Ozren - Operativne grupe Doboj Prvog Krajiškog korpusa Vojske Republike Srpske, među kojima i vojni dio vojnopolicijske formacije „Miće“ (sve navedeno u daljem tekstu: vojska), policijskih snaga Centra službi bezbjednosti Doboj Ministarstva unutrašnjih poslova Srpske Republike Bosne i Hercegovine, kasnije Republike Srpske (u daljem tekstu: MUPRS), sa Specijalnom jedinicom Centra službi bezbjednosti Doboj, među kojima i jedinice tzv. „Crvene beretke“, „Karagina grupa“, „Jorgina grupa“ i policijskog dijela vojnopolicijske formacije „Miće“ (sve navedeno u daljem tekstu: policija), potpomognutog JNA i paravojnim formacijama, usmjerenog protiv civilnog stanovništva bošnjačke i hrvatske nacionalnosti koje je živjelo na području Srpske autonomne oblasti Sjeverna Bosna (u daljem tekstu: SAOSB), i to opštine Doboj i Teslić, koje napade su zajedno sa civilnim, vojnim i policijskim rukovodstvom SAOSB planirali i pripremali najmanje od početka 1992. godine, organizovani u Krizni štab SAOSB sa sjedištem u Doboju, te Krizni štab „Srpske opštine Doboj“, a od 27.05.1992.godine i Ratni štab „Srpske opštine Doboj“ (sve navedeno u daljem tekstu: Krizni štab), svjesni da njihove radnje čine dio tog napada, Paravac Borislav u svojstvu predsjednika Kriznog štaba „Srpske opštine Doboj“, Bjelošević Andrija u svojstvu načelnika Centra službi bezbjednosti Doboj MUP RS, istovremeno i člana Kriznog štaba „Srpske opštine Doboj“, zajedno sa Ninković Milanom u svojstvu člana Kriznog štaba „Srpske opštine Doboj“ i Stanković Milovanom tzv. „Komadant odbrane grada Doboja“, glavnokomandujućeg svih snaga Teritorijalne odbrane Srpske opštine Doboj s tzv. „Dobojskim dobrovoljačkim odredima“, kasnije komadant Taktičke grupe Ozren u okviru Operativne grupe Doboj - I Krajiškog korpusa Vojske Republike Srpske, istovremeno i član Kriznog štaba „Srpske opštine Doboj, te vojnim, policijskim i civilnim rukovodstvom SAOSB, učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu (UZP) sa planom da provedu sve zacrtane aktivnosti na nivou

opština Doboj i Teslić po Uputstvu o organizovanju srpskog naroda u vanrednim okolnostima od 19. decembra 1991. godine, koji je donio Glavni odbor Srpske demokratske stranke, za potpuno preuzimanje vlasti u institucijama opštine od strane Srba, koji će opštinu Doboj i Teslić dovesti u kategoriju srpskih opština, a potom njeno pripajanje SAOSB, odnosno Republici srpskog naroda Bosne i Hercegovine, po mjerilima zacrtanim „Strateškim ciljevima srpskog naroda“, sa prioritonom na „državno razgraničenje od druge dvije nacionalne zajednice“ usvojenim na sjednici Skupštine Srpske republike BiH 12.05.1992.godine, u cilju provođenja planiranih aktivnosti od strane Glavnog odbora Srpske demokratske stranke (u daljem tekstu: SDS), preko rukovodstva Skupštine srpskog naroda Republike Bosne i Hercegovine, svjesni da je realizaciju ovako postavljenog zajedničkog plana i zacrtanih ciljeva stvaranja zasebne države bosanskih Srba jedino moguće provesti teškim i sistematičnim kršenjem odredbi međunarodnog humanitarnog prava, progonom bošnjačkog i hrvatskog stanovništva, a što ovaj plan čini udruženim zločinačkim poduhvatom, svjesni plana i zacrtanih ciljeva, spremni da podrže i lično doprinesu njegovom uspješnom provođenju na području opština Doboj i Teslić, i to da se sa teritorije opština Doboj i Teslić trajno uklone bošnjačko i hrvatsko stanovništvo koje je tu živjelo, kao učesnici UZP imali tačno podijeljene uloge i zadatke, i to: Paravac Borislav, kao predsjednik Izvršnog odbora Srpske opštine Doboj, u svojstvu predsjednika Kriznog štaba, kao čovjek od punog povjerenja Milana Ninkovića, sprovodeći politiku i odluke Skupštine srpske Republike BiH na području opštine Doboj, kada u saradnji s drugim učesnicima UZP započinje i s aktivnostima angažovanja i pripreme Štaba Teritorijalne odbrane Doboj - „Dobojskih dobrovoljačkih odreda“, policije CSB Doboj i saradnje s JNA po zacrtanim smjernicama dogovorenim na sastancima SDS Doboj, kasnije Kriznog štaba, koje snage će kasnije biti korištene za oružane napade, zatim učestvovao u formiranju i organizovanju Kriznog štaba od samog početka njegovog rada, predsjedavao i rukovodio Kriznim štabom, a koristeći svoj politički uticaj i položaj, bliskost i redovne kontakte s Ninković Milanom, usmjeravao rad Kriznog štaba ka realizaciji zajedničkog cilja UZP, tako dajući odlučni doprinos u ostvarenju zajedničkog priritetnog cilja UZP-a; Bjelošević Andrija, učestvovao u formiranju i organizovanju CSB Doboj MUPRS od samog početka njegovog rada, u svojstvu načelnika CSB Doboj MUPRS, člana Kriznog štaba, te člana u Štabu MUP Srpske Republike BiH za rukovođenje i komandovanje ukupnim snagama Ministarstva za unutrašnje poslove, s posebnim zadatkom da funkcije i nadležnosti CSB Doboj usmjeri u cilju provođenja zajedničkog cilja UZP, kao policijski funkcioner potčinjen samo ministru unutrašnjih poslova RS, nadležan i odgovoran za cjelokupan rad policije CSB Doboj, odgovoran za planiranje i vođenje svih operacija policije, kao i za nadziranje aktivnosti svih potčinjenih policijskih pripadnika i jedinica kako bi osigurao da se njegova naređenja izvršavaju, vršeći operativnu kontrolu nad policijskim snagama u nadležnosti CSB Doboj, korištenjem svojih naprijed opisanih funkcija i ovlaštenja, potčinjenim snagama koje su bile

angažovane na provođenju cilja UZP i/ili koje su učestovala u zločinima opisanim tačkama ove Optužnice, davao pojedinačne i grupne zadatke, zatim izdavao naređenja i upute, tako dajući odlučni doprinos u ostvarenju zajedničkog cilja UZP-a, zajedno sa Ninković Milanom, kao poslanikom Skupštine srpske Republike BiH, predsjednikom opštinskog odbora SDS Doboj, predsjedavajućim regionalnim odborom SDS Doboj, u svojstvu člana Kriznog štaba, sprovodeći politiku i odluke Skupštine na području opštine Doboj, kada u saradnji s drugim učesnicima UZP započinje i s aktivnostima angažovanja i pripreme Štaba Teritorijalne odbrane Doboj - „Dobojskih dobrovoljačkih odreda“, policije CSB Doboj i saradnje s JNA po zacrtanim smjernicama dogovorenim na sastancima SDS Doboj, kasnije Kriznog štaba, koje snage će kasnije biti korištene za oružane napade, zatim učestvovao u formiranju i organizovanju Kriznog štaba od samog početka njegovog rada, a koristeći svoj politički uticaj i položaj, svojim autoritetom u potpunosti kontrolisao i usmjeravao rad Kriznog štaba ka realizaciji zajedničkog cilja UZP, na način da su se sve za cilj značajne odluke Kriznog štaba mogle donijeti samo uz njegovu saglasnost, tako dajući odlučni doprinos u ostvarenju zajedničkog cilja UZP-a i Stanković Milovanom u gore navedenom svojstvu, a Paravac, Bjelošević, Ninković i Stanković istovremeno zajedno učestvovali u radu i donošenju odluka Kriznog štaba kojima su u cilju realizacije zajedničkog cilja UZP: koordinirane aktivnosti vojske, policije i civilnih vlasti tkz. „Srpske opštine Doboj“ i SAOSB; izdvajana finansijska sredstva za realizaciju prioritetnog zajedničkog cilja; pripremani oružani napadi na sam grad Doboj i mjesta pretežno naseljena bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom opštine Doboj; odabrani i finansirani objekti namjenjeni za nezakonito zatvaranje bošnjačkih i hrvatskih civila; radnici bošnjačke i hrvatske nacionalnosti otpušteni s svojih radnih mjesta; ograničavane slobode kretanja bošnjačkim i hrvatskim civilima; stvarani uslovi za preseljenje stanovništva bošnjačke i hrvatske nacionalnosti njihovu razmjenu za porodice srpske nacionalnosti u svrhu etničkog čišćenja bošnjačkog i hrvatskog stanovništva sa područja opštine Doboj i pribavljanja imovinske koristi, pa su kao učesnici UZP učinili **progon** bošnjačkog i hrvatskog civilnog stanovništva opština Doboj i Teslić, zasnovan na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, i to: ubistvima, prisilnim preseljenjem stanovništva, zatvaranjem ili drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem, prisilnim nestankom osoba, napadom na civilno stanovništvo i naselja koji posljeduje smrću teškom tjelesnom ozljedom ili teškim narušenjem zdravlja, prisiljavanjem na prinudni rad, pljačkanje imovine stanovništva i uništavanjem kulturnih, vjerskih i historijskih spomenika i ustanova namjenjenim vjerskim ciljevima, što je za posljedicu imalo,

1.

Od 02/03.05.1992. godine, kada je Krizni štab u prostorijama osnovne škole u mjestu Lipac donio odluku o početku napada, započeli su oružani napadi usmjereni protiv

civilnog stanovništva bošnjačke i hrvatske nacionalnosti na području opštine Doboj i šire, koji su između ostalog obuhvatali: oružane napade i upade vojske i policije; ubistva civila; pretese kuća, stanova i drugih objekata i nezakonito lišenje slobode civila; nezakonito zatvaranje civila uz fizičko i psihičko zlostavljanje u prethodno odabrane zatočeničke objekte, te rušenje vjerskih objekata, a kojim napadima su još od početka 1992. godine prethodili redovni sastanci Kriznog štaba, na ovom i drugim njima poznatim mjestima na području opštine Doboj, u kojima su s podjeljenim ulogama kako je prethodo opisano učestvovali Paravac Borislav i Bjelošević Andrija, zajedno sa Ninković Milanom i Stanković Milovanom tzv. „Komadantom odbrane grada Doboja“, te drugim civilnim, policijskim i vojnim predstavnicima vlasti „Srpske opštine Doboj“, na kojima su zajedno pripremali opsežne vojnopolijske aktivnosti na području opštine Doboj, kako bi u potpunosti preuzeli sve strukture vlasti, a koje pripreme su obuhvatale: preuzimanje medijskog prostora na području opštine Doboj; formiranje snaga policije i vojske „Srpske opštine Doboj“; odabir mjesta naseljenih pretežno bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom koji će biti predmet oružanog napada; odabir i sačinjavanje spiskova uglednih građana bošnjačke i hrvatske nacionalnosti po kojima će pripadnici vojske i policije lišiti slobode i zatvoriti u prethodno odabrane zatočeničke objekte; načine i vrijeme napada,

1. a)

Dana 03.05.1992.godine, u jutarnjim časovima, vojska je iz pravca Lipca, Željezničke stanice, te prostora ispred zgrade Privredne banke i drugih lokaliteta, izvršila selektivno granatiranje civila i njihove imovine na djelove grada Doboja pretežno nastanjene bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom, među njima naselja Čaršija, Orašje, Šušnjari i Gradina, usljed kojeg napada je oštećen veći broj civilnih objekata, dok su istovremno vojska i policija u samom gradu zauzele sve strateške objekte među kojima i zgradu CSB Doboj, Centralni zatvor, Dom penzionera i Dom zdravlja, zgradu Opštine, kojom prilikom su u ovim objektima nezakonito lišili slobode zatečene radnike i službenike bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, a u prostorijama CSB Doboj i SJB Doboj zatečene službenike CSB Doboj i SJB Doboj bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, među kojima i Lišinović Mirzu, Bećirović Muniba, Mešić Sulju, Aličić Ahmeta, Brekalo Iliju, Sarajlić Mehu, Bradarić Zijada, koje su potom odveli u prizemni hol zgrade gdje su ih udarali rukama, nogama i kundacima pušaka po svim dijelovima tijela, a potom ih odveli i zatvorili u ćelije Centralnog zatvora - Spreča, a isti dan putem lokalnog radija Doboj i/ili iz vozila policije i civilnih vozila prethodno opremljenih zvučnicima prenosili obavijest građanima da ne izlaze iz kuća i stanova i da ostanu mirni jer je otpočelo „oslobađanje Doboja“, da je odlukom Kriznog štaba uveden policijski čas i da stanovnici mogu biti izvan svojih domova samo u periodu od 08:00 do 11:00 časova, da svi Bošnjaci i Hrvati koji posjeduju bilo kakvo oružje isto moraju predati najbližoj policijskoj stanici, nakon čega su istog dana i u narednom periodu do kraja jula 1992.godine, nasumično ubijali civile bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, a

uz pretrese stanova i kuća, prema unaprijed sačinjenim spiskovima sa imenima uglednih i uticajnih građana Doboja bošnjačke i hrvatske nacionalnosti ili prema vlastitom nahođenju i na druge načine, nezakonito lišili slobode veliki broj građana Doboja bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, kojom prilikom su veći dio odvodili u prostorije CSB Doboja na ispitivanja, ali i u druge objekte, u kojim prilikama bi uz premlaćivanja i prijetnju oružjem, koristeći se takvim i drugim sredstvima prinude, iznuđivali iskaze zatočenih civila, o njihovoj navodnoj odgovornosti ili njihovom imovnom stanju pod izgovorom potreba angažovanja njihove imovine za Srpsku vojsku, istovremeno od istih zahtijevali predaju određene količine novca ili predmeta od vrijednosti kako bi bili pušteni na slobodu, a potom ih odvodili i zatvarali u ćelije Centralnog zatvora – Spreča, među kojima i Romić Rafaela, Hadžović Edina, Duspara Slavka, Mandir Antu, Mrkaljević Nahida, Mrkonjić Senada, Mrkonjić Ibrahima, Salihbašić Osmana, Bunjak Rifeta, Kunalić Besima, Križić Matu, Ibraković Šabana, Huskić Reufa, Kovačević Mustafu, Grapkić Ramiza, Avdić Smaila, Halilović Amira, Šehić Fehreta, Kikić Marka, Matanović Jozu, Tipura Iliju, Ahmić Omera, Šehić Ismeta, Šehić Mustafu, Salihbašić Muharema, Šehić Sabahudina, Hamidović Saliha, Herceg Nevzeta, Šerić Nađu, Kunalić Senada, Perić Katicu, Perić Anicu, Mahmić Semiza, Bešlagić Kasima, Grlić Karla, koje su svakodnevno izlagali teškom fizičkom i psihičkom zlostavljanju kako je to opisano tačkom 2.a) Optužnice, dok su istovremeno pripadnici vojske i policije ulazili u stanove nesrpskog stanovništva, firme i preduzeća, iz kojih su pljačkali i oduzimali imovinu i druge vrijednosti,

1.b)

Dana 10. maja 1992. godine, nakon što je u jutarnjim časovima radio Doboj emitirao ultimatum Stanković Milovana, kojim je tražio da se svi mještani bošnjačke nacionalnosti Gornje Grapske razoružaju jer će uprotivnom granatirati selo, tokom napada vojske i policije snaga iz pravca sela koja su bila naseljena isključivo srpskim življem i to Kladari, Kostajnica, i drugim, granatiranjem vojske koje je trajalo sve do večernjih sati, smrtno je stradao veći broj stanovnika Gornje Grapske među kojima Alić Kemala, Alić Amela, Alić Amel, Hidić Ajša, Hurtić Amela, Mustafić Ibrahim, Ahmić Jusuf, Alić Fahir, Bešić Nihad, Čehić Sakib, Hidić Ismet, Hidić Husejin, Hadžić Ramiz, Husaković Mehmed, Husaković Nedžad, Hidić Mevludin, Hurtić Izet, Hurtić Amela, Hurtić Šerif, Hurtić Esad, Hurtić Hadžib, Nukčić Rifet, Ibrahimović Fadil, Mujkanović Safet, Mustafić Ibro, Mujkanović Husein, Kadrić Ševal, Suljić Alija, Suljić Omer, Delić Denis, Ahmić Bego, Alić Fahir, Alić Kenan, Hodžić Fatima, Hadžić Mustafa, Hidić Ismet, a teže ranjeni Hidić Edina, Hidić Muhamed, Hurtić Džemaludin, Hidić Sanela, Hidić Emina, Alić Hazima, Hurtić Esma, nakon čega su selo i pješadijski napale vojska i policija, a po zauzimanju sela sve preživjele civile bošnjačke nacionalnosti nezakonito lišili slobode, istovremeno pretresajući njihove kuće i prateće objekte, potom ih pješke sproveli u pravcu Kostajnice, sve u pratnji tenkova i kopnenih snaga, da bi dolaskom u Kostajnicu vojno sposobne

muškarce odvojili u dvije grupe i zatvorili u Dom kulture i u osnovnu školu „Vuk Karadžić“, odakle su ih naredni dan 11.maja 1992.godine autobusima prebacili u prethodno odabrani zatočenički objekat u vojnim hangarima JNA u naselju Bare, dok su žene, djecu i starce sproveli prema selu Svjetleča a dalje na teritoriju pod kontrolom Armije BiH, a isti dan u Gornjoj Grapskoj zadržali civile Hidić Salim, Muratović Adem, Muratović Mevla, Hidić Irfan, Karalić Ševko, Muratović Rašid, Hurtić Ibrahim, Hurtić Farzeta, Hurtić Admir, Ibrahimović Sudo, Ibrahimović Salih, Hadžić Mustafa, Hadžić Fatima, Karalić Husejin, Hidić Husejin, Hidić Muhamed, Hidić Fatima, Bešić Rašida, Alić Osman, Hidić Avdija, Hidić Senija, Husaković Salih, Karalić Rabija, Alić Alema, Hidić Mirzet, Kardžalić Ferze, kako bi ukopali tijela smrtno stradalih, a kada su to ovi učinili, ove civile odveli u nepoznatom pravcu od kada im se gubi svaki trag i danas se vode kao nestali,

1.c)

Dana 12.06.1992.godine, tokom napada vojske i policije na selo Bukovačke Čivčije, opština Doboj, kojem je dana 04.05.1992.godine prethodio ultimatum na predaju oružja i uvođenje policijskog časa, te poziv bošnjačkom stanovništvu sela da se skupi ispred Doma kulture jer će u protivnom biti pobijeni, pripadnici vojske i policije, oko 160 muškaraca bošnjačke nacionalnosti u dobi od 17 do 65 godina života, udarali rukama, nogama, kundacima pušaka i drugim predmetima po svim dijelovima tijela, potom ih tjerali da legnu u lokve vode licem okrenuti prema zemlji, nakon čega su ih nastavljali udarati i nogama skakati po njihovim leđima, dok su istovremeno drugi pripadnici ulazili u stanove nesrpskog stanovništva, firme i preduzeća, iz kojih su pljačkali i oduzimali imovinu i druge vrijednosti, palili kuće civila bošnjačke nacionalnosti među kojima kuće Ibraković Šabana, Ahmić Fikreta, Begović Edhema, Šišić Huseina i Begović Enesa, Ahmić Safeta, Ahmić Ešef, Ahmić Senad, Omerčić Mehmeda, a nekoliko sati poslije ovim civilima naredili da uđu u autobus i kamion, koje su prethodno pripremili za prevoženje civila, a kada su isti ušli, u pratnji naoružanih pripadnika prevezli ih do objekta „Perčin disko“, gdje su ih nezakonito zatvorili,

1.d)

Dana 18.06.1992.godine, tokom napada vojske i policije na selo Ševarlije, opština Doboj, kojem je prethodio dolazak i govor Stanković Milovana s ultimatum za predaju oružja, usljed granatiranja i pješadijskog napada koji je otpočeo u jutarnjim satima u 08:30 časova u selu smrtno je stradao veći broj stanovnika Ševarlija među kojima Durmić Smajo, Durmić Smail, Durmić Salih, Durmić Rešad, Mahmutović Sabahudin, Hodžić Nisvet, Fehrić Mustafa, Osmanbegović Fikret, Hadžić Hamza, Hodžić Džemal, Jupić Kasim, Đanić Sakib, Suad Mehinović, Mustafić Rešad, Čanić Ibro, Hadžić Hamzalija, Mujadžić Mehmeda, Jupić Mustafu, Jupić Muharem, a ranjeni Mešić Suljo, Osmanbegović Mihret, nakon čega su selo ušli pripadnici vojske i policije, a po

zauzimanju sela sve preživjele civile bošnjačke nacionalnosti lišili slobode, istovremeno pretresajući njihove kuće i prateće objekte, okupili ih ispred seoske ambulante, potom vojnosposobne muškarce, među kojima Mujadžić Vahidin, Mujadžić Nermin, Mahmutović Bećir, Mahmutović Elvedin, Delić Ređo, Mujadžić Jusuf, Delić Adil, Huseinbašić Muhamed, Fehrić Hanifa, Šahman Osman, Šahman Adil, Šahman Ibrahim, Šahman Fadil, Omerašević Mehmed, Šahbaz Omer, Šahman Rešad, Šahman Izet, Muhamedović Suvad, Husinbašić Smajo, Hodžić Sadik, odvojili od žena i djece i teretnim kamionima koje su obezbjeđivali pripadnici ovih snaga sproveli do kasarne u Ševarlijama gdje su ih nezakonito zatvorili, dok su žene i djecu naredni dan kamionima prebacili u pravcu Gračanice prema teritoriji pod kontrolom snaga Armije Bosne i Hercegovine.

1.e)

Dana 18.06.1992.godine u jutarnjim časovima, tokom napada vojske i policije na selo Potočani, kojem je prethodio dolazak i govor Stanković Milovana i ultimatumu za predaju oružja, uslijedio je artiljerijski i pješadijski napad uslijed kojeg su stradali Ahmetović Dalije, Ahmetović Bego, Ahmetović Mehmedalija, Letić Adema, Čajić Alema, Mešić Sejdo, Jupić Muharem, Jupić Mustafa, Jupić Mehmed, Mujadžić Mehmed, Kadrić Safet, Osmanbegović Mustafa, Hodžić Osman, Hadžić Mehmedalija, Hajrić Refik, nakon čega su selo ušli pripadnici vojske i policije, a po zauzimanju sela sve preživjele civile bošnjačke nacionalnosti nezakonito lišili slobode, istovremeno pretresajući njihove kuće i prateće objekte, okupili ih na sabirno mjesto ispred osnovne škole „Josip Jovanović“ gdje su ih pretresli, oduzeli novac i predmete od vrijednosti, potom vojnosposobne muškarce, među kojima, Mešić Aljo, Čajić Abaz, Delić Vehid, Čajić Redžo i druge, zajedno sa ženama i djecom u dva vojna kamiona sproveli do kasarne u Ševarlijama gdje su ih zatvorili, dok su žene i djecu naredni dan kamionima prebacili u Gračanicu na teritoriju pod kontrolom Armije Bosne i Hercegovine, a jednu grupu muškaraca među kojima su bili Mešić Aljo, Čajić Abaz, Čajić Halid isti dan vratili nazad u selo Potočane i naredili im da iznose hranu, tehniku i ostale vrijednosti iz kuća, a kada su to učinili i otuđili ove stvari, vratili ih nazad u kasarnu u Ševarlijama,

1.f)

Dana 18.06.1992.godine u jutarnjim časovima, tokom napada vojske i policije na selo Gornji Pridjel, opština Doboj, kojem je prethodio ultimatum za predaju oružja, pripadnici policije i vojske upali su u selo, te uz pretrese kuća i pratećih objekata nezakonito lišili slobode civile bošnjačke nacionalnosti koji nisu uspjeli pobjeći iz sela, među kojima Jupić Husejn, Jupić Fadil, Džanić Nazif, Džanić Sulju i druge, okupili ih ispred ambulante u zaseoku Lete gdje su ih pretresli, udarajući ih rukama, nogama, kundacima pušaka i drugim predmetima po svim dijelovima tijela, potom im oduzeli novac i predmete od

vrijednosti, nakon čega su ih odvojili od žena i djece i u koloni sproveli do zatočeničkog objekta kasarne u mjestu Ševarlije, gdje su ih nezakonito zatvorili,

1.g)

U vremenskom periodu od 03.05.1992.godine do 19.07.1992.godine, u mjestu Miljkovac opština Doboj, u sporadičnim napadima vojske i policije, kojem je od strane ovih pripadnika prethodio ultimatum za predaju oružja objavljen putem razglasa mještanima ovog sela, te uvođenje policijskog časa, pripadnici vojske i policije upadali su i vršili pretrese njihovih kuća i pratećih objekata, istovremeno ih fizički zlostavljali, oduzimali novac i predmete od vrijednosti, a prilikom opisanih napada, u dvorištu njihovih kuća, rafalnom paljbom iz vatrenog oružja ubili Čolić Ramiza, braću Aldobašić Muhameda i Muharema, njihovu sestru Ismetu, te Džehvu Hasić, da bi dana 19.07.1992.godine iz naselja Miljkovac (zaseok Hasice) pripadnici vojske nezakonito lišili slobode i prisilno odveli devet mješтана bošnjačke nacionalnosti među kojima Hasica Dedo, Hasica Sejada, Hasić Mehmeda, Hasić Taiba, Buljubašić Ramiza, Jacić Smaila, Hasica Mustafu, u kasarnu 4. Juli i tamo nezakonito zatvorili iste,

2.

Radi realizacije zajedničkog cilja UZP, u periodu od 03.05.1992. godine do jeseni 1993.godine, na području opštine Doboj, u prethodno odabranim-ciljanim civilnim, vojnim i policijskim objektima, osnovano je i održavano najmanje 21 zatočeničkih objekata, koje su osiguravali pripadnici vojske i policije, među kojima i zatočenički objekti: zgrada Centralnog zatvora „Spreča“; kasarna JNA „4.juli“ u naselju Miljkovac; vojni hangar JNA u naselju Usora; vojni hangari JNA u naselje Bare; hangari preduzeća „Bosanka“; kasarna JNA u mjestu Ševarlije; diskoteka „Perčin disko“ u mjestu Vila, namjenjenih za nezakonito zatvaranje civila bošnjačke i hrvatske nacionalnosti sa područja opštine Doboj, ali i drugih susjednih opština, koji su prethodno nezakonito lišeni slobode, kako na način opisan tačkom 1. Optužnice, tako i na druge načine, u kojima je bilo zatočeno najmanje 3.000 civila bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, gdje su zatvorenici-civili: držani u nehumanim i nehigijenskim uslovima, bez hrane vode i lijekova; često premještali iz jednog u drugi zatočenički objekat; vođeni na saslušanja koja je pratilo fizičko i psihičko zlostavljanje; izvođeni na prinudne radove; svakodnevno od strane stražara, drugih pripadnika vojske i policije, te pripadnika paravojnih formacija bili izloženi stalnom fizičkom i psihičkom zlostavljanju usljed čega su neki u ovim objektima i preminuli; odvođeni u živi štit; ubijani; a neki prisilno odvođeni od kada im se gubi svaki trag, pa je tako:

2.a)

Od 03.05.1992. godine, na području grada Doboja formiran je zatočenički objekat Centralni zatvor „Spreča“, u kojem su nakon napada opisanih tačkom 1., te upada vojske

i policije u druga mjesta opštine Doboj, nezakonito zatvarani civili bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, sa područja grada Doboja i okolnih mjesta, među kojima su civili Romić Rafaela, Hadžović Edina, Duspara Slavko, Mandir Anto, Mrkaljević Nahid, Mrkonjić Senad, Mrkonjić Ibrahim, Salihbašić Osman, Bunjak Rifet, Kunalić Besim, Križić Mat, Ibraković Šaban, Huskić Reuf, Kovačević Mustaf, Grapkić Ramiz, Avdić Smail, Halilović Amir, Šehić Fehreta, Kikić Marko, Matanović Jozo, Tipura Ilija, Salibašić Osman, Grapkić Ramiz, Šehić Fehreta, Ahmić Omer, Šehić Ismet, Šehić Mustafa, Salihbašić Muharem, Šehić Sabahudin, Hamidović Salih, Herceg Nevzet, Šerić Nađa, Kunalić Senad, Perić Katica, Perić Anica, Mahmić Semiz, Hidić Esada, Bešić Esada, Bešić Nedžada, Bešić Ramiza, Nukičić Safeta, Bešić Šerifa, Zečević Nijaza, Kurtović Abdulaha, Grgić Karla, Kikić Marko, Bešlagić Kasima, Matanović Jozo, Tipura Ilija, Barukčić Kazimir, Barukčić Vid, Barukčić Vlado, Garić Jozo, koji su u ovom zatočeničkom objektu držani u nehumanim uslovima, bez dovoljno hrane, vode i lijekova, te elementarnih higijenskih potreba, a stražari koji su obezbjeđivali zatvorene civile redovno su omogućavali nasumične ulaske pripadnika vojske i policije ili pripadnike paravojnih formacija, koji su u prostorijama objekta: fizički i psihički zlostavljali zatvorene civile, na način da su ih tjerali da prilikom njihovog obilaska i ulaska u ove prostorije, ustanu i rašire noge, naslone se na zid sa podignuta tri prsta ruke i istovremeno pjevaju „četničke“ pjesme; udarali ih rukama, nogama, kundacima puške, motkama i drugim sličnim predmetima podesnim za nanošenje tjelesnih povreda; odvodili ih na ispitivanja u kojim prilikama bi uz premlaćivanja i prijetnju oružjem, koristeći se takvim i drugim sredstvima prinude od istih zahtijevali predaju određene količine novca ili predmeta od vrijednosti kako bi bili pušteni na slobodu; u više navrata radi ispitivanja odvodili a potom vraćali zatvorene civile u prostorije CSB Doboj ili SJB Doboj, u kojim prilikama su takođe bili podvrgnuti fizičkom zlostavljanju, da bi tačno neutvrđenog dana nepoznati pripadnici kojima su stražari omogućili ulazak u prostorije zatvora, civile Kikić Marka, Bešlagić Kasima, Matanović Jozu i Tipura Iliju, udarali rukama, nogama i drugim predmetima po čitavom tijelu, nakon čega su ovi civili od posljedica premlaćivanja preminuli, a dana 24.maja 1992.godine nakon što su stražari omogućili nepoznatim pripadnicima Specijalne jedinice CSB Doboj da izvedu zatvorene civile Hidić Esada, Bešić Esada, Bešić Nedžada, Bešić Ramiza, Nukičić Safeta, Bešić Šerifa, Zečević Nijaza, Kurtović Abdulaha i Grgić Karla, ovim civilima se od tada gubi im se svaki trag.

2.b)

Od 03.05.1992 godine na području opštine Doboj u naselju Miljkovac formiran je zatočenički objekat u kasarni JNA „4 Juli“, u kojem su nakon napada opisanih tačkom 1., te upada vojske i policije u druga mjesta opštine Doboj, nezakonito zatvarani civili bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, sa područja grada Doboja i okolnih mjesta, među kojima: Hasica Fahir, Hasica Dedo, Jacić Smajo, Hasica Sejad, Hasičić Mehmed, Hasičić

Tajib, Buljubašić Ramiz, Buljubašić Reuf, Buljubašić Salih, Čabrić Rasim, Aldobašić Ibrahim, Dedić Enver i drugi, koji su u ovom zatočeničkom objektu držani u nehumanim uslovima, bez dovoljno hrane vode i lijekova, te elementarnih higijenskih potreba, a stražari koji su obezbjeđivali zatvorene civile redovno su omogućavali nasumične ulaske pripadnika vojske i policije ili pripadnika paravojnih formacija, koji su u prostorijama objekta rukama, nogama i raznim predmetima udarali zatvorene civile, da bi tačno neutvrđenog dana a od posljedica opisanog zlostavljanja preminuli civili Hasica Dedo, Hasica Sejad, Hasičić Mehmed, Hasičić Tajib, Buljubašić Ramiz, Jacić Smajo i Hasica Mustafa.

2.c)

Od maja 1992 godine, na području opštine Doboj formiran je zatočenički objekat kod tvornice „Bosanka“ vojni hangari JNA u naselju Usora, u kojem su nakon napada opisanih tačkom 1., nezakonito zatvarani civili bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, sa područja grada Doboja i ostalih mjesta opštine Doboj, ali i drugih susjednih opština, među kojima su civili Delić Ređo, Hasanić Jasmin, Salkić Safet, Mulahuseinović Mehmed, Salihbašić Muharem, Šehić Sabahudin, Omerčić Mustafa, Bradarić Salim, Hamidović Hasib, Bešić Semiz, Čabrić Rifet, Hadžović Edin, Halilović Amir, Bajrić Naim, Bajrić Mustafa, Bradarić Ekrem, Bradarić Mujo, Bradarić Senad, Husukić Hasib, Bajrić Almir, Bradarić Muhamed, Bašić Asim, Bašić Samir, Begić Ibrišim, Mehinagić Delija, koji su u ovom zatočeničkom objektu držani u krajnje nehumanim uslovima, u skućenim prostorima, prinuđeni da nuždu vrše u prostoru u koji su i zatvoreni, dok su hranu i vodu dobijali u minimalnim količinama, a da su pri tom svakodnevno odvođeni na sakupljanje i ukop mrtvih civila ubijenih u napadima opisanim tačkom 1. Optužnice ili na prinudne teške fizičke radove u krugu hangara i van kruga u mjestu Putnikovo brdo gdje su kopali rovova, a u kojim prilikama bi ih pripadnici srpske vojske i policije za vrijeme odvijanja aktivnih borbenih dejstava između jedinica Armije BiH i srpske vojske koristili kao „živi štit“, dok su stražari koji su obezbjeđivali zatvorene civile redovno omogućavali nasumične ulaske pripadnika vojske i policije ili pripadnika paravojnih formacija, koji su u prostorijama objekta i van njega fizički i psihički zlostavljali zatvorene civile, u više navrata radi ispitivanja odvodili i vraćali zatvorene civile u prostorije CSB Doboj ili SJB Doboj u kojim prilikama su takođe bili podvrgnuti fizičkom zlostavljanju, da bi u vremenskom periodu od 15.06. do 17.06.1992.godine, nakon što su stražari omogućili pripadnicima „Crvenih beretki“ da izvedu zatvorene civile Bajrić Naim, Bajrić Mustafa, Bradarić Ekrem, Bradarić Mujo, Bradarić Senad, Husukić Hasib, Bajrić Almir, Bradarić Muhamed, Bašić Asim, Bašić Samir, Begić Ibrišim, Mehinagić Delija, ovim civilima se od tada gubi svaki trag dok su jedino nakon rata u mjestu Podnovlje u Doboju ekshumirani posmrtni ostaci Bajrić Almira.

2.d)

Od 03.05.1992.godine, na području Doboja formiran je zatočenički objekat u hangarima JNA u mjestu Bare, u kojem su nakon napada opisanih tačkom 1. i 1b., nezakonito zatvarani civili bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, sa područja grada Doboja i okolnih mjesta ili svakodnevno dovođeni i nezakonito zatvarani civili iz drugih zatočeničkih objekata, među kojima su civili Krdžalić Agan, Nukičić Mustafa, Krdžalić Nermin, Ahmić Fadil, Bašić Amel, Hurtić Nedžad, Hamid Muratović, Bešić Ahmet, Amir Kadić, Fehrić Redžo, Muratović Hasib, Husaković Muhamed, Hasančević Jusuf, Mujanović Jakub, Hadžan Sadmira, Hadžan Almir, Zečević Salih, Zečević Sadmira, koji su u ovom zatočeničkom objektu držani u nehumanim uslovima, bez dovoljno hrane, vode i lijekova, te elementarnih higijenskih potreba, a stražari koji su obezbjeđivali zatvorene civile redovno su omogućavali nasumične ulaske pripadnika vojske i policije koji su u prostorijama objekta su fizički i psihički zlostavljali zatvorene civile na način da su ih udarali rukama, nogama, kundacima puške, motkama i drugim sličnim predmetima podesnim za nanošenje tjelesnih povreda; odvodili ih na ispitivanja u kojim prilikama bi uz premlaćivanja i prijetnju oružjem, koristeći se takvim i drugim sredstvima prinude od istih zahtijevali predaju određene količine novca ili predmeta od vrijednosti kako bi bili pušteni na slobodu, a u više navrata civile radi ispitivanja odvodili u prostorije CSB Doboja ili SJB Doboja u kojim prilikama su također bili podvrgnuti fizičkom zlostavljanju.

2.e)

Od 03.05.1992. godine, na području Doboja formiran je zatočenički objekat u kasarni JNA u mjestu Ševarlije u kojem su nakon napada opisanih tačkom 1., nezakonito zatvarani civili bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, sa područja grada Doboja i okolnih mjesta ali i drugih susjednih opština, ili svakodnevno dovođeni i nezakonito zatvoreni civili iz drugih zatočeničkih objekata, među kojima su civili Mujadžić Vahidin, Mujadžić Nermin, Mahmutović Bećir, Mujadžić Jusuf, Delić Adil, Huseinbašić Mehmed Fehrić Hanifa, Šahman Osman, Šahman Adil, Šahman Ibrahim, Šahman Fadil, Omerašević Mehmed, Hodžić Sadik, Mešić Aljo, Čajić Abaz, Čajić Halid, Čajić Redžo, Jupić Husein, Delić Vehid Šahman Aziza, Šahman Rešada, Šahman Izet, Muhamedović Suada, koji su u ovom zatočeničkom objektu držani u nehumanim uslovima, bez dovoljno hrane, vode i lijekova, te elementarnih higijenskih potreba, a stražari koji su obezbjeđivali zatvorene civile redovno su omogućavali nasumične ulaske vojske i policije ili pripadnika paravojnih formacija, koji su u prostorijama objekta: fizički i psihički zlostavljali zatvorene civile, u više navrata radi ispitivanja odvodili i vraćali zatvorene civile u prostorije CSB Doboja ili SJB Doboja u kojim prilikama su također bili podvrgnuti fizičkom zlostavljanju, da bi tačno neutvrđenog dana nepoznati pripadnici kojima su stražari omogućili ulazak u prostorije zatvora, civile Šahman Aziza, Šahman Rešada, Muhamedović Suada, udarali rukama, nogama i drugim predmetima po čitavom tijelu, a civila Šahman Aziza ubili pucnjem iz

vatrenog oružja u predjelu glave naočigled svih izvedenih zatočenika, da bi dana 13.08.1992.godine oko 120 civila iz sela Ševarlije, Potočani, Pridjel i Donja Rječica koji su bili zatočeni u objektu kasarne u mjestu Ševarlije, pripadnici vojske sa dva autobusa prevezli u fiskulturnu salu u Modriči, odakle je jedan dio zatočenih civila među kojima i Šahman Ibrahim, Delić Vahid, Mešić Aljo, Čajić Abaz i drugi, odvezen na poljoprivredno imanje „Dr. Mustafa Mujbegović“, gdje su od strane pripadnika SJB Modriča držani zatvoreni, svakodnevno prinuđeni da obavljaju teške fizičke poslove, a tokom boravka na ovom poljoprivrednom dobru često su bili davani na rad u privatnim imanjima srpskih civila srpskim civila.

2.f)

Od 03.05.1992.godine, na području Doboja u mjestu Vila, formiran je zatočenički objekat u privatnoj kući vl.Perčo Kasima, u kojem su nakon napada opisanih tačkom 1., te upada vojske i policije u druga mjesta opštine Doboj, nezakonito zatvarani civili bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, sa područja grada Doboja i okolnih mjesta, među kojima su civili Delić Jasmin, Mustafić Hasan, Avdić Vahid, Spahić Ferid, Hamidović Hasan, Šehić Nermin, Herceg Emsud, Čelić Mulazim, Ahmić Nermin, Kalem Anto, Hamidović Ramiz, Hamidović Safet, Omerčić Arif, Omerčić Mehmed, Omerčić Hasib, Ahmić Zijad, Ahmić Ešref, Ahmić Senad, Šehić Bećir, Zečević Muhamed, Ahmić Hasan, Mujanović Meho, Mujanović Halid, Kadić Hasib, Šehić Ferid, Kadić Mehmedalija, Čičak Stipo, koji su u ovom zatočeničkom objektu držani u nehumanim uslovima, bez dovoljno hrane, vode i lijekova, te elementarnih higijenskih potreba, a stražari koji su obezbjeđivali zatvorene civile redovno su omogućavali nasumične ulaske pripadnika vojske i policije vojnih ili pripadnike paravojnih formacija, koji su u prostorijama objekta: fizički i psihički zlostavljali zatvorene civile, da bi tačno neutvrđenog dana nepoznati pripadnici kojima su stražari omogućili ulazak u prostorije zatvora, zajedno sa stražarima civila Čičak udarali rukama, nogama i drugim predmetima po čitavom tijelu, nakon čega Stipo Čičak od zadobijenih povreda batinjanjem preminuo, da bi dana 12.07.1992.godine pripadnici vojske i policije oko 50 nezakonito zatvorenih civila izveli iz objekta, te ih pješke pod prijetnjom smrću usmjerili u pravcu linije razgraničenja u selu Makljenovac, iste svrstane u pet redova po deset zatvorenika upotrijebili kao „živi štit“, bez dijelova gornje odjeće i sa rukama na potiljku, a sve za vrijeme odvijanja aktivnih borbenih dejstava između jedinica Armije BiH i srpskih jedinica, pa je u takvoj situaciji lišeno života najmanje 17 civila i to: Kalem Anto, Hamidović Ramiz, Hamidović Safet, Omerčić Arif, Omerčić Mehmed, Omerčić Hasib, Ahmić Zijad, Ahmić Ešref, Ahmić Senad, Šehić Bećir, Zečević Muhamed, Ahmić Hasan, Mujanović Meho, Mujanović Halid, Kadić Hasib, Šehić Ferid, Kadić Mehmedalija.

3.

U periodu od 03.05.1992.godine do kraja juna 1992 godine, pripadnici vojske i policije, u kratkom vremenskom razmaku, prilikom napada opisanih tačkom 1. Optužnice, uglavnom miniranjem ali i na druge načine, srušili su vjerske i kulturne objekte prepoznatljive kao duhovno i kulturno naslijeđe Muslimana i Katolika i to: dana 03.05.1992.godine, u gradu Doboj prilikom napada opisanog tačkom 1.a) Optužnice, Carevu ili Selimija džamija, u narodu poznatu kao „Gornja džamija“; Trnjak džamiju ili Čaršija džamija u djelu grada Doboj poznat kao Čaršija, Kancelariju i arhivu Islamske zajednice Doboj, a dana 04.05.1992.godine Župnu crkvu Presvetog Srca Isusova; od 03. do 10.05.1992.godine u mjestu Gornja Grapska, mjesnu džamiju Grapska; početkom juna 1992.godine u mjestu Miljkovac, Staru džamiju i Novu džamiju; dana 06.05.1992.godine, u mjestu Orašje u blizini grada Doboja, džamija u dobojskom džematu Orašje; dana 06.05.1992.godine u Kotorskom u mjestu Gornja Mahala, Gornju džamiju; dana 16.06.1992. u Kotorskom, mjesto Donja Mahala, Donju džamiju; dana 12.06.1992.godine u mjestu Bukovačke Čivčije, Džamiju u Čivčijama; dana 18.06.1992.godine u mjestu Ševarlije, Džamiju u Sevarlijama; dana 17.06.1992.godine u mjestu Gornji Pridjel, Džamiju u Gornjem Pridjelu; od 08-09.05.1992.godine u mjestu Jahovac, Katoličku filijalnu crkvu Rođenja Blažene Djevice Marije.

4.

U vremenskom periodu od početka juna 1992. godine do 30. juna 1992. godine, u okviru širokog i sistematičnog napada, usmjerenog protiv bošnjačkog i hrvatskog stanovništva opštine Teslić, kojem je prethodio poziv predstavnika Kriznog štaba opštine Teslić upućen Kriznom štabu „Srpske opštine Doboj“, da im se pomogne u realizaciji ciljeva UZP, pod izgovorom potreba prisilne mobilizacije stanovništva i uvođenja reda, discipline i sistema odbrane „Srpske opštine Teslić“, Bjelošević Andrija uz dogovor i instrukcije Kriznog štaba „Srpske opštine Doboj“, kako bi se dio već započetog napada sa područja opštine Doboj sinhronizovano prenio i na područje opštine Teslić, naredio organizovanje policijske formacije, čije formiranje je povjerio zamjeniku načelnika CSB Doboj Savić Milanu, dok je istovremeno komanda Operativne grupe Doboj – Prvog Krajiškog korpusa VRS, naredila organizovanje vojne formacije, pa je Savić Milan u svojstvu de iure pomoćnika načelnika, a de facto u svojstvu zamjenika načelnika CSB Doboj, organizovao policijsku formaciju koju su činili pripadnici aktivnog i rezervnog sastava CSB Doboj, uz podršku pripadnika Specijalne jedinice CSB Doboj, nakon čega su naoružani i obučeni u maskirne vojne uniforme, sa oznakama milicije i vojne policije, noseći sa sobom ranije dodijeljene službene legitimacije, kao oružana vojnopolicijska formacija naziva „Miće“, iz Doboja došli u grad Teslić, kojom prilikom je Savić Milan s policijskim djelom vojnopolicijske formacije „Miće“ po ranije datim naredbama i ovlaštenjima Bjelošević Andrije preuzeo upravljanje Stanicom javne bezbjednosti Teslić, pa su odmah u ovim objektima nezakonito lišili

slobode zatečene radnike i službenike bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, od kada su zajedno i u sadejstvu sa tesličkom brigadom VRS, uz obezbijeđenu pomoć i podršku Kriznog štaba opštine Teslić učestvovali u napadima na bošnjačko i hrvatsko civilno stanovništvo opštine Teslić, u koje vrijeme je Savić Milan znajući za takav napad i svjestan da svojim radnjama učestvuju u izvršenju napada, u namjeri da počini progon tog stanovništva na nacionalnoj, etničkoj i vjerskoj osnovi, policijskim snagama vojnopolicijske formacije „Miće“ i SJB Teslić u izvršenju povjerenog zadatka, davao pojedinačne i grupne zadatke, izdavao naređenja i upute, pa su tako prilikom oružanih napada vojske i policije u gradu Tesliću, kao i mjestima nastanjenim bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom u opštini Teslić, i to: Stenjaka, Hranković, Irice, Gomjenica, Barići i drugim mjestima, kojima su prethodili ultimatumima za predaju oružja i uvođenje policijskog časa, pripadnici vojske i policije: nezakonito vršili pretrese kuća i stanova civila bošnjačke i hrvatske, a prema unaprijed sačinjenom spisku sa imenima uglednih i uticajnih građana bošnjačke i hrvatske nacionalnosti koji žive na području opštine Teslić ili nalozima za privođenje koji su pripremani u SJB Teslić i komandi Tesličke srpske brigade, nezakonito lišili slobode najmanje 500 civila bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, potom ih vojnim i policijskim vozilima odvodili u prostorije Stanice javne bezbjednosti Teslić, tzv. „vojni zatvor u Pribiniću“ i druge prethodno odabrane objekte koji su služili za zatvaranje civila, gdje su ih zajedno sa drugim pripadnicima policije i vojske svakodnevno izlagali fizičkom i psihičkom zlostavljanju, na način da su ih: tjerali da prilikom njihovog obilaska i ulaska u ove prostorije, ustanu i rašire noge, naslone se na zid sa podignuta tri prsta ruke i istovremeno pjevaju „četničke“ pjesme; udarali ih rukama, nogama, kundacima puške, motkama i drugim sličnim predmetima podesnim za nanošenje tjelesnih povreda; odvodili ih na ispitivanja u kojim prilikama bi uz premlaćivanja i prijetnju oružjem, koristeći se takvim i drugim sredstvima prinude iznuđivali iskaze zatočenih civila, o njihovoj navodnoj odgovornosti ili njihovom imovnom stanju pod izgovorom potreba angažovanja njihove imovine za Srpsku vojsku, istovremeno od istih zahtijevali predaju određene količine novca ili predmeta od vrijednosti kako bi bili pušteni na slobodu, da bi ih nakon takve obrade vraćali u navedne prostorije, koje nisu zadovoljavale niti minimum humanih uslova za boravak.

4.a)

dana 08.06.1992.godine, u popodnevnim satima, pripadnici policijskog dijela vojnopolicijske formacije „Miće“ naredili su izvođenje 26 zatvorenih civila iz podrumskih prostorija SJB Teslić, da bi potom, na platou ispred zgrade SJB Teslić, u trajanju od najmanje pola sata, iste izložili brutalnom premlaćivanju, na način da su ih motikama, palicama, nogama i rukama, udarali po svim dijelovima tijela, sve do granica njihove izdržljivosti, pa su neki od njih padali u nesvijest, nakon čega bi ih podizali i ponovno nastavili udarati, pa je od posljedica premlaćivanja istog dana ili sutradan preminulo

ukupno osam izvedenih civila i to: Rasim Galijašević, Fadil Isić, Dževad Redžić, Enes Hodžić, Memija Šaćirović, Miro Medović, Dragan Rašić, Fadil Gibić, dok je civil Mithat Gilić ubijen u neposrednoj blizini SJB Teslić vatrenim oružjem prilikom pokušaja bijega, da bi istog dana u večernjim satima, u kancelariji načelnika SJB Teslić, Savić Milan zajedno s rukovodnim kadrom SJB Teslić, u cilju prikrivanja počinjenog zločina, isplanirao i organizovao ukopavanje preminulih civila, nakon čega su oko ponoći, kamionom marke FAP, tip. Kiper, žute boje, koji je na sebi imao hidrauličnu dizalicu tzv. „Grajfer“, vl. „Sirovina produkta“ - Teslić, pripadnici SJB Teslić ubijene civile prebacili na lokalitet Pijeskovo, gdje su ih ukopali u zajedničku grobnicu, čija tijela su dana 27.-29.01.2014. g. po izvršenju Naredbe suda BiH broj: S1 1 K 014931 14 Krn od 24.01.2014. godine ekshumirana, a kasnije i identificirani njihovi posmrtni ostaci,

4.b)

dana 10.06.2014.godine, na području grada, pripadnici vojnopolicijske formacije „Miće“, presreli su građane Ređić Azem i Mešinović Mehu, odmah ih počeli udarati rukama, nogama i kundacima pušaka, nakon čega su iste pod prijetnjom oružja povelili putem prema mjestu „Memić Brdo“, gdje su ih pucanjem iz vatrenog oružja lišili života;

4.c)

u noćnim satima 17/18.06.1992. godine, postupajući po naređenju komande Tesličke srpske Brigade VRS, pripadnici vojnog djela vojnopolicijske formacije „Miće“, preostalih 18 civila zatočenih u prostorijama SJB Teslić, koji su prethodno bili izloženi brutalnom premlaćivanju kako je to opisano tačkom 3.a.) Optužnice, i 10 civila iz vojnog zatvora Pribinić, zajedno sa drugim vojnim policajacima čete Vojne policije Tesličke srpske brigade, kamionom i u pratnji više putničkih vozila, izveli iz zatočeničkih prostorija izveli ubacili ih u transportni dio kamiona, da bi istim kamionom došli i ispred Vojnog zatvora, nakon čega su civile dovezli na planinu Borje, lokalitet zv. „Bebe“, u blizini mjesta gdje je prethodno iskopana i pripremljena jama za ukop tijela strijeljanih civila, a po dolasku, kada su civile izveli iz kamiona, s naređenjem da legnu na zemlju licem okrenutim prema tlu, što su ovi pod prisilom i učinili, poredali se iza tijela polegnutih civila, te pojedinačnim pucnjevima u predjelu njihovih glava, iz vatrenog oružja, cal. 7,62 mm, lišili života ukupno 28 civila, da bi potom pripadnici Vojne policije, tijela ubijenih prenijeli, bacili i zatrpali u već pripremljenu jamu, čiji posmrtni ostaci su, na osnovu Naredbe Kantonalnog suda u Zenici, broj: Kri-59/99, ekshumirani dana 18.08.- 02.09.1999. godine, od kojih su 26 ubijenih civila identifikovani, i to: Kopic Besim, Tatarević Safet, Jašarević Himzo, Lugonjić Ramo, Botić Fehim, Botić Salkan, Botić Ibrahim, Rašić Alija, Gibić Fadil, Garić Đulaga, Gibić Ramiz, Begović Fahrudin, Begović Suljo, Memić Munir, Memić Dževad, Begović Enes, Salkičević Nihad, Begović Senad, Pastuhović Borislav, Glancer Viktor, Pašić

Sedad, Šaćirović Husein, Isić Numan, Garić Amira, Memić Jasmin, Šaćirović Mustafa, dok dva tijela ubijenih civila do danas nisu identifikovana.

Čime bi

Paravac Borislav i Bjelošević Andrija radnjama opisanim:

pod tačkom 1.,

- 1.a.), zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem ili drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede,
- 1.b), napadom na civilno stanovništvo i naselja koji posljeduje smrću teškom tjelesnom ozljedom ili teškim narušenjem zdravlja, prisilnim preseljenjem stanovništva, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, prisilnim nestankom,
- 1.c), zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem ili drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede,
- 1.d) napadom na civilno stanovništvo i naselja koji posljeduje smrću teškom tjelesnom ozljedom ili teškim narušenjem zdravlja, prisilnim preseljenjem stanovništva, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava,
- 1.e), napadom na civilno stanovništvo i naselja koji posljeduje smrću teškom tjelesnom ozljedom ili teškim narušenjem zdravlja, prisilnim preseljenjem stanovništva, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, pljačkanjem imovine stanovništva,
- 1.f), zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem ili drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, pljačkanjem imovine stanovništva,
- 1.g), ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem ili drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, prisilnim nestankom,

pod tačkom 2.,

- 2.a), ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem ili drugim

nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, prisilnim nestankom,

- 2.b), ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem ili drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, prisilnim nestankom,
- 2.c), ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem ili drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, prisilnim nestankom, prisiljavanjem na prinudni rad,
- 2.d), zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem ili drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, prisilnim nestankom,
- 2.e), ubistvom, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem ili drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, prisiljavanjem na prinudni rad,
- 2.f), ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem ili drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede,

pod tačkom 3.

- uništavanjem kulturnih, istorijskih i religijskih spomenika koji su kao kulturno i duhovno naslijeđe naroda pod posebnom zaštitom međunarodnog prava,

pod tačkom 4.

- 4.a) ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem i drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede.
- 4.b) i 4.c) ubistvom,

počinili krivično djelo - Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa članom 172. stav 1. tačka a), d), e), f), i) i članom 173. stav 1. tačka a) i f), stav 2. tačka a) KZ BiH, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH

Savić Milan radnjama opisanim:

- pod tačkom 4. 4.a) - ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem i drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede.

počinio krivično djelo - Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa članom 172. stav 1. tačka a), e), f) KZ BiH, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH

...

Na osnovu odredbe iz člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, troškovi krivičnog postupka iz člana 185. stav 2. tačke a. do f. ZKP BiH, kao i nužni izdaci optuženih i nužni izdaci i nagrade branitelja, padaju na teret budžetskih sredstava.

...

Na osnovu odredbe iz člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa imovinsko-pravnim zahtjevima upućuju na parnicu.

OBRAZLOŽENJE

TOK KRIVIČNOG POSTUPKA

OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Optužnicom Tužiteljstva BiH, broj T20 0 KTRZ 0011541 15 od 31.12.2015. godine optuženi Milan Ninković, Borislav Paravac, Andrija Bjelošević i Milan Savić se terete za izvršenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH u vezi sa članom 180. stav 1. istog zakona. Na ročištu za izjašnjenje o krivinji, 22.02.2016. godine, optuženi su se izjasnili da nisu krivi i predmet je upućen u glavni pretres koji je započeo 05.04.2016. godine čitanjem optužnice. U tijeku glavnog pretresa krivični postupak je razdvojen u odnosu na optuženog Milana Ninkovića rješenjem od 23.07.2019. godine i vodi se pod drugim brojem.

2. U tijeku glavnog pretresa Tužiteljstvo BiH je dana dostavilo Sudu izmijenjenu optužnicu od 16.03.2022. godine, a koju je dana 09.04.2024. godine na glavnom pretresu preciziralo.

3. Glavni pretres je okončan nakon izlaganja završnih riječi odbrane, dana 04.06.2024. godine.

DOKAZNI POSTUPAK

4. U tijeku glavnog pretresa Tužiteljstvo BiH je izvelo dokaze saslušanjem sljedećih svjedoka: Redžo Delić, Milenko Gligorić, Tihomir Gligorić, Obren Petrović, Mirza Lišinović, Suljo Mešić, Edin Hadžović, Smail Avdić, Drago Ljubičić, Z.V., Miroslav Miločak, Fajik Muratović, Amel Bešić, Said Karalić, Refik Buljubašić, Nađa Šerić, Mustafa Nukičić, S-1, Ibrahim Hadžikadunić, Jasminka Hadžić, Hasan Krdžalić, Hamid Muratović, Nermin Krdžalić, Nusret Hadžić, Hasib Muratović, Milivoje Simić, Duško Mitrović, Vlado Đorđić, Žarko Gavrić, J.J., Hanifa Ferhić, Hamza Džanić, Halid Čajić, Redžo Čajić, Abaz Čajić, Vehid Delić, Fadil Jupić, Aljo Mešić, svjedok A, Vahidin Mujadžić, Jusuf Mujadžić, Mustafa Šehić, Hasib Hamidović, Salih Hamidović, Mustafa Omerčić, Emsud Herceg, Jasmin Hasanić, Safet Salkić, Dušan Živković, Ranko Miljić, Rodoljub Šljivić, Borislav Dujković, Milenko Stojanović, Dušan Marković, Neđo Mihajlović, Radivoje Nesterović, Tomislav Mihajlović, Stojan Lukić, Nenad Dević, Vaso Vukman, Rajko Perišić, Rosa Radišić, Boško Filipović, Jovan Kuprešak, S-2, ST-X. U svojstvu svjedoka ekspreta saslušani su dr. Sabiha Silajdžić Brkić i dr. Vedo Tuco.

5. Na glavnom pretresu pročitani su iskazi svjedoka optužbe: Muhameda Husakovića, Slobodana Karađića, Reufa Huskića, Mehmeda Memića, Ramiza Grapkića, Fikreta Ahmića; Omera Lukavice i Redže Fehrića.

6. U spis su bez čitanja uloženi iskazi sljedećih preminulih svjedoka optužbe: Ahmet Aličić, Dina Marković, Hasib Subašić, Safet Alić, Fajko Karalić, Agan Krdžalić, Bećir Mahmutović, Husein Jupić, Nazif Džanić, Ago Hasica, Semiz Mahmić, Kasim Hadžimujić, Ibrahim Aldobašić, Salem Bradarić, Fadil Šahman, Hasan Mustafić, Spahić Ferid.

7. U spis predmeta uloženi su i materijalni dokazi Tužiteljstva BiH čiji se spisak nalazi u aneksu presude.

8. Odbrana optuženog Andrije Bjeloševića izvela je dokaze saslušanjem sljedećih svjedoka: Veljko Šolaja, Dragoljub Kukić, Drago Nikolić, Dušan Pavlović, Milorad Novaković, Mirko Blažanović, Duško Mitrović, Zoran Ratkovac, Brković Zoran, Dević

Zoran, Radivoje Radivojević, Anica Jondić, Nenad Bukvić, Manojlo Popović, Ljubinko Mitrović i Dragomir Marković. Također, optuženi Andrija Bjelošević dao je iskaz u svojstvu svjedoka, a na prijedlog ove odbrane saslušan je i vještak Mile Matijević.

9. Odbrana optuženog Bjeloševića uložila je i materijalne dokaze dok su odbrane optuženih Borislava Paravca i Milana Savića izvele samo materijalne dokaze.

10. Spisak materijalnih dokaza odbrana, kao i materijalnih dokaza Suda, također se nalazi u aneksu presude.

ZAVRŠNE RIJEČI

Završna riječ Tužiteljstva BiH

11. U svojoj završnoj riječi postupajući tužitelj je naveo da u cijelosti ostaje pri izmijenjenoj i preciziranoj optužnici jer smatra da je provedenim dokazima u potpunosti potvrđeno činjenično stanje optužnice. Najprije je dat osvrt na osnovne elemente krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, odnosno analiza dokaza u tom pravcu, a potom analiza dokaza u kontekstu svojstva, ovlaštenja i obaveza optuženih Paravca i Bjeloševića te su navedeni dokazi koji potkrjepljuju podtačke optužnice. U odnosu na UZP-osnovni oblik, kako se navodi, a koji se optuženima Paravcu i Bjeloševiću stavlja na teret, navedeno je da je zajednički cilj bio progon bošnjačkog i hrvatskog civilnog stanovništva s područja općina Doboj i Teslić, odnosno, trajno ukljanjanje tog stanovništva s tih općina, a koji su cilj optuženi ostvarili organizirani u Krizni odnosno Ratni štab Srpske opštine Doboj. U tom pravcu Tužiteljstvo je iznijelo analizu provedenih dokaza. Također je iznijelo i analizu iskaza pojedinih svjedoka saslušanih na okolnosti podtačaka optužnice. Tužitelj je također naveo da smatra dokazanim i da je optuženi Milan Savić kao de facto zamjenik, a de iure pomoćnik načelnika CSB Doboj počinio radnje bliže opisane u optužnici, zajedno s drugim optuženima, odnosno da je organizirao policijsku formaciju i njezin dolazak u Teslić te preuzeo SJB Teslić, sve po naredbama optuženog Bjeloševića i drugih optuženih, te je i u tom pravcu iznesena analiza provedenih dokaza odnosno iskaza saslušanih svjedoka. Tužiteljstvo je dalo osvrt i na izvedene dokaze odbrane i svjedočki iskaz optuženog Bjeloševića sa zaključkom da svjedoci odbrane nisu doveli u sumnju iskaze svjedoka optužbe po bilo kojem pitanju. Na kraju je predloženo da se optuženi oglase krivima i kazne po zakonu, uz navođenje prijedloga otežavajućih okolnosti koje po stavu Tužiteljstva postoje na strani optuženih.

Završna riječ odbrane optuženog Borislava Paravca

12. Odbrana je navela da predmetna optužnica u odnosu na optuženog Paravca ne sadrži niti jedan konkretan element iskazan kao činjenje, nečinjenje ili propuštanje, a koji bi mogao biti objektivan osnov inkriminacije, a što je prema stavu odbrane razumljivo jer ne postoji nijedan razlog za inkriminaciju osim činjenice da je optuženi u inkriminisanom periodu postupao u svojstvu predsjednika kriznog štaba. Zbog toga obrana smatra da je optužnica sasvim paušalna, a činjenice za koje se optuženi tereti neosnovane i nedokazane. Potom je dat osvrt na opće elemente djela Zločini protiv čovječnosti uz konstataciju da se aktivnosti optuženog ne mogu podvesti pod iste te da Tužiteljstvo nije dokazalo da je optuženi poduzimao opisane radnje jer nije imao efektivnu kontrolu nad vojskom, policijom i drugim strukturama vlasti niti je dokazano da je odlučivao o formiranju zatvora ili o uslovima u kojima su zatvorenici boravili. Odbrana je također iznijela kronologiju događaja na području općine Doboj u vremenu obuhvaćenom optužnicom, odnosno analizu dokaza u vezi organizacije i nadležnosti općinske vlasti u Doboju nakon višestranačkih izbora, zatim događaja prije 03.05.1992. godine odnosno osnivanja Srpske opštine Doboj, početka sukoba te Kriznog štaba. U odnosu na općinu Teslić navedeno je da nijedan provedeni dokaz optužbe ne pokazuje vezu optuženog Paravca i Kriznog štaba SO Doboj sa inkriminiranim događajima u Tesliću. U odnosu na UZP odbrana je navela da Tužiteljstvo uopće nije dokazalo da su optuženi Paravac i Bjelošević imali kontakte i sastanke na kojima bi mogli stvoriti zajednički plan i oformiti zajedničku zločinačku namjeru da provedu sve zacrtane aktivnosti na nivou općina Doboj i Teslić, niti je dokazalo da je optuženi Paravac imao bilo kakve kontakte sa Skupštinom srpskog naroda u BiH ni sa Glavnim odborom SDS-a, niti da je bio član SDS-a. Odbrana se osvrnula i na završnu riječ Tužiteljstva BiH navodeći da nije zasnovana na objektivnim činjenicama, da nije objektivno navedeno kako su se svjedoci izjašnjavali tijekom postupka. Istaknuto je da je činjenica da su vremena bila složena i teška, da je dolazilo do nezakonitih radnji, ali da je bilo ljudi koji su radili posao zakonito, a jedan od njih je optuženi Paravac u čijem radu nije bilo ništa nezakonito, nesavjesno i neodgovorno. Na kraju je navedeno da tužitelj nije dokazao da optuženi Paravac izvršio krivično djelo koje mu se stavlja na teret te predloženo da se isti oslobodi od optužbe.

13. Optuženi Borislav Paravac se saglasio s izlaganjem braniteljica.

Završna riječ odbrane optuženog Andrije Bjeloševića

14. U završnom izlaganju odbrana je najprije dala osvrt na pravnu kvalifikaciju iz optužnice, odnosno osnovne elemente krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, a potom

i na postojanje udruženog zločinačkog poduhvata i učešća optuženog Bjeloševića u istom ističući koliko je ta pravna konstrukcija zbog svoje ekstezivnosti sporna te se pozvala i na pravnu praksu u tom pravcu. Prema stavu odbrane, iz argumenata optužbe proizlazi zaključak da su svi pripadnici vojnih i civilnih vlasti koji su bili na području Doboja u inkriminisanom periodu, bili pripadnici jednog sveobuhvatnog kriminalnog plana odnosno progona bošnjačkog i hrvatskog stanovništva, odnosno da se optužba opredijelila za ekstenzivni oblik UZP-a prema kojemu svi optuženi kao pripadnici UZP-a snose individualnu odgovornost za vlastita djela i propuste, kao i za djela drugih uključujući i ona koja predstavljaju prirodne i predvidive posljedice zajedničke svrhe ili plana. Odbrana iznosi zaključak da dok se ne izgrade jasni kriteriji donje granice UZP-a postoji mogućnost približavanja kolektivnoj krivnji koja se kosi sa moralnim i filozofskim osnovama suvremenog krivičnog prava. Odbrana smatra da Tužiteljstvo nije dokazalo, kad je u pitanju optuženi Bjelošević, ni postojanje UZP-a niti bilo kakvo njegovo učešće u istom, odnosno nije dokazalo zajednički plan odnosno zajedničku zločinačku namjeru optuženih da sudjeluju u ostvarenju krivičnog djela za koje se terete. Dalje su analizirani provedeni dokazi u vezi tvrdnje optužbe da je optuženi Bjelošević u inkriminisanom periodu bio član Kriznog štaba, koji prema stavu odbrane govore drugačije, a o čemu ovisi mens rea optuženog odnosno njegova svijest o učešću u UZP-u i htijenje da participira u počinjenju zločina drugih lica kako je to konceptijski navedeno u optužnici. Odbrana je zatim iznijela analizu provedenih dokaza po podtačkama optužnice koje se odnose na Doboju te dokaza koji se odnose na formaciju Miće, odnosno ulogu optuženog Bjeloševića u organiziranju policijskog dijela vojno-poliicijske formacije upućene iz Doboja u Teslić. Na kraju je navedeno da provedeni dokazi optužbe ne dosežu standard „van razumne sumnje“ zbog čega su se stekli uvjeti da se optuženi Bjelošević oslobodi od optužbe po svim tačkama optužnice.

15. Optuženi Andrija Bjelošević je prihvatio izlaganja svojih branitelja i kratko se obratio vijeću navodeći da se optužnicom tereti za najteža krivična djela, ali da nije izveden nijedan dokaz koji bi to potvrdio jer takvih dokaza nema. Navodi da nije počinio zločin, da nije naredio, podstrekavao niti prikrijavao nečiji zločin, da se borio primjenjivati zakon i raditi profesionalno čak i u tim najtežim okolnostima. Naveo je, također, da mu posebno teško pada što je njegove iskrene namjere Tužiteljstvo pokušalo preokrenuti protiv njega, pozivajući se u tom smislu na naredbu od 12.06.1992. godine kojom se zabranjuje pripadnicima službe da ulaze u prostorije za zadržavanje te smjenu Obrena Petrovića. Istaknuo je da je, nakon što je Centar stao na noge, rad krenuo funkcionirati onako kako treba, da nije moglo odjednom, a čemu u prilog idu dokazi odbrane. Na kraju je naveo da je cijeli radni vijek nastojao raditi najbolje što je znao, da nema za što da se kaje i da mu je žao što se tako odigralo u našoj zemlji, što su izgubljeni životi i što su bila materijalna razaranja.

Završna riječ odbrane optuženog Milana Savića

16. Odbrana optuženog Milana Savića najprije je istakla da je dužina trajanja ovog krivičnog postupka očigledan primjer teško povrijeđenih prava optuženog na suđenje u razumnom roku zagwarantiranih članom 7. EKLJP. Dalje se navodi je da je istraga zbog krivičnih djela počinjenih u Tesliću u junu 1992. godine neprofesionalno i neodgovorno sprovedena, da je optužnica neodrživa kao i da je potvrđivanje optužnice bez dokaza neprofesionalno. U prilog takvom stavu ističe se činjenica da nijedan stanovnik bošnjačke i hrvatske nacionalnosti općine Teslić nije saslušan na okolnost progona kao obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti te svojstvo optuženog Savića u inkriminisanom periodu koje se, kako navodi, moglo utvrditi bez teškoća jer je odbrana uložila dokaze da je optuženi postavljen za pomoćnika načelnika CSB Doboj dana 23.06.1992. godine. Odbrana smatra da je proizvoljan i neosnovan navod Tužiteljstva BiH da je optuženi Savić bio de facto zamjenik načelnika CSB Doboj imajući u vidu Zakon o unutrašnjim poslovima SR BiH kojim uopće nije predviđeno to radno mjesto. Pored toga istaknuto je da je preciziranjem svojstva optuženog Savića u optužnici, odnosno da je isti postupao kao de facto zamjenik, a de iure pomoćnik načelnika CSB Doboj, optužnica postala nerazumljiva i nedokaziva. Odbrana smatra proizvoljnim navod Tužiteljstva da je optuženi Bjelošević naredio organiziranje policijske formacije čije je formirane povjerio zamjeniku Milanu Saviću jer provedeni dokazi ukazuju da se Izvršni odbor Opštine Teslić obratio komandi OG Doboj za pomoć oko neadekvatnog odaziva na mobilizaciju te je iz tih razloga došlo do formiranja vojno-policijske formacije Miće kojom je komandovao Ljubiša Petričević, a u sastavu koje je u Teslić upućen i optuženi Milan Savić i to kao radnik kontradiverzione zaštite koji u tom svojstvu nije ni mogao imati bilo kakvu komandnu ulogu. Odbrana je zatim iznijela analizu iskaza pojedinih svjedoka saslušanih na okolnosti inkriminiranih događaja u Tesliću navodeći također da se u tački 4. optužnice ne navode bitne činjenice u pogledu krivičnih radnji ovog optuženog koje mu se veoma uopćeno stavljaju na teret, dok svjedoci saslušani na okolnosti odvoženja i ukopavanja leševa na lokalitetu Pijeskovi nisu spomenuli optuženog. Na kraju je predloženo da se optuženi oslobodi od optužbe jer Tužiteljstvo svojim dokazima istog nije dovelo u vezu sa inkriminiranim radnjama.

17. Optuženi Milan Savić se saglasio sa završnom riječi.

PROCESNE ODLUKE

18. Tijekom glavnog pretresa vijeće je donijelo procesne odluke koje će biti obrazložene u nastavku s obzirom da je na pretresu ukratko obrazložilo razloge za donošenje istih ili se pak radilo o pismenim otpravicima odluka na koje u tom procesnom trenutku nije bilo dozvoljeno pravo na žalbu.

Protek roka od 30 (trideset) dana i izmjena člana vijeća

19. U toku glavnog pretresa u više navrata došlo je do proteka roka od 30 dana između uzastopnih ročišta za glavni pretres i to između ročišta održanih dana: 26.04.2016. i 23.08.2016. godine, 08.11.2016. i 13.12.2016. godine, 13.12.2016. i 14.02.2017. godine, 06.06.2017. i 29.08.2017. godine, 10.10.2017. i 23.01.2018. godine, 03.04.2018. i 08.05.2018. godine, 05.06.2018. i 28.08.2018. godine, 11.09.2018. i 29.10.2019. godine, 03.12.2019. i 04.02.2020. godine, 03.03.2020. i 15.09.2020. godine, 13.10.2020. i 19.01.2021. godine, 19.01.2021. i 13.07.2021. godine, 13.07.2021. i 14.09.2021. godine, 16.11.2021. i 08.02.2022. godine, 22.02.2022. i 05.04.2022. godine, 31.05.2022. i 05.07.2022. godine, 19.07.2022. i 13.09.2022. godine, 13.12.2022. i 31.01.2023. godine, 01.08.2023. i 12.09.2023. godine, 28.11.2023. i 13.02.2024. godine, 27.02.2024. i 09.04.2024. godine.

20. Svaki protek roka od 30 dana konstatovan je na zapisnik, a Sud je od stranaka i branitelja tražio izjašnjenje u pogledu ponovnog početka glavnog pretresa. Stranke i branitelji su dali saglasnost da glavni pretres samo formalno krene iznova, odnosno dali su saglasnost da se ponovo ne izvode već izvedeni dokazi na osnovu čega je vijeće za svako prekoračenje navedenog roka donijelo odluku da će nastaviti s glavnim pretresom, a u skladu s odredbom člana 251. stav 2. ZKPBiH.

21. Također je u toku glavnog pretresa došlo do izmjene člana vijeća i to tri puta.

22. Tako je najprije došlo do izmjene člana vijeća zbog penzionisanja sudije Jasmine Kosović. Umjesto sudije Kosović, članom vijeća imenovana je sudija Lejla Konjić Dragović o čemu su branitelji i Tužiteljstvo BiH upoznati na statusnoj konferenciji održanoj dana 28.03.2017. godine, te nisu imali primjedbe na novi sastav vijeća. Tom prilikom su također obaviješteni da će novom članu vijeća, sudiji Konjić Dragović, biti ostavljeno 15 dana da se upozna sa spisom predmeta, odnosno do tada izvedenim dokazima, što je ocijenjeno kao dovoljno vremena s obzirom na broj izvedenih dokaza, a s čim su se također saglasili.

23. Ponovno je došlo do izmjene člana vijeća i to zbog planiranog dužeg odsustva sudije Konjić Dragović umjesto koje je za člana vijeća imenovan sudija Braco Stupar.

Stranke i branitelji su o novom sastavu vijeća upoznati na statusnoj konferenciji održanoj dana 16.11.2021. godine. Tom su prilikom također obaviješteni da će novom članu vijeća biti ostavljen period od mjesec dana da se upozna sa spisom odnosno već izvedenim dokazima. Stranke i branitelji nisu imali primjedbi. Tom je prilikom zakazano ročište za glavni pretres za 21.12.2021. godine.

24. Međutim, dana 21.12.2021. godine je umjesto ročišta za glavni pretres održana je zajednička statusna konferencija u predmetima protiv optuženih Borislava Paravca i drugih te Milana Ninkovića, kojom prilikom su stranke i branitelji upoznati da je ponovno došlo do izmjene člana vijeća iz razloga prezauzetosti sudije Stupara. Naime, u istom terminu u kojemu se održavala ročišta u ovom krivičnom predmetu sudija Stupar je imao ročišta u drugom predmetu u kojemu je glavni pretres tada dugo trajao, s procjenom da će i dalje dugo trajati. Iz navedenih razloga se u ovom predmetu ne bi mogla održavati ročišta svake sedmice, što s aspekta prava na suđenje bez odlaganja nije bilo prihvatljivo u ovako obimnom predmetu.

25. Kao novi član vijeća imenovana je sudija Minka Kreho. Stranke i branitelji nisu imali primjedbi na novi sastav vijeća. Tom prilikom su obaviješteni da će novom članu vijeća biti ostavljen rok od 30 dana da se upozna sa spisom, odnosno već izvedenim dokazima.

26. Nakon toga, ročište za glavni pretres održano je 08.02.2022. godine kojom prilikom je konstatovano na zapisnik da se sudija Kreho upoznala sa izvedenim dokazima i da smatra da nema potrebe da se ponovo pozivaju i saslušavaju već saslušani svjedoci, a s čim su se složili stranke i branitelji.

Odluka o zabrani komuniciranja sa svjedocima

27. Braniteljica optuženog Borislava Paravca, advokatica Suzana Tomanović, dostavila je dana 21.09.2017. godine Sudu obrazloženi prijedlog za donošenje odluke o komunikaciji sa svjedocima tražeći od vijeća uputu i objašnjenje pravne prakse Suda BiH u vezi komunikacije strane u postupku koja poziva svjedoka sa tim svjedokom u toku direktnog i unakrsnog ispitivanja. Kao konkretan primjer braniteljica je navela svjedočenje svjedoka optužbe Obrena Petrovića koji je svjedočio sedam dana, i to dva dana u direktnom ispitivanju, četiri dana u unakrsnom ispitivanju te jedan dan u dodatnom ispitivanju. Braniteljica je stava da strane u postupku nemaju pravo da komuniciraju sa svjedokom (uključujući i vještake) od momenta davanja zakletve svjedoka u skladu sa članom 266. ZKPBiH, do momenta završetka njegovog svjedočenja. U obrazloženju svog

prijedloga braniteljica se pozvala na odredbe ZKPBiH koje smatra primjenjivim kao i na praksu u predmetima pred MKSJ.

28. U svom izjašnjenju, Tužiteljstvo BiH navodi da je kao osnov prijedloga uzet primjer svjedočenja svjedoka Obrena Petrovića, a osim toga nije navedena niti jedna druga prilika ili postupanje Tužiteljstva BiH koji bi negativno utjecali na svestrano pretresanje predmeta, odugovlačenje postupka ili razjašnjenje predmetne stvari jer takvog postupanja u primjeru ovog, ali i drugih svjedoka nije bilo. Tužiteljstvo je stava da je odbrana nezadovoljna kazivanjem ovog svjedoka te kroz procesno pitanje ove prirode želi neosnovano problematizirati postupak već saslušanih svjedoka te izazvati odluku vijeća čija retroaktivna primjena neće biti moguća. Također je navedeno da su suvišni navedeni primjeri i razlozi na koje se odbrana poziva, a kojima se rukovodilo vijeće MKSJ u svom radu u pojedinim predmetima jer analogna primjena procesnog prava drugih sudova nema pravno uporište, a Sud BiH u primjeni nacionalnog zakonodavstva ima ustaljenu praksu i svoja pravila. Istaknuto je da odbrana ima pravo pozvati ovog svjedoka, ali i druge svjedoke, kao svjedoke odbrane čime se u potpunosti obezbjeđuje ravnopravnost oružja strana u postupku te svestrano pretresanje predmeta i razrješenje stvari.

29. Branitelj optuženog Milana Savića, advokat Rašević je dostavio svoje izjašnjenje u vezi prijedloga braniteljice Tomanović navodeći da je u potpunosti saglasan i da podržava prijedlog i elaboraciju braniteljice.

30. Vijeće je na nastavku glavnog pretresa dana 23.01.2018. godine saopćilo odluku koju je donijelo povodom navedenog prijedloga braniteljice, a koja glasi:

1. Tužiteljstvo BiH i odbrane ne smiju sa svjedokom komunicirati o sadržaju njegovog iskaza nakon što je svjedok, u skladu sa članom 266. ZKPBiH pred Sudom položio zakletvu odnosno dao izjavu, osim uz dopuštenje vijeća.
2. Ukoliko svjedok želi stupiti u vezu sa strankom koja ga je pozvala, dužan je o tome obavijestiti nadležne službenike Odjeljenja za podršku svjedocima Suda BiH koji će o tome izvijestiti dotičnu stranku. Stranka će potom odlučiti da li će zatražiti dopuštenje vijeća, bilo pismeno ili usmeno, te će obrazložiti svoj zahtjev. Ukoliko vijeće odluči dati dopuštenje, ono također može, kad god to nađe za shodno, odrediti da se kontakt između strane koja je podnijela zahtjev i svjedoka mora odvijati u prisustvu službenika Odjeljenja za podršku svjedocima Suda BiH.

31. Vijeće je donijelo navedenu odluku vodeći se prije svega, odredbama članova 261. i 262. ZKPBiH, kojima je propisano ko ima pravo pozivati svjedoke i izvoditi dokaze, kao

i kojim redosljedom se izvode dokazi na glavnom pretresu. Također, odredbama navedenih članova propisano je da je prilikom izvođenja dokaza dozvoljeno direktno, unakrsno i dodatno ispitivanje svjedoka, ko isto vrši i na koji način kao i određena ograničenja prilikom ispitivanja svjedoka. Navedenim zakonskim odredbama propisano je i da će sudija, odnosno predsjednik vijeća u odgovarajućoj mjeri kontrolirati način i redosljed ispitivanja svjedoka i izvođenja dokaza, vodeći računa da ispitivanje i izvođenje dokaza, između ostalog, bude efektivno za utvrđivanje istine.

32. Iako relevantnim odredbama ZKPBiH nije izričito propisano da stranke ne smiju komunicirati sa svjedokom nakon što je svjedok pred sudom položio zakletvu i započeo sa svjedočenjem, vijeće je našlo opravdanim takvu komunikaciju zabraniti prije svega s ciljem stvaranja uvjeta da svjedoci svojim iskazima doprinesu utvrđivanju istine, ali i radi zaštite prava optuženih na odbranu i pravično suđenje.

33. S obzirom da se polaganjem zakletve i sam svjedok obavezuje, a što je njegova i zakonska obaveza, da će pred Sudom govoriti istinu te da njegov iskaz treba da doprinese utvrđivanju istine, vijeće smatra da naknadna komunikacija stranaka u postupku sa svjedokom nakon što svjedok započne sa svjedočenjem može dovesti u pitanje kredibilitet i pouzdanost samog svjedoka kao i sadržaja njegovog svjedočenja i na taj način onemogućiti utvrđivanje istine.

34. Također, vijeće smatra da se naknadnom komunikacijom stranaka sa svjedocima ograničava i pravo optuženog na odbranu odnosno onemogućava optuženom da u punom obimu ostvaruje ovo svoje pravo, budući da optuženi, ukoliko svjedok uslijed naknadne komunikacije sa strankama u postupku promijeni iskaz, ne može efikasno i valjano ispitati svjedoka u okviru unakrsnog ispitivanja.

35. Također, vijeće smatra da je komunikaciju stranaka sa svjedocima, nakon što je svjedok položio zakletvu i započeo sa svjedočenjem, neophodno zabraniti i s ciljem zaštite prava optuženog na pravično i fer suđenje.

Odluka o mirovanju postupka na određeno vrijeme, odluka o razdvajanju krivičnog postupka u odnosu na optuženog Milana Ninkovića te odluke o dinamici glavnih pretresa u predmetima protiv optuženih Borislava Paravca i drugih te Milana Ninkovića

36. Vijeće je rješenjem od 23.07.2019. godine razdvojilo krivični postupak u odnosu na optuženog Milana Ninkovića i odlučilo da će se postupak protiv njega voditi pod novim

poslovnim brojem, a da će se krivični postupak u odnosu na optužene Borislava Paravca, Andriju Bjeloševića i Milana Savića voditi i dovršiti pod već postojećim brojem S1 1 K 020503 16 Kri.

37. Navedenu odluku vijeće je donijelo nakon dužeg odlaganja glavnog pretresa zbog zdravstvenog stanja optuženog Ninkovića i nemogućnosti istog da pristupi na glavni pretres.

38. Naime, dana 19.10.2018. godine Sud je zaprimio prijedlog advokata Branka Ristića, branioca optuženog Milana Ninkovića, za razdvajanje postupka u odnosu na prvooptuženog. Iz podnesenog prijedloga proizlazi da narušeno zdravstveno stanje optuženog, kao i drugi važni razlozi i razlozi cjelishodnosti upućuju na potrebu da se tekući krivični postupak u odnosu na optuženog Ninkovića razdvoji. U prilogu navedenog podneska Sudu je dostavljena medicinska dokumentacija na ime optuženog Milana Ninkovića.

39. Temeljem članova 95. i 96. ZKP BiH, Sud je dana 09.11.2018. godine izdao naredbu za vještačenje optuženog Milana Ninkovića, po vještaku prim. dr. Radojki Golijan, specijalisti interne medicine, a radi davanja nalaza i mišljenja u pogledu zdravstvenog stanja i procesne sposobnosti optuženog, odnosno, davanja odgovora na pitanja da li je optuženi sposoban da učestvuje u krivičnom postupku, da prati tok suđenja i u istom aktivno učestvuje, da li je sposoban da jednom sedmično putuje na relaciji Doboj- Sarajevo- Doboj, te ukoliko zdravstveno stanje optuženog ukaže na sposobnost da učestvuje u krivičnom postupku, da li je tokom postupka potrebno preduzeti odgovarajuće mjere opreza.

40. Vještak je Sudu dana 28.11.2018. godine dostavila nalaz i mišljenje, koji je usmeno izložila na zasjedanju održanom 29.01.2019. godine sa zaključkom da optuženi Ninković trenutno nije procesno sposoban da učestvuje u krivičnom postupku, da prati tok suđenja i u istom aktivno učestvuje, te da isti nije sposoban da jednom sedmično putuje na relaciji Doboj- Sarajevo- Doboj. Vještak je naposljetku iznijela mišljenje da je potrebno provesti adekvatno liječenje optuženog u toku narednih četiri do pet mjeseci, te nakon provedenog liječenja napraviti uvid u zdravstveno stanje, radi ocjene sposobnosti optuženog da učestvuje u postupku.

41. Sud je dana 29.01.2019. godine, u smislu odredbe člana 26. stav 2. ZKPBiH, saslušao stranke i odbrane vezano za mogućnost razdvajanja postupka u odnosu na optuženog Milana Ninkovića. Tužilac se protivio razdvajanju postupka, ističući da razdvajanje nije u interesu optužnice, te da postavljena pravna kvalifikacija i činjenično stanje opravdavaju samo istovremeno suđenje svima. Branilac optuženog Milana

Ninkovića ostao je kod podnesenog prijedloga, dok su ostali branitelji, uz saglasnost svojih branjenika, ostavile odluku Sudu na ocjenu.

42. Sud je istog dana, po saslušanju vještaka i nakon izjašnjenja stranaka i odbrana na podneseni prijedlog, utvrdio da su ispunjene procesne pretpostavke za razdvajanje krivičnog postupka, ali je donošenje odluke odložio za vrijeme za koje je, prema procjeni vještaka, moguće sprovođenje adekvatnog liječenja optuženog.

43. Dakle, Sud je donio odluku da predmet miruje određeni vremenski period imajući u vidu nalaz i mišljenje vještaka.

44. Istovremeno, Sud je braniocu optuženog Milana Ninkovića naložio da do 01.05.2019. godine Sudu dostavi svu relevantnu medicinsku dokumentaciju koju u međuvremenu pribavi. Postupajući po nalogu Suda, advokat Ristić je dana 18.04.2019. godine dostavio Sudu medicinsku dokumentaciju optuženog, nakon čega je Sud dana 08.05.2019. godine vještaku specijalisti interne medicine, prim. dr Radojki Golijan izdao novu naredbu za vještačenje optuženog Ninkovića.

45. Dana 16.05.2019. godine, vještak prim. dr. Radojka Golijan Sudu je dostavila svoj nalaz i mišljenje, koji je usmeno iznijela na statusnoj konferenciji održanoj 31.05.2019. godine. Vještak je izložila mišljenje da optuženi trenutno nije procesno sposoban i da su nalazi koji su pribavljeni nakon prvog vještačenja samo potvrdili isti status kao u prethodnom nalazu, s tim da je u međuvremenu od prethodnog vještačenja došlo do Vještak je dala procjenu vremena oporavka optuženog, te postavila rok od tri do četiri mjeseca, u uslovima idealnog ..., pod pretpostavkom da se predložena ...izvrši odmah.

46. Branitelj optuženog Ninkovića ostao je kod prijedloga za razdvajanje postupka, dok se tužitelj istom protivio iz ranije isticanih razloga. Ostale odbrane u predmetu su ostavile odluku Sudu na ocjenu.

47. Po saslušanju vještaka, te nakon izjašnjenja stranaka i odbrana vezano za prijedlog za razdvajanje postupka, Sud je odložio donošenje odluke kako bi se pribavila medicinska dokumentacija optuženog i utvrdilo da li je donesena odluka o poduzimanju operativnog zahvata. Istovremeno, braniocu optuženog Milana Ninkovića naloženo je da Sudu, bez odlaganja, dostavi svu relevantnu medicinsku dokumentaciju koju pribavi.

48. Nakon što je 10.06.2019. godine branilac prvooptuženog Sudu dostavio relevantnu medicinsku dokumentaciju, Sud je dana 24.06.2019. godine izdao novu naredbu za vještačenje optuženog, po vještaku interne medicine, prim. dr Radojki Golijan.

49. Sud je dana 05.07.2019. godine zaprimio novi nalaz i mišljenje vještaka. Na statusnoj konferenciji održanoj 23.07.2019. godine vještak je, nakon izlaganja nalaza, iznijela mišljenje da optuženi trenutno nije procesno sposoban da učestvuje u krivičnom postupku, prati tok suđenja i u istom aktivno učestvuje, te da nije sposoban putovati od Doboja do Sarajeva i obratno.

50. Izjašnjavajući se povodom prijedloga za razdvajanje postupka, stranke i odbrane su ostale kod izjašnjenja i razloga datih u ranijem toku postupka.

51. Odredba člana 26. stav 1. ZKPBiH propisuje: *“Sud može iz važnih razloga ili iz razloga cjelishodnosti do završetka glavnog pretresa odlučiti da se postupak za pojedina krivična djela ili protiv pojedinih optuženih razdvoji i posebno dovrši”*.

52. Obzirom da iz nalaza i mišljenja vještaka prim. dr Radojke Golijan, proizilazi da optuženi Milan Ninković trenutno nije procesno sposoban, vijeće je donijelo odluku da se krivični postupak u odnosu na optuženog Ninkovića razdvoji, te da se isti vodi i dovrši pod novim poslovnim brojem, uz napomenu da će zdravstveno stanje optuženog biti predmet provjeravanja u narednom periodu, te će vijeće, uslijed eventualnih promjena donositi dalje odluke. Vijeće je ovakvu odluku donijelo imajući u vidu da se krivični postupak u ovom predmetu nalazi u fazi izvođenja dokaza optužbe, da je saslušano tek 15 od 214 predloženih svjedoka Tužilaštva, te da na strani odbrane postoje tri optužena lica u odnosu na koje nema smetnji za nastavak glavnog pretresa, zbog čega je osnovano razdvojiti postupak u odnosu na optuženog Milana Ninkovića. Također, Sud je imao u vidu da je na osnovu do sada vještačene medicinske dokumentacije neizvjesno kada bi optuženi bio procesno sposoban, posebno imajući u vidu da je u više navrata prolongirano vršenje operativnog zahvata i da je isti već duži vremenski period procesno nesposoban (od novembra 2018. godine).

53. Sud je pri donošenju odluke imao u vidu razloge cjelishodnosti i efikasnosti vođenja postupka, te zaštitu prava na pravično suđenje i suđenje u razumnom roku.

54. Nadalje, nakon što je Sud u razdvojenom postupku koji se vodi protiv optuženog Milana Ninkovića pod brojem S1 1 K 033157 19 Kri, rješenjem od 03.02.2020. godine odbio prijedlog Tužiteljstva BiH za spajanje tog krivičnog postupka sa krivičnim postupkom koji se vodi protiv optuženih Borislava Paravca i drugih, dana 11.02.2020. godine održana je zajednička statusna konferencija u oba predmeta. Razlog zakazivanja zajedničke statusne konferencije bila je dinamika suđenja u krivičnom postupku koji je zapao u specifičnu procesnu situaciju razdvajanjem postupka u odnosu na optuženog Ninkovića čije se zdravstveno stanje tada stabiliziralo, ali je još uvijek bio ograničeno sposoban pratiti suđenje. Tom prilikom vijeće je iznijelo dva prijedloga, o kojima su se

stranke i branitelji izjasnili, i to: da se pretresi u oba predmeta održavaju istovremeno, uvažavajući nalaz i mišljenje vještaka u pogledu ograničene procesne sposobnosti optuženog Ninkovića ili da se naizmjenično u odvojenim terminima održavaju pretresi, jedan utorak u predmetu Paravac i dr., drugi utorak u predmetu Milan Ninković.

55. Tužitelj se protivio prijedlozima Suda navodeći da ostaje kod prijedloga za spajanje postupka. Odbrana optuženog Ninkovića se izjasnila da je efikasnije da se glavni pretresi održavaju paralelno u istom terminu, odbrana optuženog Paravca se protivila prijedlogu Suda da se glavni pretresi održavaju u istom terminu u oba predmeta, odbrana optuženog Bjeloševića izjasnila se da bi cjelishodnije i efikasnije bilo da se glavni pretresi u oba predmeta održavaju paralelno u istom terminu dok je odbrana optuženog Savića ostavila odluku Sudu na ocjenu.

56. Nakon toga Sud je pismenim putem obavijestio stranke i branitelje u oba predmeta da je donio odluku da se nastavci glavnih pretresa u oba predmeta održavaju istovremeno, uvažavajući nalaz i mišljenje vještaka u pogledu ograničene procesne sposobnosti optuženog Milana Ninkovića kao i da su ročište za nastavak glavnog pretresa u predmetu protiv optuženog Ninkovića te ročište za nastavak glavnog pretresa u predmetu protiv optuženih Paravca i drugih zakazani u istom terminu i to za 03.03.2020. godine.

57. Navedenog dana, nakon što je otvoreno zasjedanje u oba predmeta i nakon što je konstatovano da će se paralelno provesti pretresi u oba predmeta, tužitelj je naveo da u tom trenutku ne namjerava provoditi dokaz saslušanjem pozvanog svjedoka u predmetu protiv optuženog Ninkovića ističući da je na statusnoj konferenciji taj svjedok predložen u predmetu Paravac i drugi te da u tom trenutku nije bila donesena odluka da će se paralelno voditi pretresi. Istaknuto je da saslušanje pozvanog svjedoka u tom procesnom trenutku nije u skladu s konceptom optužbe odnosno redoslijedom izvođenja dokaza u oba predmeta. Sud je potom dao uputu Tužiteljstvu BiH da se opredijeli koji su to svjedoci koji će se saslušavati u jednom, a koji u drugom krivičnom postupku, a optuženi Ninković i njegov branitelj su napustili sudnicu.

58. Sudu se potom obratila braniteljica optuženog Paravca, advokatica Tomanović, s prijedlogom da Sud donese pismeno rješenje o ovoj procesnoj situaciji. Istakla je da ova procesna situacija nije predviđena odredbama ZKPBiH i da je stoga dopuštena žalba Apelacionom odjeljenju Suda protiv takve odluke. Također je navela da s obzirom da je Sud donio rješenje o razdvajanju postupka u odnosu na optuženog Ninkovića, da se postupci protiv Ninkovića i protiv Paravca i drugih trebaju voditi posebno i to zbog unakrsnog ispitivanja svjedoka jer je unakrsno ispitivanje od strane odbrane optuženog

Ninkovića dokaz te odbrane i kao takav ne može biti korišten u drugom predmetu i obratno.

59. Nakon toga Sud je istog dana donio i na ročištu saopćio konačnu odluku kojom je prihvatio prijedlog braniteljice Tomanović, odnosno odlučio da će se glavni pretresi u predmetima S1 1 K 033157 19 Kri- Milan Ninković i S1 1 K 020503 16 Kri- Borislav Pravac i drugi voditi odvojeno na način da će se nastavak glavnog pretresa u predmetu Milan Ninković održavati jednog utorka u prvoj smjeni (počevši od dana 17.03.2020. godine u 09:00 h), a nastavak glavnog pretresa u predmetu Borislav Paravac i drugi, narednog utorka u prvoj smjeni, odnosno, da će se u oba predmeta nastavci glavnih pretresa održavati naizmjenično, svakog drugog utorka, u prvoj smjeni.

60. S obzirom da je Sud periodično, u nekoliko navrata, izdavao naredbu za vještačenje optuženog Ninkovića na osnovu kojih su sačinjeni nalazi i mišljenja prema kojima je optuženi bio najprije procesno nesposoban pa ograničeno sposoban, te nakon toga sposoban da trpi psihofizičke napore 5 sati dnevno, Tužiteljstvo BiH je dana 05.01.2021. godine dostavilo prijedlog za ponovno spajanje postupka protiv optuženog Ninkovića sa postupkom protiv optuženog Paravca i drugih. O ovom prijedlogu raspravljano je na zajedničkoj statusnoj konferenciji održanoj u predmetima koji se vode protiv optuženog Ninkovića i protiv optuženih Paravca i drugih kojom prilikom je saslušan vještak medicinske struke, doktorica Radojka Golijan. Sud je donio odluku da ponovo izda naredbu za vještačenje zdravstvenog stanja optuženog Ninkovića i odloženo je donošenje odluke o prijedlogu za spajanje postupka.

61. Nakon toga, dana 06.07.2021. godine ponovo je održana zajednička statusna konferencija u navedenim predmetima kojom prilikom su vještaci medicinske struke koji su obavili timsko vještačenje iznijeli nalaz i mišljenje, i to doktori Tamara Kovačević Preradović, Željko Živanović i Goran Topić, sa zaključkom da optuženi Ninković nije trenutno procesno sposoban. Tužiteljstvo BiH je te prilike odustalo od prijedloga za spajanje krivičnih postupaka.

Odluke o isključenju javnosti

62. U smislu odredbi članova 235. i 237. ZKPBiH vijeće je u toku glavnog pretresa u nekoliko navrata, po saslušanju stranaka i branitelja, isključilo javnost, što je našlo opravdanim sa aspekta zaštite interesa svjedoka. Isključenja javnosti uslijedila su na ročištima za glavni pretres koja su održana na dane 23.05.2017., 12.11.2019., 14.09.2021., 09.11.2021., 27.09.2022., 11.10.2022. i 08.11.2022. godine.

63. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 23.05.2017. godine, tokom unakrsnog ispitivanja svjedoka Obrena Petrovića vijeće je, po prijedlogu branitelja optuženog Bjeloševića, nakratko isključilo javnost radi postavljanja pitanja iz sfere privatnih i porodičnih odnosa svjedoka. Vijeće je ocijenilo opravdanim isključiti javnost sa ovog dijela sjednice radi zaštite interesa svjedoka s obzirom da je bilo riječi o njegovim ličnim odnosima.

64. Na ročištima održanim 12.11.2019., 14.09.2021., 27.09.2022. i 09.11.2021., vijeće je prije saslušanja svjedoka S-1, J.J., A i S-2, isključilo javnost, a po saznanju da navedeni svjedoci traže određivanje mjere zaštite u postupku. Vijeće je na svakom od navedenih ročišta nakratko isključilo javnost kako bi svjedoci iznijeli razloge zbog kojih traže određivanje mjera zaštite te je po njihovom saslušanju u tom pravcu, ali i saslušanju stranaka i branitelja te donošenju odluke o mjerama zaštite ponovo uključilo javnost, te saopćilo javnosti odluke koje su donesene.

65. Na ročištu održanom dana 11.10.2022. godine planirano je saslušanje svjedok ST-X, međutim zbog njegovog zdravstvenog stanja Tužiteljstvo BiH je predložilo da se ne saslušaava tog dana odnosno da se saslušanje odloži. S obzirom da se raspravljalo o procesnoj situaciji i da se odbrana izjašnjava u vezi izjava ovog svjedoka koje je dao pred MKSJ, vijeće je odlučilo nakratko isključiti javnost u cilju zaštite ličnih podataka ovog svjedoka.

66. Na nastavku glavnog pretresa održanog 08.11.2022. godine vijeće je usvojilo prijedlog odbrane optuženog Paravaca da se svjedok ST-X sasluša u sjednici zatvorenoj za javnost, a s čim se se saglasile sve stranke i branitelji. Vijeće je ocijenilo ovaj prijedlog opravdanim nalazeći da bi svjedok davanjem iskaza mogao otkriti svoj identitet, odnosno da je isključenje javnosti opravdano s aspekta zaštite interesa svjedoka, ali i prava optuženih na adekvatnu odbranu.

Odluke o mjerama zaštite svjedocima i odluka o udaljenju optuženih iz sudnice

67. Na ročištu za glavni pretres održanom dana 22.05.2018. godine prihvaćen je prijedlog tužitelja, a uz saglasnost odbrane i uz izjašnjenje svjedoka Z.V. da se njegovo puno ime i prezime ne objavljuju u javnosti te da se koriste inicijali. Prilikom donošenja ovakve odluke, vijeće je imalo u vidu potrebu zaštite privatnog života i interesa svjedoka.

68. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 12.11.2019. godine prije saslušanja svjedoka S-1 Tužiteljstvo je predložio da mu se odrede mjere zaštite u vidu zaštite

identiteta te svjedočenja iz druge prostorije uz distorziju slike. S obzirom da svjedok nije htio da bude viđen od strane optuženih iz razloga vlastite sigurnosti i straha koji osjeća, zbog potrebe njegovog saslušanja na okolnosti prijedloga za određivanje mjera zaštite vijeće je, nakon što su se branitelji izjasnili, rukovodeći se odredbom člana 239. stav 3. ZKPBiH, našlo opravdanim nakratko udaljiti optužene iz sudnice dok svjedok iznese razloge zbog kojih traži mjere zaštite, a sve to u sjednici zatvorenoj za javnost.

69. Saslušavši razloge koje je iznio svjedok, a koje se ogledaju u njegovom strahu sa vlastitu sigurnost, vijeće je ocijenilo da prijedlog opravdan te je na osnovu odredbi člana 3. stav 1. i člana 9. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, donijelo rješenje kojim su svjedoku određene mjere zaštite proglašenjem njegovih ličnih podataka povjerljivim, odnosno određivanjem pseudonima S-1 te svjedočenjem iz druge prostorije uz distorziju lika.

70. Na ročištu održanom dana 14.09.2021. godine vijeće je prije saslušanja svjedoka J.J., a po saznanju da isti traži određivanje mjera zaštite, u sjednici isključenoj za javnost saslušalo svjedoka na te okolnosti. S obzirom da je za istog svjedoka u predmetu protiv optuženog Ninkovića vijeće donijelo odluku da se samo njegovi lični podaci ne objavljuju u javnosti, svjedok se saglasio da tako bude i u ovom predmetu.

71. Na ročištu održanom 27.09.2022. godine, prije saslušanja svjedoka, a po saznanju da isti traži mjere zaštite, vijeće je u sjednici zatvorenoj za javnost saslušalo svjedoka na tu okolnost. Ocijenivši opravdanim strah svjedoka za vlastitu sigurnost i sigurnost porodice, kao i činjenicu da je i u drugom predmetu pred ovim Sudom svjedočio uz mjere zaštite, vijeće je na osnovu odredbe člana 3. stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka rješenjem proglasilo lične podatke ovog svjedoka povjerljivim te je isti svjedočio pod pseudonimom S-2.

72. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 09.11.2021. godine vijeće je prije saslušanja svjedoka, a po saznanju da isti traži određene mjere zaštite, u sjednici zatvorenoj za javnost saslušalo svjedoka na tu okolnost. Svjedok je naveo da nije imao nikakve prijetnje, ali da radi opreza, zbog određenih specifičnosti lične prirode, traži da se njegovi podaci ne objavljuju u javnosti. Imajući u vidu razloge koje je naveo svjedok Sud je odlučio da se samo njegovi lični podaci neće objavljevati u javnosti kao i da će se isti tokom svjedočenja oslovljavati kao „svjedok A“.

73. Dana 08.11.2022. godine na nastavku glavnog pretresa saslušan je svjedok ST-X. S obzirom da je ovaj svjedok svjedočio pred MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Miće Stanišića i Stojana Župljanina* uz mjere zaštite i da je Tužiteljstvo BiH prijedlogom od 25.02.2020. godine zatražilo preuzimanje mjera zaštite određenih od strane MKSJ, i to

pseudonim ST-X te svjedočenje uz distorziju slike i glasa, Sud je donio odluku da se navedene mjere preuzmu odnosno da svjedok i u ovom postupku svjedoči uz identične mjere zaštite.

74. Sud je donio navedenu odluku s obzirom da je Tužiteljstvo dostavilo i Odluku Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove po zahtjevu na osnovu pravila 86, broj: MICT-13-53-R86F.9 od 20.01.2020. godine - odobrenje za preuzimanje mjera zaštite: pseudonim, izobličenje slike i glasa, rukovodeći se obavezom propisanom Pravilom 86 (F) koje određuje da „mjere zaštite određene od strane MKSJ ostaju na snazi *mutatis mutandis* u svakom drugom postupku pred MKSJ ili u nekoj drugoj jurisdikciji, sve dok ne budu ukinute, izmijenjene ili pojačane u skladu sa procedurom propisanom tim pravilom.“

75. Pored toga, odbrana optuženog Paravca predložila je na istom ročištu da se ovaj svjedok sasluša u sjednici zatvorenoj za javnost, a s kojim su se prijedlogom saglasile stranke i branitelji. Sud je ocijenio da je prijedlog odbrane osnovan, odnosno da je opravdano isključiti javnost za vrijeme svjedočenja ovog svjedoka jer bi davanjem iskaza mogao otkriti svoj identitet. Kako bi dakle, dodatno zaštitio identitet svjedoka te kako bi svjedok bio valjano ispitan od strane tužitelja i odbrane, Sud je donio navedenu odluku nalazeći da je to u najboljem interesu svjedoka, u interesu ovog krivičnog postupka, ali i prava optuženih na adekvatnu odbranu.

Odluka o prijedlogu za izuzeće predsjednika vijeća

76. Dana 22.06.2020. godine, nakon otvaranja zasjedanja u ovom krivičnom predmetu, neposredno prije početka zakazanog glavnog pretresa tužitelj Džermin Pašić je podnio i usmeno obrazložio zahtjev za izuzeće sudije Davorina Jukića kao predsjednika sudećeg vijeća u predmetima koji se vode pod poslovnim brojevima: S1 1 K 020503 16 Kri (Borislav Paravac i drugi) i S1 1 K 033157 19 Kri (Milan Ninković), a po optužnici Tužiteljstva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0011541 15 od 31.12.2015. godine, potvrđenoj dana 12.01.2016. godine. Sud je odbranama u oba predmeta naložio da se do 26.06.2020. godine izjasne na navode predmetnog zahtjeva te je obustavljen dalji rad na predmetu, a samim tim i odgođen zakazani glavni pretres do donošenja odluke povodom zahtjeva za izuzeće.

77. Po okončanju procedure, Opća sjednica Suda BiH je dana 03.07.2020. godine, donijela rješenje broj Su-10-221/20 kojim je odbijen kao neosnovan zahtjev Tužiteljstva BiH za izuzeće sudije Suda BiH Davorina Jukića, a koja odluka je dostavljena strankama

i braniteljima u oba predmeta. Nakon toga, nastavak glavnog pretresa održan je 15.09.2020. godine.

Odluke o postavljanju pravnog savjetnika svjedocima i odluka kojom se odbija prijedlog za razrješenje pravnog savjetnika

78. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 07.03.2017. godine nakon što je svjedok Obren Petrović direktno ispitan od strane Tužiteljstva BiH, odbrana je istakla da iz zapisnika ovog svjedoka iz istrage proizlazi da je tražio imunitet. S obzirom da Sud nije bio upoznat o imunitetu svjedoka i da je odbrana inzistirala na dostavljanju odluke o imunitetu, odgođeno je unakrsno ispitivanje svjedoka. Na nastavku glavnog pretresa koji je održan dana 14.03.2017. godine konstatovano je da je Sud zaprimio odluku o davanju imuniteta svjedoku Obrenu Petroviću koja datira na 08.03.2017. godine. Nakon izjašnjenja branitelja vijeće je donijelo odluku da se ovom svjedoku postavi pravni savjetnik pa je ponovo odloženo njegovo saslušanje.

79. Tako je rješenjem broj S1 1 K 020503 16 Kri od 20.03.2017. godine, svjedoku Obrenu Petroviću tokom davanja iskaza na glavnom pretresu za savjetnika postavljen Krešimir Zubak, advokat iz Sarajeva (istom odlukom određeno je da će u slučaju spriječenosti advokata Zubak Krešimira, kao pravni savjetnik svjedoka Obrena Petrovića postupati advokat Zubak Dražen).

80. Prilikom odlučivanja Sud se rukovodio odredbom člana 84. stav 5. ZKPBiH kojom je izričito propisano: „*Svjedoku se odlukom Suda za savjetnika određuje advokat za vrijeme trajanja saslušanja, ukoliko je očito da nije u stanju da koristi svoja prava u vrijeme saslušanja i ako njegovi interesi ne mogu biti zaštićeni na drugi način.*“

81. Cijeneći navedenu zakonsku odredbu u kontekstu činjenice da je svjedok Obren Petrović bio načelnik SJB Doboj u vrijeme rata postoji mogućnost da se prilikom odgovaranja na pitanja odbrane dovede u inkriminirajući položaj, to je Sud zaključio da ovaj svjedok nije u stanju da koristi svoja prava za vrijeme saslušanja i da njegovi interesi ne mogu biti zaštićeni na drugi način.

82. S tim u vezi, Sud nalazi da bi se imenovani svjedok mogao, bez savjetovanja od strane stručnog lica, dovesti ili biti doveden u situaciju da zbog neznanja ili neukosti vlastitim izjavama pogorša svoj položaj, zbog čega je s ciljem zaštite njegovog prava da se ne inkriminiše Sud istom postavio pravnog savjetnika, advokata Zubak Krešimira.

83. Imajući u vidu navedeno, Sud je primjenom odredbe iz člana 84. stav 5. ZKPBiH za vrijeme trajanja svjedočenja pred ovim Sudom u toku postupka protiv optuženih Milana Ninkovića i dr. svjedoku Obrenu Petroviću za savjetnika postavio advokata Zubak Krešimira, a kojeg je svjedok sam izabrao. U slučaju spriječenosti advokata Zubak Krešimira kao pravni savjetnik svjedoka postupat će advokat Zubak Dražen, također po izboru svjedoka Petrovića.

84. Također, Sud je i svjedoku optužbe Dragi Ljubičiću postavio pravnog savjetnika. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom 06.02.2018. godine planiran je nastavak direktnog ispitivanja ovog svjedoka. Prije nego što je nastavljeno direktno ispitivanje svjedok je na traženje Suda pojasnio koje je sve funkcije obavljao i u kojem vremenskom periodu. Po dobivanju tih objašnjenja njegovo je ispitivanje prekinuto jer je vijeće našlo potrebnim da se svjedoku obezbjedi pravna pomoć i savjetovanje u toku saslušanja.

85. S tim u vezi, Sud je donio rješenje broj S1 1 K 020503 16 Kri od 06.02.2018. godine kojim se svjedoku Dragi Ljubičiću tokom davanja iskaza na glavnom pretresu za savjetnika postavlja Duško Panić, advokat iz Doboja.

86. Cijeneći zakonsku odredbu člana 84. stav 5. ZKPBiH u kontekstu činjenice da je svjedok Drago Ljubičić u inkriminisanom periodu obnašao više političkih funkcija na teritoriji opštine Doboje postoji mogućnost da se prilikom odgovaranja na pitanja dovede u inkriminirajući položaj, to je Sud zaključio da ovaj svjedok nije u stanju da koristi svoja prava za vrijeme saslušanja i da njegovi interesi ne mogu biti zaštićeni na drugi način.

87. S tim u vezi, Sud nalazi da bi se imenovani svjedok mogao, bez savjetovanja od strane stručnog lica, dovesti ili biti doveden u situaciju da zbog neznanja ili neukosti vlastitim izjavama pogorša svoj položaj, zbog čega je s ciljem zaštite njegovog prava da se ne inkriminiše Sud istom postavio pravnog savjetnika, advokata Duška Panića.

88. Imajući u vidu navedeno, Sud je primjenom odredbe iz člana 84. stav 5. ZKP BiH za vrijeme trajanja svjedočenja pred ovim Sudom u postupku protiv optuženih Milana Ninkovića i dr. svjedoku Dragu Ljubičiću za savjetnika postavio advokata Duška Panića, a kojeg je svjedok sam izabrao.

89. Nakon toga nastavljeno je s direktnim ispitivanjem svjedoka Ljubičića na glavnom pretresu održanom dana 27.02.2018. godine. Na tom je ročištu tužitelj osporio ponašanje pravnog savjetnika navodeći da je pristrasan u odnosu na svjedoka i odbranu i da utiče na davanje odgovora svjedoka. Predložio je da se promijeni pravni savjetnik. Tužitelj je istaknuo da je vijeće prilikom odabira ovog pravnog savjetnika moralo voditi računa da se

radi o pravnom savjetniku koji je neovisan kako od događaja koji se desili na području Doboja, tako i od poznanstva sa svjedokom, braniteljima i optuženima jer je saslušanje svjedoka potpuno drugačije u odnosu na ročište kad nije imao pravnog savjetnika, odnosno da je došlo do promjene u odnosu i stavu svjedoka prema Tužiteljstvu.

90. Branitelji optuženih protivili su se prijedlogu tužitelja saglasno navodeći da su pravni savjetnici, kao i advokati, osobe od povjerenja u odnosu na lice kojemu pružaju pravnu pomoć i pravni savjet, da navodi tužitelja u smislu ometanja rada Suda od strane pravnog savjetnika nisu konkretni, da pravni savjetnik u konkretnom slučaju nije na bilo koji način radio protivno interesu klijenta kojeg savjetuje niti ometao pravdu.

91. Pravni savjetnik, advokat Duško Panić, se također izjasnio navodeći da smatra da ničim nije povrijedio ZKP, a ni interese klijenta. Također je naveo da mnoge od optuženih poznaje od djetinjstva, ali i iz školskih i studenata dana, jednako kao što poznaje mnogo sudija Suda BiH i tužitelja Tužiteljstva BiH.

92. Saslušavši sva navedena izjašnjenja vijeće je donijelo odluku da odbije prijedlog tužitelja jer nije moglo prihvatiti kao osnovane iznesene argumente za promjenu pravnog savjetnika. Istovremeno je vijeće podsjetilo i svjedoka i pravnog savjetnika da je na snazi odluka Suda da svjedok, a u konkretnom slučaju i pravi savjetnik, ne mogu komunicirati sa bilo kim od stranaka u postupku bez znanja i odobrenja Suda, niti se uplitati u razgovore sa bilo kojim trećim osobama i bilo gdje, a vezano za ovaj predmet.

Izuzeci od neposrednog izvođenja dokaza

Odluke o čitanju iskaza preminulih svjedoka

93. U smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKPBiH vijeće je prihvatilo prijedlog da se kao dokazi Tužiteljstva BiH pročitaju i uvedu u spis izjave preminulih svjedoka Muhameda Husakovića, Reufa Huskića, Mehmeda Memića, Ramiza Grapkića, Fikreta Ahmića, Omera Lukavice i Redže Fehrića.

94. Uvidom u izvode iz matičnih knjiga umrlih za lica Muhamed Husaković, Reuf Huskić, Mehmed Memić, Ramiz Grapkić, Fikret Ahmić, Omer Lukavica i Redžo Fehrić (koji su također uloženi u spis kao dokazi), vijeće je utvrdilo da se radi o svjedocima koji su preminuli. Budući da zbog smrti ovih svjedoka njihovo neposredno saslušanje pred Sudom nije moguće ispunjeni su zakonski uvjeti za čitanje i korištenje zapisnika iz istrage kao dokaza na glavnom pretresu, u kontekstu odredbe člana 273. stav 2. ZKPBiH.

95. Tako je iskaz svjedoka Muhameda Husakovića¹ pročitana na nastavku glavnog pretresa dana 13.10.2020. godine. Iskaz svjedoka Reufa Huskića² pročitana je na nastavku glavnog pretresa dana 18.10.2022. godine. Iskazi svjedoka Mehmeda Memića³, Ramiza Grapkića⁴ i Fikreta Ahmića⁵ pročitani su na nastavku glavnog pretresa dana 25.10.2022. godine, a iskazi svjedoka Omera Lukavice⁶ i Redže Fehrića⁷ pročitani su na nastavku glavnog pretresa dana 15.11.2022. godine.

96. Kako se radi o izuzetku od neposrednog izvođenja dokaza, kojem Sud pribjegava kada na glavnom pretresu iz zakonom predviđenih razloga nije moguće neposredno saslušati svjedoka, vijeće je suprotnoj strani dalo mogućnost da iznese eventualne komentare i prigovore na iskaze svjedoka.

Odluka o čitanju iskaza svjedoka Slobodana Karagića

97. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 12.10.2021. godine planirano je saslušanje svjedoka optužbe Slobodana Karagića koji je te prilike odbio svjedočiti navodeći da u Sud nije došao dobrovoljno s obzirom da je doveden iz zavoda gdje izdržava kaznu zatvora te da ne želi svjedočiti jer je u velikoj i teškoj zavadi s optuženima.

98. Tužitelj je potom predložio da Sud postupi po zakonu i da se pročita izjava svjedoka iz istrage, međutim odbrane optuženih su se protivile čitanju izjave. Tako je braniteljica optuženog Paravca navela da se radi o izjavi iz 2015. godine i da se prilikom uzimanja izjave znalo da bi se njezinim davanjem svjedok Karagić mogao inkriminirati, da se radi o nezakonitoj izjavi, da je Karagić morao imati branitelja tijekom ispitivanja kao i da mu nije pročitana nijedna pouka iz člana 78. ZKPBiH niti je upozoren da ima određena prava kao osumnjičeni. Ovim navodima pridružila se odbrana optuženog Bjeloševića

¹ T-22 Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu o saslušanju svjedoka Muhameda Husakovića, broj: 17-04/2-04-2-676/07 od 28.06.2007. godine

² T-29 Zapisnik Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, Uprave policije Zenica o saslušanju svjedoka Reufa Huskića od 01.07.2004. godine;

³ T-30 Zapisnik Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, Uprave policije Zenica o saslušanju svjedoka Mehmeda Memića od 20.12.2004. godine

⁴ T-31 Zapisnik Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, Uprave policije Zenica o saslušanju svjedoka Ramiza Grapkića od 23.06.2004. godine;

⁵ T-32 Zapisnik o saslušanju svjedoka Fikreta Ahmića, Državna agencije za istrage i zaštitu, broj: 17-04/2-3-04-2-649/09 od 14.07.2009. godine;

⁶ T-33a Zapisnik Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, Uprave policije Zenica o saslušanju svjedoka Omera Lukavac od 23.04.2004. godine i T-33b Zapisnik Tužilaštva Bosne i Hercegovine o saslušanju svjedoka Omera Lukavac, broj: KT-RZ-133/05 od 18.04.2007. godine

⁷ T-34a Zapisnik Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, Uprave policije Zenica o saslušanju svjedoka Redže Fehrića od 20.02.2004. godine

dodajući da se radi o svjedoku koji je presuđen i koji se može samoinkriminirati, da bi mu u cilju zaštite trebalo postaviti pravnog savjetnika, da je razumljivo zašto odbija svjedočiti i da odbrana nema uvjete da ga ispita. Odbrana optuženog Savića se pridružila iznesenim navodima.

99. Sud je potom konstatirao da svjedok Slobodan Karagić ne želi svjedočiti i upozorio ga da može biti novčano kažnjen. Donošenje odluke o prijedlogu za čitanje njegovog iskaza vijeće je odložilo tražeći od Tužiteljstva da se dostavi dio zapisnika ovog svjedoka, i to u dijelu pouka, bez same izjave svjedoka, kako bi Sud mogao donijeti odluku.

100. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 02.11.2021. godine Sud je saopćio da je donio odluku da se pročita iskaz svjedoka Slobodana Karagića iz istrage nalazeći da je neposredno ispitivanje svjedoka otežano, odnosno onemogućeno njegovim odbijanjem svjedočenja, zbog, kako to on sam navodi, zavade sa optuženima. Sud je prihvatio da se iskaz ovog svjedoka pročita na osnovu člana 273. ZKPBiH uz napomenu da će pri ocjeni dokazne vrijednosti takvog iskaza imati u vidu sve činjenice zbog kojih je dozvolio takvo postupanje – odnosno čitanje iskaza, odnosno činjenice da je svjedok odbio svjedočiti, da je izjavio da je u zavadi sa optuženima, da je i on sam osuđen, a imat će u vidu i prigovore odbrane po pitanju zakonitosti samog iskaza.

101. Na istom ročištu Tužiteljstvo je predložilo da se svjedok Slobodan Karagić novčano kazni zbog odbijanja svjedočenja čemu su se odbrane protivile. Sud nije prihvatio prijedlog za kažnjavanje svjedoka imajući u vidu specifičnost tog svjedoka odnosno da je isti osuđen i da je neizvjesno da li će opet biti u situaciji da daje iskaz, a koju odluku je saopćio na nastavku glavnog pretresa održanom dana 09.11.2021. godine.

102. U skladu s odlukom Suda, iskaz svjedoka Slobodana Karagića pročitan je na nastavku glavnog pretresa održanom dana 18.10.2022. godine te je skupa s prilogom uložen kao T-28.

Ulaganje iskaza preminulih svjedoka u spis bez čitanja

103. Za nastavak glavnog pretresa 22.11.2022. godine također je planirano čitanje iskaza preminulih svjedoka optužbe. S obzirom da je preostalo čitanje iskaza sedamnaest svjedoka koji su preminuli, pri čemu su neki od njih davali više izjava, vijeće je na navedenom ročištu tražilo izjašnjenje stranaka i branitelja, odnosno saglasnost da se izjave tih svjedoka ulože u spis bez čitanja, te da se nakon što se vijeće upozna s istima, da mogućnost odbrani da iznese eventualne primjedbe i sugestije, a sve uz napomenu da bi Sud bilo kome iz javnosti odobrio uvid u iskaz svjedoka ukoliko zatraži, ako se ne radi o svjedoku s mjerama zaštite.

104. Tužitelj se saglasio s prijedlogom, a i odbrane optuženih su u načelu bile saglasne s tim da je zatraženo da se naknadno detaljnije izjasne s obzirom da je među tim izjavama bilo svjedoka koji su relevantni za odbranu. Sud je naložio Tužiteljstvu da se izjave preminulih svjedoka dostavi Sudu kako bi se vijeće moglo upoznati s istima, te je konstatirano da će se na narednom ročištu, po konačnom izjašnjenju odbrana, donijeti odluka koji se iskazi neće čitati, koji će se čitati djelimično, a koji eventualno u cijelosti.

105. Na narednom ročištu, održanom dana 06.12.2022. godine, nakon izjašnjenja Tužiteljstva i odbrane, vijeće je donijelo odluku da se preostali iskazi preminulih svjedoka ulože u spis kao materijalni dokazi Tužiteljstva bez čitanja, s tim da je odbrani ostavljena mogućnost da na narednom ročištu iznese svoja pitanja i komentare. Vijeće je donijelo ovakvu odluku u cilju ekonomičnosti i efikasnosti postupka imajući u vidu broj preminulih svjedoka za čije je izjave predloženo čitanje te činjenicu da su neki od njih dali dvije ili više izjava, a čije bi čitanje iziskivalo puno vremena i dodatno odužilo postupak.

106. Tako su na ročištu održanom dana 13.12.2022. godine u spis kao dokazi Tužiteljstva BiH uložene izjave preminulih svjedoka bez čitanja, i to izjave svjedoka Ahmeta Aličića (T-35), Dine Marković (T-36), Hasiba Subašića (T-37), Safeta Alića (T-38), Fajke Karalića (T-39), Agana Krdžalića (T-40), Bećira Mahmutovića (T-41), Huseina Jupića (T-42), Nazifa Džanića (T-43), Age Hasice (T-44), Semiza Mahmića (T-45), Kasima Hadžimujkića (T-46), Ibrahima Aldobašića (T-47), Salema Bradarića (T-48), Fadila Šahmana (T-49), Hasana Mustafića (T-50) i Ferida Spahića (T-51). Potom je odbrana iznijela svoje komentare i prigovore na pojedine zapisnike o saslušanju gore navedenih svjedoka.

107. Za sve navedene svjedoke u spis su kao dokazi uloženi i izvodi iz matičnih knjiga umrlih na osnovu kojih je vijeće utvrdilo da se radi o preminulim svjedocima čije neposredno saslušanje pred Sudom nije moguće.

Odluke o prijedlozima branitelja u vezi izmjene Krivičnog zakona BiH Odlukom Visokog predstavnika za BiH

108. Sud je dana 13.09.2021. godine zaprimio prijedlog braniteljice optuženog Borislava Paravca, advokatice Suzane Tomanović, da predsjednik vijeća podnese zahtjev Ustavnom sudu BiH za ocjenu kompatibilnosti odredbe člana 1. stav 3. Zakona o dopuni Krivičnog zakona BiH donesenog Odlukom Visokog predstavnika za BiH od 22.07.2021. godine, sa Ustavom BiH, Zakonom o krivičnom postupku BiH i Zakonom o

ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužiteljstvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH.

109. Naime, odredbom člana 1. stav 3. Zakona o dopuni Krivičnog zakona BiH dopunjen je član 145a KZBiH i ta odredba glasi: *„Ko javno odobri, porekne, grubo umanji ili pokuša opravdati zločin genocida, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin utvrđen pravosnažnom presudom u skladu s Poveljom Međunarodnog vojnog suda pridruženom uz Londonski sporazum od 8. avgusta 1945. ili Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ili Međunarodnog krivičnog suda ili suda u Bosni i Hercegovini, a usmjereno je protiv grupe osoba ili člana grupe određene s obzirom na rasu, boju kože, vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu ili etničku pripadnost, i to na način koji bi mogao potaknuti na nasilje ili mržnju usmjerenu protiv takve grupe osoba ili člana takve grupe, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina“*

110. Povodom navedenog prijedloga 21.09.2021. godine održana je statusna konferencija na kojoj je odbrana optuženog Paravca i usmeno iznijela svoj prijedlog, dok su se ostale stranke i branitelji izjasnili u vezi istog.

111. Braniteljica optuženog Paravca je navela da nakon izvršenih konzultacija i analize odredbe člana 1. stav 3. Zakona o dopuni Krivičnog zakona BiH koji je donesen Odlukom Visokog predstavnika za BiH od 22.07. 2021. godine odnosno analize položaja branitelja u vezi navedene odredbe, odbrana zaključuje da te odredbe dovode optuženog Paravca u neravnopravan položaj sa tužiteljem.

112. Odbrana optuženog Bjeloševića je podržala prijedlog braniteljice Tomanović i njegovu argumentaciju ističući i to da su dopunom člana 145a KZBiH stavom 3. advokati koji postupaju u predmetima ratnih zločina u problemu. Naime, odbrana smatra da je pravo branitelja da u sudnici poriče počinjenje krivičnog djela na područjima koja su obuhvaćena optužnicom, a presuđena presudama MKSJ. U konkretnom predmetu se sudi za Zločine protiv čovječnosti na području Doboja koji je presuđen presudom MKSJ u predmetu Krajišnik pa se postavlja pitanje čine li branitelji krivično djelo pobijanjem pravne kvalifikacije. Odbrana je predložila da vijeće zauzme stav u vezi pitanja da li branitelji pitanjima kojima negiraju počinjenje krivičnog djela Zločina protiv čovječnosti u Doboju, mogu dovesti sebe do samoinkriminacije.

113. Odbrana optuženog Milana Savića istakla je da još uvijek nema zauzetih stavova u praksi povodom pitanja koje je pokrenula advokatica Tomanović iznoseći dileme u vezi oko toga može li se se optuženi naći u situaciji da počini krivično djelo kada iznosi svoju odbranu, odnosno, može li se u takvoj situaciji naći branitelj. Međutim, odbrana je iznijela i svoj stav navodeći da smatra da se položaj optuženog ne može pogoršati niti se njegovi

branitelji mogu izložiti opasnosti da izvrše to krivično djelo jer je za njegovo izvršenje potreban umišljaj. Međutim, odluka o prijedlogu braniteljice Tomanović ostavljena je Sudu na ocjenu.

114. Svi optuženi su se saglasili s izlaganjima njihovih branitelja.

115. Tužitelj je naveo da smatra da propisivanjem novog krivičnog djela, kako ga je naznačila odbrana optuženog Paravca u svom prijedlogu, na bilo koji način nije uskraćeno pravo da branitelji i optuženi postavljaju pitanja kojima će osporavati radnje u utvrđenim činjenicama jer se osporavaju radnje, a ne djelo. Dalje je navedeno da će Sud odlučiti da li su te radnje osporene ili ne, odnosno da li ostvareni elementi bića krivičnog djela. Tužitelj je istaknuo i to da u konkretnom slučaju nema ni umišljaja za izvršenje ovog krivičnog djela, što znači da odredbe ovog zakona nisu u suprotnosti i usaglašene su sa Ustavom BiH, ZKPBiH i Zakonom o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužiteljstvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH.

116. Nakon toga vijeće je donijelo odluku da će se glavni pretres nastaviti, a da će na jednom od narednih ročišta saopćiti strankama i braniteljima odluku povodom prijedloga iznesenih na statusnoj konferenciji.

117. Tako je na nastavku glavnog pretresa održanom dana 12.10.2021. godine u vezi prijedloga branitelja Miodraga Stojanovića, predsjednik vijeća podsjetio odbranu na član 22. Zakona o advokaturi RS koji glasi: „advokat ne može biti pozvan na krivičnu odgovornost za pravno mišljenje izraženo u pružanju pravne pomoći u postupku pred sudom ili drugim organima vlasti.“, te na član 16. istog zakona koji glasi: „advokat ima pravo i dužnost da preduzima pravne radnje na koje ga je stranka ovlastila, koje mogu koristiti stranci u ostvarivanju njenih prava i interesa. Predsjednik vijeća je napomenuo da Sud nije ovlašten na ovakav način tumačiti zakon, ali da odbrana ima pravo u svakom predmetu, pa i ovom, u skladu sa ZKPBiH i KZBiH osporavati činjenično stanje i pravnu kvalifikaciju, kao i da Sud nije organ gonjenja, ali da smatra da odbrana, na način koji je branitelj naveo na statusnoj konferenciji, ne bi dala Tužiteljstvu povoda gonjenje u skladu sa novim zakonom koji je donio Visoki predstavnik.

118. Na nastavku glavnog pretresa dana 02.11.2021. godine saopćena je i odluka povodom prijedloga braniteljice Tomanović da se isti odbija kao neosnovan.

119. Vijeće je ocijenilo da se u konkretnom ne radi o zakonu o čijem važenju ovisi odluka Suda u ovom predmetu⁸, kao i da isti nije proizveo nikakve reperkusije. Pritom je Sud imao u vidu i intenciju odbrane prilikom podnošenja prijedloga, odnosno otklanjanje mogućnosti inkriminacije optuženog i branitelja prilikom iznošenja odbrane, a kako je na prethodnom ročištu iznesen stav vijeća da advokati imaju pravo da osporavaju činjenično stanje i pravnu kvalifikaciju vršeći svoje osnovne dužnosti predviđene odredbama člana 16. i 22. Zakona o advokaturi RS, a samim tim i optuženi iznoseći svoju odbranu, Sud smatra da je na taj način je odgovoreno i na argumentaciju i nedoumice odbrane optuženog Borislava Paravca iznesene u predmetnom prijedlogu. Uz to Sud posebno ističe, a oslanjajući se na pojedine navode iz prijedloga, da se u ovom postupku u potpunosti poštuje načelo zagarantovano odredbom člana 14. ZKP BiH, te se stranke i branioci uvijek na jednak način tretiraju.

Odbijanje prijedloga Tužiteljstva BiH za dopunu dokaznog postupka

120. Na nastavku glavnog pretresa održanom 20.02.2024. godine tužitelj je predložio da se, kako je to naveo, kao dopunski svjedok sasluša Predrag Markočević. Tužitelj je naveo da je ovaj svjedok bio predložen u optužnici, ali da je vijeće donijelo odluku da se ne može saslušati jer se protiv njega vodi krivični postupak.

121. Predsjednik vijeća je konstatovao da vijeće ostaje pri toj odluci ukoliko je kao takva donesena i da se ista pripremi i dostavi Sudu, a ukoliko nije donesena prijedlog se odbija jer se u ovoj fazi ne može predlagati izvođenje dokaza za koje nisu izloženi objektivni i opravdani razlozi zašto nisu mogli biti izvedeni ranije u tijeku dokaznog postupka, kao što je to u konkretnom slučaju.

122. Tužitelj nije postupio po nalogu Suda, odnosno nije dostavio Sudu navedenu odluku niti informaciju kada je ista donesena.

123. Uvidom u spis Sud nalazi da odluka na koju se tužitelj poziva nije donesena kao i da je Tužiteljstvo BiH u podnesku od 26.09.2022. godine navelo svjedoke od čijeg saslušanja odustaje, zatim svjedoke koji su preminuli s naznakom da će se naknadno izjasniti o tome koje će zapisnike o saslušanju istih predložiti da se pročitaju, a pored toga

⁸ Ustav BiH, član IV stav 3. tačka c), Jurisdikcija Ustavnog suda: Ustavni sud je nadležan u pitanjima koja mu je prosljedio bilo koji sud u BiH u pogledu toga da li je zakon, o čijem važenju njegova odluka ovisi, kompatibilan sa ovim Ustavom, EKLJP i zakonima BiH

navelo je će svjedoka Predraga Markovića predložiti kao dodatnog svjedoka nakon izvođenja dokaza odbrane bez navođenja ikakvih razloga za takvo opredjeljenje.

Odluka o djelimičnom usvajanju prijedloga Tužiteljstva BiH za prihvatanje utvrđenih činjenica

124. U skladu sa članom 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH (Zakon o ustupanju predmeta), Tužilaštvo BiH je dana 12.05.2016. godine podnijelo Sudu prijedlog broj: T20 0 KTRZ 11541 15 da se prihvate činjenice utvrđene presudama MKSJ broj: IT-00-39-T od 27.09.2006. godine u predmetu protiv Momčila Krajišnika i broj: IT-99-36-T od 01.09.2004. godine u predmetu protiv Radoslava Brđanina. U obrazloženju prijedloga Tužilaštvo je navelo da bi se prihvatanjem predloženih činjenica kao utvrđenih smanjio broj materijalnih dokaza navedenih u optužnici kao i broj svjedoka koji se moraju pozvati radi svjedočenja na glavnom pretresu, a koji su prethodno svjedočili na potpuno iste činjenične okolnosti u drugim krivičnim postupcima. Tužilaštvo dalje navodi da sve predložene činjenice ispunjavaju predviđene kriterije odnosno da su iste dovoljno određene, konkretne i prepoznatljive, da ne predstavljaju zaključak, mišljenje ili usmeno svjedočenje, da ne predstavljaju kategorizaciju pravne prirode, da su citirane u cjelosti, da direktno ne potvrđuju krivičnu odgovornost optuženog i da su utvrđene pravosnažnom odlukom MKSJ. Uz navedeni prijedlog, Tužilaštvo je dostavilo Listu predloženih utvrđenih činjenica.

Izjašnjenja branitelja

125. Na navedeni prijedlog Tužilaštva, branioci svih optuženih su dostavili svoja izjašnjenja sa prijedlozima da se isti odbije kao neosnovan.

126. Branilac optuženog Borislava Paravca, advokat Suzana Tomanović, navela je da nijedna predložena činjenica ne ispunjava kriterije ustanovljene pravnom praksom Suda BiH za prihvatanje utvrđenih činjenica. Branilac navodi da sud može prihvatiti kao dokazane činjenice koje su utvrđene u drugom postupku pred MKSJ samo ako je to u skladu sa odredbama ZKP BiH te da optuženi ima pravo na pravično i suđenje u razumnog roku kao i na pretpostavku nevinosti. Branilac tvrdi da utvrđene činjenice prihvaćene od strane Suda imaju karakter oborive pretpostavke i mogu se pobijati, ali se na taj način teret dokazivanja prebacuje na optuženog što je u suprotnosti sa gore navedenim njegovim pravima. Dalje se navodi da je pretresnom vijeću nemoguće ispitati predložene činjenice i utvrditi da li su one bile predmet pažljivog ispitivanja i da li su

pouzdana i tačna, jer tužilac uz svoj prijedlog nije dostavio dokaze na osnovu kojih su činjenice u drugim predmetima utvrđene.

127. Branilac optuženog Andrije Bjeloševića, advokat Miodrag Stojanović, naveo je da bi prihvatanje utvrđenih činjenica doprinijelo samo ekonomičnosti dokaznog postupka Tužilaštva, dok bi teret dokazivanja u pogledu spornih utvrđenih činjenica bio prenesen na odbranu tako da bi, prema mišljenju odbrane trećeoptuženog, prihvatanje utvrđenih činjenica dovelo do povrede prava optuženih na adversarno i pravično suđenje. Branilac je dalje naveo da niz predloženih činjenica predstavlja pravne zaključke, prije svega činjenice navedene pod brojevima 3., 4, 5., 17., 18 i 30. ali i druge. Pored toga, kako branilac tvrdi, predložene činjenice nose u sebi i opšte zaključke o karakteru i posljedicama događaja u BiH, Doboju i Tesliću, i njihova tačnost i relevantnost bi morala biti predmet ispitivanja u ovom postupku. Branilac je istakao i da su činjenice navedene pod brojevima 24., 25., 26., 28. i 29. činjenično irelevantne i netačne.

128. Branilac optuženog Milana Savića, advokat Milorad Rašević, izrazio je protivljenje prijedlogu Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica, osim činjenice navedene pod brojem 3. koja za odbranu nije sporna jer se odnosi na organizaciju SUP-a RS, što je regulisano Zakonom o unutrašnjim poslovima RS. Prihvatanje utvrđenih činjenica, prema stavu odbrane, iako doprinosi ekonomičnosti i efikasnost krivičnog postupka, može biti osnov za kršenje osnovnih prava optuženih kao što su pravo na pravično suđenje i pretpostavku nevinosti kao i kršenje načela kontradiktornosti postupka.

Odluka vijeća

129. Vijeće je rješenjem od 19.04.2017. godine djelimično usvojilo prijedlog Tužiteljstva BiH, broj T20 0 KTRZ 11541 15 od 12.05.2016. godine za prihvatanje utvrđenih činjenica.

130. Sljedeće činjenice utvrđene od strane pretresnog vijeća u predmetu broj: IT-00-39-T protiv Momčila Krajišnika (presuda pretresnog vijeća od 27.09.2006. godine) se prihvataju kao utvrđene, u opsegu i redoslijedom kojim su nabrojane u daljem tekstu:

1. Dana 13. februara 1992. Mandić je naredio načelnicima CSB-a u Banjoj Luci, Doboju i Goraždu, načelnicima SJB-a u Nevesinju, na Sokocu i u Bijeljini i načelniku SUP-a u Sarajevu da se pripreme za srpski MUP. Dio priprema za izdvajanje bilo je naoružavanje srpskih policajaca i srpskih policijskih stanica. Centri službi bezbjednosti i stanice javne bezbjednosti preraspodijelile su rezervno oružje policijskih snaga novom srpskom MUP-u. (Paragraf 110.)

2. ...Ministarstvo za unutrašnje poslove Srpske Republike BiH sa sjedištem u Sarajevu, radi vršenja unutrašnjih poslova na teritoriji Republike Srpskog naroda u BiH, obrazuje centre službi bezbjednosti kao područne jedinice i to u: Banja Luka, Trebinje, Doboj, Sarajevo, Ugljevik. U sastavu navedenih centara službi bezbjednosti, a radi vršenja neposrednih poslova i zadataka iz djelokruga organa za unutrašnje poslove, za područje opština, osnivaju se stanice javne bezbjednosti. Danom stupanja na snagu ovog Zakona ukidaju se i prestaju sa radom centri službi bezbjednosti i stanice javne bezbjednosti MUP-a SRBiH na teritoriji Srpske Republike BiH, a njihovu nadležnost, odnosno poslove i zadatke iz djelokruga organa za unutrašnje poslove preuzimaju navedene organizacione jedinice MUP-a Srpske Republike BiH... (Paragraf 237.)

3. ... Oko 10. maja šešeljevci su zastrašivali preostalo stanovništvo Doboja (Paragraf 340.)

4. U maju i junu 1992. godine u granatiranju ili eksplozivom, a ponekad i jednim i drugim, teško je oštećen ili potpuno razoren 21 muslimanski i katolički spomenik u opštini Doboj, između ostalih, i džamija u Trnjaku i još jedna džamija u samom Doboju, džamija u Gornjoj Grapskoj i katolička crkva u Doboju (Paragraf 341.)

5. ...logor u Barama u opštini Doboj je zatvoren 15. avgusta 1992. (Paragraf 343.)

6. ...srpske vlasti su 1992. godine civile većinom muslimanske i hrvatske nacionalnosti držale zatočene u 21 zatočeničkom centru u opštini Doboj, i to: u kasarni JNA "4. juli" (Milikovac) u logoru u Šešliji, u skladištu u Usori, na željezničkoj stanici, u SRC-"Ozren", u srednjoj školi, u fabrici guma u Barama, u rudniku u Stanarima, u osnovnoj školi u Stanarima, na rukometnom igralištu, u "Bosanki", u fabrici dalekovoda "Rudanka", u selu Kotorско, u hangaru PD u Majevidi, u vojnom objektu na Putnikovom brdu, u Seoni, u osnovnoj školi u Grapskoj, u prodavnici u Piperima u vojnom objektu u Ševarlijama i u Podnovlju (Paragraf 344.)

7. ... srpske snage zauzele Doboj 3. maja 1992. U maju i junu 1992. srpske vlasti u opštini Doboj držale su muslimanske i hrvatske civile u 33 zatočenička centra u skućenom prostoru i u nehumanim uslovima. (Paragraf 345.)

8. Zatočenici su bili izloženi teškom zlostavljanju zbog kojeg je najmanje jedan zatočenik izgubio život. Srpske vlasti su Muslimanima i Hrvatima ograničile kretanje, a pripadnici srpskih paravojnih grupa provodili su teror među stanovništvom grada Doboja. (Paragraf 345.)

9. *Preuzimanje vlasti u Doboju, prijetnje i zastrašivanja natjerali su hiljade Muslimana da napuste grad i odu u Tešanj. (Paragraf 345.)*

10. *U aprilu 1992., u gradu Tesliću postavljene su barikade i pojavili su se saobraćajni znakovi pisani ćirilicom. Stanica javne bezbjednosti Teslić, koja je bila u sklopu MUP-a Bosne i Hercegovine i pripadala CSB-u Doboj, priključila se CSB-u Banja Luka. Predsjednik opštine kojeg je na tu funkciju imenovao SDS otpustio je sve policajce nesrbe. (Paragraf 535.)*

11. *...U maju 1992. ili približno u to vrijeme, u grad Teslić došle su mnoge paravojne grupe, poput arkanovaca, "Belih orlova" i "Crvenih beretki". Njihovi pripadnici su tukli i ubijali ljude po gradu, uništavali imovinu Muslimana i Hrvata i nanosili joj štetu, uključujući pet-šest džamija u gradu Tesliću i okolnim selima kao i katoličke crkve (536.).*

131. U preostalom dijelu, prijedlog Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 11541 15 od 12.05.2016. godine se odbija kao neosnovan.

132. Nakon što je razmotrilo podneseni prijedlog Tužilaštva, te navode branilaca optuženih, vijeće je donijelo odluku iz sljedećih razloga.

133. Član 4. Zakona o ustupanju predmeta propisuje: „*Nakon saslušanja stranaka, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ-om ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupaka pred MKSJ-om ako se odnosi na pitanja od značaja u tekućem postupku* “.

134. Pravilo 94. (B) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ navodi da: “ *Na zahtjev jedne od strana ili proprio motu pretresno vijeće može, nakon što je saslušalo strane, odlučiti da formalno primi na znanje činjenice o kojima je presuđeno ili pismeni dokazni materijal iz drugih postupaka pred Međunarodnim sudom koji se odnose na pitanja od važnosti za tekuće suđenje* “.

135. Saslušanjem stranaka u postupku, odnosno davanjem mogućnosti odbrani da se pismeno izjasni na prijedlog Tužilaštva, ispunjena je prva formalna pretpostavka citiranog propisa za odlučivanje o prihvatanju utvrđenih činjenica.

136. Zakon o ustupanju predmeta je *lex specialis* i kao takav primjenjiv je u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini. Osnovna svrha člana 4. Zakona o ustupanju predmeta jeste ostvarenje principa efikasnost i ekonomičnost sudskog postupka. Efikasnost postupka podrazumjeva njegovu usmjerenost na ono što je za postupak

suštinski bitno, za izvođenje dokaza strana u postupku i što eliminiše potrebu ponovnog dokazivanja činjenica koje su već ranije utvrđene u prethodnim postupcima.

137. Davanje diskrecionog prava sudu da prihvati “kao dokazane” utvrđene činjenice u svrhu ekonomičnost postupka obuhvata i promovisanje prava optuženih na suđenje u razumnom roku.

138. Vijeće je svakako imalo na umu da se korišćenjem datim mu diskrecionim pravom, u ostvarivanju cilja ekonomičnosti postupka, mogu ugroziti prava optuženog na pravično suđenje i pretpostavka nevinosti. S tim u vezi, navedeni ciljevi se mogu promovisati samo na način koji garantuje poštivanje tih prava, a dole navedeni kriteriji osmišljeni su upravo za tu svrhu. U korišćenju diskrecionog prava iz člana 4. Zakona o ustupanju i donošenju odluke o konkretnom pitanju, vijeće je imalo u vidu i sa posebnom pažnjom cijenilo prava optuženog u svijetlu člana 6. Evropske Konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, te i odredbe članova 3., 13., i člana 15. ZKP.

139. U smislu odredbe člana 15. ZKP BiH Sud nije u obavezi svoju presudu zasnovati na bilo kojoj činjenici koja je prihvaćena kao dokazana budući da će sve one nakon okončanja krivičnog postupka biti predmetom pojedinačne ocjene i ocjene u kontekstu svih drugih provedenih dokaza na glavnom pretresu.

140. Proceduralni i pravni učinak formalnog primanja na znanje utvrđene činjenice sastoji se u tome da se teret dokazivanja u osporavanju činjenice prenosi sa optužbe na odbranu.⁹ U slučaju da optuženi, u toku suđenja, želi da ospori utvrđenu činjenicu koju je sud formalno primio na znanje, optuženi ima pravo (kao garanciju pravičnosti postupka) da izvodi dokaze kojima se osporava vjerodostojnost presuđenih činjenica.¹⁰

141. Imajući u vidu da ni Zakon o ustupanju, niti ZKP BiH ne sadrže kriterije koji moraju biti ispunjeni da bi se određene činjenice prihvatile kao utvrđene od strane MKSJ, vođeno svojom obavezom poštivanja prava na pravično suđenje koje garantuje Evropska konvencija i ZKP BiH, vijeće je primjenjivao kriterije koje je MKSJ utvrdio u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih* (predmet br. IT-05-88-T) i *Tužilac protiv Momčila Krajišnika* (predmet br. IT-00-39-T).

⁹ Praksa Suda BiH: rješenje u predmetu protiv Momčila Mandića br. X-KR-05/58 od 5.2.2007; rješenje u predmetu protiv Kreše Lučića br. X-KR-06/298 od 27.3.2007.

Praksa MKSJ: Odluka o presuđenim činjenicama u predmetu protiv Vujadina Popovića i drugih br. IT-05-88-T od 26.9.2006. kojom se dalje razrađuju kriteriji navedeni u dvjema odlukama MKSJ o presuđenim činjenicama u predmetu protiv Momčila Krajišnika br. IT-00-39-T od 28.2.2003. i 24.3.2005. godine.

¹⁰ Član 6. stav 2. ZKP BiH i član 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije.

142. Vijeće je prilikom razmatranja činjenica imalo u vidu da su utvrđeni kriteriji u predmetima Krajišnik i Popović veoma slični, uočavajući tendenciju da su kriteriji u predmetu Popović još dalje razrađeni, a koji kriteriji su prihvaćeni i od strane Suda BiH. Navedeni kriteriji su da: činjenica mora biti jasna, konkretna, da se može identifikovati, odnosno da je precizna, relevantna za neko pitanje u postupku koji je u toku, ograničena na činjenični nalaz i ne smije sadržavati karakterizaciju pravne prirode, da je dijelom presude koja nije osporavana žalbom, odnosno koja je utvrđena pravosnažnom odlukom u žalbenom postupku, pobijana u postupku i čini dio presude koja se trenutno osporava po žalbi, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna. Takođe, činjenica ne smije potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog, odnosno, ne smije se odnositi na djela, postupke ili duševno stanje optuženog, te se ne može zasnivati na sporazumu o priznanju krivnje u ranijim predmetima i uticati na pravo optuženog na pravično suđenje, činjenica nije predmetom racionalnog spora između strana u postupku.

143. Nakon što je razmotrilo predložene činjenice u kontekstu gore pobrojanih kriterija, vijeće je zaljučilo da samo činjenice navedene u paragrafima 110.; 237.; dio paragrafa 340.; 341.; 343.; 344.; 345.; 535. i 536. presude broj: IT-00-39-T od 27.09.2006. godine protiv Momčila Krajišnika zadovoljavaju navedene kriterije, zbog čega je iste prihvatilo kao utvrđene. Pri tome, vijeće je imalo u vidu da se prihvatanjem navedenih činjenica treba postići balans između ekonomičnosti sudskog postupka s jedne, i prava optuženih na pravično suđenje s druge strane. U vezi s tim, vijeće je stava da navedene činjenice ne narušavaju prava optuženih na pravično suđenje niti pretpostavku nevinosti optuženih, kako to neosnovano navode branioci optuženih.

144. Nasuprot navedenom, vijeće smatra da činjenice navedene u paragrafima 111.; 342.; 537.; 539. i 540. presude broj: IT-00-39-T od 27.09.2006. godine protiv Momčila Krajišnika ne mogu biti prihvaćene kao utvrđene iz razloga iste nisu dovoljno jasne, određene i precizne, dok činjenice navedene u paragrafima 228. i 231. iste presude predstavljaju odredbe Zakona o unutrašnjim poslovima srpskog naroda u BiH koji Zakon je predložen kao materijalni dokaz od strane Tužilaštva BiH u optužnici.

145. Vijeće je zaključilo da ni činjenice navedene u paragrafima 339., dio paragrafa 340.; 785.; 810. i 811. presude broj: IT-00-39-T od 27.09.2006. godine protiv Momčila Krajišnika kao i činjenice navedene u paragrafima 110.; 463.; 519.; 522.; 888.; 889.; 890.; 892. i 893 presude broj: IT-99-36-T od 01.09.2004. godine protiv Radoslava Brđanina, ne mogu biti prihvaćene kao utvrđene a iz razloga što se iste odnose na događaje za koje se optuženi terete i elemente krivičnog djela koje se optuženim stavlja na teret, te predstavljaju pravne zaključke čijim prihvatanjem bi se prekršilo pravo optuženih na pravično suđenje kao i pretpostavka nevinosti, na šta su osnovano ukazali i branioci optuženih.

STANDARDI DOKAZIVANJA

146. Prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu, vijeće se rukovodilo osnovnim načelima propisanim ZKPBiH, Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (EKLP) i uspostavljenom praksom MKSJ, Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR) i Evropskog suda za ljudska prava (ESLP), a koji će u nastavku biti navedeni.

147. Prije svega vijeće je imalo u vidu da je svrha sudskog postupka je da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učinitelju krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uslovima propisanim KZ BiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKPBiH).

148. Odredbom člana 3. stav 1. ZKPBiH određena je pretpostavka nevinosti, koja predviđa da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravomoćnom presudom ne utvrdi njegova krivnja. Procesna pretpostavka nevinosti je tzv. privremena pretpostavka (*praesumptio iuris tantum*) koja vrijedi dok se suprotno ne dokaže. Zbog usvajanja ove pretpostavke, optuženi je oslobođen tereta dokazivanja svoje nevinosti. Teret dokazivanja suprotnog od onog što predviđa pretpostavka nevinosti je na tužiocu. Pretpostavka nevinosti ne odnosi se samo na krivnju optuženog, već i na sve druge bitne elemente koji stoje u međusobnoj vezi u pojmu krivičnog djela (radnja izvršenja, protupravnost ili kažnjivost).

149. Navedeno potvrđuje i sudska praksa ESLJP prema kojoj presumpcija nevinosti ima, između ostalog, sljedeće posljedice:

(i) optuženi nije dužan dokazivati svoju nevinost i teret dokazivanja leži na suprotnoj strani, dakle tužiocu i

(ii) sud mora donijeti oslobađajuću presudu ne samo kad je uvjeren u nevinost optuženog, nego i u situaciji kad o tome postoji razumna sumnja.

150. Jedna od neposrednih posljedica presumpcije nevinosti je izričita zakonska odredba sadržana u članu 3. stav (2) ZKPBiH prema kojoj „sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog.“

151. Riječ je o načelu *in dubio pro reo* ili načelu koje je izraz pogodovanja optuženom. Neku činjenicu sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se uvjerio u njezino postojanje koje mora proizlaziti iz dokaza izvedenih na glavnom pretresu i kad u tom pogledu postupajuće vijeće nema više nikakvih dvojbi. Pri tome, sve činjenice koje

su *in peius* (na štetu) optuženog, moraju se utvrditi sa apsolutnom sigurnošću, odnosno, moraju se dokazati. Ukoliko se to ne postigne, uzima se kao da one i ne postoje. Sve činjenice koje su *in favorem* (u korist) optužene osobe uzimaju se kao da postoje i onda i kad su utvrđene samo sa vjerovatnošću (znači, ne sa sigurnošću). Ako se i nakon savjesne ocjene dokaza „pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima“ sumnje ne daju otkloniti, prema normi iz navedenog člana, u sumnji sud rješava na način povoljniji za optuženog.

152. Rezultat primjene pravila *in dubio pro reo* uvijek mora biti izricanje presude „u korist optuženog“, što, u slučaju sumnje oko pravno relevantnih činjenica, predviđenih materijalnim krivičnim pravom, uključuje ne samo blažu kaznu kada je krivica utvrđena, nego i oslobađajuću presudu u slučajevima u kojima glavni pretres nije mogao razjasniti sumnju oko pitanja je li optuženi počinio krivično djelo iz optužbe.

153. U ovom smislu je i odredba člana 284. tačka c) ZKP BiH koja propisuje da „*ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje*“ znači, ne samo u slučajevima u kojima uopšte nisu izvedeni dokazi za optužbu, nego i u takvim u kojima bi ih bilo, ali bi oni bili nedovoljni da sud iz njih, na osnovu ocjene na glavnom pretresu, izvuče zaključke o nedvojbenom postojanju činjenica iznesenih u optužbi.

154. U vezi navedenog vijeće je prilikom ocjene dokaza imalo u vidu i standard dokazivanja „izvan razumne sumnje“, kojeg je ustanovila sudska praksa kao uvjet za izricanje osuđujuće presude. Prema općeprihvaćenom stanovištu, dokazi izvan razumne sumnje su dokazi na osnovu kojih se pouzdano može zaključiti da postoji najveći stepen vjerovatnoće da je optuženi počinio krivično djelo.

155. Vijeće je imalo u vidu i odredbu člana 14. stav 2. ZKP BiH, koja propisuje da je sud dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji ga terete.

156. Vijeće je razmatralo i cijnilo sve dokaze izvedene na glavnom pretresu, kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj vezi, u skladu sa članom 281. ZKP BiH, ali u nastavku presude će navesti samo one dokaze koji su relevantni za donošenje odluke, te obrazlagati i iznositi zaključke samo o činjenicama koje su od suštinske važnosti za odluku Suda.

157. Dalje, vijeće se rukovalo i članom 15. ZKP BiH, a u kojem je sadržan jedan od temeljnih principa krivičnog zakonodavstva – princip slobodne ocjene dokaza, koji je ograničen jedino principom zakonitosti dokaza, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi određivala vrijednost pojedinih dokaza. Uspostavljaajući

ovaj princip, zakonodavac je dao neophodnu slobodu sudskoj vlasti i pokazao povjerenje u prosudbenu moć sudija.

158. Vijeće je imalo u vidu i praksu ESLJP¹¹, prema kojoj se sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku. Ne postoji zakonska obaveza da se u presudi izlože svi dokazi pojedinačno. Zakonska obaveza je razmatranje svih iznesenih dokaza prilikom donošenja odluke. Bilo bi nesvrhsishodno nametati bilo kojem sudećem vijeću obavezu da svaki pojedinačni dokaz, dakle, svako svjedočenje i svaki materijalni dokaz koji su izneseni tokom glavnog pretresa, pojedinačno obrazlaže u presudi.

159. Isto tako, vijeće je uzelo u obzir stav žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Kvočka i dr.* da je stvar diskrecione ocjene pretresnog vijeća koje će pravne argumente razmotriti. Što se tiče zaključaka o činjenicama, pretresno vijeće je dužno da izvede samo one zaključke o činjenicama koji su od suštinske važnosti za utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice. Nije nužno osvrutati se na svaki iskaz svjedoka ili svaki dokaz u sudskom spisu.

160. Član 6. stav 1. EKLjP nameće obavezu svim sudovima da *“ukažu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku”*. Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, član 6. stav 1. EKLjP nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su podnijele strane. U vezi sa tim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, po kom osnovu.

161. Prilikom ocjene iskaza saslušanih svjedoka, vijeće je nastojalo sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, cijeneći pri tome kako sadržaj samog iskaza, tako i držanje i ponašanje svjedoka tokom davanja iskaza. U tom smislu, Vijeće je cijeno praksu MKSJ i stav Žalbenog vijeća zauzet u predmetu *Nahimana i dr.*, u kojem Žalbeno vijeće podsjeća da: *„Pretresno vijeće ima puno diskreciono pravo da odmjeri koju će težinu i vjerodostojnost pripisati iskazu nekog svjedoka. Pri tome, pretresno vijeće mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slučaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici, njegovu ulogu u datim događajima, uvjerljivost i jasnoću njegovog iskaza, pitanja da li ima protivrječnosti ili nedosljednosti u njegovim uzastopnim izjavama ili između njegovog svjedočenja i drugih dokaza, ranije primjere lažnog svjedočenja, motivaciju za davanje lažnog iskaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja.“*

¹¹ *Garcia Ruiz v. Spain*, Evropski sud za ljudska prava, No. 30544/96, 21.01.1999. godine

162. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka ovisi o njegovom poznavanju činjenica, ali i da na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može utjevati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije kao i traumatičnost samog događaja o kome se svjedoči. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače, same po sebi, da sudsko vijeće koje postupa razložno to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzdana. Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između događaja i svjedočenja, mogući utjecaj trećih lica, druge nepodudarnosti, ili stresne okolnosti u vrijeme inkriminisanog događaja, ne isključuju automatski mogućnost da se vijeće osloni na takav iskaz. Konkretno, vijeće je uporedilo činjenice o kojima određeni svjedok svjedoči sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te materijalnim dokazima, kako bi utvrdilo da li su njegovi navodi potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovome predmetu.

163. Prilikom ocjenjivanja dokazne snage iskaza saslušanih svjedoka, vijeće je razmotrilo razlike u iskazima svjedoka datim na glavnom pretresu i u ranijim fazama postupka kao i razlike u izjavama o određenim činjenicama, datim u različito vrijeme i pred različitim organima, kao i pojašnjenja o uzrocima tih razlika datim na glavnom pretresu, analiziralo i cijenilo dokaznu snagu iskaza za svaki pojedini slučaj konkretno, te u njihovoj povezanosti sa drugim dokazima, a zatim odlučilo o njihovoj vjerodostojnosti, o čemu će detaljnije biti obrazloženo daljnjem obrazloženju presude.

164. Vijeće je također izvršilo uvid u svaki uloženi materijalni dokaz kako bi odlučio o njegovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti, pri čemu se neće podjednako osvrutati na svaki dokaz, nego će obrazložiti samo one zaključke o činjenicama koje su bitne za utvrđivanje odgovornosti optuženih.

NALAZI VIJEĆA

Opći elementi krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti

165. Predmetnom optužnicom Tužiteljstva BiH, koja je izmijenjena i precizirana na glavnom pretresu kako je to ranije navedeno, optuženi Borislav Paravac i Andrija Bjelošević se terete za počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a), d), e), f), i) i članom 173. stav 1. tačke a) i f), stav 2. tačka a) KZBiH, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZBiH, a optuženi Milan Savić se tereti za počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama a), e) i f) KZBiH, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZBiH.

166. Krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZBiH u relevantom dijelu glasi:

(1) Ko, kao dio širokog ili sistematskog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

a) lišenje drugog lica života (ubistvo);

d) deportacija ili prisilno preseljenje stanovništva;

e) zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;

f) mučenje;

h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, polnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

i) prisilni nestanka lica;

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

167. Krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. KZ BiH u relevantnom dijelu glasi:

(1) Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela:

a) napad na civilno stanovništvo, naselje, pojedine civilne osobe ili osobe onesposobljene za borbu, a taj je napad posljedovao smrću, teškom tjelesnom ozljedom ili teškim narušenjem zdravlja ljudi;

f) prisiljavanje na prinudni rad, izgladnjivanje stanovništva, konfiskaciju imovine, pljačkanje imovine stanovništva, protupravno, samovoljno i vojnim potrebama neopravdano uništavanje ili prisvajanje imovine u velikim razmjerama, uzimanje nezakonite i nesrazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, smanjenje vrijednosti domaće novčane jedinice ili protuzakonito izdavanje novca,

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

(2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kaznit će se ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela:

a) napad na objekte posebno zaštićene međunarodnim pravom ili općeopasne objekte i postrojenja kao što su brane, nasipi i nuklearne elektrane;

168. Prema citiranoj zakonskoj odredbi opći elementi krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti su postojanje širokog i/ili sistematičnog napada, usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva te da je djelo optuženog učinjeno kao dio tog napada odnosno da je optuženi znao za takav napad.

169. Prije svega, imajući u vidu da su optuženi oslobođeni od optužbe iz razloga što dokazi izvedeni na glavnom pretresu ne pružaju dovoljno osnova za zaključak, isključujući svaku razumnu sumnju, da su optuženi počinili krivično djelo na način kako je to postavljeno činjeničnim opisom optužnice, vijeće se neće upuštati u ispitivanje i elaboriranje općih elemenata krivičnog djela.

Udruženi zločinački poduhvat

170. Predmetna optužnica je koncipirana na način da se tačke 1., 2. i 3. sa podtačkama odnose se na općinu Doboj, a tačka 4. sa podtačkama na općinu Teslić odnosno grupu Miće. Optuženi Paravac i Bjelošević se terete po svim tačkama optužnice u kojima su

opisani pojedinačni inkriminirani događaji postavljeni kao posljedica njihovih radnji opisanih u preambuli optužnice odnosno uloga u UZP-u. Optuženi Savić se prema konceptu optužnice tereti za tačku 4a) optužnice.

171. Predmetnom optužnicom se optuženi Paravac i Bjelošević terete da su učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu zajedno sa Milanom Ninkovićem (u odnosu na kojega je krivični postupak razdvojen), Milovanom Stankovićem (koji je nedostupan organima krivičnog gonjenja) te vojnim, policijskim i civilnim rukovodstvom SAO SB, sa tačno podijeljenim ulogama i planom provođenja zajedničkog plana i cilja UZP-a kako je to opisano u optužnici i da su tako učinili progon bošnjačkog i hrvatskog civilnog stanovništva općina Doboj i Teslić i to ubistvima, prisilnim preseljenjem stanovništva, zatvaranjem ili drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem, prisilnim nestankom osoba, napadom na civilno stanovništvo i naselja koji posljeduje smrću teškom tjelesnom ozljedom ili teškim narušenjem zdravlja, prisiljavanjem na prinudni rad, pljačkanjem imovine stanovništva i uništavanjem kulturnih, vjerskih i historijskih spomenika i ustanova namjenjenim vjerskim ciljevima, a koje su inkriminacije opisane u podtačkama optužnice.

172. Vijeće je analiziralo pitanje UZP-a, odnosno da li su optuženi Paravac i Bjelošević učestvovali u UZP-u kao i da li je kod optuženih Paravca i Bjeloševića u tom pravcu postojala svijest i volja, odnosno zajednička namjera i cilj. Vijeće napominje da optuženi mora imati traženu namjeru, budući da UZP nije rastezljiv pojam koji bi omogućavao izricanje osuđujućih presuda zasnovanih na krivici po udruživanju. Pored toga, Sud može utvrditi da optuženi zaista ima traženu namjeru, samo ako je to jedini razuman zaključak koji se na osnovu dokaza može izvesti.

173. Za zaključak Suda da su optuženi učestvovali u UZP-u nije dovoljno da su oni smatrali da postoji realna mogućnost da zločin bude počinjen. U pravnim pravilima o UZP-u i praksi MKSJ, nesporno je pravilo koje slijedi i praksa ovog Suda, po kojem je potrebno od strane tužitelja dokazati izvan razumne sumnje da je optuženi dijelio zajedničku namjeru sa drugim učesnicima UZP-a da zločini budu počinjeni.

174. Postojanje UZP-a mora biti dokazano izvan svake razumne sumnje, ne može se jednostavno pretpostaviti samo s obzirom na razmjere zločina koji su se u inkriminisanom periodu nesporno dogodili te funkcije optuženih koje su u inkriminisanom periodu obnašali. Tužitelj mora dokazati da data krivična djela predstavljaju dio zajedničke kriminalne svrhe, te da je optuženi koji se tereti po ovom principu, učestvovao u tom zajedničkom kriminalnom planu. Vijeće s tim u vezi ističe da optuženi mora dati značajan doprinos provođenju zajedničkog cilja kriminalnog poduhvata da bi se smatrao

odgovornim¹². Uz to, doprinos optuženog u tom zajedničkom planu se mora tačno okvalifikovati.¹³ Neophodno je da Tužilaštvo van razumne sumnje dokaže da je pomoć koju je neko lice pružilo bila usmjerena specifično na počinjenje nekih krivičnih djela.¹⁴

175. Međutim, imajući u vidu naprijed istaknute standarde, vijeće u provedenim dokazima ne nalazi dovoljno uporište da bi se, isključujući svaku razumnu sumnju, mogla donijeti osuđujuća odluka zasnovana na doktrini UZP-a.

176. Prije svega, vijeće nalazi da su polazne osnove teze optužbe uopćene, kontekstualne i u pretežnom dijelu neutemeljene da bi se na osnovu istih utvrdila odgovornost optuženih po principu UZP-a. U optužnici nije jasno određeno koja se to kategorija UZP-a optuženima stavlja na teret nego je Tužiteljstvo u završnoj riječi preciziralo da se terete za osnovni oblik UZP-a, a koji je kvalificiran kao zajedničko djelovanje grupe ljudi s ciljem ostvarivanja zajedničkog plana.

177. U optužnici je zajednički plan UZP-a opisan na sljedeći način: „...sa planom da provedu sve zacrtane aktivnosti na nivou opština Doboj i Teslić po Uputstvu o organizovanju srpskog naroda u vanrednim okolnostima od 19. decembra 1991. godine, koji je donio Glavni odbor Srpske demokratske stranke, za potpuno preuzimanje vlasti u institucijama opštine od strane Srba, koji će opštinu Doboj i Teslić dovesti u kategoriju srpskih opština, a potom njeno pripajanje SAO SB, odnosno Republici srpskog naroda Bosne i Hercegovine, po mjerilima zacrtanim „Strateškim ciljevima srpskog naroda“, sa prioritetom na „državno razgraničenje od druge dvije nacionalne zajednice“ usvojenim na sjednici Skupštine Srpske republike BiH 12.05.1992. godine, u cilju provođenja planiranih aktivnosti od strane Glavnog odbora Srpske demokratske stranke (u daljem tekstu: SDS), preko rukovodstva Skupštine srpskog naroda Republike Bosne i Hercegovine...“.

178. Navedeno uputstvo je uloženo kao dokaz Tužiteljstva T-149, a pod brojem T-148 uložena je Odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u BiH.

179. Uputstvo od 19.12.1991. godine, tačnije varijanta B uputstva (koja se odnosila na općine u kojima srpski narod nije u većini, uključujući i općinu Doboj) sadrži smjernice za organiziranje srpskih općinskih organa vlasti te druge smjernice za postupanje u vanrednim okolnostima, dok se strateški ciljevi usvojeni na 16. sjednici Skupštine srpskog naroda u BiH odnose na: državno razgraničenje od druge dvije nacionalne zajednice, koridor između Semberije i Krajine te u dolini rijeke Drine, uspostavljanje granice na

¹² Drugostepena presuda u predmetu Kvočka i dr., paragraf 97.-98.

¹³ Drugostepena presuda u predmetu Brđanin, paragraf 430.

¹⁴ Drugostepena presuda u predmetu Perišić, paragraf 25.-74.

rijekama Uni i Neretvi; podjela grada Sarajeva na srpski i muslimanski dio te izlaz Republike Srpske na more.

180. Ocjena je vijeća da navedeni dokumenti tj. postupanje u skladu sa istima, samo po sebi, a suprotno tvrdnji Tužiteljstva, se ne može okarakterizirati kao zajednički zločinački plan u smislu UZP-a, koji predstavlja ili uključuje sporazum ili dogovor u smislu počinjenja krivičnog djela.¹⁵ Ovo posebno imajući u vidu da nije precizirano u optužnici, niti to proizlazi iz provedenih dokaza, koje su to „zacrtane aktivnosti na nivou opština Doboj i Teslić“ i koje su to „planirane aktivnosti od strane Glavnog odbora Srpske demokratske stranke“, a koje prema navodima optužbe predstavljaju sastavni dio zločinačkog plana.

181. Ni uputstvo ni strateški ciljevi u sebi ne sadrže kriminalni plan koji za sobom povlači počinjenje krivičnopравnih radnji opisanih u podtačkama optužnice, pri čemu nije izvan svake razumne sumnje dokazano da su te radnje bile dio zajedničke kriminalne svrhe koju su navodno dijelili optuženi Paravac i Bjelošević.

182. Dakle, samo pozivanje na postupanje po uputstvu od 19.12.1991. godine, po mjerilima zacrtanim u strateškim ciljevima od 12.05.1992. godine, nije dovoljno se izvede nesumnjiv zaključak da su optuženi djelovali u okviru UZP-a na opisani način, a bez konkretnih dokaza o postojanju bilo kakvog operativnog plana ko će te strateške ciljeve provesti i na koji način, odnosno bez da je dokazano izvan svake razumne sumnje da je postojao operativni plan ili dogovor u kojemu su učestvovali optuženi, samim tim i bez da je dokazana njihova zajednička namjera te svijest da se zacrtani ciljevi mogu ostvariti samo teškim i sistematičnim kršenjem međunarodnog humanitarnog prava progonom civilnog nesprskog stanovništva.

183. U optužnici se navodi da su optuženi u okviru UZP-a imali tačno podijeljene uloge i zadatke, bazirane na funkcijama koje su obnašali u tom periodu. Navodi se da su bili svjesni plana i zacrtanih ciljeva s naglaskom na njihovu svijest da je realizaciju zajedničkog plana i zacrtanih ciljeva jedino moguće provesti teškim i sistematičnim kršenjem odredbi međunarodnog humanitarnog prava, ali da su usprkos tome bili spremni da podrže i lično doprinesu njegovom uspješnom provođenju. Međutim, ovi navodi po ocjeni vijeća predstavljaju pretpostavku Tužiteljstva koja ne nalazi uporišta u provedenim dokazima.

¹⁵ Brđanić, prvostepena presuda, paragraf 342.; Simić, Tadić i Zarić, prvostepena presuda, paragraf 158.; Vasiljević, presuda Žalbenog vijeća, paragraf 108.-109.; Blagojević i Jokić, prvostepena presuda, paragraf 699.; drugostepena presuda u predmetu Božić i dr. broj: X-KRŽ/06/236 od 05.10.2009. godine

184. Naime, stanje svijesti je relevantno za svaku pojedinu optužbu i svaki oblik odgovornosti, a isto se mora utvrditi za svako pojedino djelo za koje se osoba tereti i za svaki oblik odgovornosti koji se uzima u obzir. Ako Tužiteljstvo navodi da su zločini iz optužnice dio zajedničkog cilja, potrebno je dokazati da su optuženi imali stanje svijesti koja je potrebna za te zločine.¹⁶ Stanje svijesti je psihičko stanje optuženog koje se ili mora eksplicitno navesti ili Tužiteljstvo mora navesti činjenice iz kojih se može izvući zaključak o tom psihičkom stanju, a što u konkretnom slučaju nije učinjeno. Činjenice da su optuženi Paravac i Bjelošević obnašali određene dužnosti u inkriminisanom periodu, kao i da boravili na relevantnom području, ne dokazuju izvan svake razumne sumnje da je kod njih postojala svijest i znanje u pogledu sudjelovanja u UZP-u. Te činjenice same po sebi, bez konkretnih dokaza, nisu dovoljne da bi se nesumnjivo utvrdilo da su izvršili krivično djelo na način opisan u optužnici.

185. U optužnici se navodi da su, u okviru UZP-a, optuženi Paravac i Bjelošević djelovali zajedno sa Milanom Ninkovićem i Milovanom Stankovićem te drugim vojnim, policijskim i civilnim rukovodstvom SAO SB, odnosno da su učestvovali u radu i donošenju odluka Kriznog štaba koje su bile usmjerene na realizaciju zajedničkog cilja UZP-a. Vijeće ističe da je u konkretnom slučaju bilo nužno dokazati da lica u okviru UZP-a djeluju zajedno ili u dogovoru u provođenju zajedničkog cilja ukoliko se želi da oni dijele odgovornost za krivična djela izvršena u UZP-u. Međutim, Tužiteljstvo nije provelo konkretne dokaze koji bi nesumnjivo ukazali na zaključak da je postojao strateški bitan dogovor ili plan u kojemu su sudjelovali optuženi koji bi ukazvao da su bili povezani zajedničkom zločinačkom namjerom i ciljem. Takav plan je neophodan uvjet da bi se optuženi teretili kao članovi UZP-a.

186. Na osnovu provedenih dokaza, a koji je će detaljnije biti analizirani dalje kroz obrazloženje, vijeće nije moglo nesumnjivo zaključiti da su se u inkriminisanom periodu održavali sastanci na kojima su sudjelovali optuženi, a na kojima su se utvrdili ciljevi i podijelile uloge u svrhu realizacije zajedničkog plana odnosno cilja UZP-a, odnosno na kojima se stvorio zajednički plan i formirala zajednička zločinačka namjera. Vijeće nije moglo nesumnjivo zaključiti niti da je takvo što učinjeno na sjednicama Kriznog štaba.

187. Za vijeće nije sporno da su na području Doboja i Teslića počinjeni brojni zločini prema civilnom bošnjačkom i hrvatskom stanovništvu. Međutim, po ocjeni vijeća nije dokazano, uz isključenje svake razumne sumnje, da su ti zločini izvršeni u sklopu provedbe zajedničkog zločinačkog plana u kojemu su sudjelovali optuženi. Vijeće nije našlo dokazanim da su optuženi djelovali na način kako je to opisano u optužnici.

¹⁶ Tužilac protiv Radoslava Brđanina i Momira Talića, IT-99-36-PT, Odluka o formi dodatno izmijenjene optužnice i zahtjeva Tužilaštva za izmjenu optužnice od 26.06.2001. godine („Druga odluka u predmetu Brđanin, paragraf 41“)

188. Vijeće će dalje kroz obrazloženje iznijeti analizu i ocjenu dokaza u vezi uloga odnosno konkretnih radnji optuženih Paravca i Bjeloševića te uloge Kriznog štaba, kao i radnji za koje se tereti optuženi Milan Savić.

Optuženi Borislav Paravac

189. Prema navodima optužnice radnje optuženog Paravca opisane su na sljedeći način: *„Paravac Borislav, kao predsjednik Izvršnog odbora Srpske opštine Doboj, u svojstvu predsjednika Kriznog štaba, kao čovjek od punog povjerenja Milana Ninkovića, sprovodeći politiku i odluke Skupštine srpske Republike BiH na području opštine Doboj, kada u saradnji s drugim učesnicima UZP započinje i s aktivnostima angažovanja i pripreme Štaba Teritorijalne odbrane Doboj - „Dobojskih dobrovoljačkih odreda“, policije CSB Doboj i saradnje s JNA po zacrtanim smjernicama dogovorenim na sastancima SDS Doboj, kasnije Kriznog štaba, koje snage će kasnije biti korištene za oružane napade, zatim učestvovao u formiranju i organizovanju Kriznog štaba od samog početka njegovog rada, predsjedavao i rukovodio Kriznim štabom, a koristeći svoj politički uticaj i položaj, bliskost i redovne kontakte s Ninković Milanom, usmjeravao rad Kriznog štaba ka realizaciji zajedničkog cilja UZP, tako dajući odlučni doprinos u ostvarenju zajedničkog priritetnog cilja UZP-a“.*

190. Brojni provedeni dokazi ukazuju da je optuženi Paravac u inkriminisanom periodu bio izabran za predsjednika Izvršnog odbora Srpske opštine Doboj, odnosno da je vršio dužnost predsjednika Kriznog štaba Srpske opštine Doboj i da je u okviru te dužnosti obavljao određene aktivnosti. Navedenu činjenicu nije osporavala ni odbrana optuženog.

191. Tako svjedok Drago Ljubičić navodi da je nakon višestranačkih izbora u Doboju on imenovan za potpredsjednika Skupštine opštine Doboj ispred SDS-a čiji je član bio. Skupština je bila višestranačka, vlast je formirana između SDA, HDZ i SDS tako da je predsjednik skupštine bio ispred muslimanskog naroda Ahmet Aličić, a dvojica potpredsjednika iz reda srpskog i hrvatskog naroda, odnosno svjedok i Mato Pavlović. Tu funkciju obavlja do 03.05.1992. godine, a istovremeno je bio i komandant bataljona Preslica. Također kazuje da je predsjednik Izvršnog odbora nakon višestranačkih izbora bio Borislav Paravac.

192. Svjedok Ljubičić dalje navodi da je nakon izlaska poslanika iz reda srpskog naroda iz Skupštine Republike BiH došlo do formiranja srpskih opština na području BiH, pa tako i u Doboju. Kazuje da je Skupština srpskog naroda opštine Doboj osnovana po klasičnom protokolu i proceduri na sjednici održanoj 26.03.1992. godine, koja sjednica je bila prva i

konstituirajuća. On je izabran za predsjednika SO Doboj. Navedeno je potkrijepljeno i dokazom T-151¹⁷ iz kojega također proizlazi da je istog dana donesena Odluka o osnivanju Srpske opštine Doboj i Odluka o Izvršnom odboru Srpske opštine Doboj koji je osnovan kao kolegijalni organ sastavljen od predsjednika, sekretara i sedam članova koji, kao funkcioneri, rukovode opštinskim organima uprave. Za predsjednika Izvršnog odbora SO Doboj izabran je optuženi Borislav Paravac, a što je također potkrijepljeno i rješenjem SO Doboj od 26.03.1992. godine¹⁸.

193. Svjedok Ljubičić dalje navodi da mu je poznato da je postojala instrukcija za formiranje kriznog štaba, ali je nikada nije vidio. O tome je upoznat na Opštinskom odboru SDS-a kojom prilikom je rečeno da zbog stanja i napete situacije na terenu generalno postoji potreba da se formira krizni štab. Svjedoku je prezentirano Uputstvo o organizovanju i djelovanju srpskog naroda u vanrednim okolnostima¹⁹, naveo je da kao član Opštinskog odbora nikada nije imao prilike vidjeti taj dokument.

194. Svjedok navodi da je Krizni štab formiran nekad u aprilu 1992. godine, poslije formiranja SO Doboj, odnosno da je druga sjednica SO Doboj bila vezana za formiranje Kriznog štaba i da su to jedine održane sjednice u tom periodu. Kazuje da je SO Doboj postojala samo „na papiru“, da nije imala nikakvih aktivnosti koje bi smetale radu višestranačke skupštine koja je tada bila u funkciji i da se nakon navedene dvije sjednice rad SO Doboj praktično završio, a što svojim iskazom potvrđuje i svjedok Obren Petrović.

195. Dalje, svjedok Ljubičić kazuje da se Skupština nije sastala dok nije ponovno aktivirana početkom augusta 1992. godine, nakon prestanka rada Kriznog štaba. Također kazuje da ni Krizni štab, a čiji je član bio i on, nije imao nikakve aktivnosti do 10. maja 1992. godine nakon akcije u Doboju. Iako je prema Uputstvu²⁰ predsjednik kriznog štaba trebao biti predsjednik Opštinskog odbora SDS-a, a to je u Doboju bio Milan Ninković, svjedok Ljubičić kazuje da to u Doboju nije bio slučaj nego je na toj poziciji bio optuženi Borislav Paravac, ne zna iz kojih razloga. Isto su kazali svjedoci Tihomir Gligorić i Obren Petrović.

196. Svjedok Ljubičić je naveo da su u vrijeme osnivanja Kriznog štaba u Doboju, ali i u cijeloj BiH, bile vanredne okolnosti te da je Krizni štab bio civilni organ koji se bavio civilnim pitanjima u tim vanrednim okolnostima. Također je kazao da je u Kriznom štabu vrijedio način kolektivnog odlučivanja, da su vođene rasprave po tačkama dnevnog reda,

¹⁷ T-151 Odluka o konstituisanju Skupštine Srpskog naroda opštine Doboj, Službeni glasnik, srpske opštine Doboj, sa ERN br. od 00612921 do 00612996 (27.03.1992.g., 01.07.1992.g., 23.07.1992., 24.07.1992.g.)

¹⁸ Ibid.

¹⁹ T-149 Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima, Srpska demokratska stranka BiH- glavni odbor, Sarajevo 19. decembar 1991. godine, ERN br. 00184274-00184283

²⁰ Ibid.

da je bilo raznih mišljenja po određenim pitanjima i da se odlučivalo većinom glasova. Ističe da je predsjednik Kriznog štaba obavezan potpisati odluku bez obzira kako je glasao za nju.

197. Svjedok Ljubičić je također naveo da dok je u funkciji bio Krizni štab, Skupština nije održavala sjednice, a prestankom rada Kriznog štaba stavljena je u funkciju te je verificirala odluke Kriznog štaba, a što proizlazi i iz dokaza T-151²¹.

198. Nakon toga je, kako kazuje svjedok, donesena odluka da se formira Ratno predsjedništvo zbog neposredne ratne opasnosti zbog koje ni Skupština nije bila u mogućnosti da se sazove pa je Ratno predsjedništvo preuzelo njezinu ulogu. Navedeno također proizlazi i iz Odluke Skupštine Srpske opštine Doboj od 23.07.1992. godine²² te iskaza svjedoka Tihomira Gligorića i Obrena Petrovića. Dalje svjedok Ljubičić navodi da je Ratno predsjedništvo počelo funkcionirati početkom augusta 1992. godine, da je on bio predsjednik te da su po sazivanju Skupštine verificirane Ratnog predsjedništva.

199. Svjedok Tihomir Gligorić kazuje da je u martu 1992. godine imenovan za sekretara za narodnu odbranu pri Izvršnom odboru, što je tada bilo u sastavu sekretarijata, a kasnije ministarstva odbrane, a u hijerarhijskog organizaciji pripadalo je vojnoj oblasti, dakle bio je načelnik sekretarijata, kasnije vojnog odsjeka. Također kazuje da je po položaju bio u sastavu Izvršnog odbora koji prelazi u Krizni štab. Krizni štab je, po kazivanju svjedoka, preuzeo ulogu Izvršnog odbora i nastavio raditi poslove civilne nadležnosti, kako je to propisano. Također kazuje da je formiranje kriznih štabova bila pojava kod svih naroda, odnosno i kod Srba, Muslimana i Hrvata i da je to bilo u skladu sa bivšim zakonom na koji su se pozivali, a radi uređenja civilnog života. S tim u vezi navodi da su HDZ i SDA osnovale svoje krizne štabove u Doboju prije nego što je to uradila srpska strana.

200. Svjedok Tihomir Gligorić navodi da se za sjednice Kriznog štaba uvijek dobivao poziv i dnevni red. Na sjednici je govorio Paravac kao predsjedavajući, dozvoljavao je izmjene i dopune dnevnog reda i potom su se donosili zaključci. U tom smislu svjedok se prisjetio primjera kad je on iznio prijedlog za izmjenu osobe koja će se imenovati za direktora Elektrodistribucije, a koji je prihvaćen. Dalje kazuje da je sve funkcioniralo normalno i transparentno, glasalo se za zaključke i odluke, odluke su se donosile većinom glasova i niko nije mogao sam donijeti odluku. Svjedok eksplicitno tvrdi da su sve odluke donosile na osnovu zakona i propisa i da su javno objavljene u službenom glasniku, da su verificirane od strane Skupštine i da nikada nije čuo ni za kakve tajne odluke.

²¹ T-151 Odluka o konstituisanju Skupštine Srpskog naroda opštine Doboj, Službeni glasnik, srpske opštine Doboj, sa ERN br. od 00612921 do 00612996 (27.03.1992.g., 01.07.1992.g., 23.07.1992., 24.07.1992.g.)

²² Ibid.

201. Svoj angažman u Kriznom štabu ovaj svjedok veže za period nakon 03.05.1992. godine. Navodi da je nakon akcije u Doboju i uspostavljanja nekog redovnog stanja Krizni štab održavao sjednice jednom sedmično. Također je potvrdio da Krizni štab nije imao nikakve naredbodavne ingerencije ni prema vojsci niti prema policiji, ali imao je naredbodavne ingerencije prema privredi i ratnim direktorima da se uspostavi bolji proces proizvodnje, da se nađe tržište i slično.

202. Svjedok Obren Petrović, tada načelnik SJB Doboje, potvrđuje da je po funkciji bio član Izvršnog odbora odnosno Izvršnog odbora Srpske Opštine Doboje potom i član Kriznog štaba, a kad je formirano Ratno predsjedništvo, također član i tog organa. I on potvrđuje da su se odluke u Kriznom štabu donosile na način da se vodila rasprava, zapisnici, pristupalo se glasanju i eventualnoj diskusiji i iznošenju suprotnih mišljenja pa se onda donosila odluka.

203. Nadalje, svjedok Milenko Gligorić, koji je bio član SDS-a, navodi da je bio član Kriznog štaba te da je prva oficijelna sjednica održana 03.05.1992. godine. Kazuje da je predsjednik Kriznog štaba bio optuženi Paravac i da je bilo 14 članova. Održavale su se i proširene sjednice na kojima su bili predstavnici vojske i policije i to ispred vojske major Stanković, a ispred policije Andrija Bjelošević. Navodi da je instrukcija za formiranje i sastav kriznog štaba urađena je na nivou SDS-a, ali se on nije imao priliku upoznati s istom.

204. On je, kako kazuje, od strane Kriznog štaba imenovan za direktora Radija Doboje i dobio je instrukciju da pokrene radio stanicu da radi od 6 do 24 sata. Kazuje da se programska šema promijenila u odnosu na mirnodopsko vrijeme jer je dat intenzitet informativnom programu, saopćavane su odluke iz sfere civilnog života, a od Kriznog štaba su se dobivala redovna saopćenja vezana za život, rad i funkcioniranje privrede, društvenih djelatnosti, komunalnog sistema, bolnice i slično. Također je govorio i saopćenju koje je napisao major Stanković da svi građani moraju vratiti oružje u Dom vojske, navodeći da se to saopćenje odnosilo na sve građane, odnosno da se nije radila distinkcija da oružje moraju vratiti pripadnici bošnjačkog ili hrvatskog naroda kao i to da na radiju nije bilo saopćenja koja bi bila uvredljiva za nesrpsko stanovništvo. Pored toga, svjedok navodi da su se prenosile i informacije odnosno vijesti koje su dobivali od 1. Krajiškog korpusa, a bilo je informacija i o stanju policije.

205. Govoreći o Kriznom štabu, ovaj svjedok navodi da su sjednice održavane u zgradi ŽTP, da ih je zakazivao predsjednik Kriznog štaba odnosno optuženi Paravac koji je i predsjedavao, da su sjednice štaba pripremane od strane Paravca i Ninkovića, da su ostali članovi „rutinski usvajali“ odluke formalnim glasanjem. Kazuje da je u početku bio na sjednicama štaba, a kasnije rijetko jer je zbog posla bio odsutan iz Doboje te da mu

nije poznato kad je Krizni štab prestao s radom. Zna da je funkcionirao u maju i da su postavljeni kadrovi neophodni za funkcioniranje privredne djelatnosti.

206. Također je ovaj svjedok kazao da je optuženi Paravac intervjuiran na radiju i da nikad nije izlazio izvan okvira međunarodnog prava te da je emitiran i poseban tekst koji je napisao glavni i odgovorni urednik o tome kako se treba braniti život svih građana. Naveo je i to da su građani mogli slušati i druge radio stanice koje su bile pod kontrolom Armije BiH.

207. Nadalje, u Izvodu iz uputstava za rad kriznih štabova srpskog naroda u opštinama²³, između ostalog, propisano je da krizni štab u ratnim uslovima preuzima sve prerogative i funkcije skupština opština kad one nisu u mogućnosti da se sastanu (tačka 1), zatim da krizni štab koordinira funkcije vlasti radi odbrane teritorija, bezbjednosti stanovništva i imovine, uspostavljanja vlasti i organizacije svih drugih tokova života i rada te da svojom koordinacijom stvara uslove Izvršnom odboru opštine da može vršiti legalnu izvršnu vlast, upravljati privredom i ostalim životnim tokovima (tačka 3), zatim da je krizni štab dužan, čim se za to stvore uslovi, sazvati skupštinu opštine s ciljem verifikacije njegovog rada zaključaka i odluka (tačka 7).

208. Da se Krizni štab bavio poslovima civilne prirode potvrđuje i dokaz optužbe T-154²⁴ iz kojega proizlazi da je Krizni štab na sastanku održanom 10.05.1992. godine donio niz odluka civilne prirode i to da se spriječi ratno profiterstvo i bogaćenje, da se obezbjedi željeznički i autobusni saobraćaj, da se uspostave privredne veze i poštanski saobraćaj.

209. Kao dokaz optužbe uloženi su Službeni glasnici SO Doboj u kojima su objavljene odluke Kriznog štaba²⁵. Nijedna od tih odluka nije vezana za funkcioniranje ili angažiranje policije niti vojske, nego su odluke općeg karaktera, odnosno civilne prirode.

210. Dakle, provedeni dokazi upućuju na zaključak da je krizni štab bio kolektivni organ civilne vlasti, koji je djelovao u vanrednim okolnostima, a u okviru kojega su se odluke donosile većinom glasova.

211. Nadalje, u optužnici se navodi da je optuženi Paravac kao predsjednik Kriznog štaba, započeo s aktivnostima angažiranja i pripreme vojske, odnosno Dobrovoljačkih

²³ T-152 Izvod iz uputstva za rad kriznih štabova srpskog naroda u opštinama, Srpska republika BiH-Vlada od 26.04.1992. godine sa ERN br. 00270617- 00270618

²⁴ T-154 Naređenje kriznog štaba od 10.05.1992. godine sa ERN br. 02298742-02298743

²⁵ T-151 Odluka o konstituisanju Skupštine Srpskog naroda opštine Doboj, Službeni glasnik, srpske opštine Doboj, sa ERN br. od 00612921 do 00612996 (27.03.1992.g., 01.07.1992.g., 23.07.1992., 24.07.1992.g.)

odreda i policije u svrhu oružanih napada. U kontekstu tih navoda vijeće će iznijeti analizu dokaza na okolnost odnosa Kriznog štaba i optuženog Paravca s vojskom i policijom.

212. Prije svega, ranije spomenutim Uputsvom za rad kriznih štabova²⁶ pod tačkom 4. propisano je: „komandovanje TO i snagama milicije je isključivo u nadležnosti profesionalnog kadra i nužno je spriječiti svako miješanje u komandovanje teritorijalnom odbranom ili upotrebu snaga milicije“.

213. Dalje, odnos policije, odnosno CSB i SJB prema organima civilne vlasti propisan je Zakonom o unutrašnjim poslovima Srpske Republike BiH²⁷. Naime, odredbama članova 31. i 32. tog zakona propisana je obaveza CSB i SJB da na zahtjev skupštine opštine i njezinog izvršnog odbora dostavljaju obavještenja, informacije i druge podatke o stanju i problemima u oblasti i za područje za koje su obrazovani. Propisano je da lokalni organi mogu ministarstvu u sjedištu dati prijedlog mišljenja i pokrenuti inicijativu u vezi sa pitanjima od značaja za bezbjednost na području opštine i u vezi sa radom CSB i SJB, a ministarstvo je dužno razmotriti te prijedloge, mišljenja i inicijative te obavijestiti lokalne organe o svojim stavovima i poduzetim mjerama. I vještak Mile Matijević je naveo da je postojala obaveza SJB za informiranje da bi se općinski organi vlasti mogli prilagoditi i organizirati civilni život u odnosu na datu situaciju na terenu. Potvrdio je da su navedene obaveze informiranja u inkriminisanom periodu ostale neizmijenjene u odnosu na zakon koji je ranije bio na snazi.

214. Da je Krizni štab Srpske opštine Doboj postupao u skladu s navedenom odredbom potvrđuje svjedok Drago Ljubičić koji se, kako navodi trudio biti na svakoj sjednici. Potvrđuje da je SJB Doboj imala obavezu da na zahtjev Skupštine ili Izvršnog odbora dostavi obavještenja i druge podatke o stanju bezbjednosti na području općine, a koji su bili od interesa za funkcioniranje civilne vlasti. Navodi da je to bio uobičajeni način komunikacije iako nije postojala naredbodavna nadležnost nad njima. Kad je u pitanju Krizni štab, naveo je da se na nekoliko sjednica raspravljalo o informacijama SJB i donosili su se zaključci jer je nakon 03.05.1992. godine bilo pojava krađa i otuđenja imovine.

215. Ovo je potvrdio i svjedok Obren Petrović, u inkriminisanom periodu načelnik SJB Doboj, potvrdivši da je načelnik SJB imao obavezu obavještavati o bezbjednosnoj situaciji na zahtjev i po potrebi Skupštinu opštine i Izvršni odbor i da se na isti način radilo i nakon početka rata. Svjedok je potvrdio da je nakon uspostave Kriznog štaba Doboj nastavljeno

²⁶ T-152 Izvod iz uputstva za rad kriznih štabova srpskog naroda u opštinama, Srpska republika BiH-Vlada od 26.04.1992. godine sa ERN br. 00270617- 00270618

²⁷ T-244 Zakon o unutrašnjim poslovima Srpskog naroda u BiH, Službeni glasnik br 4., od 23.03.1992. godine

s istom praksom izvještavanja o stanju kao što je rađeno i ranije, prisjetivši se da obavještavao Krizni štab o pljačkanjima i otuđenju imovine.

216. Pored toga, iz odluke Kriznog štaba od 15.06.1992. godine, donesene na sjednici održanoj 15.05.1992. godine²⁸, između ostalog prozlaži da Krizni štab naređuje svim grupama i pojedincima koji na području SO Doboj održavaju red i mir da se stave pod komandu načelnika SJB koji je jedini ovlašten da organizuje i rukovodi poslovima bezbjednosti na opštini te da je načelnik SJB obavezan na svaku sjednicu obavještavati Krizni štab o najvažnijim aspektima bezbjednosne situacije na Opštini Doboj.

217. Također, svjedoku Dragi Ljubičiću je prilikom direktnog ispitivanja prezentirano Uputstvo o organizovanju i djelovanju srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima²⁹, između ostalog i tačka 8 uputstva koja glasi „izvršiti procjenu potrebnog broja pripadnika aktivnog i rezervnog sastava milicije, jedinica TO, jedinica civilne zaštite i u skladu sa tim izvršiti njihovu popunu i preduzeti sve druge potrebne mjere za njihovo aktiviranje u skladu sa razvojem situacije. Naredbu o aktiviranju ovih sastava donosi krizni štab u opštini“. Svjedok kazuje da se ne sjeća da je Krizni štab uopće raspravljao na tu temu niti su u periodu do 03.05.1992. godine održavane sjednice te da su se ove aktivnosti dešavale također i mimo stranke.

218. A svjedok Tihomir Gligorić je pojasnio da se popuna ratnih jedinica JNA vršila po propisanoj proceduri tako što bi nadležno odjeljenje Ministarstva odbrane dobilo zahtjev komande OG Doboj ili policije, s obzirom da je bio rezervni sastav i vojske i policije, a u vezi popune ljudstvom ili opremom. Zatim bi se na osnovu evidencija upućivali pozivi i određivalo se mjesto gdje se treba javiti.

219. Kad su u pitanju Dobrovoljački odredi i odnos vojne i civilne vlasti, iz provedenih dokaza proizlazi sljedeće:

220. Svjedok Drago Ljubičić za Dobrovoljačke odrede kazuje da su to u principu bili bataljoni u sastavu JNA, odnosno rezervni sastavi koji su bili pod kontrolom komandanta Hadžića. Formirani su poslije objavljene mobilizacije početkom oktobra 1991. godine, a radi popune sastava tadašnje JNA s obzirom da su pripadnici muslimanskog i hrvatskog naroda, na osnovu instrukcija SDA i HDZ-a, napustili JNA. Kazuje da se nakon toga pojavljuje major Milovan Stanković koji je pripadao obavještajnim strukturama, da je bio na terenu i imao ulogu koordinatora u tome. Dalje navodi da se on lično odazvao pozivu na mobilizaciju, da je to bila građanska obaveza te da je neodazivanje povlačilo

²⁸ T-8 i T-122 Odluka Srpske opštine Doboj, broj: 01-1506-1/92, 15.06.1992. godine

²⁹ T-149 Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima, Srpska demokratska stranka BiH- glavni odbor, Sarajevo 19. decembar 1991. godine, ERN br. 00184274-00184283

odgovornost. Postavljen je na mjesto komandanta bataljona JNA pod nazivom Preslica. Također je kazao da je polovinom maja JNA zvanično napustila BiH i došlo je do formiranja VRS i određenih reorganizacija u vojsci te je formirana OG Doboju na čije je čelo postavljen Milivoje Simić.

221. Isto kazuje i svjedok Tihomir Gligorić navodeći da je nakon neodazivanja Muslimana i Hrvata na opću mobilizaciju bilo više oficira JNA koji su dolazili na područje Doboja, a jedan od njih bio je Stanković iz obavještajne vojne službe JNA. Također je govorio o formiranju vojske odnosno bataljona po teritorijalnom principu, a koji su kasnije prerasli u brigade i bili pod komandom garnizona u Doboju, odnosno nakon povlačenja JNA prerasli su u VRS, a koordinaciju u svemu je imao major Stanković.

222. Nadalje, i svjedok Obren Petrović navodi da je Milovan Stanković došao na područje Doboja prije rata, da je poslan od strane Generalštaba i da je imao zadatak da formira odrede, da je JNA bila prisutna kao vojska i sve je to bilo pod okriljem JNA.

223. Svjedok Milenko Gligorić navodi da je mobilizacija izvršena prije sukoba i da su je izvršile vojne strukture te da politička partija nije radila na organizaciji vojske (a bio je član SDS-a). Navodi da mobilizacija nije naišla na odaziv bošnjačkog i hrvatskog stanovništva dok je sprski narod pokazao lojalnost JNA.

224. Iz iskaza svjedoka ST-X, koji je govorio o periodu do 03.05.1992. godine, proizlazi da u odnosu vojne i civilne vlasti nije bilo potčinjenosti vojne vlasti. Kazuje da je djelovao organ, Savjet za narodnu odbranu, kojeg su činili komandant garnizona te predstavnici općinskih organa, ali komandant garnizona nije bio potčinjen tom organu niti je od istog mogao dobiti neku komandu. Također potvrđuje da je u oktobru 1991. godine bio loš odaziv Muslimana i Hrvata na mobilizaciju i da je nakon toga u Doboju došao general Đurđević, a ubrzo i major Milovan Stanković koji je u to vrijeme bio ogran bezbjednosti u Sarajevskom korpusu JNA. Navodi da je Stanković, po nalogu generala Đurđevića, krenuo s formiranjem odreda po teritorijalnom principu odnosno Dobrovoljačkih odreda te da su isti bili pod komandom brigade.

225. Svjedok Milivoje Simić kazuje da je postavljen za komandanta Operativne grupe Doboju 15.05.1992. godine, nakon što je od strane Generalštaba JNA vraćen iz Hrvatske u Doboju. Navodi da su tada jedinice TO bile mobilisane i formirane, da je u okviru OG Doboju bilo osam brigada. Svjedok je potvrdio da je VRS zvanično osnovana 12.05.1992. godine, da je OG Doboju sjedinila jedinice i štabove TO koje su postojale na području Doboja i pretvorila ih u VRS. Također kazuje da je major Milovan Stanković, koji je ranije radio u komandi u Sarajevu, radio na formiranju jedinica TO u Doboju. Navodi da je radio na terenu kao „slobodnjak“ poslan od strane glavnog štaba, ali da nije bio pod komandom

svjedoka niti mu je bio nadređen niti je zvanično postavljen za komandanta odbrane grada Doboja.

226. Svjedok je po dolasku u Doboj pozvan na sjednicu Kriznog štaba i kazuje da je u periodu ratnih dešavanja nekoliko puta bio na sjednicama štaba. Navodi da kao komandant OG Doboj nije ni tražio niti dobivao izvještaje s tih sjednica, a koji bi se mogli dovesti u vezu s njegovim poslom, niti mu je poznato da li je Stanković imao takve izvještaje. Svjedok je također rekao da se Krizni štab nije nalazio u njegovoj liniji komandovanja, da je Krizni štab radio svoj posao, a on svoj. Navodi da nije mogao dobiti vojne naredbe od Kriznog štaba niti je on mogao narediti Kriznom štabu da nešto uradi, odnosno da se Krizni štab njemu nije miješao u posao, niti se on miješao u posao Kriznog štaba. Svjedok je naveo da je njegov neposredni nadređeni bio general Talić, komandant 1. Krajiškog korpusa.

227. Kad je u pitanju djelovanje Kriznog štaba na čelu sa optuženim Paravcem kao predsjednikom u smislu odnosa spram bezbjednosnih odnosno vojnih i policijskih struktura, saslušani svjedoci kazuju također i sljedeće:

228. Govoreći o sjednicama Kriznog štaba, svjedok Milenko Gligorić navodi da su nekad održavane i proširene sjednice što znači da su prisustvovali pripadnici vojske i policije i to ispred vojske major Stanković, a ispred policije Andrija Bjelošević. Također kazuje da su na sastanke s članovima organa bezbjednosti uglavnom išli Paravac i Ninković, koji je bio član Kriznog štaba, a koji su trebali da odgovore na neke njihove zahtjeve te navodi da je postojala sinkronizacija između struktura bezbjednosti i civilnih vlasti. Istaknuo je da je Milan Ninković bio autoritet, ali da je bio u sukobu s vojskom, posebno sa generalom Slavkom Lisicom. Kazuje da su bili sastanci s vojnim strukturama, ali ne zna gdje, dodajući da je to neizbježan susret sa civilnom vlasti. Svjedok je kazao da su bezbjednosne teme bile rijetke na sjednicama, da su one bile konspirativne i pod velom tajnosti što je, kako navodi, sasvim razumljivo.

229. Međutim, svjedok Tihomir Gligorić ističe da je Krizni štab stalno govorio o bezbjednosnom aspektu. Također kazuje da je optuženi Paravac nekada, zavisno od potrebe, sazivao sjednice u proširenom sastavu jer se nisu mogle donositi odluke civilne prirode ukoliko se nije imalo uvida u stanje bezbjednosti koje je iznosila vojska sa svoje, a policija sa svoje strane. Navodi da je u tom smislu na sjednice pozivan major Stanović ispred vojske, a da je i Andrija Bjelošević bio po funkciji značajan čovjek s aspekta bezbjednosti pa moguće da je i on prisustvovao takvim sjednicama. I ovaj je svjedok istaknuo autoritet Milana Ninkovića, međutim nije mu poznato da li se to odrazilo na njegovu ulogu u Kriznom štabu.

230. Ovaj svjedok je također potvrdio da je bila neophodna i nužna konzultacija sa vojnim strukturama i to između Ninkovića i Stankovića, a koja koordinacija je bila nužna kod donošenja odluka u Kriznom štabu kako bi se pronašla odgovarajuća rješenja na neka otvorena pitanja, te da se koordinacija odnosila i na druge sfere. Kad je u pitanju koordinacija civilnih i vojnih struktura, svjedok navodi da je normalno da su bili uključeni ključni ljudi poput Paravca i Ninkovića koji su trebali dati određene odgovore ili prijedloge i da se na bazi takvih odgovora, ukoliko su bili objektivni te na bazi činjenica, dolazilo do zajedničkih odluka koje su bile u funkciji opće stvari. Navodi da je sasvim normalno da predsjednik Kriznog štaba ili neke druge strukture imaju informacije o ozbiljnosti situacije.

231. Na pitanje da li je Krizni štab donosio neka funkcionalna rješenja u domenu vojnih pitanja svjedok kazuje da su vojne formacije bile strah i trepet, da su sa svoje strane željele provoditi neku svoju politiku, da su Ninković i Paravac po prirodi stvari željeli razgovarati s vojnim komandantima jer je trebalo organizirati život i u tom smislu svjedok ostavlja mogućnost da je Ninković ostvario kontakte s tim ljudima. Također kazuje da misli da Ninković i Stanković nisu bili u dobrim odnosima, ali ne zna konkretne razloge, a za odnos optuženog Paravca i Stankovića ne zna ništa.

232. Svjedok Drago Ljubičić pretpostavlja da su postojali kontakti i odnosi između ljudi koji su bili članovi Kriznog štaba da sa komandantom odbrane grada, odnosno Milovanom Stankovićem jer je i on sam, kao pripadnik vojske imao kontakte s njim. Međutim, nema nikakva konkretna saznanja o tim kontaktima. Govoreći o Milanu Ninkoviću, svjedok kazuje da je on bio predsjednik Opštinskog odbora SDS-a i član Glavnog odbora te narodni poslanik u Skupštini Republike BiH te da pretpostavlja da je on, s obzirom na poziciju, imao kontakte s najužim rukovodstvom SDS-a. Također navodi da je Ninković bio član Kriznog štaba i misli da je bio u korektnim odnosima s Milovanom Stankovićem.

233. Provedeni dokazi, po ocjeni vijeća, prije svega ne upućuju na zaključak da je optuženi Paravac kao predsjednik Kriznog štaba imao odlučujuću ulogu u radu ovog organa na način kako je to opisano u optužnici niti da su odluke Kriznog štaba bile isključivo njegove odluke imajući u vidu, kako to ukazuju naprijed analizirani dokazi, da se radilo o kolektivnom organu civilne vlasti u okviru kojega su se odluke donosile većinom glasova.

234. Vijeće nije moglo zaključiti, izvan svake razumne sumnje, da je optuženi Paravac kao predsjednik Kriznog štaba, a koji pritom nije bio pripadnik ni vojnih ni policijskih struktura, imao bilo kakve ingerencije u vezi vojnih i policijskih aktivnosti. Nije sporno da je krizni štab kao organ civilne vlasti imao uspostavljene odnose s vojskom i policijom, a što mu je i zadatak s obzirom na prirodu njegovog djelovanja i vanredne okolnosti. Međutim vijeće nije našlo nesumnjivo dokazanim da je optuženi Paravac u funkciji

predsjednika štaba radio na angažiranju i pripremi vojske, odnosno Dobrovoljačkih odreda i policije radi oružanih napada na način kako je to bliže opisano u optužnici, a u kojem pravcu nisu provedeni konkretni dokazi koji bi otklonili sumnju vijeću.

235. Osim što provedeni dokazi ne ukazuju, izvan svake razumne sumnje, da je djelovanje Kriznog štaba bilo usmjereno na vojne i policijske aktivnosti, ni svjedoci koji su govorili o sastancima, kontaktima i odnosima sa bezbjednosnim strukturama ne iznose nikakva konkretna saznanja o tome ko je bio na sastancima i šta je bila tema istih, a pogotovo ne da je optuženi poduzimao radnje u vezi pripreme i angažiranja vojske i policije radi napada pa da bi se na osnovu toga mogao izvesti zaključak da je optuženi lično radio na angažiranju i pripremi tih snaga kako se to navodi u optužnici.

236. Nadalje, u pogledu teze optužbe da je optuženi Paravac u svojstvu predsjednika Kriznog štaba sprovodio politiku i odluke Skupštine Srpske Republike BiH odnosno djelovao po zacrtanim smjernicama dogovorenim na sastancima SDS Doboj pritom koristeći svoj politički uticaj, moć te bliskost i redovite sastanke s Milanom Ninkovićem vijeće cijeni da se radi o široko postavljenoj, nepreciznoj i uopćenoj tezi koja, kao takva, nije dokazana izvan svake razumne sumnje.

237. Pored činjenice da nije precizirano koju je to politiku odnosno konkretne odluke Skupštine Srpske Republike BiH optuženi sprovodio i po kojim zacrtanim smjernicama dogovorenim na sastancima SDS Doboj, na osnovu provedenih dokaza vijeće nije moglo nesumnjivo zaključiti postojanje političkog utjecaja i moći optuženog Paravca, kako se to navodi u optužnici.

238. S tim u vezi, vijeće nije našlo nesumnjivo dokazanim da je optuženi Paravac bio član SDS-a. Da je optuženi bio nestranačka ličnost u relevantnom periodu, odnosno da nije bio član SDS-a proizlazi iz iskaza svjedoka Tihomira Gligorića te svjedoka Milenka Gligorića koji je bio član SDS-a. Ni u dokazu T-177³⁰, odnosno spisku članova SDS-a nije naveden optuženi Paravac. Također, svjedok Ljubičić, koji je bio član SDS-a i prisustvovao sjednicama Opštinskog odbora SDS Doboj, a o čemu je govorio u svom svjedočenju, optuženog Paravca ne spominje u tom kontekstu te kazuje da je mislio da je Paravac od početka SDS-a bio član, ali da zapravo nije siguran.

239. Po pitanju navoda optužnice o bliskosti i redovnim kontaktima optuženog Paravca s Milanom Ninkovićem, koji je prema provedenim dokazima bio na čelu SDS-a u Doboju i član Kriznog štaba, a u kontekstu opisanih radnji optuženog Paravca, vijeće također nalazi da se radi o tezi koja je ostala na razini pretpostavke. Svjedoci koji su govorili o

³⁰ T-177 Spisak članova Srpske demokratske stranke, ERN br. 00592330-00592343

odnosu Paravca i Ninkovića iznose zapravo svoja mišljenja i zaključke, ne i konkretna saznanja u vezi konkretnih događaja ili odluka da bi se mogao izvesti nesumnjiv zaključak.

240. Tako svjedok Tihomir Gligorić navodi da je prije ratnih događanja došlo do zamrzavanja rada Opštinskog odbora SDS-a u Doboju, a što potvrđuje i svjedok Milenko Gligorić, zatim da su im minirane prostorije, da ne zna da li je optuženi Paravac eventualno nešto radio po nekim strateškim odlukama niti da li su se u nekim stvarima donosile odgovarajuće odluke. Naveo je uopćeno, naglašavajući da ne govori o nekoj konkretnoj odluci, da je bilo situacija kada neki članovi Kriznog štaba koji nisu bili članovi SDS-a isticali da ne žele previše političkog utjecaja posebno u vezi kadrovskih pitanja. Za Ninkovića navodi da je bio član Kriznog štaba, uvažen sudski vještak koji je, kada je došao višestranački sistem, ostao prirodni autoritet čija riječ je imala specifičnu težinu, ali ne zna da li se ta vrsta autoriteta odrazila na njegovu ulogu u Kriznom štabu u smislu da li je bilo nekih užih sastanaka niti da li su se Paravac i Ninković nalazili da nešto prolongiraju. Svjedok navodi da vjeruje da, ako bi Ninković nešto kazao ili zamolio Paravca da nešto uradi, da bi Paravac tako i postupio, ali u tom smislu, osim svog mišljenja, ne iznosi nikakva konkretna saznanja u vezi konkretnih događaja ili odluka.

241. Također, svjedok Milenko Gligorić u svom iskazu ističe autoritet koji je imao Milan Ninković te navodi da se nije mogla donijeti nijedna odluka bez Ninkovića koji je predlagao funkcionere, odnosno da je Krizni štab postavljao ratne povjerenike na njegov prijedlog.

242. Svjedok Obren Petrović navodi da je Ninković bio narodni poslanik i predsjednik SDS-a u Doboju, da je, po njegovom mišljenju, imao najveći politički utjecaj u tom periodu. Svjedok ne zna da li je Ninković bio član Kriznog štaba, ali navodi da je često dolazio i vjeruje da se „pitao“ navodeći kao primjer kadrovska imenovanja. Međutim, svjedok na pitanje da li se taj politički utjecaj Ninkovića mogao manifestirati kroz naredbe, na primjer naredbu Stankoviću da angažira miliciju, odgovara da nije niti se mogao sjetiti neke konkretne odluke koju je Ninković nametnuo Kriznom štabu.

243. Imajući u vidu navedeno, vijeće cijeni da su navodi optužnice o usmjeravanju rada Kriznog štaba od strane optuženog Paravca kroz bliskost s Ninkovićem i politički utjecaj, kako je to opisano, ostali na razini pretpostavke Tužiteljstva, jer na osnovu provedenih dokaza vijeće nije moglo, uz isključenje svake razumne sumnje, utvrditi drugačije.

244. Dakle, na osnovu provedenih dokaza vijeće nije moglo, izvan svake razumne sumnje, utvrditi da je optuženi Paravac kao predsjednik Kriznog štaba postupao na opisani način, odnosno da je na način kako je to bliže opisano u optužnici izvršio krivično djelo koje mu se stavlja na teret. Osim toga, kad je riječ o pojedinačnim inkriminacijama opisanim u podtačkama optužnice, vijeće nalazi da se optuženi Paravac uopće ne

spominje kao direktni izvršitelj, niti je opisana njegova individualna radnja izvršenja niti je na bilo način doveden u kontekst opisanih zločina.

Uloga i djelovanje Kriznog štaba

245. Nadalje, teza je optužbe da su optuženi Paravac, Bjelošević, Milan Ninković i Milovan Stanković zajedno kroz aktivnosti Kriznog štaba učestvovali u realizaciji zajedničkog cilja UZP-a. S tim u vezi, u preambuli optužnice su uopćeno navedene teze kao rezultat rada i odluka Kriznog štaba usmjerenih na realizaciju cilja UZP-a. Vijeće će dalje u tekstu iznijeti analizu i ocjenu provedenih dokaza u kontekstu djelovanja odnosno rada i odluka Kriznog štaba kroz navedene teze Tužiteljstva.

246. Pa se tako u optužnici se navodi da su optuženi učestvovali u radu i donošenju odluka Kriznog štaba kojima su, između ostalog, u cilju realizacije zajedničkog cilja UZP-a koordinirane aktivnosti vojske, policije i civilnih vlasti Srpske opštine Doboj i SAO SB.

247. Međutim, Tužiteljstvo nije provele konkretne dokaze koji se odnose na navodne strateški bitne dogovore i planove u kojima su sudjelovali optuženi, a koji bi ukazivali da su optuženi povezani zajedničkom zločinačkom namjerom i ciljem. Takav plan je neophodan uvjet da bi se optuženi teretili kao učesnici UZP-a.

248. Na osnovu provedenih dokaza vijeće nije moglo, uz isključenje svake razumne sumnje, zaključiti da su u inkriminisanom periodu održavani sastanci na kojima su sudjelovali optuženi, a na kojima su se utvrdili ciljevi i podijelile uloge u svrhu realizacije zajedničkog zločinačkog plana niti da je takvo što učinjeno na sjednicama i kroz rad Kriznog štaba. Vijeće nije moglo nesumnjivo utvrditi da je vršena koordinacija vojne, policijske i civilne vlasti u tu svrhu, odnosno da su nositelji najviših funkcija tih vlasti povezani zajedničkom namjerom i ciljem.

249. S tim u vezi, vijeće je već ranije iznijelo analizu dokaza u kontekstu odnosa Kriznog štaba spram vojnih i policijskih struktura³¹ odnosno kontakata i sastanaka optuženog Paravca sa bezbjednosnim strukturama.

250. Dakle, kako je to ranije navedeno, svjedoci Milenko Gligorić i Tihomir Gligorić osim što kazuju da je bilo proširenih sjednica Kriznog štaba, sastanaka i kontakata optuženog Paravca, nemaju konkretna saznanja o tome ko je sve bio na sastancima i šta je tema istih. Osim tih svjedoka, i svjedok Mirza Lišinović koji je radio u CSB Doboj navodi da je

³¹ Pogledati paragrafe 225-230

od jeseni 1991. godine bilo sastanaka optuženog Bjeloševića sa Stankovićem koji je dolazio u zgradu SUP-a, također je viđao i Milana Ninkovića da dolazi kod načelnika centra. Međutim ni ovaj svjedok nema nikakvih konkretnijih saznanja o razlozima sastanaka.

251. Tužiteljstvo, po ocjeni vijeća, nije dokazalo kako i na koji način rad i odluke, odnosno sjednice Kriznog štaba odražavaju suradnju navodnih članova UZP-a u cilju realizacije zajedničkog plana. Osim činjenice da su optuženi Paravac i Bjelošević vršili određene funkcije i zajedno bili na sjednicama Kriznog štaba i to u proširenom sastavu, Tužiteljstvo nije dokazalo, izvan svake razumne sumnje, da su na sjednicama i kroz rad Kriznog štaba postignuti strateški bitni dogovori i planovi navodnih učesnika UZP-a uključujući i optužene niti da su odluke Kriznog štaba bile usmjerene na realizaciju zajedničkog cilja UZP-a kroz koordinaciju vojne, policijske i civilne vlasti u tom pravcu.

252. Jasno da je postojala koordinacija civilne vlasti s policijskim i vojnim strukturama, posebno imajući u vidu da se radilo o ratnim okolnostima te imajući u vidu i ulogu Kriznog štaba kao kolektivnog civilnog organa i prirodu njegovog djelovanja. Takvo koordinirano djelovanje samo po sebi ne znači da je inkriminirajuće, a bez konkretnih dokaza koji bi, uz isključenje svake razumne sumnje, ukazali da je ta koordinacija odraz UZP-a, odnosno bez konkretnih dokaza koji bi nesumnjivo ukazali na postojanje zajedničkog plana i strategije te zločinačke namjere, a u kojima participiraju optuženi.

253. Osim što se vijeće nije nesumnjivo uvjerilo da je kroz djelovanje Kriznog štaba postojala koordinacija usmjerena na zajednički cilj, ni navodi pojedinih svjedoka o sastancima optuženih ne ukazuju izvan svake razumne sumnje da je tema tih sastanaka bio strateški bitan dogovor i zajednički plan radi ostvarivanja zajedničkog cilja UZP-a.

254. Osim toga, kada je u pitanju Srpska autonomna oblast Sjeverna Bosna (SAO SB) odnosno navodi optužnice o koordinaciji vojnih i policijskih aktivnosti i sa SAO SB, u spis je od dokaza uložena Odluka o verifikaciji proglašanih srpskih autonomnih oblasti u BiH³² u kojoj je navedeno koji teritoriji ulaze u sastav Srpske autonomne oblasti Sjeverna Bosna sa sjedištem u Doboju, a koja odluka je donesena 21.11.1991. godine.

255. Od saslušanih svjedoka o SAO SB govorili su Drago Ljubičić i Tihomir Gligorić.

256. S tim u vezi svjedok Drago Ljubičić navodi da je formiranje srpskih autonomnih oblasti bila posljedica svih događaja u BiH iz tog vremena, da je za formiranje SAO SB bila inicijativa jednako kao i sa SAO Krajinu, međutim, kako kazuje svjedok SAO SB

³² T-245 Odluka o verifikaciji proglašanih srpskih autonomnih oblasti u BiH, Sl. glasnik srpskog naroda u BiH, srijeda 15. januar 1992. godine, str 8- br.1

nikada nije stavljena u funkciju, nikada nije formirana niti oživljena. Saglasno kazivanju svjedoka Ljubičića, i svjedok Tihomir Gligorić navodi da SAO SB kao regionalna organizacija nikada nije zaživjela niti je imala krizni štab.

257. Pored toga, iz dokaza O3-34³³ proizlazi da se Srpska opština Doboj 09.04.1992. godine pripaja Autonomnoj regiji Bosanska Krajina, a iz dokaza O3-98³⁴ također proizlazi da se srpske opštine s područja SAO SB, među kojima i Doboj, 08.04.1992. godine pripajaju teritoriji Autonomne regije Bosanska Krajina. Na dokaz O3-98 Tužiteljstvo je izjavilo prigovor relevantnosti, međutim imajući u vidu navode optužnice o djelovanju SAO SB, vijeće cijeni da se radi o relevantnom dokazu.

258. Na kraju, po ocjeni vijeća i navodi o koordinaciji policijskih i vojnih aktivnosti sa civilnom vlasti SAO SB nisu dokazani izvan svake razumne sumnje.

259. Nadalje, u optužnici se kao rezultat rada i odluka Kriznog štaba navodi da su izdvajana finansijska sredstva za realizaciju prioritnog zajedničkog cilja. Provedeni dokazi ukazuju da je Krizni štab donosio odluke finansijske prirode u opće svrhe, kao i da je pružao pomoć, između ostalog vojsci i policiji.

260. S tim u vezi, svjedok Obren Petrović kazuje da je Krizni štab organ koji je svima pomagao, svjedok Tihomir Gligorić navodi da je Krizni štab i nesprskom stanovništvu davao određene robne rezerve da imaju potrepštine za život, a svjedok Milenko Gligorić navodi da je Krizni štab financirao civilni život, ali da je pružao logističku podršku vojnim i policijskim strukturama.

261. Svjedok Milivoje Simić kazuje da je na jednoj sjednici Kriznog štaba zamolio da štab za određenu pomoć jedinicama na terenu, naročito u vidu hrane te da je također iznio upozorenje da je potrebno osigurati ogrjev i pitku vodu za građane. Svjedok Drago Ljubičić navodi da je moguće da je na sjednicama Kriznog štaba bilo određenih rasprava vezanih za vojsku i policiju zbog njihovih potreba poput hrane i goriva i da je moguće da su se donosile odluke da se osigura dio sredstava za te potrebe. Svjedok Tihomir Gligorić također kazuje da je Krizni štab bio logistika i vojnim i policijskim strukturama, ali da se ni vojska ni policija nisu kompletno financirale iz budžeta opštine Doboj jer su imali svoj način snabdjevanja, ali je u nekim trenucima bilo zahtjeva i prema Kriznom štabu.

³³ O3-34 Odluka o pristupanju Srpske opštine Doboj autonomnoj regiji Bosanske Krajine broj: 01-5/92 od 09.4.1992. godine

³⁴ O3-98 Odluka SAO Sjeverna Bosna o pristupanju srpskih opština AR BK od 08.04.1992. godine

262. Nadalje, iz dokaza T-151³⁵ proizlaze brojne odluke Kriznog štaba koje su financijske prirode u opće svrhe. Iz dokaza T-151³⁶ također proizlazi da je Krizni štab na sjednicama održanima 19.06.1992. i 24.06.1992. godine donio odluke o angažiranju sredstava stalne rezerve budžeta Opštine Doboj za financiranje vanrednih potreba odbrane teritorija Opštine Doboj.

263. S tim u vezi, govoreći o radu općinskih organa vlasti generalno, svjedok Drago Ljubičić je potvrdio da su se stalne rezerve budžeta inače koristile za vanredne situacije koje nisu bile predviđene budžetom. U tom smislu odbrana je uložila kao dokaz Odluku Skupštine Opštine Doboj od 30.12.1991. godine³⁷ o angažiranju sredstava stalne rezerve budžeta za pomoć licima izbjeglim iz kriznih i ratom zahvaćenih područja. Iako izlazi iz vremenskog okvira optužnice, u smislu prigovora relevantnosti koji je istaklo Tužiteljstvo na ovaj dokaz, vijeće ga je cijeno je ukazuje na način postupanja organa civilnih vlasti u vanrednim okolnostima.

264. Imajući u vidu da se radi o organu civilne vlasti koji vrši funkcije i prerogative Skupštine opštine te vanredne okolnosti u kojima je djelovao, nije sporno da je od strane Kriznog štaba bilo pružanja pomoći vojsci i policiji. Nije sporno ni da su angažirana sredstva stalne rezerve općinskog budžeta za financiranje vanrednih potreba odbrane teritorija, kako to proizlazi iz T-151. Međutim, vijeće na osnovu provedenih dokaza nije moglo nesumnjivo zaključiti da su ta financijska sredstva izdvajana radi ostvarivanja prioritarnog zajedničkog cilja UZP-a, kako se to navodi u optužnici, s obzirom da nije našlo dokazanim, izvan svake razumne sumnje, postojanje zajedničkog plana i strategije optuženih u kontekstu UZP-a te takvog djelovanja kroz rad i odluke Kriznog štaba. Osim toga, svjedok Ljubičić je govoreći o Odluci o strateškim ciljevima³⁸ naveo da se o tome nikada nije raspravljalo ni u Kriznom štabu, ni u Skupštini niti u Ratnom predsjedništvu.

265. Nadalje, prema navodima optužnice, u okviru u rada Kriznog štaba su u cilju realizacije zajedničkog cilja UZP-a pripremani oružani napadi na Doboj i okolna mjesta pretežno naseljena bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom. U optužnici se navodi da su u kontekstu tih priprema održavane redovne sjednice Kriznog štaba od početka 1992. godine, a na kojima su sudjelovali i optuženi te da je upravo Krizni štab 02./03.05.1992. godine donio odluku o početku oružanog napada protiv nesrpskog civilnog stanovništva koji je obuhvatao oružane napade i upade vojske i policije, ubistva civila, pretrese kuća,

³⁵ T-151 Odluka o konstituisanju Skupštine Srpskog naroda opštine Doboj, Službeni glasnik, srpske opštine Doboj, sa ERN br. od 00612921 do 00612996 (27.03.1992.g., 01.07.1992.g., 23.07.1992., 24.07.1992.g.)

³⁶ Ibid.

³⁷ O2-12 Odluka o angažovanju sredstava stalne rezerve budžeta Opštine Doboj Sl. Glasnik 14/91, 31.12.1991. godine

³⁸ T-148 Odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u BiH broj 02-130/92 od 12.05.1992. godine, u potpisu Momčilo Krajišnik, ERN 0210-0267

stanova i drugih objekata, nezakonito lišenje slobode civila, nezakonito zatvaranje civila uz fizičko i psihičko zlostavljanje u prethodno odabrane zatočeničke objekte te rušenje vjerskih objekata.

266. Provedeni dokazi ukazuju da su oružani napadi počeli 02./03. maja 1992. godine počevši od samog grada Doboja, a kasnije i u okolnim mjestima, a što su potvrdili brojni saslušani svjedoci. Međutim, vijeće nije našlo izvan svake razumne sumnje dokazanom ulogu Kriznog štaba u tim napadima, na način kako je to opisano u optužnici.

267. S tim u vezi, svjedok Drago Ljubičić, govoreći o općoj situaciji od kraja 1991. godine do samog 03.05.1992. godine, odnosno o ratu u Hrvatskoj i ratnim događajima u graničnim područjima BiH, navodi da su tenzije unutar naroda rasle i da je situacija oko Doboja bila kritična, da ulaz u grad bio blokiran sa svih strana, da je grad bio podijeljen barikadama. Prema kazivanju svjedoka, za 03.05.1992. godine presudna je bila depeša Alije Izetbegovića i Alije Delimustafića³⁹ koja se odnosila na blokadu kasarni i vojnih transporterata. Pojavila se krajem aprila, a za nju je saznao u kasarni. Svjedok kazuje da se o toj depeši nije raspravljalo na sjednicama Kriznog štaba niti se Krizni štab sastajao u tom periodu.

268. Dalje opisuje da je 02.05.1992. godine vojnom linijom, kao komandant bataljona Preslica, obaviješten da dođe u mjesto Lipac gdje je u školi bilo vojno komandno mjesto. Sjeća se da je tu bilo dosta uniformisanih ljudi, a sreo je Sretu Blagojevića i Joldića koji su bili članovi Kriznog štaba, vidio i Obrena Petrovića. Bjeloševića nije vidio, a Paravca i Ninkovića se ne može sjetiti. Dalje navodi da je neko iz grupe u kojoj je bio rekao da se naredni dan ulazi u Doboj, da je ulazio u učionicu škole u momentu kada su komandanti dobili zadatke od Stankovića koji je naredio da se bataljoni stave u pripravnost. Uloga njegovog bataljona Preslica bilo je osiguranje putnih pravaca prema Doboju iz pravca Gračanice i Maglaja. Također kazuje da su iz svih bataljona određene grupe, veličine voda, koje su stavljene pod Stankovićevu komandu i koje su sudjelovale u ulasku u Doboj i koje su blokirale institucije poput pošte, banke, doma zdravlja, vatrogasnog doma, stanice policije, a potom ih stavile pod svoju kontrolu.

269. Svjedok navodi da je prvi dio akcije bio ulazak u Doboj, a drugi dio razoružavanje formacija u Čaršiji i Šušnjarima, a koji se odvijao od 5. ili 6. do 8. maja 1992. godine kada je vojska izašla na Putnikovo Brdo gdje je uspostavljena linija odbrane. S tim u vezi svjedoku je prezentirana Odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u BiH⁴⁰. Svjedok

³⁹ O3-2 Naređenje– MUP R BiH, br. 10 – 70 od 29.04.1992. god, -very urgent-, u potpisu ministar za unutrašnje potpise Alija Delimustafić

⁴⁰ T-148 Odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u BiH broj 02-130/92 od 12.05.1992. godine, u potpisu Momčilo Krajišnik, ERN 0210-0267

je naveo da se ta linija na Putnikovom Brdu kao takva, iz današnje perspektive, može tretirati kao linija razdvajanja iz navedene odluke. Međutim, svjedok ističe da nikada do prezentiranja na glavnom pretresu nije vidio tu odluku, da se nikad o njoj nije raspravljalo niti na sjednicama Kriznog štaba, ni u Skupštini ni u Ratnom predsjedništvu. Kazuje da se o strateškim ciljevima pričalo unutar članova Opštinskog odbora SDS-a, ali da nije direktno od stranke obaviješten o toj odluci te da je moguće da je sadržaj odluke saznao nakon što je ista objavljena 17.11.1993. godine. Također kazuje i da je u vezi s događajima u Doboju simptomatičan datum donošenja ove odluke, s obzirom da je donesena 12.05.1992. godine, a akcija u Doboju je krenula 03.05.1992. godine pa je 07.05.1992. godine uspostavljena linija odbrane. Također kazuje da linije koje su u maju 1992. godine uspostavljene u Doboju nisu promijenjene do zaključivanja Dejtonskog sporazuma.

270. Tek poslije tog drugog dijela aktivnosti održana je prva sjednica Kriznog štaba po kazivanju svjedoka, to je moglo biti oko 10.05.1992. godine. Svjedok se također ne sjeća da je u školi u Lipcu bilo nekih političkih sastanaka.

271. Nadalje, govoreći i o drugim akcijama svjedok Ljubičić navodi da je akcija u Grapskoj bila vojna akcija kojom je komandovao major Stanković, a da su akcije na Pridjel, Potočare i Ševarlije također bile vojne akcije i istima je rukovodio Dragan Jovanović, aktivno vojno lice.

272. Svjedok Tihomir Gligorić također kazuje da je u Lipcu bilo vojno komandno mjesto, da bi se tu povremeno našli i članovi Kriznog štaba, dakle on, Paravac, Ninković i drugi, ali ističe da je to bilo nakon 03.05.1992. godine i da ih prije tu nije viđao tu. I on kazuje da je bataljon Preslica angažiran 02./03.05.1992. godine sa zadatkom, po vojnoj liniji, da drže položaje, da je ta naredba došla od komande JNA i odnosila se na cijelu vojsku u smislu da se treba staviti u funkciju vojnih aktivnosti. Dalje navodi da je 02./03.05.1992. godine izvršena čisto vojna akcija u jutarnjim satima kada su zauzeti tipični položaji koje je vojska procijenila kao važne, odnosno da su snage garnizona u Doboju preuzele institucije koje su smatrale važnima. Navodi da je tih par dana vojska bila glavna, da civilna vlast nije funkcionirala i kad se sve dovelo u neki normalan položaj u odnosu na vanjsku liniju odnosno dva ili tri fronta, onda se organizirao civilni život u samom gradu. Krizni štab je, navodi svjedok, počeo zasjedati uspostavljanjem nekog redovnog stanja, nakon 03.05.1992. godine.

273. Kad je u pitanju akcija u Grapskoj, i ovaj svjedok navodi da je to bila vojna akcija kojom je komandovao Milovan Stanković te da je on imao ključnu ulogu i u akcijama u Ševarlijama i Pridjelu.

274. Govoreći o 02./03.05.1992. godine svjedok Obren Petrović navodi da je bio u Lipcu i vidio puno vojske, vojnih formacija, da je došla i jedinica na čelu s Božovićem, zatim Bijeli orlovi i sve je ukazivalo da će se nešto dogoditi. Navodi da je sav Krizni štab došao u Lipac. Kazuje da su na spratu škole bili su Stanković, Stojčinović i Jovanović koji su rukovodili akcijom na Doboj, a da su Crvene beretke tražile da se zauzmu svi objekti koji su po njima bili značajni poput SUP-a, željeznice, banke i pošte. Svjedok misli da je u Lipcu vidio Paravca i Bjeloševića. Navodi da je bilo postrojavanje vojske i nakon postrojavanja Crvene beretke su zauzele najznačajnije objekte.

275. Na pitanje da li je to bila vojna ili vojno-policajska akcija navodi da je policija bila na terenu. Pojasnio je da je strateške objekte osiguravala policija i to je počelo par mjeseci prije 03.05.1992. godine kad je Savjet za narodnu odbranu donio odluku da se digne rezervni sastav i da se osiguravaju značajni objekti. Navodi da je vojska, odnosno Crvene beretke koje su krenule s Lipca zauzele te značajne objekte na način da su ulazili u objekte koje su osiguravali policajci koji su bili Srbi, Bošnjaci i Hrvati, da su odmah provjeravali ko su Hrvati i Bošnjaci i njih odvodili, a Srbe ostavljali dajući im zadatke da nastave obezbjeđenje.

276. I po kazivanju ovog svjedoka akcijom na Doboj je komandovao Milovan Stanković. Svjedok kazuje da ni on ni optuženi Bjelošević nisu imali nikakvu ulogu u tome ni naredbodavnu ni komandnu, da ih Stanković nije pozvao da učestvuju, da je on imao svoj štab u kojemu je bio komandant, a poslije se proglasio komandatnom odbrane grada i bio je glavni za sve dok nije formirana operativna vojna grupa. Za Stankovića također navodi da se uvijek pozivao na to da poštuje odluke stranke ili Kriznog štaba. Svjedok navodi da predosjeća da Stanković ne bi napao bez odluke Kriznog štaba, ali on tu odluku nije vidio, pretpostavlja da su održali sastanak, ali nije siguran. Također mu nije poznato da li je SDS naredio ili predložio da se blokiraju institucije 03.05.1992. godine.

277. I svjedok Obren Petrović je potvrdio da prije 03.05.1992. godine nije bilo sjednica Kriznog štaba niti mu je poznato da je Izvršni odbor Srpske opštine Doboj prije 03.05.1992. godine održavao sastanke. Također je potvrdio da je napad na Grapsku naredio Stanković koji je rukovodio operacijom, kao i da je vojska izvršila akcije u Potočanima, Ševarlijama i Pridjelu, a sve u organizaciji Stankovića.

278. Jedini svjedok koji tvrdi da je Krizni štab donio odluku o preuzimanju institucija u Doboju je Milenko Gligorić.

279. Govoreći o toj temi i djelovanju Kriznog štaba svjedok je bio donekle konfuzan. Tako kazuje da je prije 03.05.1992. godine situacija u Doboju bila napeta, da je HVO ušao u rejon Johovac i Kotorsko, da su muslimanske snage blokirale Čaršiju. Navodi da se

potom ušlo u Doboj, da se radilo o planiranoj akciji, da se okupljala vojska, da je vojna komanda procijenila situaciju i na osnovu te procjene ušlo se u Doboj iz pravca Lipca.

280. Svjedok najprije navodi je Krizni štab održao prvu oficijelnu sjednicu 03.05.1992. godine kad su vojne strukture iz pravca sela Lipac zaposjele infrastrukturne objekte u gradu te da je tada održana proširena sjednica u zgradi ŽTP na kojoj su bili svi članovi štaba te predstavnici vojske i policije. Na pitanje zašto potencira da je ta sjednica bila oficijelna odgovara da je to tako rekao radi samog datuma i značaja jer je došlo do preuzimanja vlasti. Na toj su sjednici, kako dalje navodi, imenovana određena kadrovska rješenja neophodna za funkcioniranje života i rada u Doboju. Na pitanje da li je Krizni štab postojao prije 03.05. navodi je postojao, da nije bio kompletan, da je postojao SDS i da je na čelu Kriznog štaba bio optuženi Paravac.

281. Potom na pitanje da li je Krizni štab zasjedao prije 03.05.1992. godine navodi da je zasjedao u školi u Lipcu, u proširenom sastavu, kada je donesena odluka da se zaposjednu infrastrukturni objekti u Doboju, a na osnovu procjene bezbjednosnih struktura te da je on bio prisutan na toj sjednici. Navodi da je glavnu riječ vodila politika SDS-a, da je politika predložila da se uđe u grad Doboj, odnosno da je prijedlog došao od Milana Ninkovića. Iako upitan u više navarata kada je navedena sjednica održana, svjedok nije precizirao.

282. Međutim, iskaz svjedoka Milenka Gligorića u odlučnim činjenicama nije u saglasnosti s iskazima drugih svjedoka saslušanih na ove okolnosti niti je potkrijepljen drugim provedenim dokazima, što vijeće ostavlja u sumnji. Njegova kazivanja o početku djelovanja Kriznog štaba nisu saglasna s iskazima drugih svjedoka, također članova Kriznog štaba. Također, ni njegova tvrdnja da je upravo Krizni štab donio odluku u zauzimanju institucija odnosno o ulasku u Doboj i to u proširenoj sjednici, također nije u saglasnosti s iskazima drugih svjedoka, članova Kriznog štaba.

283. Tužiteljstvo se u završnoj riječi u kontekstu ove teze poziva na izjavu svjedoka Slobodana Karagića. Izjava je pročitana na glavnom pretresu nakon što je isti odbio svjedočiti navodeći da je u teškoj i velikoj zavadi s optuženima⁴¹. Radi se o svjedoku koji je pravosnažno osuđen za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZSFRJ i to za inkriminacije na području Doboja.

284. Imajući u vidu sve okolnosti, odnosno činjenicu da svjedok nije neposredno saslušan na glavnom pretresu, da nije unakrsno ispitan, da njegovi navodi nisu provjerljivi, iznesene prigovore odbrana, a naročito činjenicu da je upravo zbog teške zavade s optuženima odbio svjedočiti, vijeće nalazi da su objektivnost i vjerodostojnost

⁴¹ Pogledati procesnu odluku, paragrafi 97 do 102

takve izjave dovedene u pitanje. Stoga se vijeće nije moglo osloniti na takav dokaz i navodima njegova iskaza pokloniti vjeru.

285. Slijedom svega navedenog, vijeće nije moglo, uz isključenje svake razumne sumnje, zaključiti da je upravo Krizni štab imao odlučujuću ulogu u oružanim napadima na Doboju i okolna mjesta na način kako je to opisano u optužnici. A osim toga, vijeće na osnovu provedenih dokaza nije našlo izvan svake razumne sumnje dokazanim da je Krizni štab, kako se to navodi, imao redovne sastanke prije maja 1992. godine odnosno još od početka 1992. godine na kojima su pripremane aktivnosti u cilju tih napada.

286. Nadalje, da su na području Doboja postojali brojni zatočenički objekti za vijeće nije sporno. To su potvrdili brojni saslušani svjedoci. Međutim, vijeće nije našlo nesumnjivo dokazanom ulogu Kriznog štaba u vezi zatočeničkih objekata, kako je to opisano u optužnici, odnosno da je Krizni štab vršio odabir i financiranje zatočeničkih objekata radi nezakonitog zatvaranja bošnjačkog i hrvatskog civilnog stanovništva.

287. Tako svjedok Milenko Gligorić navodi da mu je poznato da je bilo privođenja i zatvaranja nesrpskog stanovništva i da su postojali objekti gdje su zatvarani, međutim on ta saznanja ne dovodi u vezu sa Kriznim štabom kroz svoje djelovanje u tom tijelu. Naime, svjedok navodi da je Krizni štab financirao civilni život, ali mu nije poznato da je financirao objekte za nezakonito zadržavanje bošnjačkih i hrvatskih civila. Također mu nije poznato da li je civilna vlast znala gdje će se formirati zatočenički objekti, ni da je to eventualno dato štabu na saglasnost, niti da je štab donio neku odluku u vezi toga ili dao saglasnost da se to učini. Također kazuje da se na sjednicama Kriznog štaba nije raspravljalo o zatočeničkim objektima niti je kao član ikad bio službeno upoznat da je bilo lišenja slobode građana nesrpske nacionalnosti, gdje se nalaze i kakav im je status. Navodi da je sve to rađeno tajno, ali tu tvrdnju nije konkretizirao, nije rekao odakle mu je to poznato, odnosno nije to doveo u vezu sa djelovanjem i radom Kriznog štaba.

288. I svjedok Tihomir Gligorić navodi da mu je poznato da je bilo zatvaranja nesrpskog stanovništva. Na pitanje da li je na sjednicama Kriznog štaba raspravljano o statusu zatvorenih civila navodi da ništa precizno ne može reći, da misli da su pozivani major Stanković i policija da sa svojih aspekata iznesu bezbjednosno stanje jer je Krizni štab stalno govorio o bezbjednosnom aspektu. Navodi da je bilo govora da se trebaju osigurati hrana, deke i higijenski uvjeti i da misli da je s tog aspekta Krizni štab imao neke informacije.

289. Potvrdio je da je u istrazi rekao da su informacije o zatočeničkim objektima Kriznom štabu podnosili rukovodioci policijskih i vojnih struktura, po hijerarhiji Andrija Bjelošević kao načelnik CSB i u to vrijeme major Milovan Stanković ispred vojske.

Međutim, u unakrsnom ispitivanju svjedok navodi da on lično nikada nije vidio informacije policije i vojske o broju zatvorenih lica niti je prisustvovao sjednicama na kojima se raspravljalo o broju i statusu zatvorenih ljudi dodajući da se uvijek govorilo da je situacija kritična, da je bezbjednost kao aspekt vrlo važna, ali uopćeno. Potvrđuje da pretpostavlja da su po hijerarhiji major Stanković i optuženi Bjelošević trebali o tome dati izvještaj, ali da ne može pouzdano tvrditi da je Bjelošević bilo kada informirao štab o zatočeničkim objektima.

290. Svjedok Drago Ljubičić također kazuje da je čuo je bilo pritvaranja civila bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, kao i za pojedine objekte u koje su zatvarani, međutim ta svoja saznanja ne dovodi u vezu sa Kriznim štabom.

291. Svjedok Milivoje Simić navodi da je u nekoliko navrata pozivan na sjednice Kriznog štaba, kazuje da se na tim sjednicama nije razgovaralo o stavljanju civilnih objekata na raspolaganje za potrebe vojske ili policije, da nije bilo diskusije o zarobljenim civilima niti je on imao informacije da li Krizni štab ima saznanja o zatvorenicima.

292. Iz dokaza T-167⁴² na koji se poziva Tužiteljstvo, odnosno dopisa upravnika Okružnog zatvora u Doboju od 14.10.1992. godine, proizlazi da tokom maja 1992. godine zatvor nije imao većih problema s radom u vezi ishrane, liječenja i održavanja higijene zatvorenih lica jer je Krizni štab rješavao skoro sve probleme. Dalje se navodi da se potom javljaju sve veći problemi jer su dobavljači prestali izdavati robu jer nema sredstava za plaćanje i da su o toj problematici upoznati Krizni štab, Predsjedništvo SR Krajine, Ministarstvo za finansije te resorni ministar.

293. Iz samog ovog dokaza, ali i iskaza svjedoka Smaila Avdića, Milorada Novakovića te vještaka Mile Matijevića proizlazi da je Okružni zatvor bio organ državne uprave pod nadzorom Ministarstva pravde. Činjenica da je Krizni štab, u vanrednim okolnostima, privremeno rješavao potrebe ovog organa u vezi ishrane, liječenja i održavanja higijene, samo po sebi ne znači da je u pitanju financiranje u svrhu nezakonitog zatvaranja civila.

294. Također, Tužiteljstvo se poziva na dokaz T-2⁴³ odnosno spisak lica koja treba hapsiti. Ovaj spisak je predan svjedoku Obrenu Petroviću koji ga je prepoznao i jedini svjedočio o njemu. Navodi da su na osnovu tog spiska vršena privođenja ljudi te da mu je isti pokazao optuženi Milan Savić. Također kazuje da se radi o spisku koji je trebalo da

⁴² T-167 Problematika u vezi sa radom okružnog zatvora Doboju, RS Okružni zatvor Doboju br. 02-240-63/92 od 14.10.1992. godine

⁴³ T-2 Spisak lica koje treba hapsiti

je kućan na mašinama iz nacionalne bezbjednosti jer stanice tako nisu kućale, odnosno da je spisak napravila nacionalna bezbjednost ili grupa koja se nalazila u gradu.

295. Iz samog spiska ne proizlazi ko ga je sačinio, kako to i odbrana ističe kroz prigovor autentičnosti. Osim toga, svjedok Petrović ne navodi konkretno ko je sačinio spisak, odnosno navodi da je sačinjen od strane ili nacionalne bezbjednosti ili neke grupe ne dajući pritom objašnjenje koja grupa je u pitanju i ko su pripadnici te grupe. Stoga vijeće nije moglo neusmjnjivo dovesti u vezu ovaj spisak s djelovanjem Kriznog štaba i optuženih Paravca i Bjeloševića konkretno.

296. Za vijeće nije sporno da su zatočenički objekti postojali, da se za njih znalo. Međutim, imajući u vidu provedene dokaze, a naročito iskaze svjedoka koji su bili članovi Kriznog štaba, vijeće nije moglo, uz isključenje svake razumne sumnje, utvrditi da je Krizni štab vršio odabir zatočeničkih objekata i financirao iste u svrhu zatvaranja nesrpskog civilnog stanovništva, kako se to navodi u optužnici.

297. Nadalje, za vijeće nije sporno da su u inkriminisanom periodu brojni radnici bošnjačke i hrvatske nacionalnosti otpušteni s radnih mjesta. To su potvrdili brojni saslušani svjedoci.

298. Tako iz iskaza pojedinih svjedoka proizlazi da su Muslimani i Hrvati dobivali otkaze zbog svoje nacionalnosti, poput svjedoka Ibrahima Hadžikadunića, Saida Karalića, Mirze Lišinovića i Jaminke Hadžić. Neki od svjedoka navode da zbog sukoba, okupacije Doboja i punktova, odnosno vlastite sigurnosti su prestali ići na posao poput svjedoka Redže Delića, Jusufa Mujadžića, Mustafe Nukičića i Abaza Čajića. Svjedok Edin Hadžović navodi da su svi dobili otkaze u martu i aprilu 1992. godine, da je od svog šefa saznao da je došla naredba od SDS-a da nijedan Musliman ne može raditi u općinskim službama, kao i da je njegova supruga koja je radila u pošti također dobila otkaz na inicijativu SDS-a.

299. Krizni štab se u kontekstu davanja otkaza spominje samo u zapisniku o saslušanju svjedokinje Dine Marković⁴⁴ koji je uložen u spis bez čitanja. Iz istog proizlazi da je Miodrag Joldić, koji je u Kriznom štabu bio predstavnik zdravstva, po naredbi Kriznog štaba čiji je predsjednik bio Milan Ninković, gotovo svim nesrpskim radnicima u zdravstvu dao otkaz. Imajući u vidu da se radi o svjedoku čiji je iskaz uložen u spis bez čitanja, koji nije bio unakrsno ispitan od strane odbrane, odnosno čiji navodi nisu provjerljivi, a koji pritom nije potkrijepljen drugim provedenim dokazima, vijeće se nije moglo osloniti samo

⁴⁴ T-36 Zapisnik Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, Uprave policije Zenica o saslušanju svjedoka Marković Dine od 01.12.2004 godine; T-36a Izvod iz matične knjige umrlih za matično područje Doboj na ime Marković Dina broj 05/2-202-1-829/22 od 10.10.2022. godine;

na ovakav dokaz. Pored toga, iz iskaza svjedoka Tihomira Gligorića proizlazi da Krizni štab nije bio opterećen time gdje je ko zaposlen u organima uprave i da li su to bili Muslimani ili Hrvati, da to nikada nije postavljeno kao problem u Kriznom štabu. Svjedoku je poznato da su mnogi Hrvati i Muslimani ostali bez posla u tom periodu, neke je sreo pa je od njih lično to saznao, navodi da bi se pritom iznenadio, ali ne zna na koji način su ostali bez posla.

300. Imajući u vidu navedeno, vijeće nije moglo nesumnjivo zaključiti da je Krizni štab donosio odluke o otpuštanju Muslimana i Hrvata s posla kako se to navodi u optužnici.

301. Nadalje, kad je u pitanju policijski sat neki svjedoci kazuju da se odnosio na sve stanovnike, a neki da se odnosio Bošnjake i Hrvate.

302. Svjedok Drago Ljubičić navodi da je uveden nekada poslije 03.05.1992. godine na prijedlog policije koji je iznesen na Kriznom štabu iz razloga što je u gradu bilo dosta naoružanih ljudi, obijanja i krađa te da se odnosio na sve stanovnike. A svjedok Obren Petrović navodi da je Krizni štab donio odluku o policijskom satu kad je jedne prilike na sjednicu ušao Radojica Božović koji je bio na čelu Crvenih beretki i tražio da se uvede policijski sat i to u trajanju od 23 sata zbog teške sigurnosne situacije na terenu. Svjedok Z.V. kazuje da se policijski sat odnosio na sve, dok svjedoci Jasminka Hadžić i Ibrahim Hadžikadunić navode da se odnosio na Muslimane i Hrvate.

303. Od materijalnih dokaza u dva se spominje ograničenje kretanja stanovništva. Iz dokaza T-151⁴⁵ odnosno odluke Kriznog štaba od 28.05.1992. godine o pravilima javnog reda i mira na području SO Doboj proizlazi, između ostalog, da se kao narušavanje javnog reda i mira u smislu ove odluke smatra kretanje i zadržavanje na ulicama mimo vremena predviđenog za snabdjevanje, za odlazak i povratak s posla, a u skladu sa posebnim naredbama nadležnog organa. A iz dokaza O3-24⁴⁶ odnosno naredbe optuženog Bjeloševića od 12.09.1992. godine kojom se, zbog pogovaranja u upadanju lica u plavim uniformama u stanove i vršenje pretresa bez naloga, naređuje prikupljanje podataka od građana o tim pojavama i istovremeno naređuje da se pooštire kontrole nad licima i vozilima odnosno da se u vrijeme policijskog časa mogu kretati samo službena vozila sa nalogom kojeg potpiše ovlaštenu starješina u SJB ili CSB.

304. Iz navedenih dokumenata proizlazi da se odnose na sve građane. Imajući u vidu sve navedeno vijeće nije moglo nesumnjivo zaključiti da je ograničenje kretanja bilo

⁴⁵ T-151 Odluka o konstituisanju Skupštine Srpskog naroda opštine Doboj, Službeni glasnik, srpske opštine Doboj, sa ERN br. od 00612921 do 00612996 (27.03.1992.g., 01.07.1992.g., 23.07.1992., 24.07.1992.g.)

⁴⁶ O3-24 Naredba, Srpska Republika, MUP, CSB, Doboj broj 13-50/92 od dana 12.09.1992. godine

diskriminatornog karaktera, odnosno da se odnosilo isključivo na Muslimane i Hrvate kako se to navodi u optužnici.

305. Nadalje, mnogi saslušani svjedoci su naveli da su u inkriminisanom periodu napustili općinu Doboj putem razmjene.

306. S tim u vezi, svjedok Milenko Gligorić navodi da je postojala komisija koja je vršila razmjenu stanovništva i da je spajanje porodica bilo civilno pitanje. Ovo potvrđuje i svjedok Tihomir Gligorić navodeći da je Krizni štab formirao komisiju početkom 1993. godine, da su vršene razmjene kroz pregovore s drugom stranom te da su mnogi tražili da izađu iz grada u želji da se spoje s porodicama ili da idu kolektivno, a da je Krizni štab omogućio prijevoz. Svjedok Drago Ljubičić, koji je radio na spajanju porodica, kazuje da po tom pitanju nije bilo nikakvih pritisaka, da je gledao da se porodice spoje i pomogao nekim ljudima, ali i svojim prijateljima, da to ostvare.

307. Iz Odluke Skupštine SO Doboj od 23.07.1992. godine⁴⁷ proizlazi da je Skupština zbog dezinformacija i ratne propagande koju šire sredstva informisanja da se, između ostalog, u Doboj ne može niti ući niti izaći, naredila SJB da dozvoli putovanje svim građanima Opštine koji to žele, te da će u ostvarenju prava građana na migracije, preseljenja i doseljenja Skupština i izvršni organi vlasti SO Doboj poštovati međunarodne konvencije koje je prihvatila ili ratifikovala Srpska Republika BiH, kao i da se građanima koji trajno napuštaju Doboj dozvoljava da sa sobom ponesu sve lične stvari.

308. Vijeće nalazi da Tužiteljstvo izvedenim dokazima nije, izvan svake razmne sumnje, dokazalo da je Krizni štab stvarao uvjete za preseljenje stanovništva bošnjačke i hrvatske nacionalnosti, njihovu razmjenu za porodice srpske nacionalnosti, a sve u svrhu etničkog čišćenja bošnjačkog i hrvatskog stanovništva s područja općine Doboj i pribavljanja imovinske koristi, kako se to navodi u optužnici. Nije sporno da su vršene razmjene koje su, imajući u vidu sve opće okolnosti tog vremena ne samo u Doboju nego i šire, bila pojava koja je obuhvatila gotovo cijelu BiH. Također nije sporno ni da je bilo pljačke, krađe i otuđenja imovine nesprskog stanovništva, međutim vijeće nije našlo dokazanim izvan svake razumne sumnje da je Krizni štab svojim radom i odlukama podržavao razmjene u cilju etničkog čišćenja, imajući u vidu provedene dokaze, niti da je podržavao pribavljanje imovinske koristi na taj način. Ovo naročito imajući u vidu iskaze svjedoka Drage Ljubičića i Obrena Petrovića koji su, kako je to ranije navedeno, govorili da se na sjednicama raspravljalo o pojavi krađa i pljački odnosno nastojanjima da se to spriječi.

⁴⁷ T-151 Odluka o konstituisanju Skupštine Srpskog naroda opštine Doboj, Službeni glasnik, srpske opštine Doboj, sa ERN br. od 00612921 do 00612996 (27.03.1992.g., 01.07.1992.g., 23.07.1992., 24.07.1992.g.)

309. Dakle, na osnovu provedenih dokaza vijeće nije moglo, uz isključenje svake razumne sumnje, utvrditi opisanu ulogu Kriznog štaba niti da je upravo Krizni štab donosio odluke, kako je to naprijed navedeno, usmjerene na realizaciju zajedničkog cilja UZP-a kroz izvršenje zločina. Vijeće nije našlo nesumnjivo dokazanim da su upravo rad i djelovanje Kriznog štaba bili okosnica UZP-a u kojemu su, kako to tvrdi optužba, sudjelovali optuženi Paravac i Bjelošević. Provedeni dokazi ne upućuju na nesumnjiv zaključak da su na sjednicama Kriznog štaba dogovoreni strateški planovi, odnosno utvrđeni ciljevi i podijeljene uloge u svrhu realizacije zajedničkog plana odnosno cilja UZP-a, odnosno da se na tim sjednicama stvorio zajednički plan i formirala zajednička zločinačka namjera.

310. Osim što vijeće nije moglo nesumnjivo zaključiti, a kako je to naprijed navedeno, da je Krizni štab djelovao prije maja 1992. godine, niti da je Izvršni odbor Srpske opštine Doboj djelovao u prvoj polovini 1992. godine, nije također moglo nesumnjivo zaključiti da su optuženi sudjelovali na sastancima na kojima je dogovoren strateški plan i cilj, odnosno da su njihovi kontakti i održani sastanci održani upravo iz tih razloga i u tu svrhu.

311. Pored toga, vijeće nije našlo dokazanim ni navode o Kriznom štabu SAO SB odnosno povezanosti optuženih sa navedenim organom, a u kojem pravcu također nisu provedeni konkretni dokazi.

312. Također, kad je riječ o Kriznom štabu vijeće nije našlo dokazanim izvan svake razumne sumnje tezu Tužiteljstva da je Milovan Stanković bio član štaba. Na takav zaključak vijeća upućuju provedeni dokazi odnosno iskazi svjedoka koji su bili članovi Kriznog štaba i to Tihomira Gligorića, Milenka Gligorića i Obrena Petrovića koji su naveli da Stanković nije bio član štaba nego je povremeno prisusutvovao sjednicama kada su iste održavane u proširenom sastavu.

313. Na koncu, vijeće nije našlo dokazanom ni tvrdnju Tužiteljstva da je optuženi Andrija Bjelošević, kao načelnik CSB Doboj, po funkciji bio član Kriznog štaba.

314. S tim u vezi, iz Uputstva o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima⁴⁸ prema varijanti A (koja se odnosi na opštine u kojima srpski narod predstavlja većinu stanovništva) u krizni štab ulaze svi članovi sekretarijata Opštinskog odbora SDS, nosioci funkcija u opštini-kandidati SDS sljedećih organa: predsjednik skupštine opštine ili predsjednik izvršnog odbora opštine, načelnik stanice javne bezbjednosti ili komandir stanice milicije, komandnat ili načelnik opštinskog štaba TO, sekretar opštinskog sekretarijata narodne odbrane ili drugi rukovodni radnik iz tog

⁴⁸ T-149 Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima, Srpska demokratska stranka BiH- glavni odbor, Sarajevo 19. decembar 1991. godine, ERN br. 00184274-00184283

sekretarijata, zatim poslanici u Skupštini srpskog naroda u BiH i članovi Glavnog odbora SDS BiH sa područja opštine. Prema varijanti B (koja se odnosi na opštine u kojima srpski narod nije u većini) u krizni štab ulaze svi članovi sekretarijata Opštinskog odbora SDS, nosioci funkcija u opštini-kandidati SDS u svim opštinskim državnim organima, poslanici u Skupštini srpskog naroda u BiH, članovi Glavnog odbora SDS BiH sa područja opštine.

315. Dakle ni po jednoj varijanti nije predviđeno da načelnik CSB bude član kriznog štaba, odnosno kad je u pitanju varijanta B koja je bila primjenjiva na općinu Doboj, jasno je navedeno da u krizni štab ulaze nositelji funkcija u opštinskim državnim organima. CSB je organ regionalnog karaktera.

316. Nadalje, u Izvodu iz uputstva za rad kriznih štabova⁴⁹ propisano je da štab čine predsjednik, zamjenik predsjednika, komandant štaba TO, predsjednik izvršnog odbora, načelnik MUP-a, članovi zaduženi za privredu, humanitarnu i zdravstvenu zaštitu, informisanje i propagandu, snabdjevanje i ishranu, izbjeglice, ratne zločine i štetu, vezu koordinaciju i slično. Dakle, u ovom se uputstvu navodi da je član štaba načelnik MUP-a, odnosno nije izričito navedeno da se radi o načelniku CSB.

317. Nadalje, svjedok Milenko Gligorić koji je bio član Kriznog štaba navodi da je, po njegovom sjećanju, bilo 14 članova i to optuženi Paravac kao predsjednik, a članovi su bili Milan Ninković, koji je bio ujedno i narodni poslanik u Skupštini, zatim Drago Ljubičić koji je bio predsjednik opštine, Mladenko Vasiljević i Miodrag Joldić, također narodni poslanici, Tihomir Gligorić kao šef vojnog odsjeka na nivou grada, Sreten Blagojević kao pravnik, Savo Krivokapić arhitekt, Teodor Lunjić, Obren Petrović ispred policije te sam svjedok. Ovaj svjedok je naveo da su se održavale i proširene sjednice na kojima su bili predstavnici vojske i policije i to ispred vojske major Stanković, a ispred policije Andrija Bjelošević. Izričito je naveo da optuženi Andrija Bjelošević nije bio član Kriznog štaba.

318. I svjedok Tihomir Gligorić, također član Kriznog štaba, govoreći o tome ko su bili članovi štaba navodi da je po položaju ispred policije član bio Obren Petrović. Za optuženog Andriju Bjeloševića navodi da nije bio član Kriznog štaba, da je on bio značajan čovjek po funkciji odnosno s aspekta bezbjednosti i misli da je, kad se govorilo o bezbjednosti, i on bio na sjednicama.

319. Svjedok Milivoje Simić kazuje da prisustvovao sjednicama Kriznog štaba nekoliko puta, odnosno kad bi ga pozvali. Govoreći o tome ko su bili članovi Kriznog štaba navodi

⁴⁹ T-152 Izvod iz uputstva za rad kriznih štabova srpskog naroda u opštinama, Srpska republika BiH-Vlada od 26.04.1992. godine sa ERN br. 00270617- 00270618

da je optuženi Bjelošević, kao i on sam, dolazio na sjednice kad bi ga pozvali, da nije bio stalno.

320. I svjedok Drago Ljubičić, također po funkciji član Kriznog štaba, navodi da je ispred policije član štaba bio Obren Petrović, načelnik SJB Doboj, te da je Petrović također ispred policije bio član Ratnog predsjedništva.

321. Svjedok Obren Petrović potvrđuje da je po funkciji bio član Izvršnog odbora odnosno Izvršnog odbora Srpske Opštine Doboj potom i član Kriznog štaba, a kad je formirano Ratno predsjedništvo, također i član tog organa. Svjedok navodi da ne zna je li optuženi Bjelošević bio član Kriznog štaba, ali je dolazio na sjednice.

322. Kad je u pitanju Ratno predsjedništvo, organ koji je djelovao nakon Kriznog štaba, odnosno koji je zbog neposredne ratne opasnosti preuzeo ulogu skupštine i počeo funkcionirati od augusta 1992. godine, a o čemu je govorio svjedok Drago Ljubičić, predsjednik Ratnog predsjedništva, odbrana je uložila dva dokaza iz kojih proizlazi ko su bili članovi ovog organa, odnosno da to nije bio optuženi Bjelošević kao načelnik CSB Doboj. Naime, u dokazima O3-102⁵⁰ i O3-103⁵¹ odnosno zapisnicima sa druge i treće sjednica Ratnog predsjedništva održanih 17.08.1992. i 23.09.1992. godine navedeno je ko je prisustvovao sjednicama, odnosno ko od članova nije bio prisutan, odnosno ko je osim članova bio prisutan. Optuženi Bjelošević se ne navodi kao član ovog organa, a u oba zapisnika je naveden Obren Petrović u svojstvu člana, a što je saglasno i gore analiziranim iskazima svjedoka.

323. Tužiteljstvo je na navedene dokaze izjavilo prigovore relevantnosti i autentičnosti navodeći da nedostaju zapisnici sa prve, ali i sa ostalih sjednica Ratnog predsjedništva da bi se mogao izvesti zaključak o tome ko je bio prisutan. Vijeće cijeni da su prigovori neosnovani jer iz oba zapisnika proizlazi ko su bili članovi, odnosno ko od članova nije bio prisutan te ko je osim članova bio prisutan, a optuženi Bjelošević se uopće ne navodi kao član neovisno o prisustvu. Po ocjeni vijeća radi se o relevantom dokazu s obzirom na to da se optuženi Bjelošević tereti, između ostalog, da je djelovao i kao član Kriznog štaba. Iz ovog dokaza proizlazi da optuženi nije bio član Ratnog predsjedništva odnosno ovim se dokazom potkrepljuju gore navedeni dokazi iz kojih proizlazi da je član Kriznog štaba, a kasnije Ratnog predsjedništva, ispred policije bio načelnik SJB. Pored toga, Tužiteljstvo na kojemu je teret dokazivanja, za razliku od odbrane, nije ulagalo kao dokaze zapisnike sa sjednica Krznog štaba ili Ratnog predsjedništva da bi potkrijepilo svoje tvrdnje iznesene u optužnici.

⁵⁰ O3-102 Zapisnik, Srpska republika, Srpska opština Doboj, broj 01/0/2-2-9/92 od 17.08.1992. godine

⁵¹ O3-103 Zapisnik, Republika srpska, Srpska opština Doboj, broj 01-012-2-10/92 od 23.09.1992. godine

324. Dakle, na osnovu provedenih dokaza vijeće nije moglo, uz isključenje svake razumne sumnje, zaključiti da je optuženi Bjelošević bio član Kriznog štaba kako se to u optužnici navodi. Prema provedenim dokazima optuženi je povremeno prisustvovao sjednicama odnosno kad je štab zasjedao u proširenom sastavu, ali to samo po sebi ne znači da je po funkciji bio član ovog organa, naročito imajući u vidu da ja CSB organ regionalnog karaktera.

325. Na koncu, vijeće nije našlo nesumnjivo dokazanim ni djelovanje Ratnog štaba Srpske opštine Doboj. S tim u vezi, u spis je uložena odluka Kriznog štaba od 27.05.1992. godine⁵² kojom se formira ratni štab. Iz te odluke proizlazi da ratni štab po funkcijama čine predsjednik skupštine Srpske opštine Doboj, predsjednik Opštinske organizacije SDS, predsjednik Izvršnog odbora opštine, sekretar Sekretarijata za narodnu odbranu, načelnik SJB, načelnik CSB, komandant operativne grupe Srpske vojske i drugi članovi štaba.

326. Međutim provedeni dokazi, odnosno saslušani svjedoci, i to oni koji su u inkriminisanom periodu vršili gore navedene funkcije, nisu govorili ni o formiranju ni o djelovanju Ratnog štaba. Jedino svjedok Milenko Gligorić u svom iskazu navodi da mu je poznato da je Krizni štab formirao ratni štab, ali da nikada nije profunkcionirao.

Optuženi Andrija Bjelošević

327. Prema navodima optužnice radnje optuženog Bjeloševića opisane su na sljedeći način: *„Bjelošević Andrija, učestvovao u formiranju i organizovanju CSB Doboj MUP RS od samog početka njegovog rada, u svojstvu načelnika CSB Doboj MUP RS, člana Kriznog štaba, te člana u Štabu MUP Srpske Republike BiH za rukovođenje i komandovanje ukupnim snagama Ministarstva za unutrašnje poslove, s posebnim zadatkom da funkcije i nadležnosti CSB Doboj usmjeri u cilju provođenja zajedničkog cilja UZP, kao policijski funkcioner potčinjen samo ministru unutrašnjih poslova RS, nadležan i odgovoran za cjelokupan rad policije CSB Doboj, odgovoran za planiranje i vođenje svih operacija policije, kao i za nadziranje aktivnosti svih potčinjenih policijskih pripadnika i jedinica kako bi osigurao da se njegova naređenja izvršavaju, vršeći operativnu kontrolu nad policijskim snagama u nadležnosti CSB Doboj, korištenjem svojih naprijed opisanih funkcija i ovlaštenja, potčinjenim snagama koje su bile angažovane na provođenju cilja UZP i/ili koje su učestvovala u zločinima opisanim tačkama ove Optužnice, davao*

⁵² T-151 Odluka o konstituisanju Skupštine Srpskog naroda opštine Doboj, Službeni glasnik, srpske opštine Doboj, sa ERN br. od 00612921 do 00612996 (27.03.1992.g., 01.07.1992.g., 23.07.1992., 24.07.1992.g.)

pojedinačne i grupne zadatke, zatim izdavao naređenja i upute, tako dajući odlučni doprinos u ostvarenju zajedničkog cilja UZP-a“.

328. Nije sporno da je optuženi Andrija Bjelošević u inkriminisanom periodu bio načelnik CSB Doboj što potvrđuju brojni provedeni dokazi, a što ni odbrana u suštini nije sporila.

329. Također, nije sporno ni da je optuženi Bjelošević, po funkciji, bio i član u Štabu MUP-a Srpske Republike BiH za rukovođenje i komandovanje ukupnim snagama MUP-a, a koju činjenicu nije sporila ni odbrana. To potvrđuje rješenje o imenovanju optuženog za člana tog štaba⁵³. Međutim, Tužiteljstvo provedenim dokazima nije ukazalo kako je i na koji način ta činjenica povezana s djelom za koje se optuženi tereti niti da je taj štab donosio konkretne odluke vezane za Doboj.

330. Međutim, kao što je to već ranije navedeno, vijeće nije našlo dokazanim izvan svake razumne sumnje da je optuženi Bjelošević, kao načelnik CSB Doboj, bio član Kriznog štaba.

331. Po ocjeni vijeća, konkretne radnje koje se optuženom Bjeloševiću stavljaju na teret vezane su isključivo za funkciju koju je obavljao i u suštini odraz su opisa poslova njegove nadležnosti kao načelnika CSB Doboj. Nije sporno da je bio načelnik CSB Doboj, da je, prema propisima, potčinjen ministru unutrašnjih poslova. Međutim, vijeće nalazi da su ovako opisane radnje optuženog preširoko postavljene, uopćene, kontekstualne i nekonkretizirane. Nije jasno opisano kako je to optuženi i na koji način usmjeravao rad odnosno funkcije i nadležnosti Centra u smjeru UZP-a niti kojim je to naredbama, uputama i zadacima učinio. Nije jasno niti opisano koje je to naredbe, zadatke i upute davao u kontekstu izvršenja zločina. Tužiteljstvo optužbu bazira na činjenici da je bio načelnik CSB Doboj bez preciziranja i konkretizacije radnji izvršenja, ali i bez konkretnih dokaza koji bi nesumnjivo potvrdili tako postavljenu tezu.

332. S druge strane, odbrana optuženog Bjeloševića je u kontekstu ovako široko postavljene radnje izvršenja, zastupala i dokazivala tezu o teritorijalnom i personalnom raspadu CSB Doboj koji zbog toga nije funkcionirao tijekom maja i juna 1992. godine, odnosno da se ponovno konsolidirao krajem juna i početkom jula 1992. godine. Ovu su tezu odbrane potvrdili ne samo dokazi odbrane nego i optužbe.

333. Tako svjedok Mirko Blažanović koji je bio rukovoditelj operativnog dežurstva CSB Doboj, opisuje da su imali zadatak svakodnevnog komuniciranja sa stanicama javne bezbjednosti koje je pokrивao Centar, a to su bile Doboj, Derventa, Bosanski Brod,

⁵³ T-181 Rješenje Bjelošević Andrija, SR BiH, MUP Sarajevo, str.pov. broj 01-1/92 od 15.05.1992. godine, ERN br. 0323-9319

Modriča, Odžak, Bosanski Šamac, Maglaj, Tešanj i Teslić. Dalje navodi da zbog složene bezbjednosne situacije već u martu i aprilu Centar gubi komunikaciju sa stanicama na terenu i to sa Bosanskim Borodom, Odžakom, Teslićem, Tešnjom, Maglajom, Šamcem, Modričom i Derventom, da je teritorijalno gledano Centar imao komunikaciju samo sa SJB Doboj koja je bila u središtu Centra. Također kazuje da je već od sredine aprila počelo i osipanje kadrova u Centru.

334. Dalje navodi da zbog dešavanja 03.05.1992. godine u Doboj u Centar uspijeva doći 08.05. i tu je našao načelnika Bjeloševića koji mu je rekao da Centar faktički više ne funkcioniše i da se pretpoćini SJB Doboj odnosno javi rukovodstvu radi rasporeda, što je svjedok učinio. U SJB Doboj je dobio zaduženje da bude komandir čete rezervne milicije u Osječanima. Krajem juna ili početkom jula svjedok je sreo Bjeloševića koji mu je rekao da su se stvorili uvjeti da se ponovno uspostavi Centar i da će njega rasporediti na mjesto načelnika odjeljenja milicije. Svjedok kazuje da je on bio prvi u tom odjeljenju, da nije bilo nikoga, da ga je sam formirao dajući prijedloge za imenovanja. Operativno dežurstvo se, kako kazuje svjedok, uspostavilo tek u septembru 1992. godine.

335. Saglasno kazivanju svjedoka Blažanovića, i svjedok Milorad Novaković, koji je radio na mjestu odbrambenih priprema u odjeljenju policije u CSB Doboj, također kazuje da u maju i junu 1992. godine CSB Doboj nije funkcionirao, da nije bilo kadra i da je tada funkcionirala samo SJB Doboj. Navodi da 04.05.1992. godine po dolasku u Centar na posao nije zatekao nikoga od radnika, čak ni u operativnom dežurstvu, da ga je Bjelošević uputio da preuzme operativno dežurstvo, a nakon dan ili dva uputio ga je da ode raditi u SJB Doboj. Svjedok je po naredbi načelnika stanice angažiran za zamjenika načelnika, odnosno zamjenika komandanta Odreda policije i tu je ostao dva mjeseca odnosno do kraja juna ili početka jula 1992. godine kada ga je Mirko Blažanović obavijestio da se ponovno formira Centar i da ga je predložio za inspektora za nadzor i kontrolu rada milicije.

336. Saglasno kazivanju svjedoka Blažanovića i Novakovića, i svjedoci Veljko Šolaja i Anica Jondić, koji su također radili u CSB Doboj, navode da su nakon 03.05.1992. godine pa sve do jula zapravo radili u SJB Doboj. Svjedok Šolaja koji je radio kao inspektor kazuje da od kadrova u Centru u upravi za policiju, upravi za kriminal i financijama nije ostao niko. Svjedokinja Jondić koja je radila finansijske poslove u Centru, navodi da Centar tada nije imao komunikaciju sa stanicama, da nije funkcinirao i da je jedino SJB Doboj funkcionirala. I ona kazuje da je ta dva mjeseca radila u okviru SJB Doboj gdje je izvršavala naredbe načelnika Obrena Petrovića. Oba svjedoka navode su se početkom jula 1992. godine vratili u Centar kad je isti ponovno formiran.

337. Da je u navedenom periodu došlo do teritorijalnog i kadrovskog raspada Centra također potvrđuju i svjedoci odbrane Dušan Pavlović i Zoran Dević. Zoran Dević također kazuje da su kadrovi srpske nacionalnosti iz CSB prešli u SJB gdje od načelnika stanice dobivaju rasporede i zadatke i da takvo stanje traje do ponovnog uspostavljanja Centra nakon proboja koridora.

338. Pored navedenog, svjedoci Dušan Pavlović i Mirko Blažanović navode da CSB Doboj nije imao uniformisanu miliciju kao organizacijsku strukturu u svom sastavu.

339. Osim svjedoka odbrane, o raspadu centra govorili su i svjedoci optužbe.

340. Tako svjedok svjedok Dušan Živković, u to vrijeme načelnik Službe državne bezbjednosti u okviru CSB Doboj, opisuje da je to bilo vrijeme kad je CSB Doboj doživio raspad i u personalnom i u teritorijalnom smislu. Navodi da nije bilo kadrova, Centar je napustilo dosta radnika iz svih sektora, a teritorijalno gledano, sve što je otpalo pod vojnu kontrolu suprotne strane, otpalo je i od Centra koji se sveo na ono što je teritorijalno pripadalo SJB Doboj, čak i manje. Navodi da se može reći da je obavljao poslove načelnika SDB od maja 1992. godine, ali da zapravo nije bilo kolektiva kojim bi rukovodio.

341. I svjedoci optužbe Tihomir Gligorić i Drago Ljubičić kazuju da se tada CSB Doboj praktično raspao, da se sveo na SJB Doboj koja je bila u funkciji, kao i da je došlo do smanjenja kadrova. Svjedok Ljubičić dodaje da je Centar tada postojao samo „na papiru“.

342. Nadalje, govoreći o situaciji u Derventi čija je SJB organizacijski pripadala CSB Doboj, svjedok odbrane Dragoljub Kukić kazuje da je sredinom aprila 1992. godine došlo do napada na tu stanicu od strane domaćih teritorijalaca i Patriotske lige, a što potvrđuje dokaz O3-60⁵⁴. Dalje navodi da su Srbi koji su radili tu u policiji otišli u Kalenderovce i Osinje u rezervne stanice policije, da je prekinuta komunikacija sa Centrom i da je uspostavljena nakon što su prestala borbena dejstva. Navodi da je VRS ušla u Derventu 04.07.1992. godine i da je nakon toga on od strane optuženog Bjeloševića 08.07.1992. godine postavljen za načelnika SJB. Međutim, kako kazuje odmah u julu je uvedena vojna uprava u Derventi i sve su službe, uključujući i policiju, bile prepočinjenje vojnoj komandi odnosno Taktičkoj grupi 3, a što potvrđuju i naredbe pukovnika Lisice od 08. i 10.07.1992., 08.09.1992. te 07.10.1992. godine⁵⁵. Svjedok dalje kazuje da su pripadnici policije sudjelovali u borbenim dejstvima i da takvo stanje traje do završetka borbenih dejstava

⁵⁴ O3-60 Depeša 13-1/01-145/92 od 16.4.1992. godine

⁵⁵ O3-109 Naredba, broj 95 od 08.07.1992. godine, 1D00-2291; O3-110 Naredba Slavka Lisice broj 108 od 10.07.1992. godine, Banja Luka, 1D00-2294, 1D00-2295; O3-111 Naredba komandanta TG 3 broj 640 od 08.09.1992. godine, 1D05-0700, 1D05-0701; O3-112 Naredba komandanta TG 3 broj 640 od 07.10.1992. godine, 1D00-0332

kada je prekinuta vojna uprava odnosno do kraja septembra 1992. godine i da tek tada kreće normalan proces rada i komandovanja između SJB i Centra.

343. Iskaz svjedoka Kukića potvrđuje svjedok Manojlo Popović koji je u inkriminisanom periodu bio inspektor u CSB Banja Luka. Kazuje da je u julu 1992. godine sa kolegom Draganom Škrbićem dobio zadatak da odu u Derventu i Prnjavor s ciljem da se pomogne stanici u Derventi oko organizacije zbog složenosti situacije u Derventi u tom periodu. Navodi da stanice u Derventi nije bilo, da je sve prisvojila vojska, da su policajci bili u vojsci. S tim u vezi odbrana je uložila kao dokaz izvještaj o tom službenom putu⁵⁶.

344. Slična je situacija bila i u Bosanskom Brodu o čemu je govorio svjedok Drago Nikolić koji je bio komandir u tamošnjoj SJB. On navodi da je u martu stanica opljačana, da se policija negdje premjestila, da on kao komandir nije imao nikakvu zvaničnu komunikaciju sa Centrom. Kazuje da je u jesen 1992. godine imao dogovor s optuženim Bjeloševićem da pokuša uspostaviti SJB u Brodu, međutim ulaskom VRS u Brod 07.10.1992. godine uvedena je vojna uprava. Navodi da je general Lisica je postavio načelnika SJB, a što nije bilo u skladu s pravilima te da su stanicu sačinjavali zapravo pripadnici broskog bataljona.

345. Navode ovog svjedoka potvrđuje i materijalni dokazi odnosno naredbe pukovnika Lisice od 07.10.1992. godine⁵⁷. Po kazivanju svjedoka Nikolića, on je u dogovoru s optuženim Bjeloševićem ostao u toj stanici i radio na tome da od tih pripadnika vojske izdvoji dio budućih policajaca. Tek u februaru 1993. godine odlazi načelnik kojega je imenovala vojna uprava i tada je Bjelošević imenovao načelnika i komandira stanice i tek tada je, po kativanju svjedoka, uspostavljena SJB sa svim svojim odjeljenjima.

346. Osim toga, iz dokaza O3-100⁵⁸ proizlazi da se SJB Bosanski Brod u aprilu 1992. godine pridružila CSB Banja Luka.

347. Nadalje, kad je u pitanju SJB Teslić, svjedok optužbe Rajko Perišić, šef grupe za poslove veze krypto-zaštite u SJB Teslić, u svom iskazu navodi da je u periodu od aprila 1992., a uključujući i juni 1992. godine, SJB Teslić bila organizacijski vezana za CSB Banja Luka, da je odluka Skupštine opštine Teslić od 06.04.1992. godine da se povežu sa SAO Krajinom⁵⁹ te da su u tom periodu naredbe dobivali od načelnika CSB Banja

⁵⁶ O3-40 Centar službi bezbjednosti Banja Luka, Izvještaj sa službenog puta od 10.07.1992. godine (u potpisu podnosioci izvještaja Popović Manojlo i Škrbić Dragan)

⁵⁷ O3-112 Naredba komandanta TG 3 broj 640 od 07.10.1992. godine, 1D00-0332; O3-113 Naredba komandanta TG 3 broj 864 od 07.10.1992. godine, 1D05-0724, 1D05-0725; O3-114 Naredba komandanta TG 3 broj 864 od 07.10.1992. godine

⁵⁸ O3-100 Naredba Slavka Lisice broj 108 od 10.07.1992. godine, Banja Luka, 1D00-2294, 1D00-2295

⁵⁹ O3-97 Odluka o proglašenju opštine Teslić sastavnim dijelom Srpske Republike BiH, broj 01/023-42/92 od 06.04.1992. godine

Luka. Također, i svjedok optužbe S-2 kazuje da je početkom ratnih događanja i prekidom veza sa Dobojem, SJB Teslić organizacijski pripadala CSB Banja Luka i tako ostaje sve do odlaska Mića iz Teslića. Iskaz ovih svjedoka potkrijepljen je nalazom i mišljenjem vještaka Mile Matijevića⁶⁰.

348. Također, iz dokaza optužbe T-127⁶¹, odnosno Izvještaja Odjeljenja CSB Doboj za poslove i zadatke milicije za period od 01.04. do 31.12.1992. godine, između ostalog, proizlazi da je širenje rata na cjelokupno područje CSB Doboj doprinijelo tome da su se srpski kadrovi koji su ranije bili zaposleni u CSB-u stavili na raspolaganje SJB Doboj gdje su obavljali dužnosti uglavnom vezane za rukovođenje milicijom tako da praktično Odjeljenje za poslove i zadatke milicije CSB nije funkcionisalo gotovo puna dva mjeseca, odnosno da je stavljeno u funkciju 01.07.1992. godine te da su uspješnim izvođenjem borbenih dejstava stvoreni uslovi da se na oslobođenim područjima uspostavi civilna vlast, a time i da se ponovo uspostavi funkcija CSB.

349. Na koncu, tezu odbrane potvrđuje i vještak Mile Matijević koji je govorio o teritorijalnoj, ali i unutarnjoj strukturi Centra te da izbijanjem rata nisu sve općine koje je obuhvatao CSB Doboj ostale u njegovoj nadležnosti. Kazuje da su Maglaj i Tešanj apsolutno izašle iz nadležnosti CSB Doboj zbog uspostavljene linije razgraničenja, a ostale općine poput Dervente, Bosanskog Broda, Modriče, Šamca i Teslića su zbog ratnih događaja imale poremećaje u funkcioniranju. Zbog toga je, navodi vještak, CSB Doboj izgubio faktičku moć rada i ostvarivanja nadležnosti na području za koje je osnovan, a osim toga gubi zaposlenike u samom sjedištu u svim službama, a dio radnika centra je angažiran u samoj SJB Doboj. Vještak navodi da je Centar bio ljuštura koja dugo vremena nije imala stvarnu funkcionalnost. S obzirom na takvu situaciju sam rad načelnika centra je bio onemogućen, a naročito jer su SJB tada bile vezane za nadležne vojne jedinice jer su se odvijala aktivna borbena dejstva.⁶²

350. Nadalje, provedeni dokazi ukazuju da je policija u inkriminiranom periodu djelovala u sadejstvu sa vojskom. Po pitanju odnosa policije i vojske, a u kontekstu radnji za koje se tereti optuženi, odbrana je dokazivala tezu o jedinstarješinstvu, odnosno prepočinjavanju policije vojsci u tim slučajevima.

351. Pa tako svjedok Milorad Novaković, koji je kako je to već navedeno, zbog nefunkcioniranja Centra otišao u SJB Doboj gdje je u periodu od početka maja do kraja juna od strane načelnika SJB angažiran kao zamjenik načelnika odnosno zamjenik komandanta Odreda policije, opisuje da je situacija u SJB Doboj bila izuzetno

⁶⁰ O3-41 Nalaz i mišljenje vještaka, dr Mileta Matijevića od 03.07.2023. godine

⁶¹ T-127 Izvještaj o radu odjeljenja i aktivnostima milicije za period od 01.04. do 31.12.1992. godine, CSB Doboj

⁶² O3-41 Nalaz i mišljenje vještaka, dr Mileta Matijevića od 03.07.2023. godine

problematična. Kazuje da su rezervne stanice milicije trebale odgovoriti zadacima u slučaju napada, a posebno komplicirano je bilo to što se piramida rukovođenja i komandovanja završavala na stanici, odnosno načelniku SJB koji nije imao kadrova. Navodi da je došlo do reorganizacije rezervnih stanica milicije na vojnu organizaciju odnosno do formiranja četa po mjesnoj nadležnosti rezervnih stanica da bi se lakše odgovorilo borbenim zadacima, a sve to iz razloga što je vojska pokazivala intenciju angažiranja policije u ratnim aktivnostima. Navodi da se policija u tim aktivnostima koristila isključivo po naredbama vojnih vlasti odnosno nadležnih komandi od kojih su dobivali konkretna naređenja i zaduženja i kojima su se pretpočinjavali. Navodi da je bilo situacija, dok je on bio zamjenik komandanta Odreda, u kojima je OG Doboj naredbom angažirala pripadnike policije, odnosno da su bili angažirani u akciji Koridor i na mjestima gdje je dolazilo proboja linija i upravo je to razlog formiranja četa i vodova.

352. I svjedok Mirko Blažanović, koji je kako je već navedeno, zbog nefunkcioniranja Centra u maju otišao u SJB Doboj gdje je dobio zaduženje da bude komandir čete rezervne milicije u Osječanima, navodi da je policija bila angažirana u borbenim aktivnostima po naređenjima vojne komande, uglavnom na linijama odbrane, ali i u akciji Koridor. Kazuje da bi se u tim situacijama pripadnici policije pretpočinjavali nadležnom vojnom starješini. Svjedok navodi da je tada policijom rukovodio komandant policije Boško Đukić kojemu je nadređeni bio Obren Petrović, kao i da je u tom periodu svog ratnog rasporeda, sve dok se nije vratio u Centar nakon njegove uspostave, referisanje vršio Bošku Đukiću.

353. Svjedok Dušan Pavlović također kazuje da su stanice rezervne milicije SJB Doboj od maja bile pretvorene u čete i to po naredbi vojne komande i tako su funkcionirale do septembra 1992. godine.

354. I svjedok Obren Petrović, načelnik SJB Doboj, kazuje da je u maju formiran Odred na inzistiranje Stankovića. Navodi da je policija podijeljena po četama, da je svaka četa bila negdje raspoređena i da je vojska koristila te čete u svojim aktivnostima odnosno pretpočinjavala ih sebi, a bez da je o tome bilo ikakve obavijesti. Navodi da su čete raspormirane nakon septembra 1992. godine.

355. Da je policija bila pretpočinjena vojsci i na području drugih općina koje je pokrивao Centar, odnosno u Derventi i Bosanskom Brodu, kazuju, kako je to ranije navedeno, svjedoci Dragoljub Kukić i Drago Nikolić. Tako svjedok Kukić kazuje da su pripadnici policije u Derventi, od uvođenja vojne uprave u julu 1992. godine, sudjelovali borbenim dejstvima, da su tada održavali sastanke sa vojnim komandantima koje je inicirao pukovnik Lisica te da ta upotreba policajaca u vojnim aktivnostima nije imala veze sa optuženim Bjeloševićem.

356. I svjedok optužbe Tihomir Gligorić potvrđuje da su komandanti OG Doboj i TG Doboj koristili svoja zakonska ovlaštenja propisana Zakonom o narodnoj odbrani i angažirali policiju, uključujući i rukovodne radnike, u izvršenje borbenih dejstava kojom prilikom su pripadnici milicije bili potčinjeni vojnoj komandi zone u kojoj su angažirani. Poznato mu je da su Stanković, general Lisica i drugi komandanti prepočinjavali policiju i koristili za izvršavanje borbenih zadataka na područjima na kojima su se vodile borbene operacije.

357. Također, vještak Mile Matijević u svom nalazu i mišljenju ističe da u slučajevima aktivnih borbenih dejstava u kojima se angažiraju vojne jedinice i snage milicije, da snage milicije podliježu nadležnosti vojne komande. Nadležna vojna komanda može, kazuje vještak, kada ocijeni da je to potrebno, narediti angažiranje pripadnika milicije u borbim dejstvima, a što je propisano članom 104. Zakona o narodnoj odbrani SFRJ.

358. Vještak pojašnjava da je suština u tome da su snage milicije bile dužne da se odazovu i uključe u borbena dejstva, ali se prepočinjavaju vojnoj komandi u sastavu koje se izvrašava zadatak. Praktično to znači da vojni starješina preuzima rukovođenje i komandovanje prepočinjenom policijskom jedinicom pri čemu policijski starješina nema nikakve samostalnosti nego prihvata komandu nadležnog starješine, a što predstavlja princip jednostarješinstva i subordinacije. Također navodi da je faktička situacija početkom rata bila takva da je veći dio stanica javne bezbjednosti bio neposredno u zoni borbenih dejstava što je prouzrokovalo potrebu za zajedničkim djelovanjem vojske i policije i nadležna vojna komanda može u takvim okolnostima angažirati pripadnike policije. Imajući u vidu cjelokupnu situaciju na području koje je obuhvatao CSB Doboj, odnosno raspad centra o čemu je ranije bilo riječi, vještak je također naveo i to da je rad načelnika Centra prema SJB također je bio onemogućen jer su SJB bile vezane više za tada nadležne vojne jedinice, jer su se odvijala aktivna borbena dejstva.

359. Tužiteljstvo je na ranije navedene dokaze O3-60, O3-100, O3-109 do O3-114 izjavilo prigovor relevantnosti navodeći da ti dokazi nemaju nikakve veze s predmetom optužnice, a na dokaz O3-97 prigovor relevantnosti navodeći da ne odgovara stanju u spisu. Vijeće cijeni da su prigovori neosnovani jer se radi o dokazima koji se tiču stanja CSB Doboj kao regionalnog organa, a u konačnici tiču se pozicije i djelovanja optuženog Bjeloševića s obzirom na radnje koje mu se optužnicom stavljaju na teret. Pored toga, radi se o dokazima koji potkrjepljuju druge provedene dokaze, odnosno iskaze svjedoka, uključujući i svjedoke optužbe.

360. Nadalje, odbrana je zastupala i dokazivala tezu da je nakon raspada Centra došlo do njegovog ponovnog uspostavljanja krajem juna i početkom jula 1992. godine odnosno

da je u tom periodu Centar ponovno počeo raditi, kao i da je tijekom maja i juna 1992. godine optuženi Bjelošević bio vojno angažiran.

361. S tim u vezi, optuženi u svom svjedočkom iskazu navodi da je bio vojno angažiran u maju i junu 1992. godine sve do proboja koridora te da je rješenje MUP-a koji se raspoređuje na mjesto načelnika CSB Doboj dobio sredinom juna, a koju kovertu mu je s Pala donio poslanik Joldić. Navodi da se povlači iz vojske i pristupa formiranju Centra. Pojašnjava da su veze s MUP-om Sarajevo prekinute krajem aprila i početkom maja, da su radne knjižice zaključene sa 04. ili 06. aprilom i da niko nije dobio platu za april 1992. godine od tog Ministarstva te da je svima retroaktivno izvršeno povezivanje staža i za taj period od strane MUP-a.

362. U vezi njegovog vojnog angažmana govorili su svjedoci odbrane. Tako Veljko Šolaja navodi da je u periodu od maja do jula rijetko viđao optuženog Bjeloševića jer je Bjelošević bio vojno angažiran, ali ne zna na kojem prostoru. Svjedoci Milorad Novaković, Mirko Blažanović i Zoran Dević navode da su u tom periodu viđali optuženog Bjeloševića u vojnoj maskirnoj uniformi, a svjedok Drago Nikolić navodi da mu je u maju 1992. godine Bjelošević rekao da je vojno angažiran.

363. Optuženi Bjelošević kazuje da je drugi put vojno angažiran u novembru 1992. godine jer je Doboj stalno bio u zoni borbenih dejstava, a što potkrjepljuje naredbom komandanta Lisice od 11.11.1992. godine⁶³ iz koje proizlazi da se Andrija Bjelošević imenuje za komandanta bataljona.

364. Tužiteljstvo u završnoj riječi osporava ovu tezu odbrane navodeći da niko nije kategorički potvrdio da optuženi Bjelošević u navedenom periodu nije obavljao dužnost načelnika CSB niti je donesen akt ili odluka MUP-a ili vojske iz kojeg se vidi prekid obavljanja funkcije načelnika niti ima prekida staža.

365. Međutim, kronolški gledano, uloženi dokazi Tužiteljstva i odbrane, odnosno konkretne naredbe, upute i akti Centra odnosno samog optuženog Bjeloševića kao načelnika datiraju od sredine juna 1992. godine pa nadalje.

366. Pa je tako Tužiteljstvo kao dokaz uložilo naredbu optuženog Bjeloševića, načelnika CSB Doboj od 12.06.1992. godine⁶⁴ kojom najstrože zabranjuje samovoljno ulaženje u prostorije Okružnog zatvora Doboj i prostorije za privremeno zadržavanje lica koja se nalaze u stanicama javne bezbjednosti, kao i primjenjivanje fizičke prinude i upotrebu sile prema zatvorenim i privedenim licima. Također je u toj naredbi navedeno da je za ulazak

⁶³ O3-115 Naredba, Operativna grupa od 11.11.1992. godine, Teslić, broj 38-1523/92, 1D00-0345

⁶⁴ T-142 Naredba, SR BiH, MUP, CSB Doboj, broj: 13-I/Sl, od 12.06.1992. godine

u navedene prostorije i izvođenje lica potreban odgovarajući obrazac uz potpis rukovodnog radnika, odnosno da je za izvođenje lica potrebna saglasnost rukovodnog radnika ili vođe smjene te da će kršenje iste biti strogo sankcionisano.

367. Međutim, po ocjeni vijeća u samoj naredbi nema ništa sporno, imajući u vidu poziciju optuženog. Ista je naredba uložena i kao dokaz odbrane optuženog Bjeloševića O3-7⁶⁵. S tim u vezi, optuženi Bjelošević je u svom svjedočkom iskazu naveo da je od upravnika zatvora Mirka Slavuljice saznao da ima problema oko ulaska u zatvorske prostorije i premlaćivanja zatvorenika, da je Slavuljica u vezi toga pokušao razgovarati sa Obrenom Petrovićem načelnikom SJB Doboja, ali nije bilo rezultata. Stoga je optuženi, kako navodi, odlučio napisati ovu naredbu koja se odnosi isključivo na pripadnike službe, da je jedan primjerak iste bio okačen u holu zgrade SJB te da je zbog te naredbe imao problema.

368. Saglasno kazivanju optuženog, svjedok Milorad Novaković tvrdi da je jedne prilike u holu zgrade policije vidio da je optuženi Bjelošević napadnut. Opisuje da je vidio Luku Nikolića i Petra Petrušića kako nasrću na Bjeloševića pri čemu je Petrušić repetirao pušku prema optuženom. Navodi da je s nekim od policije uspio to zaustaviti, a razlog napada bila gore navedena naredba koja je bila istaknuta na tabli.

369. I svjedok Zoran Dević kazuje da je te prilike, ulazeći u zgradu, vidio da je bilo ljudi koji nisu pripadnici policije, bilo je galame i psovanja i da je Bjelošević rekao da izađu van, nakon čega mu je Petrušić stavio pumparicu pod grlo.

370. Nadalje, u kontekstu rada CSB Doboja odnosno optuženog Bjeloševića kao načelnika Centra, uloženi su brojni materijalni dokazi kako optužbe tako i odbrane.

371. Tako iz dokaza odnosno naredbe⁶⁶ optuženog Bjeloševića od 27.06.1992. godine proizlazi da kao načelnik Centra naređuje pripadnicima milicije da svim sredstvima sprječavaju sve pojave kriminalne djelatnosti grupa i pojedinaca, da odmah pristupe prikupljanju operativnih podataka o tim pojavama, da se spriječi samovolja pojedinaca i grupa u smislu nezakonitog ulazanja u tuđe stanove, hapšenja ili privođenja lica. Navedena naredba je donesena, a kako je to u njoj i navedeno, iz razloga što je u toku ratnih operacija uočena pojava protivzakonitog prisvajanja privatne imovine te imovine preduzeća, pojava nasilničkog ponašanja pojedinaca i grupa te neovlaštenog ulazanja u tuđe stanove i objekte.

⁶⁵ O3-7 Naredba Srpska Republika Bosna i Hercegovina, MUP; CJB; Doboja; broj 13-1/S1 od 12.06.1992. godine

⁶⁶ O3-20/O3-61 MUP CSB Doboja, broj 25/92 od 27.06.1992. godine, 1D00-2286

372. Aktom CSB Doboj od 27.07.1992. godine⁶⁷ optuženi Bjelošević izvještava MUP, između ostalog, o problemima koji onemogućavaju profesionalno obavljanje službe javne bezbjednosti odnosno sprječavanje i otkivanja krivičnih djela i učinilaca. Ti se problemi ogledaju u postojanju naoružanih grupa ili paravojnih formacija koje djeluju samostalno i u kojima su lica sklona vršenju krivičnih djela, uključujući i one najteže oblike, a koja su uniformisana, naoružana, drska i suprotstavljaju se miliciji.

373. Dana 27.06.1992. godine optuženi Bjelošević obavještava⁶⁸ stanice javne bezbjednosti o mogućnosti dolaska lica nabrojanih u toj obavijesti na područje Centra, a među kojim licima je i Luis, a sve s namjerom da vrše krivična djela te da se ta lica, ukoliko se pronađu, razoružaju i uhapsu. S tim u vezi uložen je i plan rada⁶⁹ od 07.07.1992. godine sačinjen u cilju vršenja provjera te grupe Luis. A o hapšenju tih lica govorili su Milorad Novaković, Mirko Blažanović i Vlado Đorđić.

374. Tužiteljstvo je na navedene dokaze izjavilo prigovor relevantnosti, međutim vijeće nalazi da su dokazi relevantni jer se, imajući u vidu da se optužba bazira na funkciji optuženog, tiču rada Centra odnosno djelovanja optuženog u relevantnom periodu.

375. Nadalje, naredbom od 03.07.1992. godine⁷⁰ upućenom stanicama javne bezbjednosti optuženi Bjelošević naređuje da se odmah pristupi obuci milicije u vezi upotrebe sredstava prinude. Naređuje da se prilikom svake upotrebe sredstava prinude obezbjedi zakonita procedura, da se poduzmu disciplinske mjere u slučaju prekoračenja ovlaštenja te naročito zabranjuje upotrebu sredstava prinude nad licima čiji je otpor savladan i nad privedenim licima. Navedena je naredba, kako se u istoj i navodi, rezultat nadzora nad radom na osnovu kojega su utvrđene nepravilnosti koje se najviše ogledaju u prekoračenjima ovlaštenja, a naročito u vezi upotrebe sredstava prinude.

376. U kontekstu načina rješavanja organizacijskih i kadrovskih pitanja stanica javne bezbjednosti uloženi su kao dokazi T-199⁷¹ i O3-69⁷². Iz oba dokaza proizlazi da je optuženi Bjelošević 03. odnosno 06.08.1992. godine od stanica tražio da se utvrde i dostave prijedlozi za postavljanje radnika po propisanim radnim mjestima u stanicama.

⁶⁷ T-164 Informacija o problemima koji se javljaju oko djelovanja paravojnih formacija na području CSB Doboj, SR BiH, MUP, CSB Doboj, br.str. pov. 01-18/92 od 27.07.1992.godine, sa ERN br. od 0324-1970 do 0324-1972

⁶⁸ O3-62 MUP CSB Doboj, broj 24/92 od 27.06.1992. godine, 0415-4786

⁶⁹ Plan rada sačinjen 07.07.1992. godine, 1D00-0517

⁷⁰ O3-31/O3-64 MUP CSB Doboj, broj 48/92 od 03.07.1992. godine, načelnik centra Andrija Bjelošević, 1D00-2289

⁷¹ T-199 Prijedlog za postavljanje rukovodnih radnika u SJB, Srpska RBiH, MUP, CSB Doboj br. 122/1 od 03.05.1992. godine, ERN br. 0415-4357; 0415-4358

⁷² O3-69 MUP CSB Doboj, broj 128/1/1992. godine od 06.08.1992. godine, 0415-4365

377. Nadalje, 12.08.1992. godine CSB odnosno optuženi Bjelošević prosljeđuje stanicama depešu MUP-a kojom se naređuje da se mjera pritvora i zadržavanja primjenjuju u okviru propisa, a koji dokaz je uložen i kao dokaz optužbe i odbrane⁷³.

378. Iz dokaza T-163⁷⁴ odnosno naredbe od 10.09.1992. godine, između ostalog, proizlazi da je potrebno pooštriti kontrolu uniformisanih lica, a ako se utvrdi da ista nisu pripadnici vojske ili milicije, izdati im poziv da predaju uniformu, odnosno podnijeti prekršajnu prijavu ukoliko tako ne postupe.

379. Nadalje, optuženi Bjelošević dopisom od 11.09.1992. godine⁷⁵ stanicama dostavlja dopis MUP-a o saradnji i odnosima između službi javne i nacionalne bezbjednosti uz naglasak da je potrebno da se u praksi postupka u skladu sa tim dopisom i da se svi eventualni problemi i nejasnoće trebaju blagovremeno istaknuti i rješavati kod načelnika centra.

380. Dana 12.09.1992. godine optuženi upućuje naredbu⁷⁶ SJB Doboj u kojoj se navodi da se ista donosi zbog učestalih javnih pogovaranja o upadanju noću u stanove građana Doboja lica u plavim uniformama, vršenju pretresa bez naloga, maltretiranja, oduzimanju predmeta pa čak i odvođenju lica u nepoznatom pravcu, a da o tome nije došao nijedan izvještaj. Optuženi naređuje da se prikupe prijave građana i druga saznanja o tim pojavama i provjeri osnovanost tih pogovaranja, da kontrolni punktovi pojačaju kontrolu nad licima i vozilima i da se u vrijeme policijskog časa mogu kretati samo službena vozila s nalogom potpisanim od ovlaštenog starješine te da se pojača patrolna služba u toku noći.

381. Suprotno istaknutom prigovoru relevantnosti na navedeni dokaz, vijeće cijeni da je isti relevantan jer se odnosi na rad i djelovanje optuženog u svojstvu načelnika u inkriminisanom periodu, a imajući u vidu da se optužba bazira na funkciji koju je optuženi vršio.

382. Nadalje, iz dokaza koji je uložen i kao dokaz optužbe i odbrane odnosno dopisa Centra od 14.09.1992. godine⁷⁷ upućenog SJB Modriča, Dervena i Bosanski Šamac proizlazi da je istima dostavljen pregled naredbi i instruktivnih akata CSB i MUP-a dostavljenih SJB, da su te naredbe i akte dužne sprovoditi u radu uz obavještenje da će

⁷³ T-197 i O3-66 MUP CSB Doboj, broj 15/1 od 12.08.1992. godine, načelnik centra Andrija Bjelošević, 1D00-2302

⁷⁴ T-163 Naredba operativne grupe srpske vojske pov.br.1345.1/95, od 08.09.1992.godine, u cilju sprovođenja iste, MUP RS, CSB Doboj, br. 295/1/92, od 10.septembra 1992.godine, sa ERN br. od 0415-4422 do 0415-4423

⁷⁵ T-191 Pitanja vezana za međusobne odnose sa radnicima nacionalne bezbjednosti i javne bezbjednosti, SR BiH, MUP, CSB Doboj, ERN br. od 0415-4424 do 0415-4425

⁷⁶ O3-24/O3-67 MUP CSB Doboj, broj 13-50/92 od 12.09.1992. godine, načelnik centra Andrija Bjelošević, 1D00-2327

⁷⁷ T-204 i O3-68 Pregled naredbi i instruktivnih akata, SR MUP, CSB Doboj br. 332/1/92 od 14.09.1992. godine, ERN br. 0415-4432;0415-4434

inspektori centra u instruktivnom nadzoru izvršiti uvid u spovođenje tih akata. Pa su, između ostalog, navedene i ranije spomenute naredbe o sprječavanju vršenja krivičnih djela te u vezi upotrebe sredstava prinude. Pored toga, stanicama je dostavljena i instrukcija od 14.07.1992. godine o obavezi dostavljanja izvještaja o radu te naredba od 03.07.1992. godine o obavezi poštivanja međunarodnog humanitarnog prava.

383. Optuženi Bjelošević dana 19.09.1992. godine Osinjskoj brigadi upućuje dopis⁷⁸ kojim se dostavlja službena zablješka SJB Doboj o ponašanju vojnika s prijedlogom da se prema imenovanima poduzmu odgovarajuće mjere.

384. Dana 23.09.1992. godine optuženi Bjelošević upućuje dopis⁷⁹ predsjedniku SO Doboj, predsjedniku Izvršnog odbora, poslanicima u Skupštini te komandantu OG, u vezi bezbjednosne situacije u općini Doboj. Ističe nezadovoljstvo bezbjednosnim stanjem u Doboju, da su učestala ubistva i pljačke te da je potrebno održati sastanak jer se zajedničkim dogovorom mogu postići bolji rezultati. Također naglašava da se takav sastanak pokušao organizirati nekoliko puta, ali bezuspješno te naglašava ozbiljnost situacije.

385. Nadalje, 24.07.1992. godine optuženi Bjelošević upućuje dopis⁸⁰ stanicama kojim traži da se odmah dostave podaci o radnicima MUP-a koji su krivično odgovarali ili se protiv njih vodi krivični postupak kako bi bili razrješeni dužnosti.

386. Iz dokaza T-205⁸¹ proizlazi da 17.12.1992. godine optuženi Bjelošević, odnosno CSB obavještava stanice da na sjednici stručnog kolegija MUP-a razmatrani problemi u kadrovskoj politici pa je, između ostalog, naloženo da se realizira ranija naredba MUP-a jer još uvijek u aktivnom i rezervnom ima pojedinaca koji su krivično odgovarali ili su se na drugi način kompromitovali zbog čega nemaju legitimitet za rad.

387. S tim u vezi, iz dokaza odbrane odnosno plana rada za period od 17-23.11.1992. godine za Odjeljenje za poslove i zadatke milicije⁸² proizlazi da je kao radni zadatak predviđeno između ostalog i to da se utvrdi postoje li angažovani pripadnici rezervnog sastava koji nisu regulisali vojnu obavezu ili koji su kažnjavani za krivična djela. A iz izvještaja od 23.11.1992. godine⁸³ proizlazi da je utvrđeno da u SJB Doboj ima

⁷⁸ T-192 Službena zabilješka o ponašanju vojnika, SR MUP, CSB Doboj, broj: 359/1, od 19.09.1992. godine, ERN br. 0415-4447, 0415-4448

⁷⁹ T-161 Bezbjednosna situacija u općini Doboj, SR, MUP, CSB Doboj, broj: 374/1, od 23.09.1992. godine, ERN br. 0415-4462

⁸⁰ O3-19/O3-92 DX, CSB Doboj, broj 3/92 od 24.7.1992. godine, u potpisu načelnik centra Andrija Bjelošević

⁸¹ T-205 Obavijest CSB Doboj br. 17 od 17.12.1992. godine, ERN br. 0415-4306;0415-4308

⁸² O3-25 Plan rada, odjeljenje za poslove i zadatke milicije, inspektor za organizacijsko mobilizacijske poslove

⁸³ O3-26 Izvještaj, CSB Doboj, odjeljenje za poslove i zadatke milicije, inspektor za organizacijsko mobilizacijske poslove, sastavljen dana 23.11.1992. godine

angažovanih pripadnika rezervne policije koji nisu regulisali vojsku i koju su kažnjavani te da su sačinjeni spiskovi istih, što potvrđuju dokazi O3-27 i O3-28⁸⁴.

388. O toj temi, odnosno nastojanju da se policijske strukture dovedu u red, govorili i svjedoci Mirko Blažanović i Milorad Novaković.

389. Svjedoci navode da su zbog složene bezbjednosne situacije i potreba povećanja rezervnog sastava policije, rezervne stanice odnosno čete popunjavane vojnim obveznicima koji nisu imali dovoljno znanja o policijskim poslovima, a među kojima je bilo i osoba sa kriminalnim dosjeom. Tako je došlo do povećanja broja pripadnika rezervne policije, ali ne i kvaliteta. S tim u vezi, svjedok Blažanović navodi da je po povratku u CSB nakon što se isti ponovo uspostavio, prvo predložio optuženom Bjeloševiću da se izvrši revizija kompletnog sastava rezervne milicije, da se odstrane nepodobna lica odnosno lica koja su kažnjavana i koja nisu služila vojsku, te da je to optuženi Bjelošević prihvatio i potpisao naredbu. Svjedok Novaković također kazuje da je optuženi Bjelošević naredio da se se radi na „čišćenju“ struktura rezervnog sastava policije. Svjedok je lično radio na tome. Također, svjedoci kazuju da je na terenu bilo opstrukcija, problema i otpora u sprovođenju te naredbe, ali da je optuženi Bjelošević inzistirao da se naredba provede.

390. Tužiteljstvo je i na dokaze O3-92/O3-19 te O3-24 do O3-28 istaklo prigovore relevantnosti. Međutim vijeće nalazi da se isti tiču rada i djelovanja Centra, odnosno optuženog Bjeloševića. Pored toga, u vezi su i sa dokazima optužbe odnosno ukazuju da su poduzimane aktivnosti u cilju dovođenja policijskih struktura u red i poboljšanja rada, kako je to naprijed navedeno.

391. Nadalje, u kontekstu rada Centra odnosno optuženog Bjeloševića uložen je i dokaz T-143⁸⁵ odnosno depeša optuženog od 29.06.1992. godine iz koje proizlazi da je dan ranije ubijen Sajid Hidić u Doboju, da se sumnja da su ubistvo izvršili Milenko Palačković i Draško Maksimović te da je potrebno da se isti pronađu i privedu. Pored toga, dana 25.08.1992. godine optuženi Bjelošević dostavlja Osnovnom javnom tužilaštvu zapisnik o uviđaju i službenu zabilješku u vezi aktiviranja protivtenkovske mine kojom prilikom je stradao Sejfudin Hodžić, a nekoliko lica zadobilo tjelesne povrede⁸⁶.

⁸⁴ O3-27 Spisak pripadnika rezervnog sastava milicije u SJB Doboju koji nisu regulisali vojnu obavezu, CSB Doboju od dana 23.11.1992. godine; O3-28 Spisak pripadnika rezervnog sastava milicije u SJB Doboju koji su kažnjavani za krivična djela, CSB Doboju od dana 23.11.1992. godine

⁸⁵ T-143 Depeša, CSB Doboju, broj 1/92, od dana 29.06.1992. godine

⁸⁶ O3-33 Vidović Božidar i dr. dostavljanje službene zabilješke, Srpska Republika, MUP; CSB; Doboju, broj: 211/1 od dana 25.08.1992. godine

392. Također, u spis dokaza odbrane uložen je niz krivičnih prijava⁸⁷ podnesenih od strane otpuženog Bjeloševića kao načelnika CSB Doboj za krivična djela iz nadležnosti centra, koje datiraju od augusta 1992. godine do kraja 1992. godine. I Tužiteljstvo je uložilo niz krivičnih prijava⁸⁸ podnesenih od strane optuženog, odnosno CSB Doboj počevši od augusta 1992. godine. Kao dokaz optužbe, ali i odbrane, u kontekstu rada Centra uložen je i pregled krivičnih prijava po NN licima⁸⁹.

393. Nadalje, dokaz optužbe odnosno Izvještaj Odjeljenja CSB Doboj za poslove i zadatke milicije za period od 01.04. do 31.12.1992. godine⁹⁰ potvrđuje ranije analizirane dokaze o aktivnostima Centra u tom periodu. Iz tog dokaza, između ostalog, proizlazi da je u navedenom periodu u radu pojedinih stanica milicije na području CSB-a bilo značajnih nedostataka zbog nedovoljnog poznavanja problematike rada i nepoštivanja zakona i instruktivnih akata MUP-a od strane rukovodnih radnika. Stoga su, kako se navodi, inspektori i načelnik Odjeljenja za poslove i zadatke milicije Centra uzimali učešća u sastavu radnih grupa MUP-a i CSB-a u cilju da se uočene greške isprave i uspostavi puna zakonitost u radu milicije, odnosno da su u tom cilju vršeni i instruktivni nadzori nad radom stanica.

394. Također, kao dokazi kako optužbe, tako i odbrane, uloženi su i izvještaji o radu odnosno o stanju kriminaliteta na području CSB Doboj poput dokaza T-169, T-194, T-210, T-211, O3-88⁹¹. Iz tih dokaza proizlaze podaci o izvršenim krivičnim djelima, o rasvjetljenim krivičnim djelima te o aktivnostima pripadnika policije po tom pitanju.

395. Tako iz dokaza T-169⁹² odnosno podataka o stanju kriminaliteta za august 1992. godine, koje načelnik centra dostavlja MUP-u, osim podataka o registriranim izvršenim te razjašnjenim krivičnim djelima, navedeno je i to da nivou CSB izvršena analiza svih ubistava koja su se desila na području Centra te godine u cilju intenziviranja rada na istima i utvrđivanja elemenata eventualnog ratnog zločina. Isto proizlazi i iz dokaza T-194⁹³ koji je uložen također i kao dokaz odbrane⁹⁴. Osim toga, u ovom dokazu odnosno

⁸⁷ O3-70 do O3-83 i O3-85

⁸⁸ T-216 do T-223

⁸⁹ T-123 i O3-84/O3-101

⁹⁰ T-127 Izvještaj o radu odjeljenja i aktivnostima milicije za period od 01.04. do 31.12.1992. godine, CSB Doboj

⁹¹ T-169 Podaci o stanju kriminaliteta na području CSB za period I. do 31.08.1992. godine, SR, MUP, CSB Doboj, broj: 288/92, od 04.09.1992. godine, ERN br. od 0324-1525 do 0324-1526; T-194 Izvještaj o radu Srpska R BiH, MUP, CJB Doboj br. 259/1/92 od 02.09.1992. godine, ERN br. 03608171; T-210 Izvještaj o radu za period 1. do 30.11.1992. godine, MUP RS, CSB Doboj br. 956/92 od 15.12.1992. godine, ERN br. 0415-4593; T-211 Izvještaj o radu za period 13.9 do 24.09.1992. godine, SR, MUP, CSB Doboj br.383/92 od 24.09.1992. godine, ERN br. 03608239- 03608240; O3-88 MUP CSB Doboj, broj 353/92 od 18.09.1992. godine, Izvještaj o radu za period od 6.-12.9.1992. godine, 0415-4441, 0415-4442

⁹² -169 Podaci o stanju kriminaliteta na području CSB za period I. do 31.08.1992. godine, SR, MUP, CSB Doboj, broj: 288/92, od 04.09.1992. godine, ERN br. od 0324-1525 do 0324-1526

⁹³ T-194 Izvještaj o radu Srpska R BiH, MUP, CJB Doboj br. 259/1/92 od 02.09.1992. godine, ERN br. 03608171

⁹⁴ O3-87/O3-136

izvještaju o radu je navedeno, između ostalog, da su radnici Centra izvršili obilazak pojedinih stanica, sačinili informacije o zatečenom stanju i mjerama za otklanjanje nedostataka, a naročito u vezi ponašanja milicije.

396. Tužiteljstvo je i na dokaz O3-136/O3-87 izjavilo prigovor relevantnosti, međutim osim što se radi o dokazu koji govori o aktivnostima Centra, isti je dokaz uložilo i Tužiteljstvo pa je prigovor sasvim neosnovan.

397. Iz spomenutih izvještaja o radu, iz ranije analiziranih dokaza, ali i drugih provedenih dokaza, proizlazi da su u inkriminisanom periodu pripadnici policije bili angažirani od strane vojske, a što se, prema provedenim dokazima, odrazilo na stanje javne bezbjednosti. O djelovanju optuženog po tom pitanju govore sljedeći dokazi:

398. Iz dokaza T-165⁹⁵ odnosno iz rezimea sa sastanka rukvodnih radnika MUP-a održanog 11.07.1992. godine u Beogradu, proizlazi da je optuženi Bjelošević govorio o problemima kod angažiranja policije u vojnim jedinicama jer vojska sprječava da se nakon oslobođenja teritorija angažirani milicionari vrate pa isti ne mogu prijeći u stanice javne bezbjednosti odnosno na te zadatke. Iz dokaza proizlazi da je optuženi naveo i to da je dio stanica bez kadrova i imovine te da je teško osposobiti nove ljude.

399. Iz dokaza T-164⁹⁶ odnosno informacija upućenih od strane Centra odnosno optuženog Bjeloševića MUP-u, od 27.07.1992. godine, između ostalog, proizlazi da je milicija često uključivana u borbena dejstva, da se javlja problem kad se treba povući na obavljanje poslova i zadataka službe javne bezbjednosti jer vojne starješine stavljaju zamjerke da im se razbijaju jedinice.

400. Iz dokaza T-180⁹⁷ odnosno rezimea sa sastanka rukovodnih radnika MUP-a održanog 20.08.1992. godine proizlazi da je optuženi Bjelošević istaknuo, između ostalog, da je većina općina dobojskog regiona zahvaćena ratnim dejstvima, da su radnici milicije učestvovali u borbenim dejstvima na linijama fronta i da su sve češći zahtjevi komande VRS da se radnici milicije šalju na front, što treba da se svede na realnu mjeru.

⁹⁵ T-165 Kraći osvrt na dosadašnji i neki osnovni pravci daljeg rada, MUP (rezime sa sastanka rukovodnih radnika MUP- a od 11.07.1992. godine), SR BiH, MUP Sarajevo, strogo povjerljivo, br.7 od juni 1992. godine, sa ERN brojem od 0324-1848 do 0324-1879

⁹⁶ T-164/T-213 Informacija o problemima koji se javljaju oko djelovanja paravojnih formacija na području CSB Doboj, SR BiH, MUP, CSB Doboj, br.str. pov. 01-18/92 od 27.07.1992.godine, sa ERN br. od 0324-1970 do 0324-1972

⁹⁷ T-180 Rezime sa radnog sastanka rukovodećih i rukovodnih radnika MUP-a održanog 20.08.1992.godine u Trebinju, SR, MUP Sarajevo, strogo pov.: Primjerak br. 2, avgust 1992. godine, ERN br. od 03709564 do 03709580

401. Nadalje, iz dokaza T-168⁹⁸ odnosno službene zabilješke sa sastanka predstavnika civilne vlasti i OG Doboj održanog 23.06.1993. godine, proizlazi da je optuženi Bjelošević govorio o tome da se veliki broj ljudi bavi kriminalom te da učešće milicije u borbenim aktivnostima otvara prostor i daje velike mogućnosti počiniocima krivičnih djela te da SJB Doboj ima najviše borbenih dana. Govoreći o bezbjednosnoj situaciji optuženi Bjelošević navodi „mišljenja sam da je kriminalac kriminalac bez obzira na krvnu grupu i nacionalnost“.

402. Nadalje, iz dokaza O3-89⁹⁹ odnosno depeše optuženog Bjeloševića od 02.10.1992. godine proizlazi da isti traži povlačenje milicije iz borbenih dejstava zbog sve lošije bezbjednosne situacije na području Doboja, Dervente i Modriče koja se ogleda u sve učestalijem vršenju najsloženijih krivičnih djela, a radi sprječavanja tih pojava. Kao dokaz O3-89a¹⁰⁰ uložen je odgovor pukovnika Lisice, komandanta TG-3, u kojemu stoji da su razlozi optuženog Bjeloševića opravdani, ali se ne dozvoljava povlačenje milicije jer će u protivnom front biti blizu Doboja. Iz dokaza O3-90¹⁰¹ proizlazi da je optuženi Bjelošević uputio depešu komandantu Lisici u kojoj navodi da je iznenađen odgovorom i da bi, kako to pravila službe nalažu, racionalnije bilo miliciju angažirati na sprječavanju dezerterstva i masovne pljačke, a da vojska izvršava borbene zadatke.

403. I na dokaze O3-89, O3-89a i O3-90 Tužiteljstvo je istaklo prigovor relevantnosti, međutim, vijeće i ove dokaze smatra relevantima u kontekstu cjelokupnog rada i djelovanja centra odnosno optuženog s obzirom da se optužba bazira na njegovoj funkciji.

404. Na koncu, kad je u pitanju rad optuženog Bjeloševića, svjedoci Veljko Šolaja, Dragoljub Kukić, Milorad Novaković i Drago Nikolić ističu da je optuženi Bjelošević kao načelnik Centra bio izuzetno profesionalan te da s njegove strane nije bilo naredbi da se nešto uradi mimo propisa i pravila službe.

405. Dakle, na osnovu provedenih dokaza vijeće nije moglo utvrditi, uz isključenje svake razumne sumnje, da je optuženi Bjelošević izvršio radnje navedene u optužnici, odnosno da je izvršio krivično djelo za koje se tereti na način opisan u optužnici.

406. Cijeneći provedene dokaze optužbe, ali i odbrane koji u kontekstu rada i funkcioniranja Centra u relevantnom periodu daju širu sliku, a tiču se radnji koje optužnica pripisuje optuženom Bjeloševiću, vijeće nije našlo dokazanim izvan svake razumne

⁹⁸ T-168 Službena zabilješka br. 01-012-2-17/93 od 24.06.1993. godine, RS, Srpska opština Doboj sa ERN br. 01189945-01189955

⁹⁹ O3-89 Komanda operativne grupe srpske vojske Doboj, 38/I od 2.10.1992. godine, MUP CSB Doboj, Povlačenje milicije iz borbenih dejstava, 1D00-2363

¹⁰⁰ O3-89a Broj 835 od 3.10.1992. godine, Povlačenje milicije, CSB Doboj 1D00-2368

¹⁰¹ O3-90 Komandi TG-3 – Komandantu, broj 40/I od 6.10.1992. godine, MUP CSB Doboj, 1Do1-0013

sumnje da je vršio funkciju načelnika centra na način kako je to opisano u optužnici. Provedeni dokazi zapravo ukazuju na suprotan zaključak. Tužiteljstvo optužbu bazira isključivo na činjenici da je optuženi obnašao određenu funkciju u relevantnom periodu ne dajući konkretne radnje izvršenja djela, ali ni konkretne dokaze odnosno akte, naredbe i upute optuženog kao načelnika centra, koji bi nesumnjivo ukazali da je svojim radom i djelovanjem usmjeravao policiju na izvršenje zločina, odnosno izvršio krivično djelo za koje se tereti na način opisan u optužnici.

407. Osim toga, ni optuženi Bjelošević, kao ni optuženi Paravac, se ne navodi kao direktni izvršitelji u pojedinačnim inkriminacijama opisanim u podtačkama optužnice niti je u istima opisana njihova individualna radnja izvršenja djela. Imajući u vidu da vijeće nije našlo dokazanim, izvan svake razumne sumnje, uloge odnosno radnje optuženih navedene u preambuli, odnosno da su na opisani način izvršili krivično djelo za koje se terete, neće se upuštati u analizu dokaza u odnosu na pojedinačne inkriminirane događaje postavljene kao posljedice njihovog postupanja.

408. Naime, optužnica je koncipirana na način da se radnje izvršenja optuženih Paravca i Bjeloševića navode u preambuli optužnice. Tačke 1, 2 i 3 optužnice sa svojim podtačkama odnose se na općinu Doboje. Optuženi Paravac i Bjelošević se navode samo u uvodnom, kontekstualnom dijelu tačke 1 koja se odnosi na oružane napade, a u kontekstu uloge Kriznog štaba, i to s pozivanjem na njihove uloge opisane u preambuli. S obzirom da su isti navodi o djelovanju Kriznog štaba u oružanim napadima navedeni i u preambuli to je u kontekstu provedenih dokaza analizirano u dijelu obrazloženja koji se odnosi na djelovanje Kriznog štaba.

409. Nadalje, tačka 4 sa podtačkama se odnosi na općinu Teslić odnosno formaciju Miće. U uvodnom, kontekstualnom dijelu tačke 4 opisane su uloge optuženih Bjeloševića i Savića te Kriznog štaba u vezi organizacije i upućivanja formacije Miće u Teslić. U pojedinačnim inkriminiranim događajima opisanim u podtačkama tačke 4 također nisu navedeni optuženi Paravac i Bjelošević kao direktni izvršitelji niti su opisane njihove radnje izvršenja, dok je u tačk 4a) opisana radnja izvršenja optuženog Savića.

Grupa Miće

410. Provedeni dokazi ukazuju da je u inkriminisanom periodu, odnosno u junu 1992. godine u Teslić iz Doboja upućena formacija Miće koju su činili pripadnici vojske i policije. Za vijeće nije sporno da su pripadnici Mića na području Teslića izvršili opisane inkriminacije, o čemu su govorili brojni saslušani svjedoci. Međutim, na osnovu

provedenih dokaza vijeće nije moglo, izvan svake razumne sumnje, utvrditi ulogu Kriznog štaba Srpske opštine Doboj odnosno optuženih u formiranju i organizaciji formacije Miće na način kako je to opisano u uvodnom dijelu tačke 4.

411. Prije svega, vijeće nije našlo dokazanom ulogu Kriznog štaba Srpske opštine Doboj u formiranju i organizaciji grupe Miće na način kako je to bliže opisano u optužnici.

412. Jedini svjedok koji spominje Krizni štab Doboj u kontekstu događaja u Tesliću je Dušan Živković. Ovaj je svjedok u inkriminisanom periodu bio načelnik Službe državne bezbjednosti u okviru Centra službi bezbjednosti Doboj. Svjedočeći o događajima u Tesliću, svjedok je na pitanje tužitelja jesu li mu poznati razlozi upućivanja grupe u Teslić naveo da je Nikola Perišić, predsjednik opštine odnosno Kriznog štaba Teslić, dolazio u Doboj i tražio da dođu ljudi da pomognu, ali da ne zna kako i šta da pomognu. Dalje navodi da s obzirom da je komanda Operativne grupe Doboj poslala te ljude u Teslić, logično da je dolazio tamo, te da je u istrazi improvizirao neki odgovor, ali da to nije nešto što on zna. Tužitelj je potom prezentirao svjedoku izjavu iz istrage: „*Vi ste, dakle, čuli tu priču i naveli ste da je Nikola Perišić tražio određenu pomoć od Kriznog štaba Doboj*“ na što svjedok odgovara „*moguće da je i to*“ te da je predsjednik Kriznog štaba Doboj u to vrijeme bio Borislav Paravac.

413. Imajući u vidu da je svjedok nema neposrednih konkretnih saznanja o tome je li Perišić tražio pomoć od Kriznog štaba u Doboju, da to što je rekao nije činjenica koju on zna i da nema drugih dokaza koji bi potvrdili da je pomoć tražena upravo od Kriznog štaba Doboj, vijeće samo na osnovu ovakvog iskaza, a u nedostatku drugih dokaza, nije moglo izvan svake razumne sumnje utvrditi tezu Tužiteljstva da je pomoć tražena upravo od Kriznog štaba Doboj. Također, vijeće nije moglo nesumnjivo utvrditi ni da je postojao dogovor odnosno instrukcija Kriznog štaba Doboj na osnovu koje je optuženi Bjelošević naredio organiziranje policijskog dijela te formacije, kako je to navedeno u činjeničnom opisu optužnice, a u kojem pravcu nije proveden nijedan konkretan dokaz.

414. Provedeni dokazi ukazuju da je pomoć u Doboju tražena, i to od vojne vlasti koja je pomoć i pružila.

415. O traženju pomoći u Doboju od strane delegacije iz Teslića govorio je svjedok Rodoljub Šljivić. On je u inkriminisanom periodu bio angažiran u Vojnom odsjeku JNA u Doboju koji se bavio klasičnim mobilizacijskim poslovima. Navodi da mu je neposredno nadređeni bio major Jovo Popović, da je kapetan Ljubiša Petričević bio je šef Vojnog odsjeka te da je u okviru odsjeka bilo odjeljenje vojne policije na čijem je čelu bio Ranko Šljuka.

416. Opisuje da je bio u prisustvu Ljubiše Petričevića i Jove Popovića kada su u Vojni odsjek iz Teslića došli poslanik Mišić i šef Vojnog odsjeka u Tesliću Vid (ne zna mu prezime) i da su tražili pomoć u vezi mobilizacije u Tesliću jer je Vojni odsjek Doboj bio nadležan i za Teslić. Petričević je, kako kazuje svjedok, rekao da on samostalno ne može donijeti odluku te da se mora ići u izviđanje u Teslić, odnosno na sastanak s komandantom brigade u Tesliću. I svjedok je išao u to izviđanje, međutim komandanta Teslićke brigade te prilike nisu zatekli. Navodi da se u izviđanje išlo i drugi put te da mu je, iako on tada nije išao, poznato da je dogovoreno da Vojni odsjek iz Doboja dođe u Teslić, odnosno da su Petričević i Popović od komandanta Operativne grupe Doboj, Simića, dobili pismeno naređenje da sa svojim saradnicima odu u Teslić.

417. Kako dalje navodi, sve se to događalo početkom juna 1992. godine, vršne su pripreme i pripadnicima Vojnog odsjeka jedno jutro je na postrojavanju pročitano naređenje i poimenično su prozване osobe koje idu u Teslić, a među kojima su osim svjedoka, bili Ranko Šljuka i njegov brat te druga lica. Svjedok je čuo od kapetana Petričevića da je u cilju izvršenja dobivenog zadatka, između ostalog, zatražio i angažiranje Banjca i Njegoša, pripadnika Crvenih beretki iz kampa na Ozrenu. Koliko se svjedok sjeća, u Teslić odlaze tri putnička vozila i autobus.

418. Svjedok dalje navodi da je po dolasku u Teslić od kapetana Petričevića saznao da treba doći i ekipa iz policije iz Doboja, odnosno, podsjećanjem tužitelja da je u istrazi rekao CSB Doboj, kazuje da je to to. Od pripadnika CSB Doboj svjedok je poznavao Milana Savića. Navodi da ga je u tom periodu viđao u Tesliću. Za Piku i Raku navodi da su nosili policijsku uniformu, bili su pripadnici MUP-a, ali ne zna koje su funkcije obavljali ni da li su organizacijski pripadali CSB Doboj. Zna samo da je Piko iz Maglaja.

419. Potom svjedok opisuje da su otišli u zgradu općine u Tesliću gdje je održavan sastanak na kojemu je bio i komandant Teslićke brigade. Tom je prilikom Petričević naredio da se osigura ulaz u zgradu, a Šljuka rasporedio vojne policajce. Svjedok se ne može sa sigurnošću sjetiti da li su pripadnici policije bili u zgradi općine te prilike. Navodi da su zajedno došli, ali da ne zna ko je sve bio tu niti se sjeća je li Milan Savić bio tu.

420. Ovaj svjedok je također naveo da je načelnik bezbjednosti Teslićke brigade bio Dujković koji je nakon tog sastanka u općini poslan od strane svog komandanta na sastanak sa bošnjačkom stranom u Stenjak, blokirani dio Teslića, nakon čega je zarobljen i odveden u Tešanj. Također navodi da je tijekom boravka u Tesliću on lično postavljen za načelnika bezbjednosti Teslićke brigade, umjesto Dujkovića, da je Ljubiša Petričević postavljen za načelnika štaba, Jovo Popović za načelnika operativnog štaba, a Ranko Šljuka za komandira čete vojne policije. Svjedok je ubrzo nakon toga, kako kazuje, uhapšen zajedno sa 15 ili 16 ljudi iz Doboja među kojima su bili Ranko Šljuka, Piko, Raka

i Tekić i to zbog likvidacije ljudi koja se desila 17./18. juna 1992. godine po naređenju komandanta brigade. Uhapsio ih je Radulović iz CSB Banja Luka.

421. Svjedok je u unakrsnom ispitivanju potvrdio da u tih mjesec dana boravka na području Teslića nije imao nikakve kontakte, aktivnosti ili informacije vezane za optuženog Andriju Bjeloševića niti ga je vidio.

422. Nadalje, svjedok Borislav Dujković bio je u inkriminisanom periodu načelnik bezbjednosti 1. Teslićke brigade, pretpostavljen vojnoj policiji. Kako navodi, bio je na spomenutom sastanku zgradi općine u Tesliću, skupa s rukovodstvom vojske i policije, onog dana kad su došle Miće. Navodi da se u toku sastanka čula galama ispred zgrade pa je onda u prostoriju upalo pet ili šest naoružanih ljudi u uniformama za koje kasnije saznaju da su Miće iz Doboja. Opisuje kako su maltretirali i vrijeđali prisutne, da su se ponašali kao prava sila, da su naredili predsjedniku općine da klekne i radi sklekovne, da su udarili kapetana Ristića. Potvrđuje navod iz svog zapisnika iz istrage „*nakon nakon prvog šoka rekli su nam da su poslali od strane rukovodstva iz Doboja koje je nezadovoljno stanjem, da će ga oni ekspresno popraviti*“.

423. Na pitanje tužitelja ko je poslao Miće u Teslić svjedok navodi da su to nijanse o kojima nije razmišljao, da su oni mislili da su ih poslali OG Doboj i pripadnici i rukovodilac MUP-a jer su i ljudi koji su kriminalci imali legitimacije SDB, ali da zapravo nema pojma. U unakrsnom ispitivanju svjedok je potvrdio da on lično ne zna ko je poslao Miće. Na tvrdnju branioca da mu je Ljubiša Petričević pokazao ovlaštenje dato od pukovnika Simića, komandanta OG Doboj, navodi da je na sastanku komande Petričević pokazao papir, ali niko nije imao hrabrosti pitati šta piše, ali da postoji pisani dokument OG Doboj i da je taj dokument osnov ponašanja kapetana Petričevića.

424. Iz te grupe koja je došla u Teslić svjedok je poznavao kapetana Ljubišu Petričevića za kojega navodi da je bio direktno ovlašten od strane komandata Operativne grupe Simića da preuzme vojsku i da je bio krajnje nekorektan. Upoznao je i Ranka Šljuku koji je odmah preuzeo rukovodstvo nad vojnom policijom te Rodoljuba Šljivića koji je nakon njegovog zarobljavanja preuzeo njegovu funkciju načelnika bezbjednosti.

425. Isti dan je, po kazivanju svjedoka Dujkovića, održan sastanak u komandi brigade, koji je vodio kapetan Petričević govoreći im da se mora primjenjivati sila, da Tesliću prijeti napad od muslimanskih snaga i da su oni došli da poprave stanje te da će dobiti batine ko ne bude slušao. Svjedok je potom od Petričevića dobio zadatak da sačini spisak ljudi koji su obavljali neke funkcije u Tesliću pa je skupa sa bezbjednjakom, oficijom Lukom Šćepanovićem radio na tom spisku. Dalje opisuje da je on narednog dana po naredbi komandanta brigade s pratnjom otišao u Stenjak na sastanak sa suprotnom stanom,

međutim zarobljen je od strane uniformisanih lica i odveden u Tešanj. Svjedok je razmijenjen 13.06.1992. godine. Nakon razmjene odlazi u komandu brigade gdje ga dočekuje kapetan Petričević koji mu je rekao da za njega tu više nema mjesta, a komandant Bjelanović mu je rekao da ode na vikendicu i da se ne vraća u grad što je svjedok učinio i gdje ostaje do hapšenja Mića.

426. I ovaj svjedok potvrđuje da njegova saznanja o Mićama nemaju veze s optuženim Bjeloševićem.

427. Na spomenutom sastanku u zgradi općine u Tesliću prilikom dolaska Mića bio je i svjedok Rajko Perišić koji je u inkriminisanom periodu bio šef grupe za poslove veze i kripto-zaštite u SJB Teslić. Svjedok je u zgradi zatekao nepoznate ljude u uniformama, neke i sa crvenim beretkama, kako drže stražu. Na sastanku je vidio kapetana Petričevića. Navodi da se zavodila disciplina te da je Ristić dobio šamar.

428. Svjedok Milivoje Simić, u inkriminisanom periodu komandant OG Doboje, u svom iskazu navodi da je u okviru OG Doboje bila i Teslićka brigada na čelu koje je bio Dejan Bjelanović. U vezi događaja u Tesliću svjedoku je, kako navodi, jedino poznato da se komandant Bjelanović sporio s predsjednikom općine Nikolom Perišićem koji mu se miješao u komandu. Svjedok tvrdi da ni Bjelanović ni bilo ko drugi njemu nije iskazao potrebu za mobilizacijom ili angažmanom kadrova, a da jest, to bi organizacijski išlo preko Ljubiše Petričevića. Navodi da nije bio upoznat s vojnim operacijama i događajima u Tesliću u junu 1992. godine jer je u tom periodu rukovodio akcijom Koridor.

429. Za grupu Miće, kako navodi, saznaje od optuženog Bjeloševića koji ga je nazvao i rekao da postoji problem u Tesliću, da bi trebao ići na što mu je svjedok rekao da ode i riješi problem, ali Bjelošević je dobio batine i završio u bolnici. Svjedok navodi da ni tada nije imao, a ni danas nema informaciju ko su ljudi koji su činili tu formaciju, da vojna policija iz Doboje nije sudjelovala u bilo kakvim operacijama u Tesliću, da od njega niko nije tražio pomoć u vezi potreba Teslićke brigade niti zna koji su to ljudi uopće mogli otići na ispomoć u Teslić bez njegovog znanja i naređenja.

430. Također je naveo da mu nije poznato da su u Teslić na ispomoć poslani i policijske strukture. Potvrđuje da je nakon tog slučaja bio kod optuženog Bjeloševića u posjeti u bolnici i da su razgovarali o ulozi Petričevića, Šljuke i drugih u Tesliću, ali se ne sjeća detalja. Također se ne sjeća je li po saznanju da u Tesliću ima problema poslao majora Gajića i kapetana Mirka Slavuljicu da vide šta se događa.

431. Svjedoku je tužitelj prezentirao dokaz T-21¹⁰² kojim se traži puštanje na slobodu vojnika Darka Slavuljice, uhapšenog 30.06.1992. godine u Tesliću sa grupom od 16 lica. Svjedok je potvrdio svoj potpis na dokumentu, ali navodi da se ne sjeća da je podnio ovakav zahtjev te da mu je to neko podvalio.

432. Međutim, iskaz svjedoka Simića u dijelu koji se odnosi na Teslić i grupu Miće nije u saglasnosti s iskazima svjedoka Šljivića, Dujkovića, ali i drugih provedenih dokaza koji će dalje kroz obrazloženje biti analizirani.

433. Dalje iz provedenih dokaza proizlazi da su pripadnici grupe Miće iz zgrade općine otišli u SJB Teslić gdje su izvršili postrojavanje aktivnog i rezervnog sastava policije, kao i da su za vrijeme svog boravka u Tesliću sudjelovali u privođenju i maltretiranju civila te da su djelovali u okviru SJB Teslić.

434. Tako svjedok Rajko Perišić, koji je sa sastanka iz zgrade općine došao u SJB Teslić, navodi da je u međuvremenu pred stanicom došlo do postrojavanja aktivnih i rezervnih policajaca SJB Teslić od strane tih lica koji su došli u Teslić, tog, kako navodi, dijela vojske. Vidio je tu uniformisana lica i lica u crvenim beretkama koje nije poznao, vidio je Šljuku i Raku.

435. Svjedok S-2, tada aktivni policajac pri SJB Teslić, navodi da je jednog dana u njegovu kancelariju ušao komandir Markočević i usplahireno rekao da su iz Doboja stigle Miće, da šamaraju u općini i da se postroje pred stanicom jer će doći i tu. Tako su i učinili, a potom su pred stanicu došla vozila iz kojih su izašla lica u maskirnim uniformama, neko je nosio kapu, neko šešir. Opisuje da je komandir Markočević stajao ispred stroja i jednom od tih lica predao raport. To lice je, kako navodi, uzelo funkcionalne oznake komandira Markočevića sa ramena govoreći mu „ovo treba zaslužiti“. Bio je to, kako kazuje, krupan mlađi čovjek u vojnoj uniformi koji im se nakon postrojavanja obratio i održao kratak govor. Naredio je policajcima da skinu remenike sa pušaka i da stalno imaju oružje u pripravnosti. Svi su policajci, navodi svjedok, uradili kako im je rečeno jer se njihov rukovodilac nije oglasio po tom pitanju. Nakon postrojavanja pripadnici te grupe otišli su u prostorije starješina.

436. Postrojavanju pripadnika policije od strane njima tada nepoznatih ljudi, pripadnika grupe Miće, svjedočili su i drugi svjedoci, tada pripadnici SJB Teslić: svjedok Stojan Lukić koji isto navodi da su neki od njih imali crvene kape, zatim svjedok Ranko Miljić koji navodi da su nosili maskirne uniforme i naredili policajcima da skinu remenike, svjedok Dušan Marković kazuje da su ta lica bila u različitim uniformama, da je tom prilikom održan govor

¹⁰² T-21 Akt komande Operativne grupe Doboj od 11.07.1992. godine - Zahtjev za puštanje na slobodu, vojnik, Dario Slavuljica

i da je to djelovalo kao uvođenje reda i discipline te svjedok Jovan Kuprešak koji navodi da su te prilike neke od pripadnika policije šamarali i tjerali da rade sklekove.

437. Osim toga, svjedok Ranko Miljić koji je u inkriminisanom periodu radio kao MTS referent u SJB Teslić, navodi da je tog dana dvojici pripadnika Mića, Banjcu i Ranku Šljuki, pod prijetnjom dao oružje iz magacina. Svjedok je čuo da se pripadnici te grupe predstavljaju kao Miće da niko ih ne bi znao po imenu te da su došli došli iz Doboja.

438. Svjedok Stojan Lukić je zapamtio neke od pripadnika Mića, i to Piku, Raku i Dobrivoja Ćulibrka koji je nekad držao radnju za televizore u Tesliću. Iz vremena boravka Mića u Tesliću mu je poznato i ime Milan Savić, ali ne zna ko je on bio, ne zna koju je dužnost obavljao niti da li je imao neku funkciju. Navodi da su Miće bile po čitavom gradu, ne samo oko policijske stanice te da je po njihovom dolasku počelo privođenje ljudi, a čulo se i batiranje.

439. Ni svjedok Dušan Marković nije nikoga od pripadnika Mića lično poznao. Iz priča je čuo da su Vitomir Dević, Piko i Ćulibrk pripadnici Mića te da su pripadali nekoj vojnoj ili paravojnoj formaciji. Također kazuje da su po dolasku Mića počela privođenja ljudi u različite objekte.

440. Svjedoci Ranko Miljić i Dušan Marković u svojim iskazima nisu spominjali optuženog Bjeloševića. Ni svjedok Stojan Lukić nije vidio optuženog Andriju Bjeloševića da je dolazio u stanicu u junu 1992. godine do momenta hapšenja Mića što će biti analizirano dalje kroz obrazloženje.

441. Također, i svjedok Jovan Kuprešak nikoga od pripadnika Mića lično nije poznao. Kazuje da su toj grupi pripadali Šljuka, Piko, Raka i Ćulibrk. Čuo je da su došli iz Doboja, ali ne zna ko im je bio šef, također ne zna ni ko je Milan Savić. Svjedok je naveo i to da na ponašanje Mića niko nije smio reagirati, da je bilo privođenja i maltretiranja Muslimana i Hrvata, te da je on lično vozio Raku kad je oduzimao vozila Hrvatima i Muslimanima. Prisjeća se da je jedne prilike vodio Hasana Iriškića iz zgrade TO u stanicu na saslušavanje, ne zna kome ga je predao, ali Hasan je otišao gore gdje su bile Miće i kasnije mu je rekao da su ga maltretirali. Ne zna kakva je bila saradnja rukovodstva stanice s Mićama jer nije ulazio u stanicu.

442. Svjedok Kuprešak je spomenuo optuženog Bjeloševića u svom iskazu i to da je vidio da je dolazio u stanicu u Teslić, ali u periodu prije dolaska Mića. Navodi da optuženog ne poznaje, da ga ni prije nije znao i da mu je tada kolega rekao „to je Andrija Bjelošević, načelnik stanice milicije u Doboju“. Svjedok navodi da ga više nije vidio.

443. Svjedok Radivoje Nestrović, tada rezervni policajac pri SJB Teslić, kazuje da su se nakon dolaska Mića produžile smjene, da je obezbjeđenje bilo pojačano i da je bio zabranjen odlazak kući pa su spavali u hotelu blizu stanice. Ni on nije poznao pripadnike Mića, nekima je znao nadimke poput Rake, Pike i Šljuke, a čuo je da je i Dević bio s njima. Čuo je da su došli iz Doboja, ali ne zna kojoj su formaciji pripadali ni ko im je bio nadređeni. Viđao ih je u prolazu, navodi da su imali vojne uniforme i moderno naoružanje. Također navodi da su Miće radile na čišćenju sela, da su pljačkali i da je on dva puta puta vozio ukradene stvari koje su lagerovali u školu na Đuliću. Čuo je da su bili rigorozni prema civilima.

444. Svjedok Tomo Mihajlović, tada rezervni policajac pri SJB Teslić, navodi da je bilo 15-ak pripadnika grupe Miće, da su bili u vojnim maskirnim uniformama i bolje naoružani. Od pripadnika te grupe poznao je Dobrivoja Ćulibrka i Piku. Po njegovim saznanjima grubo su se odnosili prema civilima. Svjedok je jedno vrijeme bio raspoređen na straže, a potom u zatvor u zgradu TO u Tesliću na mjesto čuvara. Navodi da je civile privodila uglavnom policija, a ponekoga i Miće, te da nije mogao spriječiti njihove ulaske u zatvor. Izvještaj je podnosio dežurnom policajcu u stanici.

445. Svjedok Boško Filipović, u to vrijeme policajac pripravnik, kazuje da su pripadnici Mića bili bahati i radili su šta su htjeli, da je stražareći ispred stanice vidio privođenja Muslimana i Hrvata. Navodi da odnos Mića, ali i policije, prema civilima nije bio dobar. Prisjeća se da je jedne prilike vodio Sabahudila Šišića iz zgrade TO u stanicu i predao jednom od Mića, Raki, koji se predstavljao kao šef krim službe Mića. Od pripadnika Mića sjeća se imena Raka, Piko i Šljuka koji se predstavljao kao narednik.

446. Svjedok Neđo Mihajlović, također rezervni policajac SJB Teslić, u svom iskazu navodi da su pripadnici Mića ujutro dolazili kad su postrojavanja i da su onda vršeni pretresi sela i kuća. Miće su vršile pretrese dok su aktivni i rezervni policajci išli s njima i držali straže. Navodi da je bilo privođenja ljudi i da je čuo da su Miće maltretirale zatvorenike.

447. Po pitanju odnosa rukovodstva SJB Teslić i Mića svjedok Radivoje Nesterović navodi da su starješine SJB Teslić sarađivale s Mićama. Jednako navodi i svjedok Tomo Mihajlović, dodajući da ne zna koliko je utjecajno bilo rukovodstvo stanice tada jer su Miće po dolasku preuzele komandovanje i raspoređivanje, a što je zaključio na osnovu toga što su Miće izvršile postrojavanje policije uključujući i starješine. Svjedok Boško Filipović po pitanju odnosa policije i Mića navodi da su Miće bile „starije“, da su se bahato ponašali prema policajcima, ali da ne zna kakav je odnos rukovodstva stanice s Mićama, ne zna ko je Mićama bio glavni, ko ih je doveo i zbog čega niti zna ko je Milan Savić. A svjedok

Neđo Mihajlović navodi da je policija bila potčinjena Mićama, ali ni on ne zna kakvi su bili odnosi rukovodstva stanice s Mićama, viđao ih je da pričaju.

448. Nijedan od ovih svjedoka u svom iskazu nije spomenuo optuženog Bjeloševića.

449. Svjedok Milenko Stojanović vidio je pripadnike Mića prilikom njihovog dolaska u sam Teslić jer je kao policajac bio raspoređen na punkt u Barićima. Za njihov dolazak saznaje pola sata prije jer ga je o tome obavijestio pomoćnik komandira kazavši mu da će doći vojna policija. Koliko se sjeća došli su u koloni od četiri ili pet vozila, a na jednom je pisalo „vojna policija“. Lica su bila uglavnom u maskirnim uniformama, a jedan od njih je dao svjedoku neki papir, ali od straha nije pročitao šta je pisalo. Kasnije je od svojih nadređenih dobio zadatak da ide s Mićama na teren i pokaže gdje su stanovali Muslimani i Hrvati koji su privođeni. Navodi da su Vitimir Dević i Piko pripadnici Mića te da je Piko bio pripadnik vojne jedinice. Također kazuje da su Miće dolazile u stanicu, ali ne zna šta su radili i da je tako je to bilo sve do njihovog hapšenja.

450. Ni ovaj svjedok u svom iskazu ne spominje optuženog Bjeloševića.

451. Nadalje, svjedok Nenad Dević, tada aktivni policajac SJB Teslić, kazuje da je u vrijeme samog dolaska Mića bio raspoređen na terenu, a potom je raspoređen oko mjesec dana u kriminalističku službu gdje mu je nadređeni bio šef službe Marinko Đukić. U tom periodu je, između ostalog, saslušavao neke ljude i to po nalogu načelnika, a koje je dovodila policija. Za vrijeme rada u krim službi izvještaje je podnosio u pisarnicu, a usmeno komandiru Đukiću. Ne zna kakav je bio odnos odnosno saradnja Đukića sa Mićama. Navodi da je načelnik stanice bio Kuzmanović, a komandir Markočević te da osim Kuzmanovića, Markočevića i Đukića nije bilo više rukovodnog kadra.

452. Svjedok kazuje da ni dan danas ne zna ko je doveo Miće u Teslić i zašto. Navodi da s njima nije imao nikakav kontakt te da je poznao od ranije dvojicu ili trojicu pripadnika Mića kao prijeratne policajce iz Doboja, ali im se ne sjeća imena. Milan Savić je jedan od Mića kojeg svjedok zna, navodi da je nekad prije rata dolazio u Teslić pa ga je tada upoznao. Potvrđuje da je Savić bio u Tesliću u periodu kad su bile Miće, ali ne zna koliko dugo, navodi da je odlazio kući u Doboju i vraćao se. Navodi da je Savić ranije radio u SUP-u u Doboju, ne zna koju je funkciju obavljao.

453. Nadalje, po pitanju dolazaka optuženog Bjeloševića u Teslić u inkriminisanom periodu ovaj svjedok je tijekom direktnog ispitivanja bio konfuzan. Naveo je da je optuženi Bjelošević u tom periodu bio načelnik CSB Doboju, da s njim nikada nije kontaktirao i da se sjeća samo jednog njegovog dolaska kada je bio neki fizički obračun na ulici. Međutim, na ponovno pitanje tužitelja je li ga viđao tu za vrijeme boravka Mića navodi da ga je viđao

oko SUP-a, da je imao neku kancelariju, a na pitanje je li bio s ljudima koji su došli iz Doboja navodi da nije, da ga nije vidio, da je on dolazio povremeno, ali nije vidio da je duže boravio tu. Međutim, u unakrsnom (ali i dodatnom) ispitivanju svjedok je potvrdio da Bjelošević sigurno nije imao svoje prostorije u Tesliću te da nije siguran da li je dolazio, da ga on lično nije vidio te da mu je samo poznato da je pretučen na ulici po dolasku u Teslić.

454. Svjedok S-2 dalje u svom iskazu navodi da stanica od dolaska Mića nije radila policijske poslove predviđene pravilima. Komandir Markočević je za određene stvari tražio da se rade, ali svjedok nije bio stalno s njima tako da ne zna da li je on naređivao ili pripadnici Mića. Navodi da je njemu i dalje pretpostavljeni bio Markočević.

455. Svjedok ne zna je li bilo zajedničkih sastanaka Mića i policije, ali se sjeća jedne zajedničke vježbe na igralištu koju je vodio Nenad Gojković kojega nije poznavao od ranije. Svjedok je također kazao da se za Stojana Đurića iz Teslića govorilo da je pripadnik Mića. Njega je poznavao, navodi da je bio prijeratni međunarodni kriminalac i da se sjeća da je, kad su došle Miće, Đurić došao s autom na kojemu je stajala naljepnica „milicija“, ali se ne sjeća je li nosio vojnu ili policijsku uniformu.

456. Po pitanju odnosa rukovodstva policije s Mićama navodi da mu je poznato da je neko od pripadnika Mića boravio u kancelariji načelnika. On lično ne zna ko je to bio, ali je iz priča policajaca čuo da je to bio Milan Savić, međutim niko od njih nije prisustvovao njihovim razgovorima. Kazuje da se pričalo da je Savić pretpostavljeni toj grupi. Svjedok navodi da je Savića možda tada i viđao ako je to bio on, ali ga nije poznavao, nije kontaktirao s njim, ne zna ko je on bio ni gdje je prethodno radio.

457. Dalje kazuje da je čuo da su Miće tukle svakoga ko im se nađe na putu. Potvrđuje da je bilo i privođenja i zatvaranja ljudi u podrumске prostorije policijske stanice. Navodi da se Miće nisu dugo zadržale jer je njihovo ponašanje postalo nesnošljivo, svi su ih se bojali. Jedno jutro kad je došao pred stanicu saznao je da je vojska na čelu s Predragom Radulovićem uhapsila Miće. Navodi da su uhapšeni Nenad Gojković, Piko i Rako. Ni Piku ni Raku svjedok nije poznavao od ranije, ne zna kome su pripadali jer su, kako kazuje, nošene razne uniforme i nije se znalo ko kome pripada.

458. Ovaj svjedok navodi da je načelnik CSB Doboju u tom periodu bio Andrija Bjelošević kojega zna likom, ali se ne sjeća da ga je viđao u Tesliću u periodu kad je tamo bila grupa Miće.

459. Dalje u svom iskazu svjedok Stojan Lukić, koji je radio u centru veze u SJB Teslić, govoreći o pripadnicima Mića i njihovoj međusobnoj komunikaciji navodi da su imali svoje

uređaje, nove motorole, ali se ne sjeća je li iz centra veze čuo da s nekim razgovaraju preko tih motorola. Za svoj navod iz istrage „*ne sjećam se kanala na kojem su radili, ali sam siguran da je bio uklopljen CSB Doboju*“ navodi je da je vjerojatno tako, ali da on to ne zna nego pretpostavlja. Po pitanju rukovodstva kazuje da je njegov pretpostavljeni bio Rajko Perišić, a njemu načelnik stanice. Ne zna kakav je odnos imao njegov nadređeni s Mićama, osim da mu je govorio da nije u redu to što se radi. Ne zna ni kakav je odnos rukovodnog kadra stanice s Mićama jer ih je, kako kaže, rijetko viđao. Kazuje da su Miće bile u stanici oko mjesec i po, odnosno do momenta napada vojske na stanicu.

460. Također, svjedok Lukić ne zna kome su Miće podnosile izvještaj. Navodi da on lično nije kontaktirao s njima te da nije dostavio nijedan izvještaj vezano za Miće u tom periodu ni prema Centru u Doboju ni prema Centru u Banja Luci. Svjedok navodi da je SJB Teslić jedno vrijeme bila organizacijski u sklopu CSB Banja Luka, ali se nije mogao decidno izjasniti kome je pripadala u junu 1992. godine.

461. Međutim, svjedok Rajko Perišić, šef grupe za poslove veze kriptozastite u SJB Teslić, navodi da je u to vrijeme (uključujući i juni 1992. godine) SJB Teslić bila organizacijski vezana za CSB Banja Luka, da je bila odluka Skupština opštine Teslić da se povežu sa SAO Krajinom¹⁰³ te da su u tom periodu naredbe dobivali od načelnika CSB Banja Luka. To potvrđuju i svjedok S-2 te vještak Mile Matijević.

462. Svjedok Rajko Perišić dalje u svom iskazu navodi da je njegov nadređeni bio načelnik stanice Kuzmanović. Govoreći o Mićama navodi da ne zna koliko je bilo pripadnika grupe, ali da su Mićama pripadali Dobrivoje Čulibrk, Raka, Šljuka, Piko, kapetan Šljivić, Stojan Đurić i Milan Savić.

463. Nakon nekoliko dana po dolasku Mića svjedok je počeo viđati Milana Savića u stanici, navodi da je skoro svaki dan bio tu. Od ranije ga nije poznao lično, čuo je da je radio u krim tehnicu u Doboju. Također navodi da je često navraćao kapetan Petričević i komunicirao sa Savićem, ali tu komunikaciju nije čuo. Navodi da su tom grupom rukovodili Savić i kapetan Petričević i da je to zaključio na osnovu toga što je Petričević često bio tu, često ih je viđao kako komuniciraju i hodaju zajedno. Više puta ih je vidio ispod prozora centra, s trećeg sprata, ali nije čuo njihov razgovor. Svjedok navodi da misli da je u okviru Mića postojala vojna i državna linija, odnosno linija vojne i državne bezbjednosti, tvrdi da je Savić rukovodio tom grupom, a da je Petričević, kako pretpostavlja, bio sprega između

¹⁰³ O3-97 Odluka o proglašenju opštine Teslić sastavnim dijelom Srpske Republike BiH, broj 01/023-42/92 od 06.04.1992. godine

te grupe i komande na Đuliću odakle je često dolazio u stanicu. Zaključuje da je Petričević bio vojna, a Savić državna linija te navodi da Petričevića treba pitati ko ih je organizirao.

464. U unakrsnom ispitivanju, prilikom prezentiranja izjave iz istrage u kojoj je rekao da je Petričević došao iz Sarajeva i da je on taj koji komanduje i vojskom i policijom rekao da je moguće da je tako i da je takvu izjavu dao.

465. Po pitanju kontakta svjedoka i njegove službe s Mićama, navodi da je, po nalogu načelnika, kontaktirao s oficirom Šljivićem koji se predstavio kao bezbjednjak u brigadi. Prikupljao je podatke koje je dao Šljiviću kad je isti navratio u stanicu i to je jedini kontakt s Mićama koji je imao. O odnosu načelnika stanice s Mićama svjedok ne zna ništa niti je išta konkretno mogao reći o njihovoj saradnji.

466. Nadalje, po pitanju međusobne komunikacije pripadnika grupe Miće i ovaj svjedok kao i svjedok Stojan Lukić, navodi da su Miće imale svoje radio stanice, odnosno da su imali svoj sistem veze i kodne nazive. Navodi da su komunicirali simpleksnom vezom koja radi zaštite ne ide u širinu nego može djelovati na lokalnom prostoru, kao i da nisu ulazili u sistem veze koji je koristila stanica. Također navodi da je ta simpleks veza koristila kodni naziv Nora, odnosno da je Milan Svaić koristio taj kodni naziv. Svjedok nije siguran je li to kodni naziv koji je koristila OG Doboj. Međutim, svjedoci Milivoje Simić i Dušan Živković potvrđuju da je centar veze OG Doboj koristio kodni naziv Nora.

467. Ni svjedok Perišić u periodu boravka Mića nije viđao optuženog Bjeloševića, načelnika Centra. Također je naveo da nikad nijedna informacija u vezi Mića nije došla ili otišla u Doboj telegrafskim saobraćajem.

468. Nadalje, iskaze svjedoka iz kojih proizlazi da je kapetan Ljubiša Petričević, po pismenom ovlaštenju komande OG Doboj, došao u Teslić s grupom ljudi u inkriminisanom periodu, kao i da je u okviru grupe Miće bilo pripadnika i vojske i policije, potvrđuju i materijalni dokazi optužbe. Iako se radi o službenim zabilješkama i informacijama, vijeće ih je cijenilo kao potkrjepljujuće dokaze. S tim u vezi, na dokaz T-241¹⁰⁴ odbrana je istakla prigovor autentičnosti. Činjenica je da isti nije potpisan, međutim sagledavši navedeni dokaz pojedinačno i u vezi s drugim dokazima, vijeće nalazi da se radi o potkrjepljujućem dokazu te je isti kao takav cijenilo.

469. Tako iz dokaza T-241 proizlazi da je 03.06.1992. godine na zahtjev predsjednika Skupštine opštine Teslić, Nikole Perišića, uz pismeno ovlaštenje komandanta OG, pukovnika Simića, kapetan Ljubiša Petričević, odabrao grupu uniformisanih pripadnika vojne policije (Šljivić Radoljub, Goranović Saša, Kezunović Dragomir, Momić Ranko,

¹⁰⁴ T-241 Informacija o hapšenju grupe lica u Tesliću dana 30.06.1992.god., MUP, CSB Doboj, od 17.08.1992.godine

Dević Vitomir, Šljuka Zoran, Slavuljica Dario, Šljuka Ranko i dr.) i iste uputio u Teslić sa ovlaštenjem da preduzimaju određene aktivnosti na vojnom planu te opštine. Iz navedenog dokaza proizlazi da je istog dana u Teslić, također po zahtjevu predsjednika Perišića, upućena i grupa od deset uniformisanih lica. Tu je grupu, kako proizlazi iz dokaza, mimo znanja i konsultacija sa načelnikom CSB Doboj, uputio Milan Savić, radnik CSB Doboj koji je, kako se navodi, zadnjih godinu dana istovremeno bio u sastavu jedne specijalne jedinice JNA. Također se navodi da su se ta lica u Tesliću predstavljala kao radnici CSB odnosno nacionalne bezbjednosti Doboj. Navodi se i da je Milan Savić otišao u Teslić s grupom mimo načelnikova znanja i predstavljao se kao zamjenik načelnika CSB Doboj, zatim da je u Tesliću boravio i Nenad Gojković i to po nalogu Milana Savića. Za lica Dobrivoje Ćulibrk, Slobodan Tekić, Miroslav Pijunović, Zoran Tadić, Slobodan Đurić i Slavko Spasojević navedeno je da su se predstavljala kao pripadnici CSB Doboj i da su mimo znanja načelnika posjedovali službene legitimacije potpisane od strane Milana Savića, te da isti nisu radnici CSB Doboj.

470. Saglasno dokazu T-241, iz dokaza optužbe T-105¹⁰⁵ proizlazi da je Nenad Gojković boravio u Tesliću u inkriminisanom periodu u okviru upućene grupe i to po pozivu Milana Savića. Naime, u dokazu je navedeno da je inspektor Nenad Gojković u prostorijama SJB Doboj obaviješten od strane Milana Savića da OG Doboj šalje u Teslić grupu vojnih lica i grupu radnika SJB da pomognu vojsci i miliciji u Tesliću u razoružavanju. Također iz dokaza proizlazi da ovlaštenje za to ima kapetan Ljubiša Petričević, a da je Savić zadužen da izvrši izbor ljudi koji će raditi i pomoći SJB Teslić te da je Savić pozvao Nenada Gojkovića da ide s tom grupom na što je isti pristao.

471. Optuženi Bjelošević se u kontekstu upućivanja grupe u Teslić ne spominje ni u ovom dokazu.

472. Nadalje, i iz dokaza T-141¹⁰⁶ proizlazi da su predsjednik SO Teslić Nikola Perišić i poslanik Mišić došli u Doboj kod načelnika Vojnog odsjeka, Ljubiše Petričevića i tražili pomoć po pitanju organizacije vojske te da je Petričević po odobrenju komandanta OG Doboj, pukovnika Simića, pripremio ekipu svojih saradnika, uglavnom vojnih policajaca i nekoliko pripadnika crvenih beretki koje su u to vrijeme vršili obuku u kampu na Ozrenu i 03.06.1992. odlaze u Teslić uz pismeno ovlaštenje pukovnika Simića.

473. Osim toga, i u ovom je dokazu navedeno da je Petričević ponudio Milanu Saviću da i on pođe s njim u Teslić i da povede jedan broj svojih ljudi. Također se navodi da je Savić od septembra 1991. godine bio pripadnik jedne posebne jedinice formirane od strane majora Stankovića, da se formalno se vodio u CSB Doboj gdje je bio zaposlen,

¹⁰⁵ T-105 Službena zabilješka, od 30.07.1992. godine

¹⁰⁶ T-141 Informacija o junskom dodgađaju u Tesliću, MUP, CSB Doboj, novembar 1992. godine

iako je njegova glavna aktivnost bila u toj jedinici te da je sastavio svoju ekipu s kojom 06.06.1992. godine odlazi u Teslić.

474. Nadalje, svjedok Dušan Živković, u to vrijeme načelnik Službe državne bezbjednosti u okviru CSB Doboj, kazuje da je bio u Tesliću krajem juna 1992. godine kad saznaje da je tamo bilo nekoliko ljudi koji su pripadali SJB Doboj te vod vojske. Navodi da je Nenad Gojković bio pripadnik SJB, a da su, koliko zna, Čulibrk, Piko i Rako pripadali nekoj vojnoj jedinici.

475. I ovaj svjedok, kao i mnogi drugi kako je to već ranije u obrazloženju izloženo, navodi da je to bilo vrijeme kad je CSB Doboj doživio raspad i u personalnom i u teritorijalnom smislu. Stoga svjedok tvrdi da iz CSB Doboj, osim pojedinačnih slučajeva o kojima je posvjedočio, nije bilo organiziranog odlaska ljudi u Teslić jer Centar nije imao kadrova, nisu imali koga poslati organizirano. Navodi da to zna jer je tu radio i kretao se i to je ono koliko on zna.

476. S tim u vezi, svjedok kazuje da je jedne prilike, nekad oko polovine juna 1992. godine, dogovorio s optuženim Bjeloševićem da Vaso Vukman ide u Teslić kao pripadnik nacionalne bezbjednosti, sa zadatkom da prikuplja vojno-obavještajne podatke o tom terenu, eventualnim planovima i namjerama neprijateljske strane.

477. Također je kazao da je 30.06.1992. godine po pozivu načelnika Bjeloševića došao rano ujutro na posao da se vidi s njim, međutim sreo ga je na stepenicama kojom prilikom mu je Bjelošević rekao da dođe u Rasadnik u IKM VRS. Svjedok navodi da je tamo održan neki sastanak na kojemu on nije bio, ali mu je po dolasku tamo Bjelošević rekao idu u Teslić. Svjedok je u Teslić vozio oficire Gajića, Maksimovića i Slavuljicu. Opisuje da su zaustavljeni na punktu s kojega je radio-vezom o njihovom dolasku obaviješten Predrag Radulović. Svjedok je primjetio da se nešto događaja, da je vojska bila obilježena znakovima raspoznavanja, odnosno bijelim trakicama koje su dali i njima. Potom odlaze u komandu brigade u Tesliću gdje saznaju da su oficiri i komandant otišli u Teslić pa su se i oni zaputili prema SJB Teslić. Opisuje da su ih ispred stanice dočekale vojska i vojna policija, da su uperili puške u njih i natjerali ih da legnu na asfalt, a potom ih odvede u kancelariju načelnika Kuzmanovića gdje su bili nekoliko sati. Tu je svjedok zatekao optuženog Bjeloševića koji je imao povrede na glavi i tijelu jer su ga istukli ispred stanice. Zatiče i Milana Savića koji je također imao povrede na glavi te Nenada Gojkovića. Prisjeća se da je na stolu bila pečatom ovjerena naredba komande OG Doboj koju je potpisao Milivoje Simić, a koju mu je pokazao optuženi Bjelošević. Svjedok je uzeo i pročitao, ne sjeća se tačno šta je pisalo osim da se upućuje od strane komande Operativne grupe.

478. Kako dalje navodi, kasnije je u kancelariju došao Predrag Radulović i rekao im da su uhapšeni zbog zločina, nedjela i pljački u Tesliću, ali da se to ne odnosi na svjedoka ni na oficire. Također navodi da se Radulović te prilike izvinio Bjeloševiću za to što je doživio kazujući mu da se to ne odnosi ni na njega jer je vidio da su to dvije koordinacije. Svjedok se također sjeća da je Radulović pitao Bjeloševića da li bi se obratio ljudima okupljenima ispred stanice da objasni o čemu je riječ i da se umiri situacija, a da je to Bjeloševć odbio riječima „ja ih nisam ni okupio ni doveo i neću im se obraćati.“ Nakon toga su došli Župljanin i Stevilović iz Banja Luke na sastanak.

479. Saglasno kazivanju svjedoka Živkovića, svjedok Vaso Vukman, navodi da je iz Broda došao u Doboj polovinom maja 1992. godine gdje je najprije angažiran u SJB Doboj u krim službi, a nakon 15-ak dana prelazi u SDB gdje mu je neposredno pretpostavljeni Duško Živković. Radio je operativne poslove. Ubrzo po dolasku u SDB raspoređen u Teslić radi prikupljanja operativnih podataka o drugoj strani. Navodi da ga je u Teslić rasporedio nadređeni Živković te da je od njega također dobio obavještenje da je u Tesliću i Dragan Gagović, pripadnik SDB, da će se tamo naći s njim i s njim kontaktirati.

480. Ovaj svjedok svoj boravak i rad u Tesliću, ali i boravak Dragana Gagovića, ne dovodi u vezu s grupom drugih ljudi, vojnika i policajca, koji su također bili iz Doboja niti je potvrdio da je imao ikakav odnos s optuženim Savićem u tom periodu.

481. Tako svjedok na pitanje tužitelja koliko je ljudi ukupno otišlo iz Doboja naveo da su bili on i Gagović, a na pitanje ko je bio rukovodilac te grupe navodi da nije bilo nikakvog rukovodioca, da su bila njih dvojica (svjedok i Gagović) i da su imali isti status. Optuženog Milana Savića poznavao je od prije rata kad je bio vozač, ali ne zna šta je u tom periodu radio, vidio ga je jednom ili dva puta te onog dana kad je svjedok uhapšen.

482. Svjedok Vukman dalje opisuje da je za vrijeme boravka u Tesliću spavao u Kardijalu, da je bio angažiran na terenu općine Teslić, da je radio i operativne poslove u okviru krim službe u SJB Teslić gdje je šef bio Marinko Đukić, međutim nije podnosio izvještaje njemu nego lično svom nadređenom, Živkoviću, kada bi išao u Doboj.

483. Također kazuje da su u Tesliću tada bili još neki ljudi koji nisu bili Teslićana i to policajac Nenad Gojković te Piko i Rako koje od ranije nije poznavao niti zna ko je bio njihov pretpostavljeni. Za Piku jedino zna da je bio iz Maglaja.

484. I ovaj je svjedok uhapšen u Tesliću 30.06.1992. godine. Opisuje da je primjetio da nešto „smrdi“, da će biti nekih problema i da postoji netrepeljivost između Teslićana i Dobojljija. Navodi da on lično nije imao problema sve do noći prije hapšenja kad je došao neki Njegoš i rekao da su ih sve trebali likvidirati i da postoje problemi jer je Piko navodno

silovao neke Srпкиnje. Pod Piku su, navodi svjedok, podvedeni svi ostali Srbi koji su radili u Tesliću, a nisu iz Teslića.

485. Opisuje da je bila akcija koju je vodio Predrag Radulović Pile, da je on skupa sa Pikom, Rakom, Gagovićem i Mladenom Vulićem uhapšen u Kardijalu gdje ih je vojska pretukla. Međutim, kad je u Kardijal došao Radulović rekao je da prekinu s tučom te svjedoka, Gagovića i Vulića izdvojio na stranu i obratio im se govoreći da im se izvinjava što su dobili batine i da nisu ništa krivi te je naredio nekom vojniku da im donese mokre peškire da obrišu krv jer su bili pretučeni. Ostale tu prisutne, njih 15-ak koji su također bili pretučeni su odveli, a njih trojicu, dakle svjedoka, Gagovića i Vulića, kako kazuje, sprovode do policijske stanice u Tesliću. Tamo je svjedok vidio Andriju Bjeloševića, a koliko se sjeća bio je i Milan Savić.

486. Također, iskaz svjedoka Vukmana i Dušana Živkovića potkrijepljen je dokazom T-241¹⁰⁷ u kojemu se zapravo pravi razlika među navedenim licima koja su boravila u Tesliću u inkriminisanom periodu i to po osnovu naloga za njihovo upućivanje u Teslić. Tako se navodi da su Dragan Gagović i Vaso Vukman u Tesliću boravili po nalogu načelnika Nacionale bezbjednosti Doboj, a što potvrđuje iskaze svjedoka Vukmana i Živkovića, dok je za Milana Savića, Nenada Gojkovića i druga lica, kao što je to već ranije u tekstu spomenuto, navedno da su isti otišli u Teslić u okviru grupe bez znanja načelnika Centra, a po uputi Milana Savića te da su se neki od njih predstavljali kao pripadnici CSB.

487. Svjedoka Vasu Vukmana u svom iskazu spominje svjedok Nenad Dević. Navodi da je Vaso Vukman bio s njim u krim službi u inkriminisanom periodu, da su radili skupa i dijelili kancelariju. Kao što je ranije navedeno, ovaj svjedok je kazao da s pripadnicima Mića nije imao nikakav kontakt, da je neke od njih poznao od ranije, poput Milana Savića, međutim Vasu Vukmana svjedok izričito ne ubraja među pripadnike Mića.

488. Nadalje, govoreći o odlasku Mića, svjedok Stojan Lukić navodi da su stalno bili u stanici do napada na stanicu od strane vojske s kojom je došao inspektor Predrag Radulović iz CSB Banja Luka. Navodi da tada bio u noćnoj smjeni u centru veze, da je ujutro oko pola pet vojska napala i zauzela stanicu, uhapsila Miće, da su ih skinuli u donji veš i tukli ispred stanice. Dalje navodi da je nakon nekih sat vremena došao i Andrija Bjelošević. Opisuje da je s prozora vidio blindirano vozilo, a zatim čuo pucanj, odnosno da je Radulović pucao prema tom vozilu i u tom se trenutku maknuo s prozora. Navodi da nije vidio Bjeloševića, ali je čuo da neko od prisutnih govori da je došao načelnik kao i da je Radulović rekao „ovo je kriminalc koji je doveo ubice u Teslić...“. To je jedini put da

¹⁰⁷T-241 Informacija o hapšenju grupe lica u Tesliću dana 30.06.1992.god., MUP, CSB Doboj, od 17.08.1992.godine

je optuženi Bjelošević bio u Tesliću u inkriminisanom periodu prema kazivanju i ovog svjedoka, ranije u junu ga nije viđao da je dolazio u SJB Teslić.

489. Da je optuženi Bjelošević došao u Teslić onog dana kad su uhapšeni pripadnici grupe Miće te da je ispred SJB Teslić bio fizički napadnut, osim iz iskaza svjedoka proizlazi i iz dokaza optužbe T-141¹⁰⁸ i T-138¹⁰⁹.

490. Iz dokaza T-138 proizlazi da je optuženi Bjelošević u noći 30.06.1992. godine pozvan telefonom iz SJB Teslić i obaviješten da toj stanici prijete napad, da je ujutro otišao za Teslić automobilom skupa sa Milanom Savićem, Jovom Josipovićem i Milanom Radovanovićem. Također, iz dokaza proizlazi, a saglasno kazivanju svjedoka optužbe Dušana Živkovića, da je istog dana u Teslić otišao i on skupa sa kapetanom Borom Maksimovićem i Mirkom Slavuljicom, da su zaustavljeni na punktu gdje dobivaju bijele trake, da se potom Bjelošević zaputio u SJB, a Živković i ostali u IKM brigade u Tesliću. Također je navedeno da je Bjelošević ispred SJB Teslić dočekan od strane Predraga Radulovića koji je psovao i vrijeđao ga govoreći mu da je on kriv za sve, zatim je opisano razoružavanje i fizičko maltretiranje Bjeloševića. Dalje je navedeno da su sprovedeni u kancelariju načelnika, da je tu došao Nikola Perišić, predsjednik SO Teslić koji se izvinio Bjeloševiću te da je tada Bjelošević saznao da je u Tesliću boravila grupa ljudi koja je osumnjčena za izvršenje više krivičnih djela i da je ta lica odabrao kapetan Ljubiša Petričević, postupajući po pismenom ovlaštenju komandanta Simića, kao i da su se neka od tih lica predstavljali kao radnici SDB. Također je navedeno da je među tim licima bio i Milan Savić, radnik CSB Doboj, a koji je u zadnjih godinu dana u sastavu jedne specijalne jedinice JNA, što je isti izjavio u prisustvu više lica među kojima su bili Stojan Župljanin, načelnik CSB Banja Luka i pukovnik Stevilović.

491. Na isti je način navedeni događaj opisan i u dokazu T-141. Osim toga, iz dokaza T 141 proizlazi, a saglasno kazivanju svjedoka Živkovića, da je Radulović kritičnog dana u stanici iz jedne vrećice istresao pismeno ovlaštenje koje je pukovnik Simić dao kapetanu Petričeviću. Također, navedeno je da se Radulović izvinio Bjeloševiću i otišao vani i rekao prisutnima da Bjelošević nije kriv za to što se događalo u Tesliću jer je rađeno bez njegovog znanja, kao i da je pozvao Bjeloševića da se obrati prisutnima što je Bjelošević odbio.

492. Također, i iz ovog dokaza proizlazi da su tog dana na sastanak došli Župljanin i Stevilović, te da je bilo govora o tome ko će voditi istragu u vezi svega što se dogodilo. Dalje je navedeno da je Bjelošević te prilike rekao da će tražiti da se u istragu uključi i

¹⁰⁸ T-141 Informacija o junskom događaju u Tesliću, MUP, CSB Doboj, novembar 1992. godine

¹⁰⁹ T-138 Službena zabilješka, SR MUP, CSB Doboj, od 01.07.1992. godine

neko od inspektora iz sjedišta MUP, a što je i učinjeno. To je potkrijepljeno materijalnim dokazom optužbe broj T-126¹¹⁰, koji je uložen i kao dokaz odbrane¹¹¹, iz kojeg proizlazi da su operativni radnici UZSK po ovlaštenju pomoćnika ministra za poslove kriminaliteta upućeni u CSB Doboj u augustu 1992. godine gdje su izuzeli dio dokumentacije iz spisa radi dostavljanja Upravi za suzbijanje kriminaliteta kako bi se izvršila potpunija analiza u ovom predmetu i donijela konačna odluka u vezi sa događajima u Tesliću.

493. Da je podnesena krivična prijava za događaje u Tesliću proizlazi iz dokaza T-128¹¹². U ovom aktu se navodi da je SJB Teslić dana 09.07.1992. godine podnijela krivičnu prijavu protiv Miroslava Pijunovića, Slobodana Tekića, Dobrivoja Ćulibrka, Stojana Đurića, Slavka Spasojevića, Zorana Tadića, Slobodana Karagića, Radoljuba Šljivića, Ranka Šljuke, Zorana Šljuke, Darija Slavuljice, Ranka Komića, Saše Gavranovića, Dragomira Kezunovića, Predraga Subotića i Vitomira Devića zbog više krivičnih djela, a koja su lica lišena slobode, saslušana i određen im je pritvor. Također je navedeno da su 03.06.1992. godine iz Doboja u Teslić, na osnovu prethodnog međusobnog dogovora, došle grupa od devet vojnih policajaca na čelu sa kapetanom Petričevićem i grupa od sedam pripadnika CSB kojima rukovodi Milan Savić, navodno zamjenik načelnika CSB Doboj. Navedeno je, između ostalog, da se krimogena aktivnost grupe okrivljenih sastoji u faktičkom suspendovanju civilne i vojne vlasti i preuzimanju njihovih poslova u Tesliću, da su upali u zgradu Skupštine opštine na sjednicu Kriznog štaba gdje su pokazali pismeno ovlaštenje komandanta OG Doboj o preuzimanju svih državnih i vojnih poslova od strane kapetana Ljubiše Petričevića te da je istog dana grupa iz CSB preuzela SJB u Tesliću.

494. O procesuiranju pripadnika grupe Miće govorio je svjedok odbrane Dragomir Marković, koji je u julu 1992. godine poslan u Teslić od strane rukovodstva CSB Banja Luka gdje je inače radio na poslovima sprječavanja i suzbijanja kriminaliteta. Navodi da su uhapšena lica, odnosno 10-15 pripadnika grupe Miće, ispitani, da im je određen pritvor nakon čega su sprovedeni u zatvor u Banja Luku. Svjedok je napisao krivičnu prijavu protiv tih lica na osnovu materijala koji je tada prikupio.

495. Svjedok je potvrdio da u tom periodu nije čuo da je bilo ko, u kontekstu tih događaja, spominjao Andriju Bjeloševića, ni ljudi oko njega ni njegov starješina niti se isti spominjao u toj krivičnoj prijavi, odnosno prikupljenoj dokumentaciji na osnovu koje je sačinjena krivična prijava.

¹¹⁰ T-126 Izvještaj o sačinjenoj informaciji dana 18.08.1992. godine o stanju kriminaliteta na području CSB Doboj

¹¹¹ O3-17

¹¹² T-128 Informacija o pokretanju krivičnog postupka protiv pripadnika vojne policije i CSB iz Doboja, Osnovno javno tužilaštvo u Tesliću, br. 81/92, od 28.07.1992. godine

496. U svom svjedočkom iskazu optuženi Bjelošević je kazao da je za jedinicu upućenu u Teslić saznao 30.06.1992. godine nakon što je u noći zaprimio telefonski poziv načelnika Kuzmanovića koji ga je obavijestio da imaju probleme u Tesliću. Tek tada, kako kazuje, dobiva prva saznanja da je u Tesliću bila jedinica iz Doboja, odnosno da se radi o vojnoj jedinici koju je poveo kapetan Ljubiša Petričević po ovlaštenju pukovnika Simića te da su tu grupu, vojnu jedinicu, činili pripadnici vojske te pripadnici aktivnog i rezervnog sastava policije, a na čelu im je bio kapetan Petričević. Naveo je da je najveća greška što je uopće otišao u Teslić jer je doživio premlaćivanje i poniženje te završio u bolnici. Pojasnio je da je kritičnog dana otišao u Teslić zbog poziva načelnika Kuzmanovića jer je to bilo vrijeme kad se Centar ponovno konstituirao, da je otišao bez predstave šta se tamo događa. Također je naveo da je, prema njegovim saznanjima Milan Savić u Tesliću boravio kao pripadnik vojne jedinice R 4250 D/S, da ne zna kakvu je ulogu, odnosno raspored i dužnost imao i šta je tačno radio tamo te da od njega lično niko tražio odobrenje da Savić ide u Teslić niti je izdao bilo kakvo naređenje vezano za Miće i Teslić.

497. Jedini svjedok koji tereti optuženog Bjeloševića da je upravo on bio šef Mićama je Rosa Radišić.

498. Svjedokinja je u inkriminisanom periodu radila kao daktilograf u SJB Teslić. Nadređeni joj je bio načelnik Kuzmanović, a njegov nadređeni je bio, kako kazuje, predsjednik općine.

499. Za Miće navodi da su to nepoznati ljudi koji su u maju došli iz Doboja u Teslić u stanicu gdje su postrojili policiju i rukovodstvo stanice. Imena im ne zna, samo nadimke poput Pike. Dalje navodi da su se po dolasku Mića nastavila privođenja ljudi drugih nacionalnosti koje je ranije privodila policija, a nakon dolaska Mića, privode ih zajedno te da je bilo i maltretiranja. Također kazuje da je radila poslove i za Miće, ali se ne može sjetiti konkretno šta.

500. Ne može se sjetiti ni kad je došao Milan Savić, međutim navodi da je naređivao i Mićama i policiji, a vjerojatno i starješinama. Te naredbe nije vidjela ni čula, ali kazuje da su se dogovarali u kancelariji načelnika stanice ispred koje je dva dana sjedila umjesto njegove sekretarice. Potvrđuje da nije mogla čuti šta se pričalo u kancelarji niti je kad ulazila jer to načelnik nije dozvoljavao. Iako tvrdi da je Savić naređivao, navodi da ne zna šta je naređivao osim da nakon što izađu, policija ide na teren i privode se lica.

501. Za Milana Savića je čula da je radio u Doboju, u prolazu je čula da je to Savić. Nije ga često viđala. Navodi da je bio srednje visine i malo puniji. Nije ga prepoznala u sudnici.

502. Podsjećanjem tužitelja svjedokinja je potvrdila da je u istrazi rekla da je viđala Andriju Bjeloševića. Navodi da je on došao s Mićama i često kontaktirao sa starješinama, da je naređivao da se privode lica, da je te naredbe upućivao načelniku Kuzmanoviću i Markočeviću koji su skupa s Mićama i policijom išli na teren. Da je to Andrija Bjelošević saznala je u razgovoru s kolegama.

503. Također potvrđuje da je u istrazi rekla da je Andrija Bjelošević bio šef Mićama i ostalim policajcima i dodaje da je to čula od Radovana Dušanića.

504. Svjedokinja se nije mogla decidno izjasniti koliko je često i kada viđala optuženog Bjeloševića. Ne zna šta je Bjelošević radio u tom periodu, ne zna je li imao ikakav kontakt sa Milanom Savićem, ne zna ko je tada bio načelnik CSB Doboj.

505. Dalje navodi da su Miće uhapšene oko 20. maja, ali nije bila prisutna u stanici jer je prethodno dobila otkaz od načelnika Kuzmanovića. Međutim, nakon hapšenja Mića vratila se na posao i navodi da je brzo nakon toga u prolazu viđala Bjeloševića i Savića.

506. U unakrsnom ispitivanju svjedokinja potvrđuje da je sve o procesu rukovođenja o kojem je govorila, zapravo čula. Potvrđuje da Andriju Bjeloševića ne poznaje lično, samo po čuvenju. Nije se mogla sjetiti kako je on izgledao tada, nije imala nikakvu službenu saradnju s njim niti je kad pričala s njim. Ne zna kakav je odnos Bjeloševića sa Savićem i ko je tu kome nadređeni. Na koncu, potvrđuje da je čula, a ne vidjela, da su Bjelošević i Savić dolazili nakon hapšenja Mića, a na ponovljeno isto pitanje kazuje da zapravo ne zna.

507. Po ocjeni vijeća iskaz ove svjedokinje je nedosljedan, konfuzan i bazira se na onome što je čula ili zaključila. Njezine tvrdnje o rukovođenju Mićama i policijom od strane Milana Savića, a naročito od strane Bjeloševića su tvrdnje iz domena onog što je svjedokinja zaključila ili čula imajući u vidu da je tijekom svjedočenja na glavnom pretresu više puta potvrdila da nije bila fizički prisutna sastancima odnosno da nije direktno čula naređenja, da se mogla sjetiti konkretno kad je viđala Bjeloševića niti je potvrdila da je procesu naređivanja od strane Bjeloševića, na način kako je opisala, nesporedno svjedočila.

508. Pored toga, svjedokinja ne zna ko je bio načelnik CSB Doboj tada, ne zna šta je Andrija Bjelošević kojeg spominje, radio u tom periodu, ne sjeća se ni kako je izgledao.

509. Osim toga, iskaz ovog svjedoka u vezi iznesenih tvrdnji za Andriju Bjeloševića nije potvrđen drugim provedenim dokazima. Iskaz je takav da se vijeće ne može osloniti samo na njega da bi bez ikakve sumnje utvrdilo da je upravo optuženi Bjelošević povezan s Mićama kako je to opisano u optužnici.

510. Dakle, za vijeće nije sporno da su pripadnici grupe Miće u inkriminisanom periodu upućeni u Teslić, da je osim pripadnika vojske, u okviru te grupe bilo i pripadnika policije odnosno CSB Doboj poput Gojkovića i samog Milana Savića, međutim vijeće nije moglo nesumnjivo zaključiti da optuženi Bjelošević sudjelovao u organiziranom upućivanju grupe Miće, odnosno da je povezan s formiranjem policijskog dijela formacije Miće, kako je to opisano u optužnici. Čak i svjedoci koji ga spominju nemaju konkretna nesposredna saznanja na osnovu kojih bi se moglo nedvojbeno zaključiti da je upravo on naredio organiziranje policijskog dijela formacije Miće i da je to povjerio optuženom Saviću uz ovlaštenja da preuzme SJB Teslić.

511. Također, i po pitanju odnosa između optuženih Bjeloševića i Savića, odnosno statusa optuženog Savića, vijeće je ostalo u sumnji.

512. Naime, preciziranjem optužnice na glavnom pretresu Tužiteljstvo tvrdi da je optuženi Savić u inkriminisanom periodu imao svojstvo de iure pomoćnika, a de facto zamjenika načelnika CSB Doboj.

513. Prema rješenju CSB Doboj od 23.06.1992. godine¹¹³ optuženi Milan Savić privremeno je raspoređen na mjesto pomoćnika načelnika CSB Doboj, što ne spori ni optuženi Bjelošević koji je potvrdio da je donio to rješenje, a ni odbrana optuženog Savića.

514. O statusu optuženog Savića u inkriminisanom periodu govorilo je nekoliko svjedoka.

515. Svjedok Rodoljub Šljivić navodi da je u inkriminisanom periodu viđao optuženog Savića u Tesliću, misli Savić tada bio zamjenik načelnika Centra. Međutim, suočen s tvrdnjom odbrane da u sistematizaciji CSB Doboj nije postojala pozicija zamjenika načelnika centra, kazuje da zapravo nije siguran u to što je rekao.

516. Svjedok Veljko Šolaja kazuje da je radio sa optuženim Savićem u CSB Doboj pet godina prije izbijanja sukoba, da je Savić radio na poslovima kontradiverzione zaštite što mu je bila specijalnost. Isto su naveli i svjedoci Milorad Novaković i Mirko Blažanović. Iskazi ovih svjedoka potkrijepljeni su dokazom odbrane optuženog Savića O4-5¹¹⁴. Također, i svjedokinja Anica Jondić poznaje optuženog Savića lično, radili su zajedno u CSB Doboj. Kazuje da je on radio krim poslove određenih specijalnosti i da je vrlo kratko

¹¹³ O4-4 Rješenje, Ministarstvo za unutrašnje poslove, Centar službi bezbjednosti broj 17-2/92 od 23.6.1992. godine ovjerena kopija; O4-7 Rješenje, CSB Doboj, broj 17-2/92 od 23.6.1992. godine 1D00-2284, Rješenje, CSB Doboj, broj 17-2/92 od 23.6.1992. godine

¹¹⁴ O4-5 Uvjerenje o jednogodišnjoj specijalizaciji iz protidiverzione zaštite, Institut bezbednosti, Centar za stručno obazovanje, broj 945/85 od 18.05.1985. godine.

bio na dužnosti pomoćnika načelnika CSB Doboj, ali ne zna tačno u kojem periodu, te da je ubrzo otišao iz službe.

517. Vještak Mile Matijević, iznoseći svoj nalaz i mišljenje¹¹⁵, kazuje da na nivou CSB Doboj nije postojalo sistematizirano mjesto zamjenika načelnika centra do kraja 1992. godine, nego mjesto pomoćnika načelnika centra, a što proizlazi iz Pravilnika¹¹⁶.

518. U ranije analiziranom dokazu T-241¹¹⁷ navedeno je da je Savić otišao s grupom u Teslić bez znanja načelnika te da se predstavljao kao njegov zamjenik, dok u dokazu T-128¹¹⁸, u kojemu se također navodi da je tokom istrage utvrđeno da grupom rukovodi Milan Savić, navodno zamjenik načelnika.

519. Nije sporno da je optuženi Savić bio na funkciji pomoćnika načelnika, i to od 23.06.1992. godine kako proizlazi iz provedenih dokaza, dakle pred kraj inkriminisanog perioda za Teslić. Međutim, vijeće na osnovu provedenih dokaza nije moglo nesumnjivo utvrditi da je optuženi Savić zaista bio odnosno djelovao kao zamjenik optuženog Bjeloševića, odnosno da mu je optuženi Bjelošević povjerio zadatke u vezi formacije Miće kako se to navodi u optužnici. Upravo iz razloga što je u vezi same uloge optuženog Bjeloševića vijeće ostalo u sumnji, i samo svojstvo „faktičkog zamjenika“ ostaje u sumnji. Osim toga, statusne činjenice, same za sebe nisu dovoljne, bez konkretnih dokaza na osnovu kojih bi se moglo nesumnjivo utvrditi da je optuženi Bjelošević naredio organiziranje policijske formacije, da je to povjerio optuženom Saviću dajući mu pritom ovlaštenja i naredbe da preuzme upravljanje SJB Teslić.

520. Stoga, cijeneći provedene dokaze pojedinačno i u međusobnoj povezanosti, vijeće nije našlo dokazanim izvan svake razumne sumnje da se formiranje i upućivanje formacije Miće u Teslić, kako je to bliže opisano u optužnici, odvalo uz sudjelovanje Kriznog štaba Doboj na čelu sa optuženim Paravcem i optuženog Bjeloševića. Stoga je vijeće optužene Borislava Paravca i Andriju Bjeloševića, primjenom načela *in dubio pro reo* oslobodilo od optužbe.

521. Naprijed analizirani dokazi ukazuju da je optuženi Savić u inkriminisanom periodu boravio na području Teslića u okviru grupe Miće. To nije sporila ni njegova odbrana koja u završnom izlaganju ističe da je optuženi otišao u Teslić u sastavu grupe formirane od strane OG Doboj, a kojom je komandovao kapetan Petričević te da kao radnik

¹¹⁵ O3-41 Nalaz i mišljenje vještaka, dr Mileta Matijevića od 03.07.2023. godine

¹¹⁶ O3-106 Izvod iz pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u CSB Doboj iz juna 1992. godine, 01137401

¹¹⁷ T-241 Informacija o hapšenju grupe lica u Tesliću dana 30.06.1992.god., MUP, CSB Doboj, od 17.08.1992.godine

¹¹⁸ T-128 Informacija o pokretanju krivičnog postupka protiv pripadnika vojne policije i CSB iz Doboja, Osnovno javno tužilaštvo u Tesliću, br. 81/92, od 28.07.1992. godine

kontradiverzione zaštite nije imao bilo kakvu komandnu ulogu. Optuženom Saviću se konkretno stavljaju na teret radnje podtačke 4a) optužnice, dok se u uvodnom, kontekstualnom dijelu, njegova uloga navodi uopćeno u kontekstu progona.

522. Imajući u vidu da se, kako je to ranije navedeno, ni u pojedinačnim inkriminiranim događajima opisanim u podtačkama 4a), 4b) i 4c) ne navode optuženi Paravac i Bjelošević, vijeće se nije upuštalo u analizu dokaza na te okolnosti osim u odnosu na tačku 4a) koja se stavlja na teret optuženom Saviću.

Tačka 4a) optužnice (optuženi Milan Savić)

523. Ovom se tačkom optuženi Savić tereti da je zajedno s rukovodnim kadrom SJB Teslić isplanirao i organizirao ukopavanje civila koji su preminuli od posljedica premlaćivanja u dvorištu ispred SJB Teslić na način bliže opisan u optužnici.

524. Na okolnosti ove tačke optužnice svjedočili su Milenko Stojanović, Ranko Miljić, Rajko Perišić, Boško Filipović, Nenad Dević, S-2, Radivoje Nesterović, Dušan Marković, Neđo Mihajlović i Tomo Mihajlović.

525. Svjedok Milenko Stojanović navodi da je u inkriminisanom periodu bilo privođenja Muslimana i Hrvata, poznato mu je da su privedeni Mujo Zukanović, Sabinko Mehmedović i Mehmed Kopić. Navodi da je kod stanice bio pritvor, ali ne zna jesu li svi privedeni ljudi bili u pritvoru ili su sprovedeni dalje. Također kazuje da su, nakon što se svjedok vratio s lokaliteta Memić Brdo, Miće premlaćivale lica izvedena iz pritvora, ali koga tačno i koliko njih ne zna jer nije izlazio iz stanice.

526. Potom mu je prezentiran dio izjave iz istrage: *„sjećam se da je bilo onog dana kada je bio napad u selu Ranković kada sam se ja nalazio na lokalitetu Memić Brdo i nakon što je donesena naredba da se povučemo sa te lokacije došao sam pred policijsku stanicu. Odmah nakon mog dolaska u stanicu, vidio sam kako je iz prostorija pritvora izvedeno 6 do 7 civila, možda i više. Ne mogu se tačno izjasniti ko ih je tačno izvodio, ali sam siguran da sam tu vidio rezervnog policajca Mihajlović Tomislava zvani Kuka i Pijunović Miroslava zvani Piko iz Doboja, te još jedan veći broj pripadnika i policije i Mića, ali se ne mogu izjasniti o njihovim imenima. Vrlo brzo je počelo opće premlaćivanje civila i nastao je pravi kaos, tukli su ih čim su stigli, puškama, ja sam se tu zadržao nekih 15 sekundi kada me za ruku uhvatio tek tada Aleksandar Jović i odveo u u jednu prostoriju da ovo iza suprotne ne gledamo“.* Svjedok kazuje da je to bilo dok je bio u prolazu prema stanici, da je izvedeno pet, šest ili deset ljudi te da nakon što je ušao u stanicu više nije

izlazio. Također navodi da je tada čuo i pucanj, ali nije vidio, ne zna ko je pucao, ali po pričama ostalih, jedan je zatvorenik pokušao pobjeći pa je pucano.

527. Govoreći o događajima u Tesliću nakon dolaska Mića, svjedok Ranko Miljić navodi da je među prvima u stanicu priveden geometar Matešević, da su ga privede Miće te da je bilo još lica koja su privedli, ali se imena nije mogao sjetiti. Potvrđuje prezentirane navode iz svog zapisnika¹¹⁹ iz istrage „*možete li navesti koji dan je bilo navečer zaustavljanje i premlaćivanje: ne mogu se sjetiti, ali znam da se iz dvorišta čula velika galama, vika i jauci...da su izvedeni iz podrumskih prostorija*“. Također kazuje da mu je poznato da je u stanicu priveden i Rasim Galijašević, ali se ne sjeća da je ranije govorio da su ga tukli navodeći da je izbjegavao gledati sve što je bilo ružno.

528. Svjedok Rajko Perišić je također govorio da je bilo privođenja i zatvaranja ljudi u prostorije policijske stanice u inkriminisanom periodu. Zna da je jedan od zatvorenih bio Viktor Glancer. Svjedok lično nije vidio kako se prema njemu postupalo, ali je čuo priču da je grupa zatvorenih izvedena i pretučena nakon pogibije u Rankoviću te da je među izvedenim ljudima bio i Viktor Glancer.

529. Svjedok Radivoje Nesterović također navodi da je bilo privođenja ljudi u stanicu, sjeća se da su privedeni Jozo Martinović i Slavko Ivić. Jedne prilike je dolazio pred stanicu i vidio da su pretučeni. Navodi da je Midhat Gilić pokušao pobjeći i da je neko pucao u njega. Svjedok je tada bio s kolegom Vinkom Kuprešakom. Navodi da ne zna ko je pucao Gilića zbog čega mu je prezentirana izjava iz istrage: „*jedan dan dok sam radio sa pokojnim Vinkom Kuprešakom sa kojim sam bio i rođak, pričao mi je da je profesor Gilić pokušao pobjeći i da ga je Piko ubio*“ na što svjedok navodi da je to pričao, ali da on lično nije vidio i da ne može reći.

530. Nadalje, svjedok Boško Filipović u svom iskazu navodi da je Rasima Galijaševića vidio mrtvog u pritvoru u policijskoj stanici, a za Midhata Gilića je čuo da je ubijen ispred stanice kad je pokušao pobjeći.

531. Svjedok Dušan Marković također kazuje da nakon dolaska Mića bilo privođenja Muslimana i Hrvata u različite objekte. Sjeća se da su u stanicu privedeni Rasim Galijašević, Abdul Medžić, Rastić i Štefo Tomić. Također kazuje da je nedugo nakon dolaska Mića u prolazu vidio udaranje ljudi, zna da su neki smrtno stradali, ali ne zna da li su stradali u tom trenutku od udaraca ili su kasnije podlegli. Svjedok zna da su preminuli jer je iste večeri sudjelovao u zakopavanju njihovih tijela.

¹¹⁹ T-25 Zapisnik Državne agencije za istrage i zaštitu o saslušanju svjedoka Ranka Miljića, broj: 16-06/1-04-2-50/15 od 05.02.2015. godine

532. Svjedok S-2 kazuje da je početkom ljeta, skupa sa 20-ak policajaca sudjelovao u akciji u Gornjim Rankovićima, odnosno na lokaciji Memić Brdo kojom prilikom je poginuo jedan policajac nakon čega je ostalima naređeno da se vrate u stanicu. Njegova se grupa nije odmah imala s čim vratiti pa se do stanice vraćaju navečer. Sve je bilo tiho, ali se vidjelo, navodi svjedok, da je parking ispred ulaza bio mokar, da je opran i počele su kružiti priče da su Miće pretukle zatvorenike. Koliko svjedok zna, zatvorenici su istu večer vraćeni u zatvor.

533. Svjedok dalje navodi da se, kad se prolazilo pored pritvora osjetio neugodan miris. Neko od policajaca je bio tu i rekao mu da izgleda da ima mrtvih u podrumu. Svjedok kazuje da je čuvši to nekontrolirano planuo i uletio kod načelnikove sekretarice. Tu se nalazio Markočević i svjedok mu je rekao da u podrumu ima mrtvih ljudi. Bilo je tu osim Markočevića prisutno još ljudi i to načelnik stanice i šef krim službe Marinko Đukić. Potom je Đukić rekao svjedoku da pronađe njegovog kuma Tomu Mihajlovića što je svjedok i učinio. Pronašao je Tomu i rekao mu da ga Đukić traži i na tome se završilo. Navodi da nikad ni sa Tomom ni sa rukovodstvom nije pričao u vezi toga.

534. Svjedok Nenad Dević također kazuje da je u podrumu policijske stanice bilo zatvorenih ljudi. Nije mu poznato je li bilo smrtnih slučajeva, ali se pričalo da smrde prostorije za zadržavanje, da se od smrada ne može ući.

535. Iskaze svjedoka o premlaćivanju civila ispred stanice, a nakon kojega je nekoliko civila preminulo, potkrjepljuje i dokaz T-128¹²⁰ u kojemu je navedeno da je dana 08.06.1992. godine, nakon sukoba u selu Ranković te pogibije jednog milicionera i ranjavanja jednog pripadnika grupe iz Doboja, Miroslav Pijunović izveo sva pritvorena lica iz podruma zgrade SJB u dvorište gdje su udarani te da je iste noći od zadobivenih povreda umrlo osam lica, a narednog dana još dva.

536. Na okolnost samog ukopavanja tijela saglasne su iskaze dali svjedoci Tomo Mihajlović, Radivoje Nesterović, Dušan Marković i Neđo Mihajlović.

537. Tako svjedok Tomo Mihajlović navodi da mu je jedne kišne noći, sredinom juna, iza ponoći, neko od policajaca rekao da se da se javi u komandu na sprat policijske stanice. Tamo svjedok zatiče Predraga Markočevića, Marinka Đukića, Kuzmanovića, Piku i još trojicu Mića koje ne poznaje. Obratio mu se Đukić rekavši mu da ode po kolegu Nesterovića s kojim je svjedok inače radio u istoj firmi, da uzmu kamion radi prijevoza jer ima nekoliko mrtvih ljudi koje je potrebno zakopati. Nesterović je bio vozač, a svjedok skladištar i imao je ključeve od firme i pod njegovim je nadzorom bio kamion. Navodi da

¹²⁰ T-128 Informacija o pokretanju krivičnog postupka protiv pripadnika vojne policije i CSB iz Doboja, Osnovno javno tužilaštvo u Tesliću, br. 81/92, od 28.07.1992. godine

je negodovao, ali je rečeno da se to mora uraditi. Također kazuje da je te prilike uglavnom govorio Đukić, a ostali prisutni po koju riječ. Dalje navodi da je s Radivojem Nesterovićem otišao po kamion koji su dovezli pred zgradu policije, da je potom otišao u komandu javiti da su dovezli kamion i kad se vratio dole tijela su bila natovarena. Potom odlaze na Pijeskove, lokaciju za koju su Đukić i ekipa rekli da je najpogodnija jer je tamo bila iskopana rupa. Opisuje da je do lokacije išao autom s Neđom Mihajlovićem, a iza njih u kamionu su bili Nesterović i Dušan Marković te da su se nakon zakopavanja vratili nazad do stanice i da je on podnio izvještaj toj istoj ekipi, Đukiću i ostalima.

538. Saglasno kazivanju Tome Mihajlovića, svjedok Radivoje Nesterović navodi da je kritičnog dana bila akcija u Rankoviću nakon koje je odmarao sve dok njega i Dušana Markovića oko ponoći nije probudio Tomo Mihajlović. Rekao mu je da su šefovi naredili da se mrtvi ljudi iz podruma odvezu na Pijeskove. Na isti način opisuje da su uzeli kamion od firme kojim su prišli u rikverc do zgrade policije gdje su neki mladi ljudi utovarili tijela. Ne zna koliko je tijela bilo. Također kazuje da su Tomo i Neđo Mihajlović autom išli ispred njega i Duška koji su bili u kamionu, da su na samoj lokaciji on i Tomo Mihajlović zakopali tijela, a ostala dvojica su držala stražu te da su se nakon toga vratili u stanicu. Tomo Mihajlović je potom otišao starješinama podnijeti izvještaj, ali svjedok ne zna ko je to naredio odnosno s kim je konkretno Tomo razgovarao. Na podsjećanje tužitelja da je ranije rekao Kuzmanović, Đukić i Miće, svjedok navodi da su oni bili šefovi i Miće.

539. Svjedok Dušan Marković kazuje da ga je kritične noći oko ponoći probudio Radivoje ili Neđo radi odvoženja mrtvih ljudi. Kazuje da je prilikom ubacivanja tijela u kamion kod policije vidio da ih je bilo sedam ili osam te da je od Tome Mihajlovića čuo da su među tim tijelima bila i tijela Rasima Galijaševića i Fadila Gilića za kojega se pričalo da je ubijen prilikom pokušaja bijega. Na isti je način opisuje događaj na lokalitetu Pijeskovo navodeći da su on i Neđo Mihajlović stražarili dok su Radivoje Nesterović i Tomo Mihajlović izvršili ukopavanje tijela. Također navodi da je samom tom akcijom rukovodio Tomo Mihajlović i da je po povratku nekoga nadležnog u stanici išao obavijestiti da je posao završen, ali svjedok ne zna ko je naredio da se tijela zakopaju.

540. Na koncu, svjedok Neđo Mihajlović kazuje da su tog dana bile borbe na Memić Brdu te da je po povratku u zgradu preko puta stanice zaspao. Nekad u noći probudio ga je dežurni i rekao mu da ide u auto u kojemu je bio Tomo Mihajlović, a ispred njih su u kamionu bili Radivoje Nesterović i Dušan Marković. Na lokalitetu Pijeskovo Tomo mu je rekao da izađe i stražari, a kamion je otišao s druge strane brda odakle se čulo lupanje. Navodi da je tek po povratku od Tome Mihajlovića saznao da su zakopali mrtve ljude koji su ubijeni u stanici odnosno koji su umrli. Također kazuje da je nakon povratka u stanicu Tomo Mihajlović rekao da mora ići izvjestiti starješine.

541. Dakle, za vijeće nije sporno da su kritične prilike izvedeni civili iz podrumskih prostorija SJB Teslić u dvorište gdje su premlaćeni, da je nakon toga nekoliko lica preminulo te da su njihova tijela ukopana na lokaciji Pijeskovo. Međutim, vijeće nije našlo dokazanim izvan svake razumne sumnje da je optuženi Savić, kako je to opisano u optužnici, zajedno sa rukovodstvom SJB Teslić, isplanirao i organizirao ukopavanje tih tijela. Niko od svjedoka saslušanih na okolnosti ove tačke optužnice ne spominje optuženog Milana Savića u kontekstu kritičnog događaja. Ne spominju ga svjedoci koji su vidjeli premlaćivanje, ne spominje ga ni svjedok S-2 koji je otišao javiti rukovodstvu da ima mrtvih u podrumu, ni svjedok Tomo Mihajlović koji je pozvan od strane rukovodstva i koji dobiva zadatak da se izvrši zakopavanje tijela, a nakon čega podnosi izvještaj, a ni svjedoci koji su skupa s njim izvršili taj zadatak.

542. Optuženi Savić se spominje jedino u materijalnom dokazu T-128¹²¹ u kojemu je, dalje u tekstu nakon opisanog događaja, navedeno da je Milan Savić, kao vođa grupe, naredio da radnici milicije izvrše odvoz i sahranjivanje tijela na nepoznatom mjestu.

543. Budući da niko od svjedoka saslušanih na okolnosti ove tačke ne spominje optuženog u kontekstu inkrimisanog događaja za koji se konkretno optužnicom tereti, vijeće samo na osnovu dokaza T-128 nije moglo, uz isključenje svake razumne sumnje, utvrditi da je optuženi Savić izvršio opisane radnje zbog čega je istog, primjenom načela *in dubio pro reo*, oslobodilo od optužbe.

Zaključak

544. Na kraju, vijeće napominje da nije sporno da su se na području općina Doboj i Teslić u inkriminisanom periodu dogodili strašni zločini opisani u pojedinačnim tačkama optužnice. Međutim, vijeće nije moglo izvan svake razumne sumnje utvrditi da su ti zločini u uzročno-posljedičnoj vezi sa postupanjima optuženih na način kako je to opisano u optužnici.

545. Vijeće podsjeća na je na strani optužbe teret dokazivanja bitnih obilježja krivičnog djela, te krivnje optuženih. Dokazi koje je Tužiteljstvo izvelo na glavnom pretresu u cilju dokazivanja krivnje optuženih nisu, isključujući svaku razumnu sumnju, mogli ovo vijeće dovesti do zaključka da su optuženi Paravac, Bjelošević i Savić izvršili krivično djelo za koje se terete na način na koji im je to predmetnom optužnicom stavljeno na teret.

¹²¹ Ibid.

546. S tim u vezi, vijeće napominje da je Sud dužan donijeti oslobađajuću presudu ne samo u slučaju kada je dokazana nevinost nego i u slučaju kada nije dokazana krivnja optuženog. Svaka sumnja u postojanje neke pravno relevantne činjenice mora se odraziti u korist optuženog. Činjenice koje su na štetu optuženog (*in peius*) moraju se utvrditi sa potpunom sigurnošću, isključujući svaku razumnu sumnju. Ako postoji sumnja u odnosu na te činjenice, one se ne mogu uzeti kao utvrđene, već se imaju smatrati neutvrđenim. Drugo pravilo važi za činjenice koje idu u korist optuženom, odnosno *in favorem*. Te činjenice se uzimaju za utvrđene čak i onda ako su samo vjerovatne, tj. ako se sumnja u njihovo postojanje, pa čak i onda ako je postojanje činjenica na štetu optuženog vjerovatnije.¹²²

547. Slijedom navedenog, a u skladu sa odredbom člana 281. stav 2. ZKP BiH, obaveza je Suda da savjesno ocijeni svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i da na osnovu takve ocjene izvede zaključak da li je neka činjenica dokazana. Poštujući navedene principe, a imajući u vidu da Tužiteljstvo, u konkretnom slučaju nije isključujući svaku razumnu sumnju, dokazalo krivnju optuženih, vijeće je na osnovu odredbe člana 284. stav 1. tačka c), a u vezi sa članom 3. ZKP BiH donijelo oslobađajuću presudu.

¹²² Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, str. 50

ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA

548. Imajući u vidu da su optuženi oslobođeni od optužbe, na osnovu odredbe člana 189. stav 1. ZKP BiH troškovi krivičnog postupka iz člana 185. stav 2. tačke a. do f. ZKP BiH, kao i nužni izdaci optuženih i nužni izdaci i nagrade branitelja, padaju na teret budžetskih sredstava.

549. Na osnovu odredbe iz člana 198. stav 3. ZKP BiH, oštećeni Fadil Jupić, Aljo Mešić i Salih Hamidović se sa imovinskopravnim zahtjevima upućuju na parnicu.

ZAPISNIČAR
Pravni savjetnik-asistent

Ana Markešić

**PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDAC**

Davorin Jukić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude stranke, branitelji mogu izjaviti žalbu vijeću Apelacionog odjeljenja Suda u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otpravka presude. U skladu sa odredbom člana 293. stav 4. ZKP BiH oštećeni presudu mogu pobijati žalbom samo u dijelu koji se odnosi na odluku Suda o troškovima krivičnog postupka i odluku o imovinskopravnom zahtjevu.